חסידות · ר' צדוק הכוהן

# מחשבות חרוץ

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מחשבות חרוץ

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מחשבות-חרוץ/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 4
**פרק ב** ..... 6
**פרק ג** ..... 8
**פרק ד** ..... 16
**פרק ה** ..... 24
**פרק ו** ..... 30
**פרק ז** ..... 35
**פרק ח** ..... 59
**פרק ט** ..... 81
**פרק י** ..... 100
**פרק יא** ..... 104
**פרק יב** ..... 114
**פרק יג** ..... 122
**פרק יד** ..... 131
**פרק טו** ..... 138
**פרק טז** ..... 157
**פרק יז** ..... 163
**פרק יח** ..... 183
**פרק יט** ..... 193
**פרק כ** ..... 215
**פרק כא** ..... 238

# פרק א

זה ספר

## מחשבות חרוץ

תולדות אדם הגדול בענקים, אור בהיר הוא בשחקים, גאון הגאונים, קודש הקדשים, שר התורה. רבינו שבגולה, איש אלקים, המפורסם בכל קצוי ארץ, אדונינו מורינו **רבינו צדוק הכהן** נבג"מ זצוקללה"ה **מלובלין**. בן הרב הגאון החסיד וכו' ר' **יעקב הכהן** ז"ל אבד"ק **קריזבורג**. הובא לבית הדפוס בהוצאת הנגיד והחסיד ומפורסם מו"ה **יוסף קראטקע** נ"י **מווארשא**, ובנו האברך הנגיד מו"ה **עקיבא** נ"י, בהשתדלותי ויגיעתי המעתיק והמלבה"ד **שלמה גבריאל ראזענטהאל מווארשא** וכעת בגור בן הרב הגאון החסיד מו"ה **מרדכי זאב** ז"ל אבד"ק **קאליבעל**.

**פיעטרקוב** שנת **תער"ב** לפרק קמא

אודה לד' כי טוב שזכיתי להיות מחובר לקודש לציין המראה מקומות בהספה"ק הזה בב' חצאי עגולים כזה ( ) וכל מה שמוקף בב' חצאי מרובעים כזה [ ] הוא הכל מדברי רבינו הגדול זצוקללה"ה בעצמו, ואם המצא ימצא מה מוקף בב' חצאי עגולים חוץ ממראה מקום הוא טעות הדפוס כי לא הוספתי חס וחלילה מאומה בו מלבד המכל מקום כנ"ל. המעתיק והמלבה"ד.

**המחשבה** היא עיקר האדם כידוע, אבל כמה מחשבות אינון כמו שכתוב בתיקוני זוהר סוף תיקון י"ט מ"א א' ע"ש חשיב ד', ובתיקון ס"ט (קי"ב סע"א) איתא בין ג' לד' וכמה מחשבין אינון דא לעילא מן דא כו' ולעילא מכולהו מחשבה סתימא כו' וכמה מחשבין אינון לבושא דא לדא ע"ש, וידוע דכל מה שלמעלה כן הוא למטה בנפש האדם שהוא כצלמינו כדמותינו, וכל השגות בני אדם הוא בדמות אדם כי מבשרי אחזה אלו"ק כנודע, וגם במחשבת האדם יש כמה מדריגות ויש עומק ראשית דמחשבה שממנו המשכת כל המחשבות הסתום ונעלם מהאדם וזהו המחשבה סתימא, והלבוש התחתון שהוא התגלות המחשבה בפועל כפי מה שהם ההרהורים והמחשבות העוברים במוח האדם גם זה אינו עיקר המחשבה שהוא החכמה בכל מקום שזהו עיקר האדם כ"ח מ"ה כמו שכתוב בתיקון כ"ב ס"ז א' בגימ' אדם כנודע והיא המחשבה העושית רושם במוח להתפשט מיד ללב וממנה לכל הגוף, כי אבא ואימא תרין רעין דלא מתפרשין כי מחשבה הנוגעת עד שורש אבא הרומז לחכמה שבמוח כנודע היא מחוברת עם הבינה שבלב שהם כח הרגשת אדם, ומיד הוא מרגישה בלב וגורמין הולדה לכחות המעשה כענין עין רואה ולב חומד וכלי המעשה גומרים דמצינו ראיה בחכמה כמו שכתוב ולבי ראה הרבה חכמה, מ"מ וגם בזה יש כמה מדריגות והיינו דגם בהרגשה שבלב יש גם

כן הרבה מדריגות וגם בה יש הרגשה חיצונית שאינה במעמקי הלב ופנימיותו כלל כי הלב ממנו תוצאות חיים, והרגשה גמורה הוא מה שנוגע לעומק חיותו זהו שורש הבינה שבלב הנמשך מעומק החכמה שבמוח. ומחשבה כזו שעיקר נקודת החיות שבלב נתלה בה זהו עיקר האדם לא שאר מחשבות חיצוניות שהם לבושי המחשבה הפנימיית והעיקריית, וכמעט אין אדם שיהיה נקי לגמרי גם בלבוש החצוני מהמחשבה שיהיה בלתי לה' לבדו ולא יעלה כל ימיו על מחשבתו רגע אחד הרהור אחר, וחטא אדם הראשון היה במחשבה כמ"ש בתקוני זוהר שם ושם, וזהו הדמיון שהכניס בו הנחש במה שאמר והייתם כאלקים וגו' כי זהו שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאין ראוי לה כל אחד כפי השגתו, ואדם הראשון שהיה בתכלית השלימות על דרך אני אמרתי אלקים אתם וגו' הכניס בו דמיון שיהיה ממש כן, ועל זה הוצרכה תורה להזהיר קדושים תהיו יכול כמוני תלמוד לומר כו' (ויקרא רבה סוף פרק כ"ד) כי כשהוא בתכלית המדריגה מקדושה עד שידמה למאלכי השרת הוא בכח הבחירה שבו אין היצר רע מניחו לעולם כלל ומסיתו שיוכל להתקדש כביכול כמוהו ממש, ומזה יוכל להפילו מאגרא רמה לבירא עמיקתא חס ושלום כמו שקרא להאיש ולשבתי צבי שם רשעים ירקב על ידי רבוי פרישותם גבר כח הדמיון שבהם לחשוב שיוכלו לדמות לעליון ובא להם על ידי שחשבו עצמם תחלה קדושים, וזהו שורש הסתת הנחש שמתחיל במועט עד כו' ותחלתו במחשבה ודמיון ובלבוש החיצוני של מחשבה אלא שנוגע לכל מדריגות שבמחשבה כדאיתא שם:

**וכל** זמן שלא נתקן חטא אדם הראשון לגמרי שיהיה על ידי משיח המקווה במהרה בימינו אין המחשבה נקיה לגמרי עדיין מדמיונות כל אחד כפי מדריגתו, והקדוש בקדושתו יוכל לטעות גם כן בדמיונות שונות שנחשבות למחשבת הבל ותהו אשר מזה נגרם גם למעשה דאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, דהצדיק הוא העושה רק טוב אך היצר מתלבש גם בו לדמות לו שהוא טוב והוא חוטא בהטוב כי אינו טוב אלא כפי הדמיון של היצר המתעהו, וזה מצד הדמיונות שבמחשבה אבל כל זה אינו ענין למחשבה שהוא עיקר האדם דזהו החכמה שבמוח שהוא נשמה שנתת בי טהורה כידוע דנפש רוח נשמה נהשמה היא במוח והיא מהשם יתברך כמו שכתוב ויפח באפיו וגו' מאן דנפח כו' חלק אלו"ק על כן היא טהורה. ועל זה אמרו (שיר השירים רבה ה' ב') הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל כמו שכתוב צור לבבי וחלקי וגו', כי מוחא ולבא תרין רעין כנזכר ועל ידי שהוא שוכן במוחו דזהו נקרא "חלקי" ממילא הוא גם בלבו, וכל הדמיונות הם לבושים חיצונים המקיפים המחשבה הפנימיות דעל כן המשילו בסנהדרין מ"ד א'

החטאים לחילפי הסובבים האסא שהוא עיקר האדם הישראלי שבפנימיות לבו ומוחו, וכידוע דברי רמב"ם (סוף פרק ב' מהלכות גירושין) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני, אלא שמכל מקום הלבושים דמחשבה פועלים לפי שעה קצת גם בפנימיות והיינו בלבושין שבפנימיות כי גם בפנימיות המחשבה יש מה שדא לבושא לדא וכמו שנתבאר. ועיקר שלימות האדם הוא במחשבה שיהיה מחשבתו שקוע תמיד יומם ולילה בעבודתו יתברך אהבתו ויראתו ותלמוד תורתו כל אחד לפי כחו והשגתו הרי זה נקרא אדם שלם כפי מדריגתו שהגיע למדריגת שלימותו כפי השגתו בשלימות, דיש נפשות קטנות מאוד שאין להם שום השגה בשלימות רק בנגלות ועובדות בפועל, והם אותם שממדריגות התחתונות שבעשיה ואין להם שום הרגשה מהשגת אלקות בלב, וגם הם יש להם אחיזה בחלק אלו"ק ממעל שבהם במחשבה תתאה שכינתא תתאה שהיא סוף המעשה השוכנת בכל הנפשות דישראל, וזה כאשר מחשבתו אדוקה יום ולילה בנגלות התורה ומצות המושג לכל אחד מישראל גם כן. והרי לבוש זה הוא מלביש גם כן מחשבה סתימאה שלמעלה מהכל כמו כל המחשבות שכולם רק לבושין אלא שזה חיצון יותר וזה פנימי יותר, אלא שזה צריך ליזהר יותר בהשתדלות בחיצוניות המחשבה וצריך יגיעה לטהר כפי האפשר שהרי כל דביקותו בקודש הוא גם כן רק בלבוש החיצוני דמחשבה, אבל מי שזוכה להשיג מחכמת האמת שהוא השגת אלקות שבמוחו המוליד הרגשה בלב והמשכה לכל כחות הגוף עד שחכמת אדם תאיר פניו, ממילא מעט מהאור דוחה הרבה מהחושך שהם הבלי הדמיונות של תוהו שבחיצוניות המחשבה ואין צריך יגיעה כל כך בטהרתה:

## פרק ב

**האמונה** היא עיקר עבודת האדם משבא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו, (כמו שכתוב מכות כ"ג ע"ב) רצה לומר שהוא צדיק בדבר זה כי יש צדיק בדבר אחד ולא בדבר אחר כמו שכתב הרמב"ן נדה י"ד א' גבי גמלים וחמרין ע"ש. וכיוצא בו גבי ישמעאל עכשיו מה הוא דפירוש דרצה לומר בדבר זה שהרי היה רשע בדבר אחר והכי נמי מי שהוא צדיק בענין האמונה אפילו רשע בדבר אחר דזהו שהעמיד על אחת כידוע בזוהר (חלק ב' מ"ד ע"ב) שהוא מסטרא דיצחק ובגימטריה גבורה דאורייתא מסטרה נפקא (שם פ"ד ע"ב) כי כלל התורה הוא בסוד הצמצום והוא היה מסטרה דנוקבא שבה תוקף הצמצום והוסיף צמצום על צמצום לצמצם כל מצות התורה באחת שהוא המכוון מכולם, דזהו המכוון מכל התורה כולה לבוא להשגה גמורה שיש בורא ומנהיג ומשגיח

שזה היה תכלית בריאת העולם כל פעל למענהו לקילוסו, ועל זה הם כל תרי"ג מצות עיטין להגיע לזה דהתורה כתיב בה אמת שהוא עצות להגיע להשגה ברורה בלב שזה נקרא אמת מה שהוא מבורר גלוי בלב שאין צריך לאמונה, כידוע בסוד אמת ויציב שחרית אמת ואמונה ערבית דבהעלם האמת מתלבש באמונה וצריך לאמונה שגם בהעלם מכל מקום הוא מאמין בחי עולמים דרך אמונה, וזה כל האדם בעולם הזה הדומה ללילה (כמו שכתוב ריש פסחים דף ב' ע"ב) וכל שכן בזמן הגלות שהוא תוקף חשכת ליל, והתורה שבכתב מדת יום שהוא מצד השם יתברך שרוצה להאיר לאדם שישיג האמת גלוי לעין בבירור גמור, והאלקים עשה האדם ישר אבל מצד דהמה בקשו חשבונות רבים כי העולם הזה מלא הטעאיות ומחשכי היצר רע צריך להתחזק על כל פנים באמונה, ובאברהם אבינו ע"ה שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה דתרגם אונקלוס לזכו וכן פרש"י ותמה הרמב"ן מה זה רבותא לגביה. אפשר לומר דלגביה שהיה נביא אמת והשיג מאמר ה' היה ראוי ליקרא אמת לא אמונה דשייך רק מי שהוא אצלו בהעלם ומאמין רק מה שרואה כתוב או שומע מפי נביא או חכם המשיג, אך לרוב שפלות אברהם אבינו ע"ה שאמר אנכי עפר ואפר היה מחשיב עצמו בכל יום לחוטא חס ושלום ואף שהשם יתברך הבטיחו לא היה אצלו צדקת נפשו ברור נגלה לעיניו כי הוא הכיר לעולם חסרונו וחשב עצמו גרוע מכל ושאינו כדאי לנסים כאלו, אלא שמכל מקום האמין בה' המבטיחו דרך אמונה אף שאין נגלה לעיניו והגם שהיה גלוי לעיניו יכולת השם יתברך וידע הבטחתו מכל מקום היה גלוי לעומת זה לעיניו חסרון נפשו עד כי לא היה אצלו זה אלא בגדר אמונה שמכל מקום הרי השם יתברך הבטיח ויעשה אף שאינו כדאי, ואף שידע שהשם יתברך אין עושה למי שאינו כדאי והחטא גורם אף קלקול הבטחה חס וחלילה מכל מקום הרי שמע הבטחתו אף שהיה מכיר חסרון עצמו והאמין דרך אמונה שמצד ההעלם כי לא היה האמת גלוי לפניו, וזהו שחשבה לו לצדקה ולזכות ומצוה, ונאמר ויחשבה דהשם יתברך הבוחן לבות וכליות ידע להחשיב זה לזכו דמצד השגת בנני אדם היה נראה אדרבה זה כחסרון שהוצרך לאמונה להבטחה ברורה כזו ועל דרך שכתב הרמב"ן, אבל השם יתברך הכיר בו שהוא רק מצד הרגשת שפלותו כאמור, וגם זה לטוב לנו כיום הזה שלולי שיגע אברהם אבינו ע"ה להעמיד רגל האמונה גם כן על תלה אנו מנין היה לנו כח לזכות לה כי כל כחינו רק מורשה מאבות וכמו שכתוב בשבת צ"ז א' הם מאמינים בני מאמינים שנאמר והאמין בה', וזה כל מעלת ישראל כמו שכתוב הביאו לי ספר יוחסין כדרך שבני מביאין, ויעקב חבל נחלתו שהחבל נפקע בג' (כמו שכתוב בראשית רבה פס"ח) היינו שיש להם כח מורשה מג' אבות שכחות האבות

בבנים, וזהו זכות אבות וברית אבות הקיים כי כח זה קיים בכל זרעם אחריהם דלולי זה לא היו יכולים לעמוד כלל נגד השאור שבעיסה, והאבות היה כל עסקיהם להשיג האמת לאמיתו ברור לעין כמו שהיה האור מאיר לפניהם וביחוד אצל אברהם אבינו ע"ה שהיה מדת יום ובוקר לאברהם כנודע, ואיתא בבראשית רבה (סו"פ ל') עד שאתה מאיר לפני כו', ומה יעשו זרעם אחריהם בחשכת ליל, אבל באמת אבא יסד ברתא היא מדת האמונה מדת דוד המלך ע"ה שהוא אבן מאסו הבונים הם אבהן שרצו להגיע לאמת ולא בחרו באמונה, אבל אברהם אבינו ע"ה שבחר בגליות (כמו שכתוב בראשית רבה פמ"ד) הוא יסוד האמונה ואצלו היה תחלת התגלות מדת דוד המלך ע"ה כמו שכתוב (בראשית רבה פ"נ) היכן מצאתיו בסדום ששם היה האמונה בגלות, ואחר הפיכת סדום נאמר זה דוהאמין בה' שהוציא אברהם הניצוצות קדושים משם וקלט יסוד האמונה להשרישו בזרעו אחריו, ובפרט בדורות הללו עקבתא דמשיחא שעתידה להיות לראש פינה ונקיבה תסובב גבר ראוי להיות כל השתדלות בזה:

## פרק ג

**והאמונה** הוא יסוד גדול להציל האדם מדמיונות של תוהו ומחשבות הבל שרוב בני אדם שקועים בהם, כל אחד כפי שקיעתו באיזה תאוה וחמדה מחמודות העולם הזה כל מחשבותיו שקועים באותו דבר, איך יגיע לה ואיך יהנה מזה וכיוצא בהרהורי הבל שלבבות רוב בני אדם מלאים מהם ומבלבלים אותו גם בשעת עבודה להשם יתברך בתורה ותפלה ומעשה המצות, והרבה השתדלות ובקשת רחמים צריך להנצל מזה, והעיקר הוא להתחזק באמונה דאין שום דבר במקרה והזדמנות רק הכל מהשם יתברך ובזה יבוטלו רוב המחשבות של השתדלות להשיג איזה דבר הנצרך לו אחר שיאמין באמת שכל השתדלות לא יוסיף ולא יגרע מן הנגזר מן השמים כלום, וכל שכן שהמחשבה בזה לא תועיל לו כלום ועוד יוסיף להתאמץ באמונה פשוטה דמלא כל הארץ כבודו ואין עוד מלבדו ושהשם יתברך עומד עליו וצופה על כל מחשבותיו ואפילו הרהור קל אין נעלם, ויעמיק באמונה זו כפי כחו עד שיפול על ידי זה פחד השם יתברך ובושתו ממנו ככתוב בהג"ה דריש ש"ע או"ח, ובכתב מיד ה' עליו השכיל בחבור השולחן ערוך והגהותיו שנתקבל בכל ישראל לספר פסק בדורותינו בכל משפטי התורה והנהגת אדם על פי התורה ודאי לא באו דבריהם במקרה והשם יתברך שלח את רוחו עליהם להיות כל דבריהם מכוונים גם מה שלא כיונו הם כי לא יעזוב ה' את חסידיו, ובענין חיבור כזה הנתקבל בכלל ישראל. וכבר העיר מזה באורים ותומים בקיצור תוקפו כהן,

והוא אמת וצדק בלתי ספק כי כל דבריהם מכוונים ברוח הקודש שהוא כח החכמים דעדיפי מנביאי כמו שכתוב בבבא בתרא י"ב א' ע"ש ברמב"ן, ופתיחת השולחן ערוך יתגבר כארי כו' והג"ה שויתי ה' וכו' ודאי זהו השער לה' אשר כל הנכנסים לעבודת השם יתברך יפתחו בהשתדלות זה להתגבר לעבודת השם יתברך כגבורת הארי שהוא תכלית הגבורה הגופנית דליש גבור בבהמה שהוא הגבורה הבהמית והגופנית, ועיקר שימוש הגמורה שנברא בעולם הוא להתגבר על יצרו וכמו שכתוב איזהו גבור כו', ונודע מ"ש בזוהר כמה פעמים אורייתא מסטרא דגבורה נפקת דזה כל התורה צריך להשתמש בגבורה וכמ"ש גבורי כח עושי דברו, ובעצלתים ימך המקרה פירוש המוח הוא המקרה כל גוף האדם בפועל וכן בכח כי בנין הגשמי הוא צלם ודמות הרוחני, וכמו התקרה המגינה על הבית מזרם וממטר ומחום וקור וכיוצא מהיזקות החיצונים שלא יכנסו לפנים הבית, כך המוח שבו משכן הנשמה הטהורה מגין על הלב וכלל הגוף שלא יכנס לפנימיותו דברים חיצונים, וע"כ נקראו גם כן כלל ישראל תקרתו של עולם כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פ"א) על פסוק ישראל מקוראי שהם המגינים כן על כלל העולם ----- על הניצוצות קדושים העליון שיש בעולם הזה הגופני גם כן כטעם ואתה מחיה את כולם, שכל חשק החיצונים ליכנס פנימה ולהתגבר נגדו, ועל זה הוא משכן הנשמה שבמוח האדם להגן מזה דלולי כן לא היה לו תקומה חס וחלילה והיה נמשל כבהמות שהולכים כפופים ואין המוח שלהם כתקרה על הגוף שאין בהם דעת וחכמה במוח, אלא שהם אין בהם כח הבחירה ברע גם כן, והאדם שנברא כצלמינו וגו' להיות כח הבחירה בידו הוכרח להגנת המוח שבהתבוננותו בחכמה שבמוחו המאירה לו באמונת השם יתברך האמיתית דוחה הרבה מן החושך, אבל עצלה תפיל תרדמה שהוא נפילת המוחין והתגברות הדמיונות כבעת השינה, וכל השקוע בדמיונות כאלה אפילו בהקיץ הוא ממש כישן וכמו שכתב (מגן אברהם סוף סימן תקפ"ג) יושב בטל כישן דמי, שהדמיונות הבטלים והרהורי ההבלים עולים במוחו ממש כבעת השינה, וזה בא על ידי העצלות שימך וישפל המקרה שהוא המוח להרהר במחשבות שפלות ועד שיוכל לבוא מזה גם כן לשפלות ידים כלי המעשה ועד שידלוף הבית בכללו גם כן, ועל כן עיקר ההשתדלות צריך שיתגבר נגד העצלות, והתגברות זה יהיה בהתבוננות זה דשויתי ה' לנגדי תמיד על דרך אמונה פשוטה שישנה בכל אחד מישראל ויוכל לעוררה בלבו בקל שכבר הוא מורשה במעמקי הלב מהאבות אצל כל אחד מישראל להאמין באמונה שלימה שהשם יתברך מלא כל הארץ כבודו והוא לנגדו ממש תמיד להיות צופה ומביט על כל מעמקי מחשבות לבו ומוחו ואין נעלם ממנו דבר, ועל ידי זה ממילא יתרומם המקרה שהוא

המוח לידבק במחשבות עליונות קדושות, וממילא יסורו על ידי זה כל מיני מחשבות של הבל ושל בטלה הנמשכים רק מתרדימת המוח, ועל זה צריך האדם להתעורר בכל רגע כדרך שאמרו האנשים ליונה מה לך נרדם קום קרא וגו', כאשר ישים האדם אל לב מה שהמליצו כל בעלי מוסר הקדמונים העולם לים זועף והאדם עובר בה בספינה רעועה חושבת להשבר, וכן הוא בזוהר ובתיקוני זוהר תיקון כ' לרמז כל ענין יונה על האדם עיין שם מ"ה ב' דספינה איהי רישא ולבא וגופא כו' והאניה דאיהי גופא חשבה להשבר כו' יעויין שם בדבריו, והוא זכרון יום המיתה שהוא אחרית ההתעוררות לבטל היצר רע דעל כל פנים על ידי זה יתבטל, ולעולם ירגיז כו' כמ"ש בברכות (ה'.) תחלה בהתגברות היצר טוב שמצד נשמתו הטהורה נגדו להכניס בקרבו מחשבות קדושות והרהורים קדושים לטוב, ואם נצחו בזה שעברו הרהורים הבטלים מלבו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שהוא תבלין ליצר כמו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות ביאה שאין ההרהורים מצוים אלא בלב פנוי מדברי תורה שכאשר הלב שקוע במחשבות דברי תורה אי אפשר למחשבה אחרת והרהור אחר ליכנס בקרבה כלל, אך לפעמים גם זה אין מועיל כי היצר מתגבר נגדו לערבב לבו והוא כשכבר נשקע הרבה בדמיונות, אז יקרא קריאת שמע היינו להתחזק באמונה דהשם יתברך אחד ושמו אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד האמונה דמלכותו בכל משלה, ועל ידי זה יבוא להכניס אהבת השם יתברך והחשק לעבודתו בכל לב ובכל נפש ומאוד, ויתבטלו ממילא כל ההרהורים שלא לרצון לפני השם יתברך ושאינן לצורך עבודתו יתברך על ידי הדביקות באמונה השלימה שהשם יתברך יחיד מיוחד ואין עוד מלבדו ממש גם בעולם הזה מה יקחהו לבו עוד לחמוד שום דבר שלא לרצון השם יתברך:

**וכך** הם סדר המדרגות כי לא יכול לבוא מיד להתחזקות באמונה כזו גם כן רק כשירגיז תחילה היצר טוב על כל פנים, ואף שלא יועיל לנצח על ידי זה לגמרי יועיל שיוכל להתעורר על ידי זה לתורה ולנצחו על ידי התורה, ואם גם זה לא יועיל מכל מקום אחר שכבר התעורר בהרגזה על ידי יצר טוב ובתורה על כל פנים יועיל לו שיוכל להתעורר אחר כך נגדו בהתחזקות באמונה ביחוד השם יתברך וכבוד מלכותו, ופעמים שנשקע כל כך עד שגם זה לא יועיל להעלותו מעמקי שקיעותו כידוע דיש ג' שמות ליצר הרע בתחלה הלך ואחר כך אורח ולבסוף איש וכמו שכתוב בהחליל, והלך היינו גם כן כשבא לבית האיש דכבר נכנס למעמקי לבו, ותחלת ההרגזה הוא שלא להכניסו ולהניחו ליכנס כלל, אך אחר שנכנס בדרך הלך אז צריך לתורה לשקע לבו בדברי תורה ועל ידי זה יוציאו מביתו, ואם לא הועיל שכבר נעשה במדרגת אורח הקבוע שאי אפשר לדחותו

על ידי שיאמר שצריך אותו מקום לעצמו כי כבר קנה הוא לו חזקת מקומו בבית, אז צריך לקריאת שמע והתחזקות באמונה שיש אדון מושל בכל ובעל הבית שיוכל לדחות כל החיצונים מן הבית, ועל ידי התמלאות הלב באמונה גמורה דשויתי ה' לנגדי תמיד הם מתבטלים ממילא כל הדברים שכנגדו יתברך ונעשו כאין וכאפס, אך אם נתגבר היצר כל כך בלב האדם עד שנעשה בעל הבית ואיש להיות הוא לבד מנהיג הגוף, והיינו אחר שחטא בפעל דרשעים יצר הרע שופטן כמו שכתוב בהרואה דהיינו מנהיגן וכמו שכתוב בבראשית רבה (פרשה ס"ז) דהן ברשות לבן רצה לומר לב יצר האדם הרע מנעוריו. אז אפשר שיוכל לערבב לבו כל כך עד שלא יועיל כל זה לנצחו אבל מכל מקום יועיל שעל ידי זה יוכל על כל פנים לנצחו אחר כך כשיזכיר לו יום המיתה שכבר על כל פנים נתרכך לבבו מעט ונתערבב גם היצר רע על ידי הרגזתו והתגברותו נגדו בג' דברים הקודמים ואין לבו עוד בריא כאולם שלא ישוב מפני כל כאותן שנאמר עליהם ואחריהם בפיהם וגו' כמו שכתוב בשבת ל"א ב', ודבר זה הוא באיסור והיתר שאין להם שייכות לתורה דלא עשה כן לכל גוי גם זכרון יום המיתה לא יועיל להם כלום, אבל זרע ישראל אפילו הגדיל עונות זו למעלה מזו אם התעורר בו לבו לשוב יוכל להוציא את עצמו גם משאול תחתית ולשוב אל ה' באמת עד ה' אלקיך ממש להיות דבוק בו יתברך כאשר הם כל ישראל אתם הדבקים בה' וגו', ותחלה ירגיז כו' מיד בשומו אל לב לשוב אל השם יתברך יחשוב עצמו כקטן שנולד וכאלו מעתה בא לעולם, ועל זה הוא הטבילה שנוהגין בו בעלי תשובה (רמב"ם הלכות תשובה) וכמ"ש הקדמונים לטבול בערב יום כיפור כי כונת הטבילה כפשוטה הוא כמו שכתוב בספר החינוך שיחשוב בהיותו תחת המים כאלו עתה התחלת בריאת העולם שהיה כל העולם כולו מים במים ועתה נברא ונולד, ובתחלת תשובתו צריך לשכוח הראשונות שזה יערבבו מעבודתו וכמו שכתוב בספרי מוסר הקדמונים. ויתחיל בהרגזת יצר טוב ליצר רע שלא יניחו להתחיל ליכנס כלל מעתה, ואחר כך בדברי תורה וביחוד השם יתברך ואם עם כל זה יערבבו אז יזכיר לו יום המיתה וסוף כל האדם ושמא מחר ימות והאני' חושבת כבר להשבר ולא במותו יקח הכל ומה בצע מכל הבלי דמיונותיו האם ירד אחריו כבודו וחמודותיו וכל תענוגיו אשר בפועל וכל שכן הרהוריו הבטלים אשר ללא יועיל הם אפילו בעולם הזה ורק כל זמן שיש מציאות לאותה חמדה בלב יש לו חשק להרהר בה גם כן, וכשיזכור אחריתו שהכל יעלה בתוהו והכל הבל ולחם כזבים ואחר ימלא פיהו חצץ ולא נשאר לאדם כלום מאותם ההבלים רק מה שהשתדל לעבודת השם יתברך, אז יכנע לבבו הערל על כל פנים כשישים אל לבו ויעמיק מחשבתו מסופו למות ומה אחריתו ושהוא כבר

קרוב לזה להשבר אז ודאי יתעורר רב החובל רצה לומר ראש מנהיגי הגוף שהוא עומק הרצון שבלב שמהרצון שבלב הוא כל הנהגת הגוף ועל כן נקרא החובל, על דרך שכתב בתיקונים שם מלשון אם חבול תחבול כי הוא החובל הגוף באמת ומוליכו בים הזועף כי עקוב הלב מכל ושם משכן היצר רע על ב' מפתחי הלב, אבל שם משכן היצר טוב גם כן וגם היצר רע יוכל להתהפך להיות טוב מאוד כמו שאמרו ז"ל על פסוק והנה טוב מאוד כאשר יכבשנו שיהיה כל תשוקת הלב לשמים, ובזכרון יום המיתה שאז מתבטלים התשוקות דעולם הזה אז מתעורר צעקת מעמקי הלב אל השם יתברך ומעורר עצמו מה לך נרדם בהבלי הזמן קום קרא וגו', כי אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, וזכרון יום המיתה הוא המעוררו לזה לצעוק אל השם יתברך כי כאשר יתבונן באחריתו לא ינוח ולא ישקוט לבבו מלהנצל ממר המות הנצחי חס ושלום שיאבד בגינהם, ודבר זה הוא גם מצד יצר לב האדם הטבעי מה שהוא רע מנעוריו בתולדה הוא רק מה שהוא בטבע אוהב את עצמו, ודבר זה יצר השם יתברך האדם כן, וגם היצר טוב הוא כן שאוהב את עצמו אבל הוא מצד הנפש ואוהב את נפשו ואין רוצה להניח לשקע בענינים גופנים והיצר רע הוא מצד הגוף לאהוב את גופו ודברים החמודים והמענגים לו וכיסופיו הכוזבים, וכאשר יתבונן באחריתו וסוף גופו לרמה ותולעה אז גם מפני אהבת גופו יעזוב דרכו ומחשבותיו ברשע וחמדת עולם הזה, כמו שהחולה מפני אהבת גופו יניח לצער גופו לשעה על ידי הרפואות כדי שישוב בריא אולם אחר כך, כן לאהבת גופו בקיומו הנצחי כגופות הצדיקים שהם נרתק לרוח אלקים שבתוכם דגם הגוף הגשמיי יש לו קיום לעד שעל זה הוא תחיית המתים לגופות שגם הם יש בהם קדושה להיות קיים לעד להלביש את הנפש, ועל כן מצד הטבע הלב שהוא אוהב את עצמו כשיזכור יום המיתה יקרא אל ה' בחזקה להושיעו מסערת הים וגליו הם שיקועי הדמיונות מחמודות עולם הזה המאפילים ומעכירים המחשבה הטהורה ויקוץ מתרדימתו:

**ודבר** זה הוא העצה האחרונה המועילה לכל אחד מישראל אפילו נשקע במקום שנשקע על ידי פשעים רבים ועצומים בפעל גם כן, ולא דברה תורה במתים שאין זכרון יום המיתה פועל גם כן בהם דהם בחייהם קרוים מתים גמורים שאין בהם שום התעוררות חיות וניצוץ כל שהוא שיוכל לעורר על ידי תחבולות מיהת, ודבר זה הוא תחבולה בעלמא נגד היצר ואין בזה מצוה שיזכור אדם יום המיתה תמיד שאין זו מתרי"ג מצות דאורייתא ומצות דרבנן כלל, רק מי שאין יכול לנצח היצר בענין אחר הוא תחבולה לנצחו על ידי זה, ואף על פי שזה מביא חרדה ועצבות בלב האדם והעצבות מביא עצלות ופתיחה לכל רע ועבדו ה' בשמחה כתיב ואין זה ראוי לעבודת השם יתברך, מכל מקום

בכל עצב יהיה מותר ומי שתקפו יצרו כל כך עד שאין יכול לנצחו בענין אחר זהו העצה היעוצה לנצחו על כל פנים, ועל כן חכמי המוסר הזהירו כולם לשום זכרון יום המיתה תמיד נגד עיניו וכן הזהירו רבותינו ז"ל על זה כמה פעמים על צד המוסר וכמו שכתוב באבות הסתכל בג' דברים ואין אתה בא כו' ולאן אתה הולך כו' וכן בכמה דוכתי, אבל אין זה ממשפט התורה ומצותי' כמו העסק בתורה וקריאת קריאת שמע שהם מצות מן התורה, שהתורה כולה ומצותי' הם עיטין נגד היצר אבל הם עטין שלא להכניסו להיות איש ובעה"ב כלל, שהמתנהג ע"פ התורה אע"פ שעדיין לא נמלט מהסתת היצר לגמרי להיות לבו חלל בקרבו רק כמדריגת בינונים זה וזה שופטן, מכל מקום כל שאין עובר בפעל עדיין אע"פ שכבר היצר רע כמו אורח אצלו כל שאינו איש די בעצות התורה ומצותי' להתגבר נגדו ושלא להניחו להשתרר בגופו. וזהו סדרו של הש"ע גם כן יתגבר כארי הוא ההרגזה דיצר טוב, ודבר זה לבד אינו פועל לגמרי אצל רוב בני אדם שכבר הניחו היצר רע ליכנס בקרבם דרך הלך עכמה פעמים וכ"ש אם הוא דרך אורח, רק צריך שיהיה ההתגברות על ידי עסק התורה ועבודת השם יתברך דהיינו תפלה וכל מצותי' של תורה דהכל בכלל תורה לענין זה לנצח היצר על ידי הכנסת המחשבה בעסקי תורה ומצותיה, וגם זה לבד לא יועיל לנצח בבירור לסתם בני אדם הבינונים רק בצירוף התבוננות דשויתי ה' וגו' שהוא העצה דיקרא קריאת שמע שציותה תורה לקראה פעמיים בכל יום תמיד כל אחד מישראל, והוא מכלל העטין שצריך כל אחד להם לניצוח היצר, ועיקר התגברות צריך שיהיה בבוקר שכאשר יקבע אמונת השם יתברך ויחודו במחשבתו בבוקר כיתד שלא תמוט אז כל היום יהיה נקל בעיניו להרגיז יצר טוב על יצר רע ושלא לתור אחר לבבו ועיניו בכל מה שיעבור נגדו כל היום כולו, וזהו מצות קריאת שמע של שחרית שהוא מיד בקומך, ושל ערבית בשכבך קודם השינה הוא שיהיה כן גם בשינתו שלא יפנו הרהוריו לרע כי דמיונות האדם בשינה הוא כפי השתקעות מחשבתו מקודם, וע"כ יעקב אע"ה בחלומו הנה ה' נצב עליו שבזה היה שקיעות מחשבתו בהקי"ץ ואין מראין לו לאדם אלא מהרהורי דיומא, (כמה שכתוב ברכות נ"ד ע"ב), ועל זה הוא מצות קריאת שמע דבשכבך שגם אם ישכב וערבה שינתו ולא יבהלוהו הרהורים רעים ובזה יזכה שיוכל להשכים ולמצוא ייחול לבבו לאהבה וליראה את השם יתברך ויהיה נקל לו אחר כך בקומו לתקוע מחשבתו בדביקות השם יתברך כאשר לא נתערבבה בשינה בדברי הבלים. וזה כל האדם להשתדל בטהרת מחשבותיו ושלא לתור אחרי לבבו המשקיע המחשבות בדמיונות כוזבות, ואיזהו ע"ה שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית (סוטה כ"ב ע"א) היינו מי שאין חושש כלל לייחד מחשבות לבבו להשם יתברך

עכמה פעמים פעמיים ביום ומניחם הפקר להרהר ככל העולה על הרוח בלי שום פני' והשתדלות להרחיקם מלבו כלל זהו ע"ה גמור שאפילו אין עובר עבירה בפעל מכל מקום הוא שקוע בעניני הארץ הזו הגשמיית והבלי' לגמרי ואין בו שום חכמה כלל דעל ידי החכמה הוא התעוררות האדם לצאת מהדמיון. כידוע כיש ב' חדרים במוח בא' הוא כח החכמה ובב' כח המדמה וכשזה קם זה נופל. וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו רצה לומר ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה בחכמה גם הם יהיו רק לה' לבדו, ומי שזוכה להגביר כח החכמה כל כך עד שאין אצלו שום דמיון של בטלה זהו הת"ח האמיתי שכל שיחתן תורה ואפילו שיחה בטילה שלהם כי אין אצלם שום דבר בטל. והכל לפ"מ שהוא אדם: **והמדריגה** היותר קטנה הוא שקורא קריאת שמע שחרית וערבית דא' במנחות צ"ט ב' דגם כן קיים בזה לא ימוש, היינו כשיוכל להגביר כח חכמתו על דמיונו עכמה פעמים פעמיים ביום בשכבו ובקומו כבר יצא מכלל ע"ה עכמה פעמים, כי התעוררות זה במחשבה פעמיים ביום יוכל לפעול גם כן על כל היום שלא ישקע עכמה פעמים כל כך וגם זה טוב שלא להיות ע"ה גמור עכמה פעמים, וזה חובת גברא על כל אחד מישראל שכל אחד מחוייב להיות כן וכל א' יוכל להגיע לזה, וע"כ הוא מצוה חיובית על כל א' מישראל כמו שהם כל מצותי' של תורה כוללים לכלל ישראל איש לא נעדר שכל א' מהם מוכן ובידו להיות כן, אבל אין ביד כל א' להיות ת"ח דדבר זה ברא השם יתברך כך הנפשות מישראל דיש עליא ואתכליא חכם וטפש, ולאדם שטוב שזיכהו השם יתברך בחכמה ודאי הוא צריך שישתדל בחכמתו שיזכה להיות ת"ח גמור להיות מחשבתו שקוע לגמרי בתורה ועבודת השם יתברך בלי הפסק רגע א', ואפילו אם יפסיק כדי לנוח מחשבתו קצת וכיוצא הכל לפ"מ שהוא אדם שכל מעשיו לשם שמים אז גם עלהו לא יבול וגם הדמיונות שלו הם דברי תורהגמור הקיימים לעד, וכענין חלומות יוסף הצדיק שא"ל אחיו המלוך וגו' וקראוהו בעל החלומות, היינו שחשבו שמצד חשקו להשתרר עליהם הוא הולך בדמיונות כאלו כל היום עד שגם בלילה יחלום לו מזה מהרהורי דיומא, אבל הוא היה זיו איקונין שלו דומה לשל אביו שהוא מדת אמת ליעקב על ידי שהיה שקוע בתורה דכתיב בה אמת ע"כ גם כן דמיונותיו היו אמת ולא כוזבים כלל ונתקיים בפעל כן, ואע"פ שמכל מקום היה זה עדיין דמיון וגם מחשבת השבטים לא היה שקר כי יש באמת גם כן הדריגות וזה אע"פ שלא היה דמיון כוזב גמור שהרי נתקיים מכל מקום לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד כמדת שפת אמת אשר תכון לעד, שהרי מלכות יוסף היה רק לשעה ובעולם הזה לבד, אבל מלכות הקיימת

לעד הוא רק לדוד המע"ה מזרעא דיהודה ומשפטי התורה הם אמת אבל מכל מקום יש אמת לאמיתו כמה שכתוב פ"ק דסנהדרין לאפוקי דין מרומה שנראה משפט אמת כפי התורה ע"פ הטענות אבל אינו לאמיתו, וכך זה היה אמת כפי העולם הזה היינו כפי ההתגלות שהיה בעולם הזה וכפי הטענות הנגלות שהיה בעולם הזה נגד כל א' מהשבטים היה נקרא יוסף צדיק יותר מהם וראוי למשול עליהם, כי כל ממשלה ודאי במשפט וכן מה שהביא יוסף דבתם רעה ודאי לא אמר שקר רק שהוא השקיף רק בנגלות של מעשיהם והמתגלה בעולם הזה לאדם הרואה לעינים, אבל ה' יראה ללבב האמת לאמיתו שאין נגלה בעולם הזה, וע"כ איקונין של יוסף היה רק דומה דרך דמיון בעלמא ליעקב שמצד דמיון העולם הזה היה גם זה אמת גמור שהרי גם חלומותיו ודמיונותיו היו אמת, אבל מכל מקום אינו ממש כחלומות יעקב אע"ה והנה ה' נצב עליו וכל מה שהבטיחו בחלומו היה אמת לאמיתו קיים לעולמי עד. וכלל השבטים הם כלל הכנסת ישראלזרע יעקב אע"ה שעצמות נפש יעקב אע"ה מתפשט בהם שעל זה רמזו תענית ה' ב' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים היינו דכלל הנפשות מישראל שבכל דור הם עצמם קומת נפש יעקב אע"ה המתפשט באותו דור, וע"כ הם חשקו לאיקונין של יעקב אע"ה עצמו לא מה שדומה לו היינו האמת שלאמיתו, ולכן חשבו את יוסף גם כן לבעל דמיון ובעל החלומות שמצד האמת לאמיתו גם זה נחשב דמיון כענין בשוב ה' שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל ענינים הנחשבים בעולם הזה לאמת גם כן רק דמיון, כי כלל העולם הזה נקרא עלמא דשקרא שאף האמת שבו אינו לאמיתו ואי אפשר להשיג בו האמת לאמיתו אלא מי שיגיע למדריגה שיטעימו לו מפרי מעשיו שבעולם הבא בעולם הזה, והיינו שיראה עולמו בחייו רצה לומר עולם האמת ישיג בחיי העולם הזה הגופנים, והוא כשיזכה לכפיית היצר לגמרי עד שלבו חלל כמו שאמרו ז"ל בדוד המע"ה שהרגו בתענית שהוא כמו לעתיד שיבוטל היצר, וכמו שזכו לזה אבות העולם כמה שכתוב בתדבא"ר (פרק ה') חיים שלא בצער ושלא היצר הרע כמו כו', וחייב כל א' לומר מתי יגיעו מעשיו למעשה אבותיו, (כמה שכתוב שם ר"פ כ"ה). כי ביד כל א' להגיע למדריגה זו גם כן כל מי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב באמת שיש בו שורש האמת לאמיתו במעמקי הנפש הדבוקה באלקים חיים, וצריך השתדלות להגיע לשורש זה והגם דההגעה אינו בידו של אדם ובבחירתו אלמלא הקב"ה עוזרו וה' יגמור בעדו, מכל מקום מה שחייב האדם הוא לומר ולהשתוקק לזה שזה כל האדם להשתוקק בכל לבבו ונפשו להש"י, ואז כפי גודל תשוקתו להשם יתברך כן תשוקת השם יתברך אליו כמה שכתוב (ספרי דברים פכל זה) מה דלבך על רחמך מה שבלב רחמיך עלך וכטעם ה'

צילך דוגמת הצל, ועל ידי זה זוכה למילוי תשוקתו כפי מדריגתו והוא העזר מהשם יתברך להגיע לתכלית המכוון בבריאתו שנברא במטע ה' להתפאר זרע אברהם יצחק ויעקב שהוא להגיע למעשה אבותיו כפי שרש נפשו הכלולה בהם ולהיות מכלל הכנסת ישראללהיות נאמר עליו ביחוד גם כן ישראל אשר בך אתפאר:

## פרק ד

**וחודש** אדר נ"ל שהוא מסוגל יותר להתגבר בו על כח הדמיון, כידוע די"ב חודש הם נגד י"ב שבטים שלכל שבט יש מעלה וכח מיוחד שבו הוא מתייחד ונרשם משאר השבטים דעל ידי זה נחשב לשבט בפ"ע, ואע"פ שכל ישראל כולם גוי אחד בארץ שכולם אחד ממש וכל אחד מהם כלול מכל המעלות שיש בכל ישראל, מכל מקום הוא מתגלה בפרט בנפש המיוחד לזה, וידוע דכל דבר יש בעולם ושנה ונפש וכמו שיש נפשות חלוקות כך יש זמנים חלוקים ומקומות חלוקים, וכלל חלוקת הנפשות מישראל דרך כלל לי"ב שבטים הוא חלוקת המקומות דרך כלל לי"ב גבולי אלכסון של העולם הנזכר בס' יצירה והשנה לי"ב חודש, וסדרן של חדשים לשבטים יש בהם כמה פנים וענינים גדולים ועמוקים יש בזה איך כל הסדרים אמת ועכ"מ, רק מה שעל דרך הפשוט נראה ושוב ראיתי כן בס' קדושת לוי דחודש אדר שמזלו דגים הוא נגד יוסף דברכתו וידגו לרוב וגם הוא לפעמים ב' וכן שבט יוסף פעמים נחשב לב' שבטים, וכמו דבחדשים העיקר הוא הב' כן בשבטים אפרים העיקר ונקרא עיין שם כי הפרני וגו' כי בו כח הפו"ר כברכתם וידגו וגו' שהוא באדר כמה שכתוב בר"ה (ח' ע"א) בצאן מתעברות באדר וישראל בכל מקום נמשלו לצאן, ונקרא אדר לשון אדיר מורה כח וגבורה שעיקרה בכבישת היצר, וכי כן יבורך גבר ירא ה' לגבורת אנשים בניך כשתילי וגו' וזהו כח של יוסף, וניסן הוא נגד יהודה כי בו ר"ה למלכים. והם נבראו באות ק' ואות ה' כמה שכתוב בס' יצירה ובזוהר איתא דהם רזא דאשת זנונים ואשת חיל כגונא דקופא אזיל בתר ב"נ, והוא גם כן על דרך הכל בפני שכינה כקוף בפני אדם וה' רומזת לשכיה וקוף הוא הקופא דאזיל בתר ב"נ להתדמות לו בכל דבר, כי האדם נברא בצלמינו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף, ומזה נמשך כח הדמיון באדם שמתפשט לחיצונים עד שנבנה ממנו קומת האשת זנונים שהוא השיקוע בדמיונות של חמדות עולם הזה שגם הוא הכל דוגמת עולמות העליונים, כי לאדם שטוב נתן האלקים כל עניני עולם הזה ליקח מהם לעבודת השם יתברך ולא נברא שום דבר בעולם לבטלה דכל פעל למענהו לקילוסו והכל לכבודו בראו היינו על ידי האדם המכיר על ידיהם כבודו של השם יתברך ומודה לפניו על כל מה

שברא ועל ידי זה יוכל להמשיך כל דמיונותיו אל הקודשה, ומי שדבוק באמת בהשם יתברך כטעם ואתם הדבקים וגו' הנאמר על כנסת ישראלבכלל שהן הם עצם השכינה כנודע היינו שהנפשות מבני ישראל הם חלק אלוק ממעל דמאן דנפח מתוכו נפח ומעצמיותו והוא כחו ית' השוכן בתחתונים, זהו הזוכה לגאולה שלימה מכל דמיונות עולם הזה עד שנעשה חירות מיצר הרע, והוא גאולת מצרים שהיה בניסן שיצאו אז כפתע פתאום מכח הדמיון והשיקוע העצום שהיו בו שם בתכלית האפילה לאור גדול עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (כמה שכתוב מכילתא פרשת בשלח) וכן בניסן עתידין ליגאל (כמה שכתוב ר"ה י' ע"ב) ולהגיע לדביקות הגמור בהש"י שהוא השגת האמת לאמיתו בלי שום דמיון כלל זה סוד הה', והק' הוא המתדמה לו כקוף בפני אדם היינו מה שהוא בכח האדם מצד השתדלותו בעולם הזה דק' קדוש כמה שכתוב בשבת (ק"ד ע"א) ובקדושה הוא מה שהאדם מתדמה לעליון כמה שכתוב והתקדשתם וגו' כי קדוש אני, והה' הוא הסייעתא דשמיא דאדם מקדש עצמו מעט מלמטה הקב"ה מקדשו הרבה ומלמעלה (יומא ל"ט ע"א) דדבר זה אי אפשר בלא עזר השם יתברך שהקדושה הוא גדר ערוה ופרישות מכל דמיונות היצר להיות נקי לגמרי אי אפשר אא"כ הקב"ה עוזרו, אך האדם צריך להתחיל עכמה פעמים מעט מלמטה כחודה של מחט ובלבד שיהיה נקב מפולש מעבר אל עבר היינו שנכנס עד מעמקי הלב, וההתחלה בהשתדלות אדם להתקדש הוא הק' החפץ להתדמות לאדם העליון שזהו כל שורש השתדלות אדם על ידי החשק שיש לו להתדמות לעליון היינו להדבק במדותיו ולהתקדש בקדושתו שזהו חשק היצר טוב, וע"כ נקרא אדם לשון אדמה לעליון שהוא בקדושה שורש בריאת האדם היה לדבר זה, אלא שמצד הידיעה דטוב ורע בא היצר רע והחשק להתדמות לעליון מצד התאוה והחשק לגרמי' שהוא הרע ולא על דרך הביטול בא התחלת הסתת הנחש והייתם כאלקים וגו' לפתותו שיוכל להתדמות עצמו לא שיתבטל ויתכלל במקורו רק שיהיה נפרד ורשות לגרמי' וכאלקים שזהו על זה גמורה, ועל זה הם כל עצות התורה לאהפכא דמיוני היצר רע לקדושה. וזהו החודש אשר נהפך וגו' שזה כל ענין כח וגבורת האדם הכובש יצרו ובא להתקדש שיהפך כל דמיונותיו דהיינו כל מיני חמדות וחשקות שלבבו משוקע בהם לקדושה:

**וזהו** הגאולה דחודש זה שלא היתה גאולה שלימה כדניסן דאכתי עבדי אחשורוש אנן, (כמו שכתוב מגילה י"ד ע"ב) רק הראנו השם יתברך דגם בעבדותנו לא עזבנו ודאני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם, שאף דמיוני עולם הזה של בני ישראל אינם נפרדים מהשם יתברך דאף שלא זכה עדיין לגאולה שלימה להיות חרות מיצר רע לגמרי עד שכל דמיונותיו

גם כן יהיו רק בדביקות השם יתברך ועד שבחלומו גם כן הנה ה' נצב עליו שיזכו לזה כל זרע יעקב לעתיד כמה שכתוב בחוריכם חלומות יחלומו, היינו שכל דמיונותם יהיה גם כן כדמיונות של נביאים שהוא בדביקות הגמורה כביכול בהשם יתברך שאי אפשר לכל אדם לזכות לזה בשלימות גמור ובתמידות בעולם הזה, מכל מקום יכול כל אחד החפץ להתקדש ובא לטהר לזכות לאתחלתא דגאולה שהוא השער אשר צדיקים יבואו בו דרגא דיוסף הצדיק שהיה בכל דמיונותיו כונה לשם שמים, שמה שרצה להיות מלך ומושל כדברי אחיו היינו לשם שמים להמשיך שפע ופרנסה להם על ידו, שידע שהוא הצינור של השפעה כידוע שכל השפעות הוא דרך היסוד, וכן היה אחר כך המשביר בר ומכלכלם, וזהו התרעא לאעלא גו מהימנותא על ידי מדריגת היראה השורפת כל חמדות רעות, וזה שאמר לאחיו זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא היינו שהוא שהביא דבתם רעה חשדם לשקועים בחמדות עולם הזה, והג' דבות הם נגד ג' כללי ההשתקעות ברע שבעולם שהם הקנאה והתאוה והכבוד, קנאה הוא מצד הכעס הוא מפסולת הגבורה מזה נמשך אכילת אבר מן החי שזה בא מאכזריות הנמשך מהכעס מדת הבעלי חיים הטורפים, ונבוכדנצר תלש ארנבא חיה (כמה שכתוב נדרים ס"ה ע"א) שהוא נמשל לאריה כמו דוד המלך ע"ה שנקרא גם כן אדמוני אלא שהיה עם יפה עינים שאינו הורג אלא מדעת סנהדרין והוא מדת אריה וגבורה דקדושה, מה שאין כן נבוכדנצר שהיה מצד הקליפה ופסולת הגבורה על כן אכל אבר מן החי, והוא חשד גם הגבורה דיהודה חס וחלילה כן, ובתאוה מה שאמר שנותנים עיניהם בבנות הארץ חשד כן לשמעון שהרגיש בו מעשה דשטים דהיה רובן משבט שמעון וגם נשיא השבט שלו, ובדבר זה הוא שורש השתקעות הדמיון כנודע, וכן שמעתי דשטים מורה לשון שטות שלעתיד יתרפא דמעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים היינו אחר זביחת היצר רע דנקרא לבן דאתלבן כמו שכתוב במדה"נ (חי' קכ"ח ע"ב) וכמו שאמרו ז"ל (שם קל"ז סוף ע"ב) על פסוק לב בשר שיהיה רק לב להוציא בשר, והארון היה מעצי שטים דזהו העצה דמשכהו לבית המדרש להמשיך החשק והתאוה שלו לדברי תורה שהם נחמדים וגו' שיש בהם כל מיני חמדה. והדמיון הוא מצופה זהב מבית ומחוץ היינו תוקף היראה הקדושה המבטלת תאות רעות. ועל כן שמעון ולוי אחים מחוברים יחד תמיד כי באמת עצמיות שמעון היה ממש היפך מזה דהוא ראש המקנאים על הזנות דבני נכר דשכם ונתחבר שם עם לוי שבו כח התורה כמה שכתוב יורו משפטיך ליעקב ובאת אל הכהנים הלוים שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו וכדומה, ומשרע"ה שהתורה נקראת על שמו יצא ממנו, וזמרי בא למשה רבינו ע"ה בטענת בת יתרו מי התיר לך שפירשו בו קמאי דבא בטענה שמכיר

שגם היא ראויה לו כצפורה למשרע"ה, וכנודע מטעם האריז"ל שהיה בה נשמת דינה וחשב שגם הוא כל תאות שלו על פי התורה, ובירור התאוה הוא על ידי הקנאה שהוא היפך התאוה וקנאים פגעו בו, ומכל מקום שורש שמעון הוא המחובר ללוי להיות כל חמדותיו שקועים בדברי תורה וע"כ נחשב זה לדבה רעה, ושמזלזלין בבני השפחות הוא מצד רדיפת הכבוד זהו נגד לוי שכן מצינו דחשדו למשרע"ה שהוא הנבחר משבט לוי כי תשתרר עלינו וגו', דשבט לוי זכה לכבוד דכבוד חכמים ינחלו כי בהם שורש החכמה והתורה וממנו הכהנים שזכו לבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, ובו שורש הענוה כמה שכתוב בתורה על משרע"ה כמדתו יתברך במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, דפן הוא מדת הקדושה דהכבוד הוא רק לבוש וכמו מאני מכבודתא ובגדי כהונה, דמי שפנימיותו הוא בתכלית העניוות ובורח מן השררה השררה רודפת אחריו והיא אצלו רק כלבוש כיון דעצמותו אדרבא בורח מזה ועל דרך שנאמר בהשם יתברך גאות לבש, ורבי דענוותנא הוא כמה שכתוב סוף הוריות וסוף סוטה ציוה לבנו בהנושא (ק"ג ע"ב) נהוג נשיאותך ברמים. וכן רשב"ג דהיה מג' ענותנין כמה שכתוב בהפועלים שנה המשנה דכשהנשיא נכנס כו' כמה שכתוב בהוריות (י"ג ע"ב) וחשדוהו שם דדרש לכבוד עצמו, כי לעולם לעיני בני אדם בעלמא דשיקרא נראה היפך האמת ועל כן חשדו גם כן למשרע"ה שחפץ להשתרר וכן חשדם יוסף בזה וזה היה באמת דמיון, רק לפי שראה שנתברר דגם דמיונותיו אמת ושנשתחוו לו חשב לתקנם במה שחשדם ולהכניס בהם חיות של קדושה, דוחיו רצה לומר חיים אמיתים שהוא היפך הדמיון על ידי שהוא ירא אלקים יוכל להכניס בהם חיות כמה שכתוב (ברכות ו' ע"ב) מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, היינו שיוכל להכניס חיות בשומע על ידי דבוריו שהדבור בו חיות האדם כמה שכתוב לנפש חיה לרוח ממללא, אלא שהסכל ירבה דברים דברי מותר שהם דברים בטלים רצה לומר שאין בהם חיות, אבל ירא שמים הוא המוגדר מפני פחד ה' החופפו שכל פעולותיו ודבוריו כרצון השם יתברך דעל ידי זה יש בהם חיות כטעם ואתה מחיה את כולם יוכל בדבוריו וכן בפעולותיו להכניס חיות גם כן באחר:

**וזה** שאמר העצה לאסור את שמעון, כי עיקר כח יוסף היה בכבישת תאוה שהוא נגד שמעון על כן חשב העיקר להחליש כח שמעון במאסר זה שיהיה כפוף תחת ידו לימשך אחר כחו ולהביא אליו את בנימין דאיתא בזוהר שהוא היה המשלים דרגא דיוסף ובמקומו כשנאבד, והיינו דיש צדיק המוגדר הכל על פי התורה וזהו עיקר התחלת שם צדיק הגלוי לכל וניכר דמי ששומר כל התורה כולה הוא צדיק גמור, ובאמת נאמר עמך כולם צדיקים וגו' חוץ מאותם שנמנו בריש פרק חלק דאין להם חלק לעולם הבא ואיך

אפשר זה, אבל באמת מצינו עבירה לשמה דגדולה ממצוה שלא לשמה כמה שכתוב (נזיר כ"ג ע"ב) וגם זה נקרא צדיק שכל מעשיו לשם שמים ואפילו לדבר עבירה, ולעתיד יתברר כן על כל חטאי בני ישראל כמו שאמרו ז"ל בשבת (פ"ט ע"ב) על פסוק אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית שיתברר שהיה מסודר מאמיתות רצון השם יתברך שיהיה כן ואם כן גם בזה עשו רצון השם יתברך והכל היה כמו עבירה לשמה, ומכירת יוסף היינו דמצד יוסף שהוא ההגדרה בפועל היה נמשך דבה על השבטים שהם לא היו כן, ובאמת גם הם שבטי יה שהקב"ה מעיד עליהם, וזה גרם שיכלו לשלוט בו ולמכרו עד שהיה נדמה כאילו נטמע בין העמים חס וחלילה ונאבד מכלל שבטי יעקב, כי הם חשבו ענין הגדרותיו על דרך פשיטת טלפיים דעשו שהעיקר הוא להיות הלב תמיד שלם ונמשך אחר הש"י, אבל להראות עצמו מוגדר לעין כל אדם חשבו דהוא מפסולת הגבורה ויראת שמים דיצחק אבינו ע"ה שיצא ממנו עשו, כי אמיתות היראה הוא גם כן בלב וכמה שכתוב ביומא ע"ב ב' על פסוק ולב אין, ובאמת עיקר ההגדרה בפועל צריך בין העמים כי אילו היה האדם בשלימותו שנברא בו דהאלקים עשה את האדם ישר לא היה צריך לכל כך הגדרות שלא היה יודע כלל מרע, וכמו שהיה אדם הראשון קודם החטא והיה די לו בהגדרה זו לבד שלא יאכל מעץ הדעת שלא יחפוץ לדעת מטוב ורע דעל ידי זה יוכל להשתקע בדמיון, ועצם ישראל הוא כן וכמה שכתוב בברכות (י"ז ע"א) גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצוניך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד כו' והכל אחד כי כשיבוטל יצר הרע מן העולם יבוטלו גם כן האומות עכו"ם ויהיו כולם גרים גרורים, דשורש יצר הרע הוא באומות העכו"ם שהם בעצם כן דשרשם מצד הרע, משא"כ בישראל דהמשילו בסנהדרין מ"ד ריש ע"א לאסא דקאי ביני הוצי שהחטאים נמשכים רק על ידי החוחים הסובבים לשושנה, ומצרים הוא ערות הארץ דשם תוקף כח ההשתקעות בזימה וכל מיני תאוה כמעשה ארץ מצרים, ושם לעבד נמכר יוסף שהוא תכלית השיקוע שהעבד אין לו שום כח ורשות בפני עצמו כלל דעול רבו מקיפו מכל צד, ועם כל זה הוא נתגבר שם להיות חרות מיצר הרע עד שמבית האסורים יצא למלוך שכבש כל כחות הזימה תחתיו והיו כפופים לו:

**וכשנתגלה** לאחיו ונתברר להם צדקותו אז ראו דכח ההגדרה בפעל הוא גם כן מצד הקדושה צריך מאוד בעולם הזה שמלא רע הנמשך מצד האומות. ואע"פ שהוא זכה למלוכה על מצרים מכל מקום על ידם נגרם הגלות דמצרים לכל ישראל, כי הם היו עדיין צריכים לבירורים בזה עד שנגאלו ושמו ית' העיד עליהם שהיו גן נעול מעין חתום שם, וכמו שיוסף היה גם כן צריך לבירורים מה שנמכר אלא שבירורו היה על ידי

נסיון ובהגדרה בפעל מצד השתדלותו. ושלהם היה מצד הסייעתא דשמיא דהרי אומות העולם אמרו אם בגופם שלטו כו' היינו אפילו שלא ברצונם היו יכולים לשלוט בם, אלא שהשם יתברך שמרם שלא נדבק ארור בברוך כלל זולת האחת שפרסמה הכתוב שהיתה משבט דן הירוד שבשבטים ומאסף לכל המחנות שהיה פולט הענן, דלשם יש שייכות קצת לדבוק האומות מצד רגליה יורדות מות כנודע, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק פן יש בכם וגו' שבט וגו' זה שבט דן והוא פסל מיכה דעבר בים, כי בשבט זה היה חסרון שלא נתברר עדיין במצרים והתחיל להתברר אחר מתן תורה וחטא העגל במלאכת המשכן שנתחבר אהליאב מדן ליהודה שנקרא גור אריה גם כן כמוהו, כי גם הוא דבוק באמת בשורש קדושת כנסת ישראל ויראה דקדושה, וכן עם שלמה המע"ה במלאכת בית המקדש ולעתיד עם משיח כמה שכתוב בזוהר, והעסק במלאכת המקדש והמשכן היינו קביעות המקום לשכינה בתחתונים זהו שורש התדבקות כנסת ישראל לאביהם שבשמים ככרובים המעורים זה בזה בקודש הקודשים זה היה בחלקו של יהודה ובנימין, קדושה ראשונה דקידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא להיות קדושה קבועה וקיימא שלא ימוט לעולם ואפילו יגדילו חטאים זה על גב זה ברית האהבה אין ניתקת כמו שנאמר כי ההרים ימושו וגו' וחסדי מאתך וגו' ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, (כמה שכתוב תנחומא פרשת שמות) ומאס באהל יוסף ובשבט וגו' היינו משכן שילה שהיה רק לשעה וכמו מלכותו במצרים וזרעו בית ירבעם ואחאב ויהוא הכל מלכות שעה, כי כל תוקף מדריגתו הוא רק מצד העולם הזה דצריך להגדרות וכל העולם הזה הוא רק לשעה, אבל מלוכה הנצחיות היינו מצד מדת מלכות שמים שחלק מכבודו ליראיו בשורש כנסת ישראל הוא רק ביהודה, ובנימין נלוה עמהם תמיד כי גם מדריגת בנימין הצדיק הוא מילוי מקום דרגא דצדיק כשנאבד יוסף היינו דרגא דכל מעשיו לשם שמים, ועל כן הגאולה דאדר היה על ידי זרע בנימין והסיבה היה על ידי עבירה לשם שמים דלקיחת אסתר לאחשורוש להתערב חס וחלילה בגויי הארצות שדבר זה הוא שורש הרע שאין שייכות וחבור לזרע ישראל כלל אליו לידבק ברוך בארור, אלא דאז היה בזה ענין לשם שמים והיתה מותרת על פי הדין דקרקע עולם היא (כמה שכתוב סנהדרין ע"ד ע"ב) ולא יצתה מגדר צדקת בפועל גם כן, אלא שמכל מקום סוף סוף פעולה הנגלית הרי היה נראה ערבוב טוב ברע, אבל הוא מכלל החטאים המסודרים ובאים מששת ימי בראשית שכן הוא רצון הש"י:

**ובזה** היה הגאולה אז שהשתחוו לצלם דהיה גם כן לפנים ומאונס ולבם לשמים, וזהו אסתר סוף כל הנסים (כמה שכתוב יומא כ"ט ע"א) היינו מעילא לתתא דזהו מדריגה

התחתונה של הנסים, דעיקר הנס הוא מה שהשם יתברך מופיע אורו גם במקומות היותר שפלים וטמאים דנס נקרא מה שיוצא מן השורה הראויה דאין ליקרא נס מה שהוא פלא לעיני בני אדם דנסים כאלה הם בכל יום וכל שכן לצדיק גמור, וכמו שאמר רבי חנינא בן דוסא (תענית כ"ה ע"א) מי שאמר לשמן כו' היה אצלו זה לדבר פשוט, ואין קרוי נס רק מה שהוא נס גם בכל עולמות עליונים, וכשישראל זוכים מעצמם ומהשתדלותם עד שמגיעים למעלה גדולה להיות חרות ממלכיות אין צריך לנס כלל, וכל תוקף הנס דמצרים שעושין כל כך זכר ליציאת מצרים הוא שהם נשתקעו שם הרבה וכמו שאמרו ז"ל על פסוק גוי מקרב גוי, והוא נכנס כביכול למצרים מקום טומאה וכמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה ט"ו) משל לכהן אפילו אלף טומאות אני נכנס, וזה היה נס גדול וראשית הנסים שהוא הבירור דאני ה' השוכן אתם בתוך טומאותם מצד ההתחלה והשורש שלהם מאבות שהם באמת זרע קודש ואין שייכות לשום טומאה להם כלל וכמה שכתוב שמי מעיד עליהם, ועל כן היה שם מורא גדול זו גילוי שכינה עד שגרם מיתת בכוריהם והביטול להם לגמרי כי נתגלה השורש שאין מציאות לטומאה כלל, ומצד השם יתברך שכל הנסים הוא ממנו ומישועתו היה זה ההתחלה לכל הנסים כי כך הוא כפי סדר המדרגות מלמעלה למטה, ואסתר הוא הסוף הוא התגלות הישועה גם באפסי ארץ ומדרגות היותר תחתונות דרגליה יורדות מות ויש שליטה לאומות העולם מכל מקום גם שם השם יתברך אתם ואפילו במקום תוקף הטומאה ככניסת אסתר לבית אחשורוש ליבעל לערל וטמא שאין טומאה גדולה מזו, אז לבשה מלכות שלבשתה רוח הקודש שהוא השראת השכינה ומלכות שמים, וגם אז נפל פחד על הגוים אבל לא בביטולם כבמצרים רק שמתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם שלא הרגישו במורא גדול דגילוי שכינה שאז היו בטילים במציאות לגמרי דאין שייכות מציאות במקום גילוי שכינה אלא לכנסת ישראל בלבד וה' בדד ינחנו, רק אז לא היה התגלות דגלוי שכינה בפעל לעיני העמים כלל רק מכח פחד מרדכי והיהודים מעלת הצדיקים ודעמך כולם צדיקים עד שנתרצו להתייהד, דעל זה היה הגליות שיתוספו גרים דקליטת הקדושה בגלות אינו על ידי ביטול החיות מהם לגמרי שזהו רק על ידי גילוי שכינה. אלא על ידי שנתייהדו דהיינו שיש מציאות איזה דבר טוב מצד הגילוי דעולם הזה גם בהם דעל ידי זה יכלו לשלוט על בני ישראל, אלא שכל זמן שהוא אצלם הטוב בהעלם ואי אפשר להתגלות כלל כי אפילו ירצה לעשות מצות התורה אי אפשר להם אלא אם כן יתגייר ובשם ישראל יכנו, וכן בימי מרדכי ואסתר היו עדיין בגלות ועבדי אחשורוש דעדיין לא נתגלה גילוי שכינה הגמור דה' בדד ינחנו, אבל נתגלה דבר זה איך השם יתברך עמנו

גם בגליות ואף שמשוקעים במה שמשוקעים כמו שהוא בגלות הגורם שיקוע הרבה בדמיונות מצד ההכרח, מכל מקום על ידי זה דייקא זכו לקבלת התורה שנית מאהבת הנס מה שלא היה כן מקודם ביציאת מצרים דהיה ישועה יותר גדולה ואפילו הכי היה מודעה רבה לאורייתא, דאז היה הנס דגילוי שכינה וכשנעלם התגלות זה הרי נעלם הכל ועד שאמרו נתנה ראש ונשובה וגו', כיון דנעלם מהם התגלות זה שהיה להם ביציאת מצרים חשבו לשוב מצרימה דדימו דשם יוכלו לזכות שנית למדרגה, דחשבו דאי אפשר לבוא למדרגה זו אלא על ידי השיקוע בדמיון מקודם, ובאמת גם מחשבה זו לא היה דמיון כוזב כי לעולם לא זכו לשום התגלות קדושה אלא על ידי גליות והעלם הקודם, אך לא שהם יחפצו בזה דאדרבה האדם צריך להשתדל לצאת משיקוע והעלם והתורה היא עצות להשתדלות. והם במצרים זכו לגילוי שכינה בלא שום השתדלות לכך ודימו שלעולם יהיה כך, אך בנס דפורים שראו שיכולים להשתקע למקום שמשתקעים אלא שמכל מקום השם יתברך עמהם גם באותו שיקוע באפסי ארץ, אז הבינו דיש צורך להשתדלות אדם ולעצות התורה בהגדרות הראויות לטוב להם שיוכלו להציל עצמם על ידי זה גם אחר השיקוע:

**והתגלות** זה היה באדר שהוא נגד כח יוסף ועל ידי זרעא דבנימין, כי עיקר כח ההגדרה הוא מתייחס ליוסף אבל הגדרתו הוא בפעל גמור ולאו כל אדם זוכה, רק יש עצות להיות נהפוך הוא שמה שהיה נראה סבה לרע הוא נעשה באמת סבה לטוב, כביאת המן על המשתה שעשתה אסתר שהתפאר בזה וחשב על ידי זה עצות לתלות את מרדכי ובאמת היה זה לאבדונו ותלייתו, ושורש שליטת המן הוא בהתגברות כח הדמיון וכמה שכתוב בגמרא ישנו מן המצות ובמדרש אלקיהם ישן הוא, אבל באמת אז נתברר דגם בהיותם שקועים בדמיון עם כל זה שרשם דבוק בהשם יתברך דעל כן חייב לבסומי בפוריא דשכור הוא הסרת הדעת והתגברות הדמיון, והבירור דפורים דגם אז דבוקים בהשם יתברך וזהו על ידי בנימין וחבור יוסף ובנימין הוא ההתגלות דעמך כולם צדיקים, וזהו עצת יוסף עשו וחיו שיביאו אליו בנימין ועל ידי זה יוכלו להתדבק בחיי עולם וכפי מה שחשבם למשוקעים כי העומק שלהם לא נתגלה עדיין אז קודם יציאת מצרים ומתן תורה, וכל דמיונות יוסף היו אמת אבל רק לפי שעה ולפי השעה דאז היה כן באמת שהיו צריכים להמשיך החיות על ידי יוסף שהרי הוא פירנסם, ומסתמא היה להם צורך באמת לקיום חיותם האמיתי שיהיה השפע דרך יוסף ועל ידי שנתחבר עם בנימין, וכמדומה לי דהיה זה באדר דאז שלמו שנתיים דרעב בקרב הארץ דהתחלת שני שובע ורעב היה בניסן דאז מתחיל הקציר, ואע"ג דבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים כמה שכתוב

בראש השנה (י' ע"ב) ואז היה אתחלתא לנס דיציאת מצרים דלהיות מושל על מצרים ערות הארץ עד שיוכל להחתים אות מילה בבשרם הוא קצת מעין גילוי שכינה במקום טומאה, אבל בהעלם גדול וביאת כל השבטים למצרים שזהו אתחלתא לגלות מצרים שהוא ההכנה לגאולתם היה באדר הסמוך לניסן, שבו הוא הגאולה שמצד העולם הזה והדמיון להכיר שאינו כפי הדמיון דאז הכירו השבטים צדקת יוסף ושהם טעו בדמיונם וכן יוסף הכיר צדקת השבטים ושטעה בדמיונו בהוצאת דבה רעה, כי אז הוא זמן בירורי הדמיונים מצד הדמיון אף טרם הגיע לגילוי שכינה הגמור שהוא על ידי יוסף ובנימין, והיינו שיתחזק להגדיר עצמו ולהוציא עצמו בהשתדלותם מכל דמיוני עולם הזה הכוזבים על ידי התגברות וכבישת היצר כפי כחו שהוא דרגא דיוסף, והסייעתא דשמיא דאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו הוא דרגא דבנימין הנטפל תמיד ליהודה כי אין כחו כל כך בהגדרת עצמו כיוסף, רק בצירוף הסייעתא דשמיא דהשראת שכינתו יתברך בכל מקום שהיא לעולם השם יתברך שוכן במעמקי לבבו כמה שכתוב בשיר השירים רבה דהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי וגו', ודרשו על זה אני ישנה ולבי ער היינו דאף על פי שהוא משוקע בדמיון שהוא השינה מכל מקום אין הדמיון נוגע עד מעמקי הלב דשם יש לעולם נקודת צור לבבו שהיא ערה, ועל ידי זה יוכל להתעורר מתרדימתו ולזכות לגאולה שלימה במסמך גאולה לגאולה דניסן שהוא על ידי לוי ויהודה, דמצרים על ידי משה ואהרן ודעתיד דבניסן עתידין ליגאל על ידי משיח בן דוד במהרה בימינו:

## פרק ה

**ושורש** עמלק נ"ל שהוא כח ההשתקעות בדמיונות עולם הזה. והוא ראשית גוים רצה לומר השורש של כל מיני גוים, שכל אומה יש לה השתקעות במין רע מיוחד שזהו שרשה וממנו הוא כל כחם בעולם הזה. דעל כן החזיר התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה דאמרו מה כתיב בה לא תרצח ובעשו נאמר על חרבך תחיה (כמה שכתוב ספרי ברכה פיסקא שמ"ג) דזהו כל חיותו בעולם הזה, וכן שאר אומות כל אחת אדוקה באיזה כח דרע עד שבו נתלה עיקר חיותו הדמיוני שבעולם הזה, ולא יכלו לקבל התורה שחשבו שבזה יתבטל חיותם, וישראל הם הדבוקים בהשם יתברך שהוא בעל הכוחות כולם ואין להם השתקעות בשום כח, שההשתקעות הוא על ידי הפרדת הכח מהבורא יתברך לעשותו דבר נפרד, ועמלק הוא שורש כח הפירוד הזה כי הוא התחלת מציאות הרע דזה לעומת זה, וכולל גם כן כל מיני כחות כולם. אלא שכח ישראל הוא

להדביקם כולם בהש"י, וכחו הוא אדרבא להפרידם, וזהו עמלק אשר קרך דממנו שורש ענין המקרה, דמי שדבוק באמונה דהכל מהשם יתברך ניצול מדמיונות הכוזבים שהם באים רק ממחשבה דהכל במקרה, וגם מקרה לילה בא על ידי השתקעות בדמיונות כידוע, וע"כ אין השם והכסא שלם כל זמן שזרעו של עמלק בעולם, וידוע דארבע אותיות השם שתים ראשונות הם הנסתרות מוחא ולבא ושתים אחרונות רומזות לכח הפעולה וגמרה, והם הנגלות שלנו ולבנינו הרמוזים לצורת יעקב אע"ה החקוקה בכסא הכבוד ומלכות בית דוד שיתגלה במהרה בימינו, דבהם הוא כח השתדלות אדם בעולם הזה, דכחות הנסתרות הוא מצד השם יתברך על ידי נשמה ורוח שבמוח ולב, והשם יתברך צור לבבי וחלקי נ"ל דחלקי רומז לנשמה שבמוח שהוא עיקר חלק אלו"ק, ועל כן שם משכן החכמה שהוא חלק מחכמתו יתברך שחלק ליראיו, וכן החלק מכבודו הוא על ידי החכמה דכבוד חכמים ינחלו ובי מלכים ימלוכו, והמעמקים שבמוח ולב הנסתרים הם לעולם דבוקים בהש"י ואי אפשר להפרידם כלל על ידי שום חטא גם כן, דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה דאין חטא מגעת למחשבה שבמוח ולב, רק כל החטאים הם במעשים שבפועל, ובעבודה זרה דמענישים על מחשבה שבלב היינו משום דכל מחשבות הדמיונות אפשר להחזירן למקורן על ידי התבוננות דהכל ברא לכבודו, וגם כל הדמיונות דעולם הזה אפשר ליקח מהם לכבודו ית', משא"כ על זה דהוא מחשבה הנמשכה מאל זר שבגופו של אדם בחלל השמאלי שבלב, שהוא ממש היפך כבודו וזו המחשבה אין לה שום שייכות והתדבקות עם מעמקי הלב של הנפשות דבני ישראל, רק היא נטפלת אל כחות המתפשטות מן הלב אל האברים שהם כחות הפעולה, ומכל מקום גם מחשבה זו תיקונה קל מאוד בחרטה בעלמא, והעולה שבאה על הרהור הלב באה לדורן בעלמא ואפילו פושעי ישראל מלאים חרטה, ומיד שמתחרט במחשבתו מחשבה מוציא מידי מחשבה הקודמת, כי זו המחשבה של החרטה היא היוצאת באמת מעמקי לבו ונתבטל ממילא מחשבה הדמיונית הקודמת, ועל כן שתי אותיות ראשונות דהשם הם נגלים בעולם הזה גם כן, אע"ג דמצד עולם הזה זה שמי לעלם כתיב דלא כמו שנכתב נקרא (כמה שכתוב פסחים נ' ע"א) דשם הויה המורה על יחוד כל כחות הנסתרות עם הנגלות יחד כולם בלתי לד' לבדו, דבר זה הוא נעלם בעולם הזה אף על פי שמכל מקום הוא גלוי בכתב מפורש דהאמת הוא כן דאתם הדבקים וגו' הוא דרך אמונה והעלם, דבעולם הזה אין אדם צדיק בארץ אשר וגו' בארץ דייקא מצד העולם הזה המחשיך ומעלים האמת, אבל לעתיד יתברר דעמך כולם צדיקים גם בפועל גמור דגם כל מעשינו פעלת לנו והכל היה לשם שמים אז יהיה נקרא כמו שנכתב, אבל בעולם הזה אינו נקרא בפה להיות

מבורר כן, רק הנסתרות הם מבוררות להשם יתברך כי בנסתרות אין שייך בירור לעין בעולם הזה דאין יד עולם הזה שלטת שם, דאין אדם יודע מה בלבו של חבירו וכלפי שמיא גליא מעמקי הנסתרות דאין שם רע באמת כלל והנגלות מחוברות עם הנסתרות דרך העלם מיהת בעולם הזה, וכל רצון עמלק הוא להפריד הנסתרות מהנגלות לגמרי שרצונו לעשות העולם הזה עולם נפרד מהשם יתברך שזה חשק כל האומות שאין חפצם בעול תורה ומצות ועול מלכות שמים ועמלק הוא ראשית כח זה דפריקת עול ולילך בשרירות לבו בכל מיני התפשטות, וזהו פירוד שתי אותיות אחרונות שהוא כחות הפעולה דעולם הזה מן השם לגמרי:

**ופירוד** אות א' מן הכסא שהוא המקום לשכינתו יתברך דרך קביעות כמו כסא מלכות מושב המלך, ועיקר שם כסא הונח לכסא מלכים כמדומה בלשון הקודש ועיקר המלה כס כי כן דמות הכסא עגול ודומה ל-ס' ול-כ', ורוב מלות לשון הקודש הם מורות בתמונתן על הדבר שהם מורים עליו וכדרך שאמרו רה"ג רה"נ על ווי העמודים מובא במהר"מ אלשקר ס"י, וכך היו עושים תמונת הכסא פעמים פתוח מצד צפון פעמים סתום, והיינו כידוע מה שכתוב חכמי האמת בענין מה שאמרו (ברכות ל"א ע"ב) דיברה תורה כלשון בני אדם שגם זה רק כלשון בני אדם דבאמת דברו בני אדם בלשון תורה, וכל השמות והלשונות שבתורה על צד ההשאלה כיד ה' ועיני ה' וכדומה הוא לשון הקודש שנאמר על הקדושה והיה קודם שנברא העולם ובו נברא העולם, וכן שם כסא עיקרו על כסא כבודו ית"ש והשמים כסאי, והם אחוזים ופגושים בארץ כפי דברי רז"ל בהספינה דנשקי שמיא וארעא אהדדי, וכן איתא במדרש כונן קורקסי כו' ע"ש, והיינו בצד צפון הפתוח כמה שכתוב (ב"ב כ"ה ע"ב) עולם לאכסדרה דומה והוא דומה ל-ב' דמרובע כפי דברי רז"ל וכמה שכתוב בכנפות הארץ וכנף היינו מרובע ככנף דציצית וע"כ דומה ל-ב'. והשמים עגולים דומים ל-כ' מצד חבורם לארץ דהצפון פתוח ומצד עצמם הם סתומים מכל צד, ועל כן נקרא כסא כס על שם תמונתו, ו-א' על שם אלופו של עולם דגניז בגויה על כן אין נרגשת במבטא, ועמלק שרוצה להפריד הנסתרות מהנגלות ולומר דאין שם העלם בנגלה כלל הרי מפריד הכסא גם כן כס מן ה-א', ועל כן מלחמה לשם הוי' ית"ש בעמלק מדור דור, דהשם יתברך נקרא איש מלחמה כי תואר מלחמה שייך רק גבי איש דכלפי מעלה איך שייך מלחמה כלל הלא בידו הכל, רק המלחמה הוא בלב האדם שהכח דחלק אלו"ק ממעל שבקרבו נלחם עם כח היצר רע, שהשם יתברך מסר הבחירה לאדם אלא שאלמלא הקב"ה עוזרו כו' והסיוע דהשם יתברך הוא המלחמה דלה' בעמלק בהתלבשותו בלב האדם. ועל כן נקרא איש מלחמה, דשם איש נקרא עיין

שם כח התגברותו כמה שכתוב כאיש גבורתו, וכמה שכתוב בעבודה זרה (י"ט ע"א) על פסוק אשרי האיש שמתגבר על יצרו כשהוא איש. וההתגברות הוא רק על ידי עזר הש"י וסייעתא דשמיא זו הוא רק בשורש שבלב דאחר שיצא לפועל מה שהיה כבר הוא, וצריך לתשובה דגם כן עיקרה בלב כמה שכתוב ולבבו יבין ושב, וכן שורש עמלק הוא בלב שהוא הראשית גוים דהתפשטות כחות הפעולה דרע, וכל כח השתדלות אדם בזה הוא רק בזכירה זכור וגו' אל תשכח, כי כל הדמיונות הגוברות בלב בני אדם הם רק מצד השכחה באמת שבו דבוק נפש הישראלי, דעל זה הוא מצות ציצית וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' הוא סגולה שלא לתור אחרי דמיונות על ידי הזכירה במצות השם יתברך שבא על ידי ציצית המעוררת יראה בלב האדם, כידוע בזוהר בסוד הציצית והתכלת, שבכל מצוה יש ענין מיוחד וזו המצוה מעוררת יראה המביאה לידי זכירה, דהשכחה בא רק מפני העצלה אשר תפיל תרדימה, ועל ידי יראה ופחד ה' הוא מתעורר משינתו, ועל כן תכלת דומה כו' עד לכסא הכבוד ששם גילוי שכינה המביא מורא גדול, ובעמלק נאמר ולא ירא אלהים ואמרו ז"ל (ב"ב קכ"ג ע"ב) דעל כן נופל ביד זרעו של יוסף שנאמר בו האלקים אני ירא, ואע"ג דולא ירא אלקים אישראל קאי היינו על ידי עמלק אשר קרך שהכניס לתוכם דמיונות וכחות המשכיחים על ידי זה נעשו עיף ויגע ולא ירא אלקים שבאו לדמיונות, והעצה זכור אשר עשה וגו' שיזכור ויתבונן שהשיקוע שלו בדמיונות הוא נמשך משורש עמלק שישנו עדיין בעולם, על ידי זה בעצמו הוא מתעורר לצאת מהדמיון, אלא שמכל מקום אחר שנשתקע אין יוצא בקל וצריך מלחמה, והיה בהניח וגו' שיגיע לנייחא ומנוחת הלב שלא יבלבלנו עוד דמיונות המשכיחים, אז יתאמץ למחות את זכר עמלק מתחת השמים, רצה לומר מכל חדרי מוחו ולבו שלא ישכח עוד:

**וב"פ ושתי פעמים** היה המלחמה בפועל שעל זה דרשו מדור דור בדור משרע"ה על ידי יהושע מזרעא דיוסף שאז היתה התחלת צמיחת קרן ישראל, והוא להיות ראשית גוים לעולם מתעורר נגד הראשית דישראל, ואז היה קודם מתן תורה עדיין שלא נתבררה מעלת כנסת ישראל עדיין אלא על ידי יוסף כי הוא היה מלך במצרים קודם מתן תורה על דרך הדרך ארץ שקדמה לתורה, דכל האומות אינם בדרך ארץ גם כן, דההגדרה בתאות הוא מצד מדת דרך ארץ גם כן, ועל ידי זה זכה למשול עליהם ועל ידי שהוא גדר עצמו מן העריות על ידי זה נגדרו גם כל ישראל שם, כי הוא השורש לקדושת הברית דבני ישראל כידוע, ולפי שהיה קודם מתן תורה היה בכח עמלק לבוא ולהתעורר נגדם, כי הגוים אומרים שהם בדרך ארץ וישוב העולם, אך הדרך ארץ שלהם הוא מצד ההשתקעות

בעולם הזה ולא מצד יראת הש"י, ועל כן נפל ביד זרעו של יוסף, ואחר כך בימי שאול שהוא תחלת מלכות ישראל לא נתעורר עוד עמלק דאחר מתן תורה ידע שאין לו כח, אלא השם יתברך עורר את שאול שבא להיות הראשית דממלכות ישראל למחות את הראשית דגוים, והוא מזרעא דבנימין שהוא ההגדרה שעל פי התורה שזהו בהניח וגו' דהתורה תבלין ליצר שעל ידה יכול לנוח מכל אויביו, ר"ל מכל מיני התגברות יצר רע שאין צריך כל כך למלחמה וניצוח בכבישה רק במשיכה לבית המדרש דממילא מתבטל ונימוח ומתפוצץ, על כן נצטוה למחותו ולהחרימו לגמרי ולא עלתה בידו שהשאיר לאגג דנפק מיניה המן באותה לילה, היינו הראשית דראשית גוים, כי גם הראשית עצמו הוא קומה שלימה ויש בו ראש וסוף, והראש של עמלק הוא השורש שממנו נמשכת השכחה, כי העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה והוא חמל על השורש היינו חשב דאין בזה, כי שורש זה הוא שורש המן שאמרו ז"ל בחולין (קל"ט ע"ב) דרמוז בתורה בקרא דהמן העץ וגו' ומלת המן הוא לשון שאלה ובזה ניתן פתח לטעות שהשם יתברך צריך לשאול, והש"י רצה כן שהרוצה לטעות יבוא ויטעה, ומזה נמשך שורש המן שהוא שורש טעות לחשוב שהשם יתברך סילק ידיעתו מתחתונים, ומזה הוא שורש והתחלה להשתקעות בדמיונות והפרדה מהש"י, ומבני בניו של המן למדו תורה (סנהדרין צ"ז ע"א) כי באמת לענין מצות התורה צריך האמונה בבחירה שהיא ביד האדם שהיא היפך הידיעה, אף על פי שזהו קודם מעשה ושם הוא אחר מעשה ובזה ודאי כלפי שמיא גליא. מכל מקום כיון שיש במקצת ענין סילוק ידיעה תועלת לדברי תורה ולקיום המצות חשב שאול דזהו השורש שאין לאבדו, ועל זה הוא שחמל, ומצד הזה הם בניו שלמדו תורה, ועל כן הניח גם כן הצאן ובקר להקריב לד' כידוע לעולם בכל דבר נעוץ סופו בתחלתו וקניני האדם שהם הנטפלים לאדם ומכלל הסוף מעשה הם נעוצים במחשבה תחלה ובעומק ראשית, ומפני שהוא חשב שיש בעומק ראשית שלו איזה דבר טוב שראוי לחמול עליו גרם לו לטעות גם בעומק אחרית שיש בקניניו גם כן שורש טוב להיות ראוים להקרבה לעבודת הש"י. ואף על פי שהשם יתברך אמר בפירוש להחרים הכל חשב הוא זה על דבר עבירה לשמה לקלוט השורש טוב ממנו, דניצוח כל אומה הוא על ידי קליטת השורש הטוב ממנו לקדושה כמו במצרים על ידי בתיה בת פרעה שוב כל הנשאר מהאומה הולכים לאבדון, ובעמלק שנצטוה להחרים הכל והוא חשב דגם בו יש איזה שורש טוב לקלוט לקדושה. אף דהשם יתברך ציוה להחרים הכל הוא על דרך שנאמר לצירעא לא מדובשך וגו' לפי שידע שלא היו ישראל שבאותו דור נקיים כל כך שיוכלו לקלוט הטוב לבד בלי שום עירוב רע, ועל כן הוא והעם חמלו על אותו מעט הטוב שדימו שיש בהם,

ודימו שיכניסו עצמם לכך אף דמעורב ברע גם כן, והתחכמו להקריב מהצאן לד' ושומר מצוה לא ידע רע, עד שאמר לו שמואל הלא שמוע וגו' הפצר פירוש הפצר הוא עקשות להתחכם יותר נגד הש"י, ואף על פי שהם ראו יפה דמבני בניו של המן כו' הרי שהיה איזה דבר טוב גנוז בגוים, כבר כתבתי במקום אחר דנ"ל דהיה על ידי אחד מזרעו שבא על בת ישראל באונס דקרוי בנה וקרוי גם כן בנו בלשון הכתוב והוא בן איש מצרי, אבל בלאו הכי אין מקבלין גר מעמלק כמה שכתוב במכילתא, כי אין בהם שום צד לחלוחית של קדושה אחר שכבר יצא לפעל להיות עליו שם עמלק, כי אילו היה מקום להפכו לטוב לא היה רע כלל שהרי כל שרשו הוא רק הרע שבכח ובנסתרות להמשיך לפעל, ואצל האומות העולם מחשבה רעה מצרפה למעשה דגם זה רע גמור כי שרשם כן, ועמלק כל הרע שלו הוא במחשבה דבו הוא עיקר הפשיטות טלפיים דעשו, ואם היה מקום להתהפך לטוב היינו דאין שרשו כן כי השורש לא יתהפך אם כן אינו רע כלל, ורק בכל אומה ששורש הרע שלה הוא בהתפשטות בפועל זה אפשר להתהפך ובשם ישראל יתכנה להתדבק בעומק ראשית שלו בישראל שבהם הוא הראשית דגרים ולא בעמלק שהוא הראשית דגוים, אך עמלק עצמו אי אפשר לו להתהפך כלל דהיהפוך כושי עורו כי העצמיות אין מתהפך רק ההתפשטות, אבל מה שנקלט ממנו הוא הטפה זרעיות שהיא נמשכת מעומק ראשית הנעלם מהאדם עצמו, וכנודע דבבנים מתגלה מעמקי לב האבות מה שהיה נעלם מהם עצמם, וכשאותה טפה נקלטה מיד ברחם הישראלית שלו היה לה שום התגלות בפועל בעולם הזה כלל לזרע עמלק על דרך זה אפשר שיוקלט לקדושה. כי בוודאי יש איזה ניצוצות קדושים בעמלק גם כן דלולי כן מנין היה לו חיות וקיום כלל בעולם הזה, אבל היא בלתי נגלית לו עצמו ולא לשום בריה בעולם, כי כל מה שבא לידי גלוי ממנו הוא רע גמור, והניצוץ קדוש המחייהו הוא רק השורש מה שרצה הש"י שיהיה מציאות דבר כזה בעולם אף על פי שהוא עצמו ציוה עליו למחותו:

**ודבר** זה כבשי דרחמנא ומהנסתרות אשר לד' אלקינו ואין בו שום דרך גילוי בעולם הזה כלל, וזה היה טעות שאול דחשב כבוד מלכים חקור דבר דעל כן אמרו (ר"ה כ"א ע"ב) על שלמה המע"ה בנביאים לא קם אבל במלכים קם, היינו מצד מדת המלכות שהוא התגלות כבוד שכינתו יתברך בתחתונים שהוא השגת רוח הקודש והוא נביאת החכמים דעדיפי מנביאים שהם רואים רק הדבר שמראים להם, אבל בעלי רוח הקודש משיגים הדבר בהתבוננות וחקירת שכלם כנודע, והוא על ידי מדת המלכות חכמה תתאה, ודוד המע"ה היה רבן של כל בעלי רוח הקודש (כמה שכתב האריז"ל בשהיו"ח) שממנו התחלת המלכות הקיימת לעד, ושאול שהשיג גם כן כבוד מלכים עלה למעלה ממדרגיתו שחשב

לחקור ולעמוד בסוד ד' דבר שלא ניתן לדעת אדם לחקור ולעמוד עליו כלל, וחשב דלמלכים ניתן רשות לחקור גם על זה ודשמואל שהיה רק נביא בהשגת נבואה לא השיג דרך קליטה ניצוץ קדוש מעמלק כי לא ידע שיהיה איזה גילוי לשורש ניצוץ קדוש זה בעולם הזה, אבל הוא חשב להשיגו ושיוכל לקלטו מה שנעלם משמואל בנבואתו. ועל זה נאמר אכול דבש הרבה לא טוב, וקרה לו כמו שקרה לבן זומא דהציץ ונפגע (כמה שכתוב חגיגה י"ד ע"ב) ברוח רעה שהיתה מבעתו, ועל דרך זה ניטלה מלכותו כי עיקר מדת המלכות הוא לבלתי רום לבבו מאחיו שלא יחפוץ לעלות יותר ממדריגתו וכמדת מלכותו ית' דבמקום גדולתו שם ענוותנותו, ומכל מקום זכה ויצא ממנו מרדכי ואסתר שנצחו להמן, כי באמת גם מחשבתו שחשב שהשיג השורש דניצוץ קדוש המחיה לעמלק לא היה דמיון כוזב, אלא שהשגתו זו היה רק במחשבה דרך השגה לבד ולא היה אפשר להביאו להתגלות בפעל במעשה כלל שזה דבר שאי אפשר, אבל מכל מקום מצד ההשגה שלו בשורש החיות של המן על ידי זה נתנה אסתר את מרדכי על בית המן שבהם היה גנוז השגת שורש חיותו. והוא על ידי אחיזת פלך השתיקה שהוא כח ההעלם על ידי זה יכלו להשיג הנעלם מעולם הזה, דרק מצד הגילוי דעולם הזה הוא נעלם, ובפורים חייב לבסומי דמשנכנס יין יצא סוד שהוא היפך כח ההעלמה ועל כן הוא עד דלא ידע בין כו', וידוע מטעם האריז"ל שהוא לאותו הניצוץ קדוש יעו"ש, והיינו דעל ידי השכרות מתגלה הנעלם אלא שהוא בלא דעת ובשכרות וזהו ענין רוח רעה דשאול שהוא גם כן הסרת דעת, לפי שחשב לגלות ההעלם שלו ודבר זה אי אפשר רק בלא דעת, וזהו בירור הדמיונות דבני ישראל שהם גם כן עיקרן רק בהעלם, ואצל השכור כל מה שהוא בדמיונו יוצא בגילוי, ועל כן איתא בעירובין (ס"ה ע"ב) דאדם ניכר בכוסו, ובפורים הכל מודים דבעינן לכם (כמה שכתוב פסחים ס"ח ע"ב) וכל מה שחושב לגרמיה הוא גם כן לשם שמים, ועל כן גם כל הדמיונות שהם רק מה שהמחשבה שקועה במה שהוא לגרמיה אז הוא ההכרה בכוסו דהכל לשם שמים, ואפילו אם הוא עד דלא ידע כו' מכל מקום אז הוא התגלות מעמקי הלב שאפילו אומר על ימין שהוא שמאל מכל מקום נקודת הלב דבוק בהש"י:

## פרק ו

**ארבע** מצות יש בפורים מקרא מגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים ומשתה ושמחה, ונ"ל שהם נגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה דמלחמה לשם זה בעמלק מדור דור, והניצוח הוא על ידי ארבע מצות מעשיות אלו, דכל מצות שעושין לזכר הנס הוא מה שיש בהם

כח וחיות שנתגלה בשעת מעשה שהיה הישועה בפועל, ועל ידי אותם מצות מתגלית אותה ישועה בפעל בכל דור, ועיקר הישועה הוא כשנושעים באותו דבר שהיה להם חסרון שמחמתו באה הצרה, דזהו כל ישועת ישראל ישועת הנפש ולא ישועת הגופות בלבד, וכל הצרה בא על ידי זה שמזה יצמח הישועה וכמו שנאמר וממכותיך ארפאך רצה לומר מהמכות עצמם ועל ידם הוא הרפואה, וכן משם אקבצך ומשם יקחך היינו משם דייקא יצמח הקיבוץ ושיקחך, וכמה שכתוב במגילה (י"ד ע"א) גדולה הסרת טבעת כו' שהחזירתן למוטב, ולקחו למשל זה בפרק חלק (צ"ז ע"ב) מעמיד להם מלך קשה כהמן דבימי המן שבו בתשובה שלימה וקבלו על עצמם ועל זרעם כל התורה מאהבה, וזהו עיקר הישועה שהיה על ידי גזירה זו שזכו לקבל דברי תורה מאהבה ושבו בתשובה שלימה וממילא נתבטלה הגזירה, כי איך אפשר לאבדם חס וחלילה עוד דאפילו ציפרא מבלעדי שמיא כו', והגזירה היתה מה' במשפט תחלה ואף על פי כבר הבטיח השם יתברך ואף גם זאת בהיותם וגו' לא וגו' לכלותם וגו' וכן בכמה מקראות, אבל כבר אמרו ז"ל (מגילה י"ג ע"ב) ליכא דידע לישנא בישא כהמן, ואיתא במדרש אסתר רבה פרשה ג' דכל מלך סתם במלך מלכי המלכים הקב"ה הלל מדבר אם כן כל דבריו ולמלך אין שוה וגו' אשקול אל גנזי המלך הוא כלפי מעלה, ותחלה קטרג עליהם מחטאיהם כי כבר קלקלו לגמרי כל קומת האדם שחלוק לד' שהם ה' כנודע חלוקת נפש האדם לה' מדריגות נפש רוח נשמה חיה יחידה והם נגד ארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה ובסוד ארבע אותיות השם וקוצו של י', ואמר ישנו עם אחד שישנים מן המצות (מגילה י"ג ע"ב) זהו נפילת המוחין דבעת השינה, שאף על פי שהנשמה שבמוח טהורה והם חלקי חיה יחידה דבהם אין מציאות שום פגם, מכל מקום טען דכבר נסתלקו מהם לגמרי ואין להם שייכות עוד עמהם. וזה שאמר עם אחד לרמז על חלק יחידה הרמוז בקוצו של י' דשם אין שום חילוק ופירוד כלל בין כלל הנפשות דישראל, וגם שם הוא השינה והסתלקות אותו שורש, ומפוזר ומפורד היינו שאינם באחדות ויש ביניהם פירוד לבבות, ודבר זה מפני שאין הלב בשלימות להיות דבוק בהשם יתברך כמו שהוא ראוי ללבן של ישראל דאז היה כל הלבבות מיוחדות יחד ולא היו פירוד כלל, ומצד זה מגיע הפגם לנשמה שהוא מכורסיין דעולם הבריאה דשם רובו טוב ומציאות מיעוט הרע הוא רק מפני שכבר התחיל עלמא דפירודא שיש נברא נפרד מהבורא ואין דבוק לגמרי, ודתיהם שונות היינו נימוסי עצמם שחשב שאינם בדרך ארץ שקדמה לתורה דהיינו הנקיות במדות שבהם נתחכמו כל בעלי הנימוסים והפילסופים מהאומות גם כן להיות בעלי מדות טובות שזהו שלימות כלל גוף האדם וכחות הגופנים, דידוע דכל המדות כלולים

במדות הידועות הרמוזות בשם (ז') דהוי' שהוא צורת יעקב אע"ה החקוקה בכסא הכבוד שהוא שלימות צורת האדם, ובאמת אתם קרוים אדם כו' (יבמות ס"א ע"א) שהאומות אין להם שום שייכות לשלימות המדות, רק שמצד צורה הגופנית שלהם שהיא גם כן כדמות אדם ה"ה כקוף הרוצה להתדמות לאדם וחפיצים להשתלם גם כן במדות, שבזה הוא יתרון האדם מן הבהמה, וזהו נגד הרוח כי נפש יש גם לבהמה שממנה כח המעשים בפעל, אבל רוח ורצון לעשות כך או כך ולבחור בטוב זהו רק באדם, והם חושבים שיוכלו להשתלם בזה, ובאמת כל המדות נובעות מהלב ואצלם לב אין והשורש חסר, אבל המן חשב דלאומות יש שלימות המדות מה שאין כן לבני ישראל, ודתי המלך אינם עושים היינו מצות התורה בפעל שבזה נפגם הנפש באופן שקטרג שכבר פגמו וקלקלו כל קומת הנפש עד שאין למלך מלכי המלכים שוה ושום הנאה להניחם, ועל כן אם על המלך טוב וגו' רצה לומר דידע דמכל מקום כבר הבטיח שלא לכלותם על זה אמר שישקול כסף מחירם, כי מה שקטרג לפני מלך מלכי המלכים להשמיד וגו' היינו לא הגופות לבד כי אם היה חושב שיש איזה קדושה ודבר טוב בנפשם ודאי לא יהיה המשפט לכלות הגופים גם כן, רק שטען דאין בהם עוד שום ניצוצות קדושים ושיגיע המשפט שיכלו לגמרי, וההבטחה שלא לכלותם היינו שיהיה בהם לעולם איזה ניצוץ קדוש שזה אי אפשר שיכלה מהם כלל והוא כפי מחשבתו המזוהמת דימה שכבר כלה כל לחלוחית קדושה מהם, וההבטחה אינו אלא הבטחה בעלמא, ואם כן הוא דבר שאפשר להחליפו בדבר אחר ויתקיים ההבטחה על אותו דבר:

**והענין** דהוא ידע דאי אפשר לעולם בלא ישראל היינו צדיקים עובדי השם יתברך דעליהם העולם עומד וכמה שכתוב (חגיגה י"ב ע"ב) על עמוד אחד העולם עומד וצדיק שמו. אלא שכבר אז"ל (תנחומא וירא ה') גלוי לפניו דעתידין אומות העולם לתרגם התורה ולומר אנו ישראל כו', ועשו ביחוד יש לו כח זה דפשיטות טלפיים וממנו עמלק עוד יותר שהוא הראשית דגוים וממנו המן שהוא כל התמצית דעמלק שלא קם מתנגד לישראל לגמרי כמוהו, ובו שורש כח דמיון זה בהיותו זה לעומת זה נגד יעקב בחר לו יה הוא חושב על עצמו שבו בחר ד' וכמו שאמר למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגו' והמלך סתם הוא מלך מלכי המלכים, וחשב דהוא היותר נבחר אצל השם יתברך מכל העולם כולו, רק שבאמת הוא מלא זוהמא וטומאה וכל מחשבותיו לגרמיה ושבחירת השם יתברך הוא רק לעשות יקר וגדולה, מה שאין כן בני ישראל כל מה שמוסיף להם גדולה מקטינין עצמן כמשאז"ל (חולין פ"ט ע"א) וכל חפצם בבחירת הש"י בהם היינו לקרבם לעבודתו ית', וזהו עיקר הבחירה בבני ישראל שכל שהוא גדול יותר ומשיג יותר הוא מכיר יותר

שפל ערכו ומקטין עצמו יותר, כי יודע שכל השתדלותו אינו כלום ורק מהשם יתברך חננו הכל בחסד חנם, וכמו שאמר יעקב אע"ה ראש אומתינו קטונתי מכל החסדים וגו' ומשה רבע"ה אמר ואתחנן שבקש מתנת חנם, אבל אומות העולם חושבים שמשתדלים ומה שהוא משיג איזה דבר ושלימות הוא מצד השתדלותו ואין קץ לגמול המגיע לו על זה, וחושבים שבחירת השם יתברך הוא מצד השתדלות ושגם הם יכולים להשתדל ואז הם ישראל, וזהו הכסף שאמר לשקול דהיינו השתדלות דבכל מאודך, אבל באמת אמרו על זה במדרש (שיר השירים רבה ח' ד') אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאוהב הקב"ה את ישראל בוז וגו' היינו דישראל שאוהבים את השם יתברך בכל מאודם אינו בשביל שיאהבם כלל רק שהם בעצם יש להם שייכות ודבוק להש"י, והם אוהבים אותו בלא סבה ותועלת עצמם, וכן הוא אוהבם גם כשאין שוה והנאה מגיע לו כלל, אבל אומות העולם כל השתדלותם הוא בשביל האהבה שיאהבם, ודבר זה אינו כלום וכמה שכתוב בריש ראש השנה שבאומות העולם נקרא אפילו רשע על זה ובישראל נקרא צדיק גמור, לפי שאפילו מתכוין על מנת לקבל פרס אין זה עיקר כונתו רק טפל וגם אם לא יתנו לו שום פרס יהנה מזה עצמו שעשה רצון הש"י, ודבר זה הוא שורש הקדושה דישראל שאין ניתקת מהם לעולם עד שעל כן אי אפשר לכלותם, ואף על פי שיזדמן שישנים מהמצות וחוטאים גם כן, היינו הכל רק מצד ההשתקעות דעולם הזה ולא מצד שרשם. והבירור הוא דבהצר להם הם חוזרים להשם יתברך אף על פי שרואים שהוא מיצר להם, ועל כן באמות העולם והיה כי ירעב והתקצף וקלל וגו' אבל ישראל שאין כוונתם לקבל פרס רק אוהבים בעצם להשם יתברך אלא שהשאור שבעיסה משכיחם. ובהיצר ובפרט כשהיו מוכנים ליהרג דהותש כח היצר שבו להשם יתברך בכל לבבם ובכל נפשם ובכל מאודם, ואז ליהודים היתה אורה וגו' דשבו להם כל המדריגות, אורה זו תורה וחכמה שבמוח ונגדה עושין לדורות מצות מקרא מגילה דקרויה ספר כאמתה של תורה ועל ידי זה זוכין לאורה, ושמחה הוא בלב כמה שכתוב לב וגו' ובשמחתו וגו' ונאמר לב שמח וגו' ולישרי לב שמחה וזכו לישרת לב ושמחה, ועל זה הוא מצות שמחה ומשתה והמן היה מקטרג על זה כמה שכתוב במדרש (אסתר פרשה ו') שאמר אוכלין ושותין ואומרים עונג שבת עונג יום טוב, היינו דאצל אומות העולם אי אפשר להם לעשות דבר של הנאת עצמם לשם שמים כיון דהם כל שורש כונתם הוא רק הנאת עצמם וכל טיבו דעבדין לגרמייהו, ואפילו מה שעושין לשם שמים הוא לקבל פרס ולהנאתן, אלא שמכל מקום גוף המעשה אינו הנאה חושבים דזה נקרא לשם שמים, אבל כשגוף המעשה גם כן הנאתן מה לשם שמים יש בזה, אבל באמת אצל בני ישראל שורש כונתם לשם שמים היינו שלא להנאתן

כלל ואפילו מכוין הנאה וקבלת פרס אין זה העיקר אצלו, ואם כן אפילו גוף המעשה גם כן הנאה מכל מקום ההנאה טפלה אצלם ועיקר הכונה לשם שמים לא נתבטלה על ידי זה, דאפילו שיתבטל אחר כך ההנאה הוא חושק לזה עצמו של עשיה לשם שמים לבד, וזהו עיקר ההבדל בין ישראל לעמים שנתברר בפורים, ועל כן עיקרם נקרא ימי משתה ושמחה וחייב לבסומי עד דלא ידע כו' דאז ודאי אין לו שום כונה לשם שמים אלא דסתמן לשמן קיימי אצל זרע ישראל ואין צריך כלל לכונה לשם שמים, כי הם כל מעשיהם לשם שמים ששרשם תקוע בזה ואפילו בלא כונתם:

**וששון** זו מילה היינו שלימות המדות ששרשם וסיומם ביסוד דזהו עיקר שלימותן בשמירת גדר ערוה, דדור המבול שפרצו בו יצאו מכלל מדת דרך ארץ הקודמת לתורה ונאבדו מן הארץ, ועל כן זהו האות לבני ישראל ולא נקרא הערלה אלא על שם אומות העולם דלהם אין שלימות בזה כלל דאין קרוין אדם, וניתן לאברהם אע"ה קודם מתן תורה המצוה הראשונה של בנין אומה הישראלית שהוא כמו הדרך ארץ שקדם לתורה, ודבר זה הוא אצל בני ישראל בתולדה שהרי אפילו ערלי ישראל נקראו מולים (כמה שכתוב נדרים ל"א ע"א) שכבר נולדו מזרע אברהם יצחק ויעקב הנימולים והם שרשם כך ואז נתברר זה, והמשכת גילוי אותה קדושה לדורות הוא על ידי משלוח מנות איש לרעהו דדבר זה הוא שלימות המדות שישנו באומות העולם למראית העין, דגדר ערוה וקדושת הברית אין בהם כלל, כי כלל שתי המדות הם חלוקות לשתים נגד שתי הקצוות חסד וגבורה שמפסולתם נמשך שתי היצרים דקנאה ותאוה והם שתי הפכים דמי שהוא בעל תאוה הוא טוב לבריות, וזהו אצל האומות יש למראית עין מי שעינו טובה לבריות ויש לו אהבה להם, וזהו ענין מצות משלוח מנות לומר דגם זה הוא באמת רק בישראל לבד, דהאהבה ועין טובה שלהם לריעיהם הוא גם כן רק לאיזה כונה להנאת עצמם כאהבת נשים, מה שאין כן בישראל שעושין גם זאת רק לשם שמים ומפני שהש"י ציוה על זה או שחכמינו ציוו על זה והכל רק לעשות רצון השם יתברך ולשם שמים, ויקר זו תפילין היינו שלימות המעשים מה שנושאין עליהם עול מצות זהו מצות תפילין שמקשרין הראש שהוא ראש הגוף והיד שהוא כלי המעשה והפעולה יהיה קשור ומשועבד להשם יתברך ולעול המצות האמורים בפרשיותיהן שעל זה נאמר וקשרתם וגו' רצה לומר עול המצות יהיו קשורים לאות ולזכרון שלא תשכחם, ודבר זה הוא יקר דבר יקר כי השלימות במעשים הוא דבר יקר מאוד בעולם הזה, דאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה וגו', אלא דליהודים היתה זה דעמך כולם צדיקים שהשם יתברך יעיד עליהם שכל מעשיהם לשם שמים, וזהו ג"כ עדות התפילין דשם ה' נקרא עליהם ועל ידי זה ויראו ממך, דהאומות

עצמן יודעים שאין בהם שום שלימות במעשים כלל ואין מתפארים אלא בשלימות במדות, ותפילין דמארי עלמא כתיב בהו מי כעמך ישראל גוי אחד דהשם יתברך מעיד על כן, וזה היה הבירור אז מצד השם יתברך שהעיד עליהם כן, וההמשכה לדורות בפעל הוא במצות מתנות לאביונים כידוע דצדקה נקרא סתם מצוה בכל מקום במדרש, וכל צדקה וחסד שאמות העולם עושין הוא לגרמיה וכמה שכתוב בבבא בתרא (י' ע"ב) דהוא חטאת להם והיא לבדה מצוה שישנה גם אצל אומות העולם ואצלם הוא חטאת ואצל ישראל היא מצוה, ועל כן נקרא מצוה סתם והוא שורש לכל המצות מעשיות, וצריך לזה סייעתא דשמיא וכמה שכתוב בסוכה (מ"ט ע"ב) דלא כל הרוצה לקפוץ קופץ ומה יקר חסדך וגו', שזה דבר יקר בעולם הזה שלא כל מה שאדם חושב שהוא מצוה היא מצוה, רק צריך שהשם יתברך יעיד עליו שהוא מצוה, ובפורים דכל הפושט יד נותנים הרי הכל מצוה ואינו דבר יקר אז כלל כיון דכך המצוה בפירוש ליתן לכל הפושט יד והכל נחשב למצוה, על כן על ידי זה זוכים ליקר זה שעל ידי שלימות המצות, ובזה נשתלם שם ההוי' בקומת הנפשות דבני ישראל הדבקים בשם ההוי' ונעשית המלחמה בעמלק ומחייתו (מ"ה) בכל דור ודור בפורים על ידי המצות שבני ישראל עושים בו, ופועלים להוציא דמיונות מהלב ומוח על ידי האורה דמעט מהאור דוחה הרבה מן החושך שהוא הדמיון והשמחה, דהדמיונות בא מעצלות ושינה ותרדימות מחשבות האמיתות, וההתבוננות והשמחה מולדת זריזות והתעוררות, וששון ויקר הם המחשבות הקדושות הנכנסות אחר כך ונמשכות מהאורה והשמחה, ולהמשיך גם כן בכל כחות הפעולה והמעשים עצמן קדושה וכונה לשם שמים בכל דבר:

## פרק ז

**ארבע** פרשיות נ"ל שהם נגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה, שתים לפני פורים שעדיין אין השם שלם קודם מחיית עמלק, הוא נגד שתי אותיות ראשונות שבהם נבראו ב' עולמות כמה שכתוב במנחות (כ"ט ע"ב) והיו"ד על שם המחשבה כמה שכתב רש"י על פסוק אז ישיר, ודבריו נאמנו על דרך הסוד כידוע, והוא עולם הבא דעלה במחשבה ואינו בהתגלות וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, היינו דמעמקי לבבם הנעלם שאינו בהתגלות כלל אפילו לאדם עצמו שהוא שורש נשמתם חלק אלו"ק ממעל שעל זה אמרו (שיר השירים רבה ה' ב') דהקב"ה לבן של ישראל, דבר זה הוא סוד העולם הבא שהוא נגד ליבא כידוע, והוא החלק לעולם הבא שיש לכל ישראל אפילו לחוטאים, שכל החטאים הוא רק מצד החומר וההתגלות בעולם הזה ולא מצד עומק הנשמה הטהורה הנעלמת

בעולם הזה ומתגלית לעתיד לבוא שיהיה אור הלבנה כאור החמה, דהיינו אור כנסת ישראל יהיה מאיר ומבהיק כשמש ומגן ה' כביכול כדרך שאמרו (בבבא בתרא ע"ה ע"ב) עתידים ישראל שיקראו בשמו של הקב"ה, היינו שיתכללו במקורן שעל זה אמרו בסוף פרק אלו עוברין דיהיה נקרא כמות שהוא נכתב, היינו שיתגלה פנימיות האור בלא לבוש המעלים ומכסה שממנו הוא השורש דכנסת ישראל בעולם הזה שיש בה העלם ולא נגלה דביקותם באלהים חיים לגמרי עד לעתיד לבא שהקב"ה מחדש עולמו דהיינו אותו עולם בעצמו, ומכל מקום יהיה מחודש לגמרי ובעולם הזה די מה שיודעין שיש עולם הבא ועל ידי זה יש להם חלק וכמה שכתוב בריש פרק חלק דמי שכופר בזה אין לו חלק, וכל העונשין דהשם יתברך אינם באים כמו עונשי מלך בשר ודם שהוא דרך קנס מפני שעבר מצותו, רק כמה שכתוב באבות שכר עבירה עבירה ורשעים תרדף רעה, דהעבירה והרעה עצמה היא העונש הרודפו, כי ממילא הרי נמשך אחר הרע והרע דעבירה הוא עצמו הרע דעונש, כי כל סטרא דרע הכל אחד וכמה שכתוב (בבבא בתרא ט"ז ע"א) הוא השטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, והכפירה באיזה דבר הוא שאין לו שייכות לדבר זה דעל כן בא חבקוק והעמידן על אחת, שעל ידי אמונת הנפש בהשם יתברך ממילא יש לו שייכות ודיבוק להש"י, ומי שאינו מאמין אין לו שום שייכות בנפשו, והאמונה בעולם הבא הוא החלק לעולם הבא שיש לכל ישראל, וזהו מעיקרי היהדות להאמין שיש עולם אחר הנצחי ואין העולם הזה תכלית האדם, וכך קבלתי ושמעתי בפירוש בלשון זה שהאדם היודע ומאמין שיש עוד עולם אחר הוא ישראל הנושע בה', והם דברי אלהים חיים כי בזה נקל להאדם להשליך כל חמדות העולם הזה , והוא זכרון יום המיתה שהוא המדריגה האחרונה לניצוח היצר רע להזכיר לנפשו כי לא ירדה להשתקע בעולם הזה והוא רק כפרוזדור ומוכנת לצאת ממנו לטרקלין, והתעוררות לזה לשוב על ידי זה להשם יתברך בה מצד החלק לעולם הבא שיש בכל ישראל, כי אומות העולם אף על פי שזוכרין יום המיתה אדרבא על ידי זה אומרים אכול ושתה כי מחר נמות וכמה שכתוב בפרק במה מדליקין (ל"א ע"ב) דאין חרידין ועצבין מפני המיתה, וכמה שכתוב במדרש (במדבר רבה פרשה כ"א) מאותו גוי שעשה סעודה דאמר אנו אם אין לנו בעולם הזה כו', דאין להם חלק לעולם הבא כלל אם כן אדרבא על ידי זכרון יום המיתה מוסיפין למלאות כל תאותם ושרירות לבם בעולם הזה דאם לא עכשיו אימתי, ואין להם שום התעוררות על ידי זה לבקש האמת הקיום לעד כי הוא דבר שאין להם שייכות עמו, אבל זרע יעקב אע"ה שמטתו שלימה כולו זרע אמת דתתן אמת ליעקב, ויש בכל אחד מישראל נקודה זו דשפת אמת אשר תכון לעד [וכמה שכתוב בזוהר תשא קפ"ח א']

דעל נקודה זו נאמר השומר אמת לעולם שהוא על דרך שאומרים שומר עמו ישראל לעד דהשם יתברך הבטיח לא מאסתים וגו' וההרים ימושו וגו' וברית שלומי לא ימוט, ודהגם שיאמרו נהיה כגוים וגו' העולה על רוחכם היו לא תהיה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, ואין מניח כלל לנקודת עצם היהדות להתערב בגויי הארצות ושיגיע הקלקול לשורש כלל, על כן יש בכל אחד מזרע ישראל כח זה להתעורר על ידי זכרון יום המיתה ושיש עוד עולם אחר, לשוב אל השם יתברך באמת על ידי זה מאחר שיש בו נקודה וחלק השייך לאותו עולם הקיים לעד, ואותה נקודה נמשכת מאות היו"ד דשם הוי' ב"ה שממנו הוא עומק ראשית של כל המחשבות ורצונות שבנפש האדם מישראל עד שלא באו להתפשטות בהתגלות לבו, ועל כן כי תשא את ראש וגו' דהמנין הוא שכל אחד בפרט מישראל נמנה ונחשב ולא הכנסי' בכלל, וכשהם בכלל אגודה אחת אפילו חלבנה מצטרף עם הלבונה ונותן ריח טוב, ואפילו חבור עצבים אפרים הנח לו דמה שחסר זה השלים זה, ועל כן עיקר טענת המקטרגים ומקום שליטתם הוא כאשר מתפרט כל אחד בפרט ולא יחד בכלל, ועל כן בראש השנה דכל באי עולם עוברין כבני מרון אחד אחד אז הוא זמן הדין דיבואו בני האלהים להתייצב, ועל כן אמרו (עבודה זרה ד' ע"ב) דלא ליצלי ראש השנה ביחיד, וכן איתא בזוהר (ח"ב מ"ד ע"ב) על פסוק בתוך עמי אנכי יושבת, דבראש השנה בעא לאכללא נפשיה בכללא דישראל, והיוצר רואה יחד לבם כמה שכתוב בראש השנה (י"ח ע"א) דישראל גוי אחד יכולים להתאחד בנקודת הלב שהוא משורש אחד, וזהו קול שופר שהוא קול פשוט היוצא מעומק הלב שאין בו חיתוך אותיות שהוא חילוק הפרטים, דכשבא לדיבור אז הוא מתפרט לאותיות שכל אות פרט בפני עצמו, וכן הנפשות דישראל הם אותיות התורה וקודם מתן תורה היה קול השופר החזק מאוד שהוא קול פשוט הכללי שממנו נמשכו אחר כך הפרטים המתפרטים, וישראל מתכללים עצמם יחד ולהכלל במקורם שהוא אחד, ואז אין עוד מקום לשום קטרוג והשטן מתערבב:

**וכל** מצות התורה הם עצות מגדול העצה ית"ש לנפש הדבקה בהשם יתברך שלא תאונה אליה רעה המפרידה מדביקות זה, ובראש השנה הוא פקידה דמי לא נפקד כהיום הזה, אבל לא דרך נשיאות ראש שהוא רק יום הזכרון מפני שאז הרת עולם ונבראו, באותו יום תמיד מתעורר מחידוש והזכרון כביכול לפניו, ועל ידי זה הוא המשפט על המשכת השפע שהוא על ידי תחלת הבריאה דאתה מחיה את כולם, ומשעת יצירה נגזר טפה זו מה תהא עליה, ובראש השנה מתעורר שעת יצירה דכל העולם כולו בכל ראש השנה ליצירה דאותה שנה, אבל העברת הצאן על ידי מונה בעולם הזה זהו נשיאות ראש לכל

אחד מישראל בפרט שהוא נמנה בפמליא של מלך ואינו מתכלל כלל, כי הוא פרט שאין צריך לכלל דכל פרט נמנה ומסוים בפני עצמו, ועל דרך זה צריך כופר נפש שלא יהיה נגף ושליטה למקטרג דאין אדם צדיק בארץ וגו', ומחצית השקל הוא היו"ד דהוא עשר גרה ורומז לעשר ספירות כמה שכתוב (ברע"מ) ריש פרשת תשא ע"ש, דעל זה נאמר העשיר לא ירבה עמודא דאמציעותא כדתנן בספר יצירה עשר ולא אחד עשר והדל כו' יעו"ש, היינו שיתעורר לבבו דאפילו נשקע למקום שנשקע מכל מקום יש נקודת אמת בלבבו שלא נשקעה כלל ולא ישלוט בה שום רע, והוא הלוז שבשדרה שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה כ"ח) שאינו נרקב ולא נשרף ולא מתפוצץ בכל מיני תחבולות שממנו בנין הגוף לעתיד לבא, וידוע דמספר עשר הוא קומה שלימה וכן נקודה זו הדומה לי' הוא קומה שלימה, עד שאפילו קלקל כל הקומה יוכל להתחדש ממנה כל הקומה בשלימות, והשקל הוא עשרים גרה כ' רומז לכתר כמה שכתוב בריש הקדמת הזוהר, והוא למעלה מהראש והקומה והוא התפילין שבראש שהם כמו כתר על הראש, והוא ההתקשרות שיש לכל קומת האדם ועומק ראשית כל מחשבותיו שבמוח להשם יתברך בקבלת עול מה שאמר הכתוב בפרשיות שבתפילין וההכרה דה' אחד, ועל ידי זה נעשה היחוד דקודשא בריך הוא ושכינתיה, דאז יש י' דידיה וי' דידה שהם כ', ומחצית השקל הוא היו"ד דכנסת ישראל לבד ונותנים זה להשם יתברך והוא הכופר נפש כי אף על פי שהמקטרג טוען כמשפט הנבואה הנפש החוטאת תמות (כמה שכתוב בירושלמי דמכות) ותמותת רשע רעה ושונאי צדיק יאשמו, יש להשם יתברך פדיון על זה לנפשות דבני ישראל דפודה ד' נפש עבדיו ולא יאשמו וגו', ועל דבר זה נתקשה משה דבמשפט הנבואה לא יכול להשיג זה ואח לא פדה יפדה איש לא וגו' ואין פדיון ליום המיתה, דהמיתה הוא מצד עטיו של נחש שהוא שורש הרע שבתולדה, ובעולם הזה נראה זה כשורש רע ומה פדיון יש על זה, אך ה' דייקא פודה מצד השם יתברך יש פדיון לעבדיו דוקא הם כל ישראל כי לי בני ישראל עבדים עבדי וגו', והראה לו מטבע של אש היינו דעיקר חמדות עולם הזה הוא נכלל בתאות ממון שהוא תאוה הכוללת דעל ידי זה יוכל להשיג כל מיני פרטי התאות, שיש לכל אחד בפרט תאוה לדבר מיוחד, ותאות ממון הוא כולל כל אחד שכל אחד מתאוה לזה כדי שישיג על ידי זה תאותו הפרטית, וזהו העולם הזה שנתן האלקים לבני אדם לענות בו דאיתא במדרש (קהלת רבה א' י"ד) זהו שיפוטה של ממון, ובזה הוא כלל ההשתקעות דעולם הזה , ועל זה נאמר בכל מאודך דאמרו ז"ל בהרואה (ס"א ע"ב) בכל ממונך, שזהו המאוד של האדם וזה תכלית שלימות האהבה שהאדם מוסר גם המאוד להש"י, ודבר זה נאמר בפרשת ואהבת ליחיד לא בפרשת והיה אם

שמוע לרבים, שהיחיד בפרט רוצה להיות מדוגל באהבת השם יתברך צריך התחזקות והתאמצות יתירה נגד המשטינים ויצר המסית, ועל כן צריך הוא להתגבר בכל מאודו למסור גם המאוד להש"י, ורז"ל אמרו (בפכ"ש) דיש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו על זה נאמר בכל מאודך, ואף על פי שזה לכאורה מדה רעה וזרה עם כל זה מצינו בפרק גיד הנשה דהוא מדתן של צדיקים דממונם חביב מגופם, ולמדו מיעקב אע"ה שהוא שורש מדת האמת הקיים לעד שלא חשק לשום דבר שלפי שעה, ומה קיום לעד יש בממון דהוא ודאי דבר שלפי שעה לבד, אבל ידוע דיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא ויש מצד זה מעלה בעולם הזה שהוא רק לפי שעה אבל בו הוא מקום ההשתדלות והבחירה ועולם הבא נקרא ימים שאין בהם חפץ כמה שכתוב בפרק שואל דעיקר האדם הישראלי הוא החשק וחפץ שיש לו לעבודת הש"י, וכמה שכתוב (בראשית רבה פרשה כ') על פסוק ואל אישך תשוקתן אין תשוקתך של ישראל אלא להקב"ה, והתגברות החשק הוא ע"י שיש ריחוק לפעמים, וכמו שאמרו רז"ל (נדה ל"א ע"ב) בטעם הנידה שתהא חביבה וכמה שכתוב יתרון האור מן החושך, ועל כן ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, ועל כן עיקר החשק והחפץ הוא בעולם הזה עלמא דשקרא וחשוכא, אבל השם יתברך השליך אמת ארצה ויוכל לדבק בעולם הזה ג"כ בתורה דכתיב בה אמת, ועל ידי זה יפה מכל חיי עולם הבא, כי הוא מהפך החיי שעה דעולם הזה ג"כ לחיי עולם:

**וזהו** כל ענין מדריגת האמת לעיקב שדבק באמת לגמרי עד שנתהפך אצלו גם עלמא דשקרא לעולם האמת, דעל כן לא מת כמה שכתוב בתענית (ה' ע"א) וזכה לחיים שלא בצער ויצר הרע כמה שכתוב בתנא דבי אליהו(רבא פרשת ה') בעולם הזה מעין עולם הבא, וממון הם כלל קניני האדם דעולם הזה שאין להם כפי הנראה שום שייכות לעולם הבא וחיי עולם, דהגוף אף על פי שגם כן כלה בקבר מכל מקום חוזר ונבנה לעתיד לבוא, אבל הרכוש אין לו שום שייכות גם לגוף האדם, אבל רז"ל אמרו (כתובות קי"א ע"ב) שעומדין בלבושיהם ובודאי אותם לבושים שיתחדשו יש מאין אחר הרקבון יהיו קיימים לעולם כמו הגופים, ועדיפי מלבושים דבמדבר דאמרו ז"ל (הובא ברש"י) שהיו גדילים עמהם ונאמר שמלתך לא בלתה וגו', והרי יש השארה קצת מהרכוש ג"כ לעולמי עד שהוא נעשה לבוש לגוף, והיינו מצד התורה ומצותיה דיש הרבה מצות וכמעט רובם תלוים בממון ורכוש האדם, ועל ידי זה נמשך גם בהם חיי עולם ונצחיות, והגוף לבוש הנפש והרכוש לבוש הגוף, והצדיקים שכבר נזדכך גופם חביבות שלהם ללבוש שהוא הממון, דכל מה שהוא גס יותר ולבוש חיצוני יותר צריך בו השתדלות יותר. ועל כן זה חביב

ויפה להם יותר ששם ההשתדלות יותר כי שם החשק יותר, ועל כן נקרא כסף לשון חמדה ותאוה וכספא טבעא כמה שכתוב בריש פרק הזהב לשון טבע שזהו מצד טבע העולם הזה עיקר מטבע היוצאת בו, והנהגת הטבע הוא הנהגת עולם הזה שמצד ההעלם. וכידוע שהוא בגימטריא אלקי"ם שהוא מידת הדין, והצדיקים המפכים אותו למידת הרחמים ושם הוי' שהוא התגלות הפנימיות דעולם הבא גם בזה, וזהו המטבע של אש שהראה לו הקב"ה למשרע"ה שיש מטבע דאש גם כן, כי בכל מדריגות היותר תחתונות בעולם הזה יש דוגמתם במרום דכל פעל ד' למענהו לקילוסו ויוכלו להוציא יקר מזולל ושיתהפך הדומם שהוא יסוד האחרון לאש שהוא יסוד העליון, והשם יתברך נקרא אש אוכלה, ואמר לו זה יתנו, כי כשהאדם מדוגל בפרט צריך לעורר נקודת האמת ליעקב החקוקה בו עד שימסור גם כל מאודו להש"י שיזכך גם הלבוש, ובזה הוא התנשאות של כל נפש בפרט לעתיד לבוא דמצד פנימיותן הקב"ה עושה מחול לצדיקים (כמה שכתוב סוף מסכת תענית) שהם בעיגול, ואין חילוק מדריגות רק החילוק הוא מצד הלבושים שאין כל אחד לבוש בשוה, כי פנימיות הנפש שהוא הנשמה הטהורה שנתן השם יתברך בו שהוא מצד השם יתברך אין שם חילוק מדרגות דכך נתן השם יתברך לזה כמו לזה:

**והמדרגות** הם רק מצד השתדלות האדם בעולם הזה, וכל השתדלות עולם הזה הוא רק מצד הלבושים לפנימיות שבו הבחירה, ועל ידי התעוררות מעמקי הפנימיות הוא הזדככות חיצוני החיצוניות. דסוף מעשה נעוץ במחשבה תחלה, ולבא בכיסא תליא כמה שכתוב בירושלמי (סוף פרק ח' דתרומות) דלא היה לו ישוב הדעת לדברי תורה ואף דהיה לו לב רחב בתורה ועבודה ובודאי כל ענייני עולם הזה לא היה אצלו כלום נגד כה"ת וכמה שכתוב בכמה מקומות בתלמוד בכל האמוראים, מכל מקום היה לו הרגש במעמקי הלב על ידי הפסד ממון, כי כמו שיצר השם יתברך האדם שיצטרך למזון להחיות נפשו והנפש הרוחנית תלויה במזון הגשמי ואליו הוא נושא את נפשו, כך יצר כל העולם כולו לצורך האדם ושיהיו קניניו ורכושו שמהם יקח מזונו ופרנסתו ונמצא חיותו תלוי בהם, ועל כן הוא נברא אחור למעשה בראשית ואמרו ז"ל כאדם המכין כל צרכי סעודה ואח"כ מזמין אורחים, וכל העולם כולו הם צרכי הסעודה והם החשוכא דברישא, כי מהם נמשך כל החשכות וההאפלה ללב האדם כשישתקע בהם, אבל הדר נהורא על ידי נר ד' נשמת אדם המאירה לו נסתלק החושך ונעשה כולו אור והכל לצורך סעודתו סעדא דלבא והלב תלוי בו, וכידוע על פסוק נפשם בהם תתעטף שחלקי הנפש מעוטף במזון האדם וכן בכל רכושו וקניניו, וסדר העבודה בכל לב הוא בפנימיות ואח"כ בכל נפש הוא לבוש הלב, ושם החטאים דאין אדם צדיק בארץ כמה שכתוב נפש כי

תחטא שהוא ע"י נפש הבהמית, דג"כ יש לה נפש אף שאין לה פנימיות שהוא היראת שמים שבלב כמה שכתוב ביומא ע"ב ב' על פסוק ולב אין רק כחות הפעולה דמזקא ונשכא ובעטה, זהו כח הנפש וצריך למסור כל כחות הפעולה להש"י. ואח"כ להיות מנושא בפרטיותו ג"כ צריך עוד בכל מאוד שהוא הרכוש לבוש הנפש לזכך גם זה למסור להש"י, וע"כ כופר הנפש הוא הרכוש כמה שכתוב (פסחים קי"ח ע"א) עשיר בשורו עני בשיו, כי גם זה חלק מהנפש המתפשט ללבושים חיצונים דעל ידי זה הם לבושים לה ומקצת נפש ככל נפש, וזהו כשנותן למקטרג אבל הבא להיות מנושא צריך ליתן כופר נפשו לד' שלא יוכל עוד מקטרג לשלוט עליו, והוא המטבע של אש שיכניס קדושה גם בכל החומריות עד שיקרא שם קודש גם על השקל ומטבע הדוממות, והוא על ידי התעוררות שורש האמת שבמחשבה תחלה שבו נעוץ סוף המעשה ועל אותה נקודה אין שום מקום קטרוג, וע"כ העשיר לא ירבה וגו' כי בנקודה זו הכל שוים:

**והתעוררות** מסירה זו דמאוד הבא מצד התעוררות הנקודה שבשורש, דבר זה שוה בכל מחצית השקל שהוא י' שהיא נקודה והיא החכמה כידוע הנמשכת מהכתר שהוא הכ' שקל השלם, והוא האין דשם אין השגה, כי כל השגת אדם אין בו שלימות דכולו מלא חסרונות, וכל השגתו הוא רק מצד זה שתשוקתו למילוי חסרונותיו דבעל חסרון משתוקק להשלמה, וכמה שכתבו קמאי בטעם מדות הארון הכל חצאים שזהו הכלי קיבול לדברי תורה, ועד"ש (שיר השירים רבה פרשה א') דדברי תורה מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, ובתענית (ז' ריש ע"ב) דאי הוו סני הוו גמירי טפי, והכוונה על כיעור נפשו מצד החסרונות שבשרשו דע"כ ניתנה תורה לבני אדם ולא למלאכים כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא (פ"ט ע"א) דא"ל כלום יצר רע יש ביניכם, וע"כ לא בשמים היא דעיקר השגת דברי תורה הוא רק מצד מה שמכיר חסרונו ושצריך השלמה על ידי הדביקות בקונו ית' שהוא המשלימו וכשאני לעצמי מה אני והוא כמו פלג גוף, וע"כ החכמה שהוא תחלת השגה יש מאין רמוזה במחצית השקל ואין שלימות אלא אצל הש"י, והאדם נותן מחצית השקל היינו כלל קומתו שהוא י' גרה, י' ולא י"א מצד עמודא דאמצעיתא הוא השורש אמת ליעקב נחלה בלי מצרים ויוכל להתפשט יותר מכפי מדרגת קומתו, ועל זה צריך צמצום דלא ירבה שלא יחשוק להשגה יותר ממדריגתו ובמופלא ממך בל תדרוש וגו', ממך דייקא כפי מדריגתך לכל אחד יש מה שמופלא ממנו אך דלגבי אחר אין זה מופלא עדיין:

**וזהו** ולא י"א דפירש האריז"ל שלא לחשוב כתר ודעת יחד, ובאמת זה משלים היה בחיצונות וזה בפנימיות היינו דעת הוא ההשגה שאדם משיג מצד רוח הקודש שבו

כדפירש"י פרשת תשא דעת זה רוח הקודש, וכתר הוא מה שלמעלה מהשגת אדם ועומד בסוד מקיף, וגם בזה יש השגה דתכלית הידיעה שלא נדע דזהו תכלית וקצה מדרגת בהשגה להשיג שיש עוד דרגה והשגה שאי אפשר להשיג, וע"כ מצד ההשגה הקומה הוא י' בצירוף הדעת שהוא שורש כח ההשגה, ומצד העדר ההשגה ותכלית הידיעה הקומה הוא בצירוף הכתר שהוא השורש דשלא נדע ותכלית הידיעה, אבל לבוא לגדר הדעת והידיעה הגמורה גם אותה מדרגה דלא נדע ושהוא במופלא ממנו זה דבר שאי אפשר ודבש מצאת אכול דייך פן וגו', ועל זה נאמר העשיר בהשגה בהתפשטות לא ירבה והדל בהשגה דא צדיק המשתדל במעשים בפעל ולא בפנימיות כל כך לא ימעיט מקומת השגת החכמה בפנימיות די' ולא תשע, היינו שלא ישיג הכתר והדעת גם שניהם, היינו שלא יהיה לו שום ידיעה והשגה גם במה שאפשר לידע, לא מצד המופלא שאי אפשר לידע דכל זמן שלא השיג עדיין מה שאפשר לו להשיג כפי מדריגת השגתו לא הגיע עדיין למדריגת הידיעה שלא נדע שהוא רק כשמגיע למופלא אחר שהשיג וידע כל מה שאפשר לו לידע מצד הדעת שבו, וצריך שגם הדל לא ימעיט מהתעוררות השגת פנימיות החכמה שבו כפי השגתו, דכל אחד מישראל יש בו שורש השגה מה שיוכל להשיג מצד שורש נפשו שהיא חלק אלו"ק ממעל שהוא השגת האמת לאמיתו דד' אלקינו ד' אחד ואין עוד מלבדו, ובנתינת השקלים בפעל היה התעוררות נקודת השגת האמת שבכח הנפש, כי כך הם כח כל המצות שהם נותנים קדושה בנפש ע"מ שהוא רמיזת המצוה, ומצד מה שמתחיל למסור קצת ממאודו ורכושו להשם יתברך על ידי זה מתעורר הנקודה דיעקב אע"ה ברדיפת השגת האמת שעל ידי זה הוא הכח דמסירת המאוד להש"י, ועל ידי זה הוא הכופר פירוש קינוח כדפירש"י בכמה מקומות על כפרה להנפש מלכלוכי חטאיו, כי כשמתגלה נקודת האמת אין שם חטא כלל כמו בעוה"ב דיתגלה דחטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית:

**ועיקר** התעוררות נקודה זו הוא בהתעוררות החשק והתשוקה שבלב פנימיות כל איש ישראל להשם יתברך שיש בכל אחד מישראל מצד שורש היהדות שבו מיעקב אע"ה, כמה שכתוב בפרק היה קורא גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונך כו' היינו עומק פנימיות הרצון דשם אין יד השאור שבעיסה שלטת, דהוא יושב רק על מפתחי הלב ובחיצונית הרצון שבהתגלות לבו המתפשט לכחות הפעולה שם הוא יושב ומסית ומפתה לא בפנימיות, והוא שורש התחלת חשק הרצון לשום דבר, והעיקר הוא החשק וכמה שכתוב במגילה ו' ב' יגעתי ולא מצאתי אל תאמן כי כל השגה ומדרגה אינו אלא על ידי היגיעה שהוא על ידי החשק וההשתוקקות שיש לאדם לדבר זה ולא ינוח ולא ישקוט עד

שימצא, וגוף ההשגה נקרא מציאה דבאמת ד' יתן חכמה ואי אפשר לאדם להשיג שום דבר בכחו והשתדלותו כלל, אלא דהוא יהיב חכמתא רק לחכימין ואיך אפשר להיות חכימין מקודם אבל זהו כל חכמת האדם מה שחושק לשקוד ולייגע להשיג החכמה, והחכמה קוראה בראש הומיות אני אוהבי אוהב ומשחרי ימצאוניני, ואף חכמי אומות העולם הקדמונים השיגו דבר זה שקראו לחכמיהם פילסופים דפירוש המלה בלשון יוני אוהבי חכמה לא חכמים דזה כל חכמתם שהם אוהבי חכמה, ובלתי ספק גנבו דבר זה מבני ישראל, ובאחד באדר משמיעין על השקלים להקדים שקלינו לשקליו של המן (כמה שכתוב מגילה י"ג ע"ב), כי נתינת השקלים היא מסירת עיקר כיסופיו וחשקיו להש"י, דהיינו להשגת אמיתותו ית' וזהו עיקר החכמה האמיתית שהוא לשון הכרה בארמית להכיר אמיתותו ית', דזה כל השגת חכמה שנתן השם יתברך לתחתונים שבחכמתם יוכלו להשיג שיש בורא דכל פעל לקילוסו, ואמרו ז"ל (איכה רבתי פרשה ב') דיש חכמה באומות העולם כמה שכתוב והאבדתי חכמים מאדום היינו גוון של חכמה שהוא ג"כ השגת אמת בצד מה, וכמה שכתוב במגילה (ט"ז ע"א) האומר דבר חכמה באומות העולם נקרא חכם מחכמיו דהמן שהשיגו האמת שיפול לפני זרע היהודים, דזה כל חכמת אומות העולם שישיגו מעלת בני ישראל שלא יוכלו להם, דלהשיג חכמת האמת שהיא חכמת התורה דהיינו להשיג אמיתותו ית' אי אפשר להם זה דלא עשה כן לכל גוי, והאומר יש תורה באומות העולם אל תאמן (איכה רבתי שם) והשגת אמיתותו זהו תורה, אבל השגת מעלת ישראל זה השיג גם בלעם הרשע שהיה מחכמי אמות העולם דזה נקרא חכמה, וכל ממשלה שהוא כבוד שחלק לבשר ודם הוא מצד החכמה כי כבוד חכמים ינחלו ונאמר בי מלכים ימלוכו, וע"כ יש ממשלה באומות העולם בעולם הזה שיש לשעה גם בהם חכמים עד לעתיד דוהאבדתי וגו' ואבד ממשלתם, והסרת טבעת להמן דאמרו ז"ל (אסתר רבה) מלך סתם במגילה במלך מלכי המלכים מדבר, היינו דהשם יתברך נתן לו ממשלה ודאי היה בו חכמה היינו לרעה דגם זה נקרא חכמה בלשון הכתוב חכמים המה להרע וביונדב חכם לרשעה, והוא מה שאמרו ליכא דידע לישנא בישא כהמן דחכמה נקרא רק הכרת האמת והוא ידע לקטרג דברים שהיה קטרוג באמת כלפי מעלה עד שפעל שנחתם הגזירה מלמעלה רחמנא ליצלן, וזהו כל חכם להרע וכדרך שאמרו (ברכות ז' ע"א) בבלעם דידע לכוון שעה שהקב"ה כועס, ומצד החכמה היה ודאי מכיר זה דאי אפשר לעולם בלא ישראל וע"כ התחכם ברשעותו לומר עשרת אלפים ככר כסף אשקול אל גנזי המלך, היינו ג"כ מלך מלכי המלכים שאמר כל היקרות דישראל שיוכלו למסור כל הכיסופין וחשקות שלהם להשם יתברך הנה גם הוא יכול זה ולהיות

הוא תמורתם, והוא היה המתחיל לחשוב שהוא ישראל כמו שאמרו ז"ל(במדבר רבה פרשה י"ד) דעתידים אומות העולם לומר אנו ישראל וממנו היה התחלת זה, וכמה שכתוב למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגו' דרצה לומר מלך מלכי המלכים שהכיר בחכמתו דהצלחתו הוא מהשם יתברך שרצה לרוממו ושהסכים על ידו באיבוד ישראל חס וחלילה, ומאחר דידע דכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילם ע"כ חשב דודאי השם יתברך בחר בו תמורתם, עד שראה דנהפוך הוא ואתי מלא קומצא שערי דידן ודחי עשרת אלפים ככר כסף דידיה, דמנחת העומר נקרא מנחת קנאות כמנחת סוטה כידוע בזוהר (ח"ב קמ"ח ע"ב) דהוא הבדיקה דאשת חיל להבדילה מאשת זנונים המתדמית ברזא דאשת חיל, והוא על דרך טוב ארוחת ירק וגו' משור אבוס וגו' שדרשו ז"ל אקרבנות דבלעם ושבעת המזבחות שגם הוא חשב לבנות מזבח נגד כל הצדיקים ואבות העולם שבנו כהמן בשקליו ולומר כי יש בו כח להקריב ולעבוד נגד כולם ועוד יותר, וכמה שכתוב בתנחומא ריש פרשת צו דאיתא דהם יקריבו אלפי אילים ורבבות נחלי שמן, אך ההבדל דהם הקריבו לריח ניחוח להיות נחת רוח לפניו ית' והוא הקריב כדי להטיל שנאה בין ישראל לאביהם שבשמים על ידי זה והיה רק להרע, וכך שקלי המן היה רק כדי שיוכל על ידי זה לאבד חס וחלילה בני ישראל, ועל בירור זה בא העומר מחרת הפסח דיציאת מצרים דטען ג"כ שר מצרים הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, והוצרך בירור על זה דאף שלמראית עין בעולם הזה שוים בפנימיות אין שוים כלל, ודבר זה אין נגלה לבריות רק השם יתברך מעיד עליהם וכמו שהעיד עליהם במצרים שהיה ערות הארץ שטופי זימה וכמה שכתוב כמעשה ארץ מצרים אשר וגו' ושמו ית' מעיד עליהם שהם בני אבותם ושכולם גדרו עצמם מן העריות, וכן מנחת העומר הוא הארוחת ירק שציוה השם יתברך להביא לפניו ומעיד שאהבה שם, ועל כן אף על פי שדלותי ואני דלה מן המצות כמה שכתוב בפרק ערבי פסחים לי נאה להושיע שעל כן אוכלין בפסח לחם עוני הכל לזכרון דלותם מהמצות, וכן הוא מנחת העומר של שעורים הכל רומז לעניות ודלות, אלא שמכל מקום השם יתברך ראה פנימיות אהבת מעמקי לבם ודביקותם בשרשי הלב בו ית' ע"כ אף שהם דלי מעש טוב ארוחת ירק וגו', וע"כ גם בימי המן שקטרג עליהם דישנים מהמצות ושהוא ישקול כו' אתי קומצא עומר דידהו ודחי, וזהו בניסן שאז זמן הנס וישועות השם יתברך אפילו שאין כדאים למראית עין בעולם הזה, אבל באחד באדר משמיעים על השקלים להראות דבאמת אנו טובים בפעל למסור כל כיסופינו להשם יתברך ומקדימין שקלינו לסתום פה קטרוג המקטרג ג"כ, ועכשיו שאין לנו שקלים בפועל נשלמה פרים שפתינו בקריאת הפרשה בצבור, שהרי אנו מוכנים בכל לב ומשתוקקים ומתגעגעים

לקיים בפעל וליתן שקלים למקדש השם יתברך הוא ית' יזכנו לזה במהרה בימינו וכל אחד מישראל מוכן לזה בכל נדבת לבו להוסיף כמה וכמה ג"כ אם ירצו לקבל ממנו:

**ובזה** הוא שלימות ה-י' היינו נקודת החכמה דהכרת אמיתותו ית' בכל מאודו הנטוע בלב כלל ישראל מורשה מיעקב אע"ה, ועל ידי זה זוכים אח"כ למחיית עמלק בפרשת זכור בזכירה בפה אשר עשה, דעל ידי זה הקב"ה מוחה מלמעלה כמו שאמרו ז"ל בכל שנה מעט מעט עד עת קץ שימחה לגמרי, וזהו שלימות הבינה שבלב דממנה התשובה דלבבו יבין ושב וגו' שהוא מחיית שורש הרע מן הלב, ובריאת העולם הוא בב' משום דברייתו של עולם הוא ברישא כו' (כמה שכתוב שבת ע"ז ע"ב), אבל התורה מתחיל בא' שהוא להיפך תחלה אנכי שהוא האור ואח"כ לא יהיה לך שהוא הסרת החושך וסדר התורה כך הוא, וקבלתי דדבר זה רחמי שמים על בריותיו שהקדים אנכי ללא יהיה לך דעל ידי זה אפשר לכל אחד ליכנס לדברי תורה אף שאינו נקי מרע לגמרי דכל מיני פסולת ורע כלולים בלא יהיה לך, ואילו קדם לא יהיה לך מאן ספון מאן רקיע להיות נקי לגמרי שיוכל להשיג דאנכי וגו' וגם י"ל עכשיו שהקדים אנכי השגה זו עצמו מאיר לו שיוכל להגיע ללא יהיה לך ג"כ, ולולי זה לא היה כח אדם להתגבר נגד כחות הזרים ואחרים הגוברים בעולם הזה, וגם למחיית עמלק שהוא השורש דלא יהיה לך בעקירת הרע מן הלב קדמו השקלים שהוא האור דאנכי בהשגה דד' אלקיך מנהיגך ושמוסר עצמו הכל להש"י, ואף על פי שעדיין הוא בהעלם וכנקודה בעלמא דוגמת י' שאינו בהתגלות לבו עדיין דכל זמן שהלב אינו נקי מפסולת אי אפשר לאור להתפשט בהתגלות לבו, אבל מכל מקום אותו מעט מהאור ג"כ דוחה הרבה מהחושך ויוכל לבוא למחיית עמלק שהוא הראשית גוים, דהיינו שורש התפשטות של כל מיני השתקעות ברע שהוא נחלת גוים ואינו חלק ישראל כלל, דעצם שורש ישראל הם כצאן הנמשכים אחר הרועה ואין להם שום השתקעות בשום דבר רק נמשכים אחר רצון השם יתברך המנהיגם, אלא שמצד השאור שבעיסה הוא מכניס ללב פיתוים והסתת של מיני רע דנחלת גוים ע"י העירוב טוב ורע שנעשה על ידי החטא והוא הגורם ממילא ג"כ לשעבוד מלכיות, ותחלת הסתתו הוא בכח הראשית דגוים כח עמלק שהוא שקפץ עליהם בראשונה מיד אחר יציאת מצרים כי הוא הראשית והתחלת הסתת הרע דגוים, והכנסתו בלב הוא להכניס עייפות ויגעות בעבודת השם יתברך ועל ידי זה ג"כ מסיר יראת אלקים וכמה שכתוב ואתה עיף וגו' שהוא על ידי מה שקרך, שהרי רז"ל אמרו (ב"ב קכ"ג ע"ב) דעמלק נופל ביד זרעו של יוסף שנאמר בו האלקים אני ירא ובעמלק נאמר ולא ירא אלקים, והרי הך מקרא קאי על ואתה ולבני ישראל אומר זה, ועל כרחך דעל ידי עמלק הוא שבא

להם זה, וזהו על דרך תחלת נפילה ניסה (כמה שכתוב סוטה מ"ד ע"ב) שנס מן המערכה ומתייאש ממלחמה ממילא אח"כ שכנגדו רודף אחריו ומפילו, כך עצת היצר בתחלה להכביד עליו העבודה להשם יתברך עד שיראה עצמו עיף ממנו ושהוא למעלה מכחו וכענין ראמות לאויל חכמות ועל ידי זה בשער לא יפתח פיהו ומעט מעט מכניס בתוכו כל רע, כי כשיוצא ממנו דבר של תורה נכנס כנגדו דבר של ליצנות כמה שכתוב (שיר השירים רבה פרשה א') והם דברי עמלק כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה כ"ז) על פסוק לץ תכה זה עמלק, דזה שורש גוים להיות כל דרך האמת אצלו לליצנות, ועל כן מיד שנכנס בו אור קימעא זה דרך העלם להשיג שיש בורא עולם הזה ועוה"ב שאליו הוא מוסר נפשו ולבבו וכל מאודו יוכל לזכור מחיית עמלק בפה, דכל כח יעקב נגד עשו הוא בפה כמה שכתוב הקול קול יעקב וגו' דעקימת שפתיו הוי מעשה לעקור הרע מן הרע, וכמו ששמעתי על פסוק שפתי צדיק ידעון רצון שהדבור בפה פועל להכניס רצון ללב, וצדיק דייקא שהוא שטנו של עמלק ועשו ואז האור מתרחב בהתגלות לבו והתפשטות: **וזהו** הה' ראשונה דשם, ואח"כ הוא מוסיף בתיקון לתקן גם השורש דעטיו של נחש שישנו בכל זרע אדם הראשון דמחמתו נגזר המיתה, וזהו פרשת פרה הבאה לטהר טומאת מת ודבר זה חוקה ושלמה המע"ה אמר על זה אמרתי אחכמה והוא רחוקה, היינו השגת דבר זה לאמיתו מציאות הטהרה לטומאת מת שדבר זה אי אפשר להשיג אלא לעתיד כשיבולע המות לנצח דאז יבינו שיש מציאות טהרה לטומאת מת אבל בעולם הזה הוא רחוק מהשגה. אבל מכל מקום הש"י קבע להם טהרה דרך חוקה אף שאינו מושג בעולם הזה, וזהו אות הו' שהוא אות אמת כמה שכתוב בזוהר ריש ויקרא הרומזת לכלל הקומה דאמת ליעקב שהוא עץ החיים דיעקב אע"ה לא מת, (תענית ה' ע"ב) ואף על פי שחנטו חנטיא וספדו ספדיא וקברו קבריא, הכל כפי המושג בעולם הזה ובאמת לא מת, ודבר זה אינו מושג כלל בעולם הזה רק דרך חוקה כמו שגוף ענין המיתה היא ג"כ חוקה דאי אתה רשאי להרהר רק דכך גזר, וכמה שכתוב (מנחות כ"ט ע"ב) ברבי עקיבא שתוק כך עלה וכו' ולא תירץ לו כלום על שאלתו החזקה זו תורה וזו שכרה רק אמר לו שישתוק, כי סוד דבר זה אין לו התגלות בעולם הזה שיוכל להתגלות בדבור ורק כשישתוק וידבוק עצמו לעולם המחשבה שהוא השגת עומק מחשבתו ית' ירגיש דכך עלה במחשבה ומשרע"ה היה יכול להשיג זה וכמה שכתוב ג"כ (מדרש תנחומא פרשת חוקת) לך אני מגלה טעמי פרה כי הוא עלה למרום, היינו השגה המרוממת מהשגת בני אדם בעולם הזה, ומיתתו היתה חוקה גמורה שגם לו לא נגלה הטעם דאף על פי שנתפרש חטאו הרי אין לך דבר שעומד בפני התשובה, ואף על פי דהכל במשפט למאן דאמר

(שבת נ"ה ע"א) אין מיתה בלא חטא ואף משה ואהרן וכו' ומשום דלא האמנתם להקדישני נחשב לגבי דידהו כחילול השם דתלוי כפי מה שהוא אדם כמה שכתוב סוף יומא כגון אנא כו' ובחילול השם אין כח בתשובה ויום הכפורים ויסורים לכפר לגמרי אלא בצירוף המיתה, מכל מקום אמרו על זה נורא עלילה לבני אדם שנחשב לעלילה מה שיהיה זה בגדר חילול השם, וזהו טעם לא ידע איש את קבורתו היינו שלא היה מושג לשום אדם ענין מיתתו וקבורתו כלל, אבל דבר זה הוא מעטיו של נחש דנאמר ועתה פן ישלח ידו וגו' ואמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה כ"א) אין ועתה אלא תשובה, היינו דלשון ועתה היינו שהוא עתה כך מה שלא היה כן מקודם וזהו תשובה שמתחרט עתה על הקודם. והשם יתברך לא רצה שיעשה תשובה על חטא זה ושישלח ידו וגו' שיזכה לחיי עולם, וזהו שורש העלילה שבא על בני אדם שסגר מהם דלתי התשובה הגמורה ושיוכל לזכות לחיי עולם מיד בעולם הזה, וכן בכל צאצאיו בשורש זה דעטיו של נחש התקוע בכל אחד מורשה מאב הראשון אי אפשר לתקן ולשוב לגמרי, וזהו ענין טומאת מת שהוא אבי אבות הטומאה ומטמא לפי שהמיתה באה מצד טומאה ראשונה דנחש הקדמוני אבי אבות הטומאה, והמת עצמו אין לו טהרה בעולם הזה עד עת קץ לתחיית המתים רק על הטמא מת שאל משרע"ה במה יהיה טהרתו כמו שאמרו ז"ל , וכפשוטו השאלה מפני שזה דבר שאי אפשר שלא יגעו בני אדם במת כדי לקברו וכי ישארו בטומאתם לעולם שלא יוכלו ליטהר כלל אין זה דרכי נועם, ועל דרך האמת שכל טומאה הוא מצד חסרון בנפש ובשובו מדרכיו וחי' ממילא דיטהר ג"כ, וענין טומאת מת הוא שנמשך גם עליו זוהמת עטיו של נחש שבמת שזהו הטומאה שבו, והרי כל החטאים יש להם תקנה בתשובה אבל זה שממשיך עליו טומאת עטיו של נחש שהוא טומאה שאין עליה תשובה הוקשה לו דאין לך דבר שעומד בפני התשובה כל שאין החטא מושרש בעצם החיות שזהו עש"נ והרי טומאה זו אינו מצד עצם חיותו רק מצד הנגיעה או האהלה של אחר שהמשיך עליו והרי זה כלל טומאות דשאור שבעיסה ושעבוד גליות שהם רק כהוצי הסובבים לאסא ואם כן ודאי יש לו טהרה ובמה יהיה טהרתו כיון דהוא המשכת טומאת עטיו של נחש שאין כח בתשובה לכפרו, עד שהגיע לפרשת פרה נתגלה לו שיש לזה טהרה שאין מושגת בעולם הזה רק דרך חוקה כמו חוקי הטבע שחקק השם יתברך במעשה בראשית חוקים דברים שנלאו כל חוקרי טבע לתת טעם לזה בשכל אנושי, כך התורה שהוא דפוס מעשה בראשית יש בה חוקים שהשם יתברך חקק כך:

**והוא** מה שאמרו (במדבר רבה פרשה י"ט) תבוא אם ותקנח צואת בנה כי במתן תורה היה חרות ממלאך המות ויצר רע כאדם הראשון קודם החטא ועל ידי חטא עגל חזר עטיו

של נחש למקומו, והוא מה ששמטו אחד מטטראמולין פני שור מהשמאל (כמה שכתוב שמות רבה סוף פרשה מ"ג) דאורייתא מסטא דגבורה שהוא סוד הצמצום להיות מצומצם בדרכיו את זה תעשה וזה לא תעשה, ואמנם צמצום זה של התורה אינו אלא הרחבה גמורה דהרי זהו שורש נחלת יעקב בלי מצרים, ועל ידי צמצום זה שלפי שעה בעולם הזה אחיד בעץ חיים וזוכה להשפעות דדברי תורה דארוכה מארץ מדה וגו' דהצמצום הוא רק בפעולות ומעשים הגופנים, אבל בהשגה שהוא עיקר חכמת התורה בהתבוננות שבמוחו ולבו בזה יוכל להתפשט בלי מצרים, ומן המצר קראתי הקריאה הוא התחלת הכניסה לדברי תורה דצריך לזה צמצום ומיצר ואח"כ כשהשם יתברך עונהו ועוזר לו אז הוא במרחב, והם טעו וחשבו דרצון השם יתברך הוא בצמצום גמור והפרידו מדת הגבורה מקו האמצעי, ועכ"א קום עשה וגו' דגם על זה נקרא אלהים אחרים שהם נמשכים מצד הפסולת שלעומת מדת הדין דקדושה שרצה השם יתברך שיהיה צמצום והעלם בעולם כדי שיהיה מקום לבחירה והשתדלות אדם שיבוא מהחשוכא לנהורא, ועל ידי ההעלם ממילא יש מקום מציאות למה שהיפך הקדושה דרוצה להתדמות כקוף לבני אדם שזהו כל ענין ההעלם שהוא גוון של שקר המראה עצמו דומה לאמת, ועכו"ם עובדים לאותם אלהים אחרים שיודעים שהם אחרים שזולת הש"י, אלא שהם בחרום כי זה חלקם אשר חלק ד' וגו' שאין להם שייכות באמת כלל, אבל בנ"י הדבוקים באמת חלילה להם לטעות בשקר ולרצות להפריד עצמם מאמת, רק שטעו וחשבו שזה הוא דרך האמת בעולם הזה שנברא במדת הדין צריך צמצום, ועל כן היה ההנהגה על ידי משרע"ה ולא השם יתברך בעצמו כלעתיד דילך לפניכם ד' ומאסיפכם וגו' ולא ילמדו עוד וגו' כי יהיה שפיכות רוחו על כל בשר דרך שפיכה שהוא השפעה בהרחבה ולא מצומצמת בנפשות מיוחדות, אבל בעולם הזה הכל מצומצם בעולם ושנה ונפש, ולפי שחשבו דמשרע"ה שעלה למרום נשאר שם ולא ירד עוד ונשארו בלא רב ומנהיג והם הרגישו דעדיין לא הגיעו למדריגת כולם ידעו וגו' ועדיין צריכים לרב ומורה, ואיך יעזבם השם יתברך כך אחרי שכבר התחיל להאיר עיניהם במתן תורה והשיגו דאהרן הוא כח העבודה ולא כח התורה דהוא דרגא דמשרע"ה ודימו כי רצון השם יתברך בעבודה לבד: **וידוע** דשלשה עמודים תורה ועבודה וגמילות חסדים הם שני קצות וקו האמצעי שהם יסודי העולם, ותורה הוא קו האמצעי דמאן דאחיד באורייתא אחיד בכולא, וגמילות חסדים מסטא דאברהם, ועבודה מסטרא דיצחק שהקריב עצמו על גבי המזבח ובזה הוא עיקר כח הצמצום, ומי שהוא בגמילות חסדים לבד יוכל לצאת ממנו פסולת עדיין כישמעאל מאברהם שהוא יצרא דעריות ותאוה, ומי שבעבודה לבד יוכל להתפשט

הפסולת יצרא בעבודה זרה, אבל זרע יעקב אע"ה דאחיד בקו האמצעי מטתו שלימה שאין עוד פסולת כלל, והם רצו להפריד העבודה לבד וגרם דאמרו לאהרן קום עשה וגו', שהמתאמץ בעבודה לבד יוכל לטעות דכל העבודה בידו אף עשיית אלהים ודחלן, שחשבו מאחר שהשם יתברך עזבם כך בלא מורה המאיר עיניהם ע"כ שהכל מסור בידם על ידי עבודתם יוכלו להמציא להם דבר המאיר עיניהם ומדריכם ג"כ, וזהו ענל שהוא אפי זוטרי דשור דכמו דכרוב שהוא פני אדם שבמרכבה הוא כרביא אפי זוטרי שהוא דמות יעקב אע"ה שנקרא בפרשת רבי עקיבא דרדקי, דנקרא יעקב קטן וכידוע סודו שהוא נגד נחושת מדת הענוה להקטין את עצמו, והוא מקום גדולתו של השם יתברך דשם אתה מוצא ענותנותו להיות את דכא ושפל רוח ובכל מקום דל עני וכו' בישראל הכתוב מדבר וע"כ השם יתברך עמהם, וזהו מדת קו אמצעי שאין מוצא לנפשו שום שלימות מה שאין כן מי שנוטה לצד אחד יוכל לטעות שהוא שלם באותה מידה, והם היו שרשם באמת מיעקב אע"ה שזהו שורש כנסת ישראל להכיר חסרונם ושהם צריכים להשם יתברך להשלימם, וע"כ גם כשטעו להחשיב תבנית שור שבמרכבה לעיקר דרגת דיוסף הצדיק איהו אפי זוטרי תבנית ענל, וגם בבית המקדש היו דמות כרובים שאומות העולם לגלגו על זה (כמה שכתוב יומא נ"ד ע"ב) ואף הם טעו לעשות דוגמתן אלא שמכח הטעות להחליף בפני השור נמשכו לצד השמאל עד שטעו לקרותו ג"כ אלהים ודחלן, וזה כל ענין הסתת נחש בעץ הדעת טוב ורע הוא לנטות מעץ החיים שהוא הקו האמצעי לקצוות, דשם יש מציאות לפסולת וידיעת טוב ורע ואז משם נקל לו להטותו לצד הרע לגמרי ועל זה נאמר אני אמרתי וגו' אכן כאדם תמותון, והפרה היא המקנחת צואה זו דעבודה זרה נקרא צואה צא תאמר לו וע"כ אותו שע"ע עבודה זרה נידון בצואה רותחת, ורז"ל אמרו מפני שהלעיג על דברי חכמים והיינו דבזרע ישראל אי אפשר שיהיה יצרא דעבודה זרה וכמה שכתוב דלא עבדו עבודה זרה אלא להתיר עריות, ומי שאין כונתו לכך בא לו מחשבה זו על ידי הלעגה וליצנות מדברי חכמים דזהו שורש עמלק הראשית דגוים שנקרא לץ, דממנו נמשכים אח"כ בהתפשטות כל מיני עבודות זרות של כל עכו"ם כי על ידי ההלעגה שבמוח נעשה כל גופו צואה בהיות מוחו בית הכסא גמור שהוא מקום ליציאת פסולת המאכל, ודברי תורה הם מזון הנפש והוא לחם שמלאכי השרת אוכלים מזון הנבלע ברמ"ח איברים שאין בו פסולת, אבל חכמה חיצונית המצויה גם באומות העולם ויש מה שהוא נקרא חכמה באמת שנקרא גם בלשון הכתוב חכמה אלא שהם קולטים הפסולת ממנו כי בזה שרשם ופסולתו היא הליצנות מחכמה האמיתית, וכל מיני עבודות זרות שהיו מתעים ההמון ודאי היו מראים להם בחכמתם המזוהמת שיש

בה ממש אבל הכל נמשך מצד הליצנות מהאמת על ידי זה ממציאים שקר המתדמה לאמת, וזהו ג"כ ענין עבודה זרה דפעור דלעו"ז נקבר משרע"ה שהוא שורש התורה שנקראת על שמו שהוא ממש היפך הליצנות כמה שכתוב נכנס דבר של תורה יצא נגדו דבר של ליצנות, וממילא מתבטל ענין הפעור שהוא קצה האחרון של ליצנות, דעמלק הוא הראשית דגוים ופעור הוא האחרית דגוים דאם ללצים הוא יליץ וכלום יש ליצנות גדול מזה העבודה זרה דפעור וליצנותא דעבודה זרה דשריא הוא בענינים אלו עיין שם בגמרא דסנהדרין (ס"ד ע"א):

**ותחילת** יציאת מצרים פגע בהם עמלק ובסוף דור המדבר פגע בהם עבודה זרה דפעור ואז השלימו להכניע כל הקומה דעבודה זרה של עכו"ם, וטעות העגל לא היה לו שייכות לעבודה זרה דעכו"ם חס וחלילה והם לא הלעיגו על דברי חכמים חס וחלילה אדרבא האמינו מאוד במשרע"ה, רק דאמרו דלא ידענו מה היה לו שחשבו שהוא עמוק עמוק למעלה מהשגת בני אדם שאי אפשר לעמוד על מדרגתו ולידע מה היה לו כלל כי הוא כאחד מצבא המרום במרום, וע"כ חשבו דנשאר במרום ואין לו שייכות עם בני אדם וזה אדרבא תוספות הגדלה בכבודו, וגם זה אין ראוי ועל דרך שאמרו בפרק גט פשוט אל יספר בשבחו כו' דגם זה נחשב לשון הרע וזה מביא להשפלת עצמו וכדרכו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך כו' (כמה שכתוב שבת ק"ה ע"ב), כי כל טעות קל יוכל להיות לאט לאט מחבלי השוא כעבותות העגלה וקינוח זה על ידי הפרה המולידה העגל שהמתקת כל דבר הוא בשרשו והשורש נקרא אימיה בכ"ד, כמו בחגיגה (ט"ו ע"ב) כל עמר דהוה נקי אגב אימיה כו' ולא אבוה כי האם היא השורש הנגלה מה שאין כן האב הוא בהעלם ועל כן אמרו בפרק במה אשה (ס"ו ע"ב) כל מנייני בשמיה דאימיה, ובזוהר שמות י"ז ריש ע"ב דמכשפים מזכירים שם אמו ואם איתא הטעם דבר שאין בו חשדא, ונראה הכונה ג"כ כמה שכתוב כי כל כחם הוא בנגלה ולא בפנימיות הדבר ובהעלם כלל דכל כחם רק מצד התגלות עולם הזה והאם היא השורש הנגלה, מה שאין כן האב הוא שורש הנעלם דבעולם הזה אין מבורר ואית ביה חשדא ובזה אין להם שייכות וכח שליטה עד שורש הנעלם בעולם הזה, ועי' בזוהר לך פ"ד סוף ע"א דאיהו אמר בשמה דאימיה כו' לקבל מלה עילאה כו' דאיהו ודאי כו' ע"ש, ר"ל ג"כ הכוונה מצד הקיבול דעולם הזה הנגלה צריך שורש הנגלה בעולם הזה, ובבהמה לא שייך ייחס אב כלל דע"כ אין חוששין לזרע האב וגם למאן דאמר חוששין מכל מקום יחוס אבות לא שייך בהו כי נפש בהמית הוא רק חיי שעה דעולם הזה ואין לה שורש נעלם כלל על כן שורש כחה מתייחס אל האם, ועל כן שורפין הפרה לאפר שהוא ביטול שורש הכח זה דנפש הבהמית לרוע הנטוע

בלבבות דבני ישראל עד ששב לאפר שהוא יסוד פשוט, דזהו תכלית הביטול במציאות כלפי מעלה כדרך שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר, כי מצד הרכבת הארבעה יסודות הם כל מיני בחירה ונטיות לצדדין אבל ביסוד פשוט הוא הפשוטות בלי שום נטיה, וזהו אות הו' שהוא קו פשוט בלי נטיה לצדדין כשאר אותיות, ועל ידי הפשיטות יוכל להתפשט עד אין קץ ולהיות דבוק במקורו שבזה חוזר לתכלית הפשיטות הגמור בלי שום הרכבה כלל, ותחיית המתים אי אפשר עד שתשוב העפר אל הארץ כשהיה כמו שאמרו ז"ל דההיא שעה אחת קודם תחיית המתים, ואז כשישוב ליסוד פשוט דעפר גמור אז יוכל משם דייקא להכלל במקור העליון שהוא ג"כ יסוד פשוט, ועל דרך הברקים רצוא ושוב דלמקום שהולכים שם שבים דחוזר ונעשה הסוף ראש שזה סוד נעוץ סופן בתחלתן שבכלל הבריאה וישוב להתבנות בנין הקיים לעולמי עד שלא יכלה עוד כלל, ועל כן אפר זה דפרה הוא המטהר טמאים דטומאת מת שזכרון זה בלב היינו שיעמוק בהתבוננות לבטל כל כחות הרע במקורן עד שישובו עפר ואפר הוא קינוח צואת העגל ושורש טינופת זו שבלב שלא תתבער מן הלב לגמרי עד עת קץ שיבוער היצר רע מן העולם ויבולע המות לנצח:

**וכל** זמן שלא הגיע למדרגה זו עדיין נאמר וביום פקדי ופקדתי, שהוא נמחה בפקידה לאט לאט ולא כמחיית עמלק שהוא בזכירה דהוא בפה היינו בהתגלות בפעל נגלה הוא עקירת הרע המתפשט בפועל בלב בהתגלות על ידי התשובה שעיקרה וידוי דברים בפה, כי הפה גומר להיותו שליח הלב וכמותו [כי הם ב' ההי"ן כידוע] כי עמלק הוא הראשית דגוים ואצלם הוא גם בשורשם וכל מעמקן הנעלם, ואצל בני ישראל הוא רק מצד התגלות הלב ולא בנעלם שבו, אבל עטיו של נחש שממנו נמשך השורש דראשית גוים והוא שורש לשורש זה ישנו גם בנעלם שבלב והוא נמחה על ידי פקידה שהוא במחשבה הנעלמת, ומחייתו הוא על ידי היסורין ועגמת נפש שיש לו בלב על החטא, וזהו ופקדתי עליהם חטאתם שיכניס זה בלבבם להתמרמר מאוד על שורש הנטויה שבלב לזה, וזהו על ידי שריפת הפרה לאפר ובזה הוא הטהרה מנגיעה במת רצה לומר הנגיעה בשורש אבי אבות הטומאה דעטיו של נחש, ועכשיו שאין לנו אפר פרה ועשיית המצוה בפועל נשלמה פרים שפתינו בקריאת הפרשה שפועל להכניס דבר זה בלב מעט מעט, והוא לפני הפסח כדי לזכות על ידי זה בפסח לתחיית המתים שיהיה אז בפסח דעל כן מפטירין בשבת חול המועד פסח העצמות היבשות:

**ונראה** לי דיהיה תחיית המתים בשבת שבתוך הפסח, ועל דרך מתן תורה דהיה בשבת לכלי עלמא דירד אז ג"כ טל של תחיה (כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא) וזכו לשעה להיות

חרות ממלאך המות, ושבת שהוא מעין עולם הבא הוא הזמן לזה, ובפסח שבו הוא התחלת החירות דבני ישראל בו יהיה ג"כ הגמר דחירות ממלאך המות ויצר הרע וכל ארבע פרשיות הם הכנה לזה, שתים דקודם פורים הם הכנה למחיית עמלק שהוא החירות דיצר הרע ושתים דאחר פורים הכנה לחירות ממלאך המות, ופרשת פרה הוא בכח שזהו אות הו' שהם כחות הפעולה שבכח, ופרשת החודש הוא ההמשכה מן הכח לפועל בהתחדשות חודש האביב שזהו ה' אחרונה שבשם שהוא גמר השלמת כל ההתגלות שרצה השם יתברך לגלות בעולם, ורומזת לדוד מלך ישראל החי וקיים שהוא השלימות דחיי עולם שרצה השם יתברך שיהיה בתחתונים על ידי השתדלותם וחשקם לזה, וכמה שכתוב חיים שאל ממך נתת לו על ידי השאלה דוקא דהיינו החשק לזה והתפלה להשם יתברך שזהו רזא דדוד המלך ע"ה ואני תפלה, ובאחד בניסן ראש השנה למלכים מלכי ישראל שבו הוא התחלת התגלות כח המלוכה לבני ישראל שהיא חלק ממלכותו ית' שהוא מלכות כל עולמים והיינו דבר הקיים דלא יסוד ולא יעדי לעולם, ואף שנראה ביטול בינתים אלא מצד ההתגלות דעולם הזה וכמו המיתה דעולם הזה דלאחר תחיית המתים יהיה המיתה כשינה בעלמא וכדקרי לה רז"ל בכל מקום בלשון דמך, ואיתא בפרק הדר (ס"ה ע"א) ונינום טובי וכן טובי אלא שבעולם הזה אין נגלה ואז יתגלה זה, וכך כל הפסק המלכות דבית דוד שבעולם הזה דבשוב ד' שיבת ציון היינו כחולמים ויהיה זה כמו בחלום, דכל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב (כמה שכתוב ברכות נ"ה ע"ב) והיה חולם לו שהוא נופל ביד אויביו וניטל מלכותו כמו שכן היה בפועל בעולם הזה, אבל באמת הוא הכל חלום ודמיון בעלמא שהחלום הוראותיו רק על מה שבעולם הזה דרך דמיון דעל כן מלוכת יוסף נגלה לו בחלום, כי מלכותו היה רק לשעה בעולם הזה ולא מלכות הקיימת לעד, וזהו שתרגום אונקלוס על פסוק המלוך תמלוך וגו' את סבור לממלך כי הם הרגישו דמלכותו הוא רק מצד הדמיון והסברא ומחשבה, אלא שהדמיונות שלו לא היה דבר ריק וכל מה שיהיה בפועל הנגלה שבעולם הזה שהוא עולם הדמיון והחלום היה ג"כ בדמיונותיו וחלומותיו:

**ומצד** הזה לא הגיע המלוכה ליהודה כי השלימות דעולם הזה הוא מצד ההגדרה בפועל, וזהו דרגא דיוסף הצדיק והוא נגד חודש אדר שנברא באות ק' המורה קדוש כמה שכתוב בשבת ק"ד א' וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא קדושה, ומי שכבר יצא דליעול בהך רמוז באות ה' שבו נברא עולם הזה (כמה שכתוב מנחות כ"ט ע"ב) ששם החטאים וצריך לתשובה עילאה ותתאה שהם ב' ההי"ן דשם, ודוד המלך ע"ה שהוא שהקים עולה של תשובה הוא שזכה לחיי עולם דזהו רק על ידי התשובה, מה שאין

כן משיח בן יוסף יהרג (כמה שכתוב סוכה נ"ב ע"ב) דאין אדם צדיק בארץ שלא יחטא והנפש החוטאת תמות כפי משפטו בהגדרה אין תקנה למעט החטא דעטיו של נחש אלא קבורה, אבל יהודה גבר באחיו כי גבורה דיוסף הוא בעמים שעליהם היה עיקר מלכותו היינו בכבישת היצר שהם כחות העמים שבלב, וגבורה דיהודה באחיו היינו בכבישת החסרונות שיש בכל אחיו, כי גם בכל השבטים יש איזה חסרון בכל אחד בתולדה הנמשך מעטיו של נחש שלא נתקן בהם עדיין לגמרי כביעקב אביהם דלא מת, כי הוא זכה לזה דחיים שלא ביצר הרע כבעולם הבא בי"ז שנים אחרונות שהיה במצרים דכתיב בהו ויחי יעקב דאז היה שלימות חיותו ושורש כח נפשו במדתו וצורתו החקוקה בכסא הכבוד, והם נולדו לפני זה שעדיין היה צריך לבירורים דאף שביקש לישב בשלוה אחר לידת כל השבטים שראה בנין כל קומת כנסת ישראל בזרעו וחשב דכבר נתברר, קפץ עליו רוגזו של יוסף הרוגז הבא מדרגא דיוסף שהביא דבתם רעה להראות שיש בהם ג"כ חסרונות עדיין דצריכים לבירורים, ועל ידי זה ממילא גם הוא צריך לבירורים יעקב עצמו וכן יוסף שזיו איקוניו שלו דומה לו ולעבד נמכר דבירוריו הם בזה שיהיה בין העמים ובמקום ערות הארץ ושקוע ביניהם שלא יהיה לו שום כח הרמת ראש נגדם כעבד נגד רבו, ושם נתברר כפיית יצרו נגד אדונתו כי לא כאלה חלק יעקב אף ששקוע במקום ששקוע, וזהו דמות דיוקנו של אביו שנראה לו להוציאו מתוקף השקוע עד שלא יכול להציל עצמו אלא על ידי זכירת שרשו ממיטתו של יעקב השלימה, וזיו איקוניו של מדרגתו שבאמת לאמיתו אין שם פסולת כלל רק בעולם הזה צריך לבירורין דיש עדיין איזה חסרון הנראה מצד העולם הזה כחסרון בשורש:

**והם** הי"א ארורים שהם נגד השבטים, ופירש"י דשמעון שלא ברכו לא אמר ארור נגדו ג"כ. ובפרשת הברכה פירש דברכת שמעון כלולה ביהודה, ונראה לי דגם לענין הארורין כן ולהיפך דהחסרון דיהודה כלול בשמעון דשניהם כלולים יחד גם בנחלה דארץ ישראל, והחסרון ניכר בשמעון במעשה דשיטים והתיקון ביהודה במלכות בית דוד ושניהם חד כח הגבורה דקדושה, אלא שאצל שמעון מצד התגלות החסרון הניכר בו נקרא אף כמה שכתוב ארור אפם כי עז דזהו הארורה והחסרון שבו תוקף כעסו נגד המוציא דבה על שבטי י-ה , כי הוא המכיר ביותר קדושת ישראל דעל כן נתקנא ג"כ בשכם כי חרפה הוא לנו וגו' ונבלה עשה בישראל דייקא, אבל משבא לכלל כעס בא לכלל טעות באותו דבר עצמו לחשוב לדחות את יוסף שהוא ג"כ אחד משבטי י-ה לחשוב עליו שהוא ראוי לדחות חס וחלילה, ושאין מטתו של יעקב שלימה חס וחלילה ויש חסרון בקדושת ישראל וממילא יש חסרון גם בו שהרי כל ישראל גוי אחד והוא חסרון ההכרה בקדושת

ישראל, ועל ידי זה שנעשה אכזר על הרחמנים נעשה ג"כ רחמן על האכזרים בשיטים, וכדרך שאמרו בירושלמי דעבודה זרה דלא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור דהא בהא תליא דהאומר על טוב רע אומר ג"כ על רע שכנגד אותו הטוב שהוא טוב, וזהו כזבי שהיה בה ניצוץ דינה כידוע מהאריז"ל ודינה היתה חילוף של יוסף כמ"ש הפייטן סילוף דינה ביהוסף כידוע, ובה היה הרע שלעומתו בזה לעומת זה דעל ידי זה פגע בה אותו חויא כמו שפגע בו אדונתו, ולפי שהיא קרקע עולם שאין בה כח כבישת היצר דדרכו של איש לצאת למלחמה ולא של אשה דדעתה קלה על כן הטיל בה זוהמא וכמו שאמרו ז"ל (ב"ר פרשה פ') עליה דהנבעלת לעכו"ם קשה לפרוש, ונשאר בזמרי שהוא שאול בן הכנענית שדרז"ל (שם) בן דינה כו' דנקראת בשם כנענית כאן עיין שם אותה זוהמא שהטיל בה כנען זה ומאותה זוהמא היה ג"כ לידת שאול זה, ועל כן טעה בכזבה ג"כ לדמותה לצפורה לפי שעל ידי זה היה לו שייכות לאותו זוהמא שבה ג"כ ואמר לרע טוב, ושמעון נשאה לשם שמים כדי לתקנה שתוכל לפרוש ושיתפרד הזוהמא, כי באמת מצד השורש דאמת ליעקב שבו בידו הוא כח ההפרדה דכל מיני רע דעכו"ם מהטוב דקדושת ישראל אלא שהוא חשב שכבר הוא השלימות הגמור שבכח נגלה גם בפועל בעולם הזה שאין להוציא דבה כלל על זרע ישראל, ובאמת בעולם הזה עדיין אינו נגלה וצריך לבירורים מפני עירוב דעץ הדעת טוב ורע הבא מטעיו של נחש, והרע הוא ממש לעומת הטוב ובאותו דבר שבו הוא כח הטוב בו הוא כח הרע לנגדו המעלים כח הטוב ומראה החסרון באותו כח מצד ההתגלות שבעולם הזה ועל כן גם החסרון שבו הוא באותו כח עצמו, והבירור בשלימות התיקון הוא על ידי יהודה שבו הוא שלימות כח הגבורה דקדושה להדבק במדותיו ששופך זעמו על העכו"ם וגו' וכן דוד המלך ע"ה ידיו חדות וחרוצות לרדות עולמו ושופך זעמו על עכו"ם, ובישראל אף דגם כן מלך במשפט וצריך שתהא אימתו עליך נקרא מדת גבורתו משפט ומורא ולא זעם ואף כלל, דעל ידו הוא בירור תכלית השלימות דקדושת ישראל שאין בהם פסולת כלל ושאין שום מקום לזעום נגד אחד מזרע יעקב אע"ה, וע"כ אין ארור בפועל נגדו כי באמת הוא המתקן גם כל אותם י"א ארורים ג"כ לומר שגם בהם אין שום חסרון ואפילו חטא כבר שכבר נתגלה החסרון בפועל הוא יכול להתגבר נגד זה בכח התשובה שיתוקן החסרון שבשורש וממילא יתוקן הקודם ג"כ:

**וזהו** החודש ניסן מי"ב חידושים דלבנה שנברא באות ה' שהיא אות מאותיות הוי' והיא ה' אחרונה, כי ישראל נמשלו ללבנה שעתידים להתחדש כמותה (כמה שכתוב סנהדרין מ"ב ע"א) והחודש הזה ראש חדשים כי הוא ראשית לכל החידושים שיש בה, כי כל

חידוש הוא על ידי קבלת אור שמקבלת השמש בתקופותיה וכפי האור דשמש באותו חודש שהוא באותו זמן דשנה כפי שינויי מהלכה בעתותי השנה, כן הוא התחדשות הלבנה המקבלת ממנה, וכך התחדשות דבני ישראל הוא על ידי קבלתם אור הוי' ית' המאיר להם מצילות אורו ית' שהאציל אור המושג לתחתונים שהוא אור שכינתו ית' השוכנת בקרב הנפשות דבני ישראל שיוכלו להשיג אור זה, והיא הנקרא עת לעשות לד' וכידוע בזוהר על פסוק ואל יבוא בכל עת וגו' כי ממנה נמשך כל שינויי העתים והזמנים, כי היא המשפיעה לנבראים וכל הנבראים הם תחת הזמן וחלוקים הכל בעולם ושנה ונפש, והם חלוקת י"ב חדשי השנה שמצד המשכת ההשפעה לי"ב שבטי ישראל, וראשית ההמשכה הוא למלך האומה שהוא ראש האומה וראש המקבלים וכמו שסוף המשפיע היא ג"כ מדת המלכות כידוע, והוא הראשית דהתחדשות אור אחר ההעלם והכיסוי דהחושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח וגו' וגם כי אשב בחושך ד' אור לי להאיר השחר מתוך החושך וקדרותא דצפרא דזהו הטוב מאוד שביצר הרע, כי במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים כו' (ברכות ל"ד ע"ב) ועל ידי החטא כשזוכה אח"כ לתשובה מגיע למדרגה יותר גדולה, והה' רומזת על זה שבה בריאת עולם הזה דברישא חשוכא והדר דייקא נהורא אחר דליעול בהך בפתח עליון יותר דלא מסתייע מלתא ליעול בפתח שיצא בו עצמו היינו שישוב מעתה להיות צדיק גמור ולהתנהג כצדיק גמור וכאילו לא חטא, דלא מסתייע שהיצר מסיתו שנית ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו והעזר הוא מה שזוכר שדבר זה אסור וכובש יצרו, אבל אחר שכבר נכשל וחטא אין סיוע זה מועיל לו שכבר גבר עליו היצר להסיתו לדבר האסור, וכל שכן אם עבר ושנה דנעשה לו כהיתר דעל כן פעם אחת ושניה מוחלין לו ולא נחשב עדיין לחטא עד פעם שלישית (כמה שכתוב יומא פ"ו ע"א) דאז נכתם עונו כיון שלא שב ליכנס דרך פתח הבעלי תשובה אחר פעם שניה, חטאו השלישי הוא אצלו כהיתר ולא בקל כל כך יתעורר לשוב ממנו כבפעם ראשונה ושניה, ועל כן לא מסתייע ליה אם יכנס בפתח התחתון שהוא משער לד' אשר צדיקים יבואו בו להגדיר עצמו מצד מה שהדבר אסור, רק צריך לרומם עצמו למדרגה גבוהה יותר שהוא הפתח העליון דהיינו שלא לעשות דבר מה שאינו לנחת רוח ומילוי רצון הש"י, ובזה אפילו שנעשה לו כהיתר מכל מקום מכיר דאינו עשיית רצון השם יתברך על כל פנים, וכשמשים לב להתבונן אם הוא רצון השם יתברך ומה רצון יש להשם יתברך בזה ושהוא אינו חפץ לעשות דבר שאינו רצון השם יתברך בזה הוא נמלט מכל מיני הסתת היצר ואפילו בתוקף הנסיון, וכנודע הסיפור מה שקרה לאחד המיוחד שבקדושים בדור שלפני פנינו, וזהו השער שבעלי תשובה יבואו בו שהוא מקום גבוה

יותר, והוא הפתח התחתון שבה' ראשונה דשם ובה' אחרונה הוא פתח העליון דהתחתון הוא הפתח הפתוח לצדיקים:

**ובכל** חודש הוא מתחדשת וטועמים טעם בתולה שפתחה סתום וצריך לפתוח מחדש וכדרך שאמרו (נדה ל"א ע"ב) בטעם נדה כדי שתהא חביבה כל שעה כשעה ראשונה, וזהו יפתח בדורו כשמואל בדורו (ראש השנה כ"ה ע"ב) ששמעתי בשם ר"ב קדוש ז"ל דרצה לומר מי שפותח שער חדש בעבודת השם יתברך בדורו הוא המנהיג האמיתי כשמואל בדורו, דבכל דור יש התחדשות ופתיחתו הוא על ידי מנהיג הדור ובכל דור יש שני מנהיגים דוגמת משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ובפרט בעקבתא דמשיחא והם נגד שתי המדרגות דבעלי תשובה וצדיקים גמורים והם פותחים מחדש שני שערים אלו בכל דור, וכל נפש מישראל כלולה משניהם כי שניהם כוללים כל האומה שהרי כל ישראל נקראים על שם יוסף שארית יוסף ועל שם יהודה יהודים, והוא עיקר שמם משום דאין אדם צדיק בארץ ומיוסף הם רק שארית דעיקרו נטמע ונאבד בגלות י' שבטים, והיינו דיש בכל אחד ענינים שהוא צדיק בהם וכדרך שאמרו הראשונים בריש פרק כל היד גבי חמרין דלגבי דבר זה נקראים כשרים ולזה רשעים והוא בהם מדריגת צדיק גמור, ופתיחתו מחדש להתחדש הוא בחודש אדר ומצינו בדברי רז"ל נקרא אדר (נמחק איזה תיבות) וכמה שכתוב בביצה (ט"ו ע"ב) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ד' (נמחק איזה תיבות) ויהושע בן נון מזרעא דיוסף שתיחם וחילק הארץ לשבטים ולקרקף גברא, כי דרגא דיוסף הצדיק הוא לילך בקו היושר בלא נטיה ובזה כל אחד הולך בקו שלו ואין שם ערבוב חלקים, מה שאין כן כשחטא ונתעקם כשחוזר לעשות העקוב למישור הרי נתרחב גבולו כמדת עיקום הקו שכל קו המתעקם הרי יש לו התפשטות יותר לצד שמתעקם וכשרוצים לעשותו ישר צריך להעבות הקו כמדת רוחב העיקום וישוב להיות קו ישר עב ורחב, וזהו מעלת הבעלי תשובה על צדיקים גמורים דעל ידי זה מתרחב גבולו יותר, וזהו על ידי שמגיע לנחלת יעקב אע"ה שהיא נחלה בלא מצרים ואין שם אדר המגביל שהוא הזמן שיש שם עדיין נחלת גוים וצריך למחיית עמלק, ואז זוכה לפתח דניסן והוא ראשית ההתחדשות למלכי ישראל היינו שורש הכנסת ישראל דנקראים על שם יהודה שבו כח תיקון החסרון, וזהו כל עיקר ענין התחדשות לקבל אור חדש אחר שהיה חסרון והעדר אור, וראשית התחדשות זה בכל נפש בחסרון פרטי שיש באותו נפש הוא בניסן שהוא זמן גאולתינו ופדות נפשינו מכל מיני רע, ותשרי שאז זמן תשובה בעשרת ימי תשובה היינו מה שבני ישראל שבים להשם יתברך מצד עצמם והשתדלותם כידוע דאנו טוענין השיבנו אליך ונשובה והשם

יתברך טוען שובו אלי ואשובה אליכם, ודידן נצח כמאן דאמר (ראש השנה י' ע"ב) בניסן עתידין ליגאל וגאולה דניסן הוא מה שהשם יתברך מעורר דעל כן נקרא ניסן לשון נס, כי כששבים הרי הישועה במשפט ואין נקרא נס רק מה שהוא נס גמור בכל העולמות כיציאת מצרים דהוציא גוי מקרב גוי, כמו שאמרו ז"ל דהללו כו' וכמה שכתוב ואת ערום ועריה רק השם יתברך ברוב רחמיו וחסדיו שלח שפע אור פתאום להם, וזהו מצות הפסח שציוה להם ליקח שה לבית אבות שהוא בעירא דמצראי דחלין ליה ועבראי אכלין ליה, כי רועי צאן היו השבטים ויעקב אע"ה דזהו שורש ישראל שנמשלו לצאן הנמשכים אחרי הרועה ואין חוקרין אחריו כלל, וזהו חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ולא חששו כלל מה יאכלו שם, וכן נמשכו אחר משרע"ה להאמין שיגאלם אף שראו קושי העבודה ותוקף המשעבדים, וזהו הקדמת נעשה לנשמע ולא עלה בלבם פחד שמא יצווים דבר שלא יוכלו לעמוד בו:

**וזהו** בקשתינו השיבינו וגו' ולא לאומות העולם, אף שהוא מצידך מכל מקום אנו כשתשיבנו נשובה כי נמשך תיכף אחריך מה שאין כן אומות העולם דהחזיר התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה (כמה שכתוב עבודה זרה ב' ע"ב), ומצראי דחלין ממדרגה זו ועשאוה עבודה זרה כי הם ערות הארץ ויסוד שבקליפה נגד יוסף הצדיק שהוא יסוד שבקדושה דעל כן מלך עליהם, וכל יסוד הוא עקשות שתקוע במדרגתו כיסוד קיים שאין לזוז, וכך קבלתי בסוד סממני הקטורת דקנמון תשעה רומז ליסוד שהוא התשיעי מעילא לתתא, ומתתא לעילא הוא חכמה, והיינו דאצל בני ישראל העקשות שלהם הוא נמשך מהחכמה, ובחטא דעגל שהיה על ידי שם עלה שור שהעל ארונו של יוסף דהוא מכחו דעל כן גם ירבעם שמזרעו עשה כן שחשב שזהו התגברות כח השור שבקדושה שהוא כח יוסף בכור שורו ותתעלה מלכותו, נאמר שהם קשי עורף כי בא מצד העקשות אך הם קשי עורף לטובה או יהודי או צלוב (כמה שכתוב שמות רבה פרשה מ"ב) ואצל הש"י נוחים להתפתות, ותיכף כשבא משרע"ה שבו מעקשותם ונתקבלו ביום הכפורים שהוא זמן קבלת תשובה לכל אם יעשו תשובה ולא זמן התעוררות לתשובה ובאתערותא דלעילא קודם האתערותא דלתתא דזה אינו בתשרי רק בניסן, ועל כן ר"א דסבירא ליה בראש השנה י"א ריש עמוד א' בתשרי עתידין ליגאל לשיטתו בסנהדרין צ"ז סוף ע"ב דאם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם כו', ור"י לטעמיה דהקב"ה מעמיד כו' היינו תוקף השעבוד הוא הגורם האתדל"ע להאיר בלבבם התעוררות התשובה ומלך קשה כהמן הוא באדר ואח"כ בניסן נגאלין וע"י התחדשות האור שמתחיל מראש חודש, ובריש ירחא הזהירם על הפסח בפרשת החודש וכמה שכתבו התוס' פסחים ו' ב' בשם ר"ת

דלכולי עלמא מאמר השם יתברך היה בראש חודש, שאז התחלת המשכת אור הש"י המתחדש בלבבות דבני ישראל בחודש זה, ואכילת הקרבן פסח רומז להבלעת כח זה דהמשכה כצאן בלב, וזריקת הדם הוא הנפש הבהמית שיש בו להשם יתברך לומר דגם כח זה אנו מוסרין להש"י, ומטעם זה הוא שבא האתדל"ע מעצמה דהכל במשפט דאנו באמת רצונינו לעשות רצונו ית' אלא שיש מעכבים, וכשיאור עינינו שיסורו על ידי זה כל המעכבים אחר שימשכנו אחריו נרוצה מעצמינו וכל בן נכר לא יאכל בו דהם אין להם שייכות לזה כלל, ובמצרים נצטוו על זה שנתברר דבר זה כי הם ממש להיפך שאינם יכולים לבטל רצונם כלל כמו אחר כל המכות שהכיר האמת ועם כל זה הכביד לבו, ואפילו אחר מכות בכורות שראה כח השם יתברך עליו עד שהוכרח לשלחם ברגע המכה אח"כ חזר לעקשותו לרדוף עליהם ולהחזירם, והם דחלין ממדה זו של ביטול רצון והמשכה אחר רועה שזהו ממש היפך שורש חיותם שכל כחם הוא העקשות וכידוע מהאריז"ל דפרעה אותיות הער"ף ושם הוא קשיות העורף, וע"כ עשו עבודה זרה שלהם טלה לומר שהעבודה זרה שלהם נמשך מדרגא אחריהם כי הם אין מבטלים רצונם רק כח המנהיגם מוכרח לימשך אחריהם ולבטל רצונו מפני רצונם, וזה שאמרו בבראשית רבה ריש פרשה פ"ט הרשעים הן מתקיימין על אלהיהם ופרעה עומד על היאור, שגם היאור שהוא נהר המושך בו כח המשיכה וזה כל כח המים להיות מושכין והולכין אחר הממשיכן ועמידת קשיות ערפו הוא על היאור שהוא מלמעלה ועליו להכריח כח עליון המנהיגו לימשך אחריו, שזה כל ענין הרשעים לילך בשרירות לבם ושיכריחו מערכות השמים שימלאו להם כל תאותם, וזהו הכשפים שהיה מלא במצרים שזה כל ענינם להכחיש פמליא של מעלה כמה שכתוב (סנהדרין ס"ז ע"א) ולהכריח הכחות העליונים שיעשו כרצונם ומילוי תאותם, וזהו שורש קליפת מצרים, מה שאין כן הצדיקים אלקיהם מתקיים עליהם והנה ד' נצב עליו הוא דרגא דיעקב אע"ה וזרעו צאן קדשים להיות כל עמידת השם יתברך והשראת שכינתו ית' בתחתונים בעולם הזה, הוא עליו והוא מניח עצמו תחתיו כענין והם תוכו לרגליך וגו' שהוא מדריגת יעקב איש תם להיות תמים עם ד' לימשך אחריו בתמימות ולא לבקש דבר שזולת רצונו כלל, ועל ידי זה זוכין למורא גדול דגילוי שכינה המפיל פחד על אומות העולם ומאיר לבני ישראל בקרב לבבם, וזהו קריאת פרשת החודש לזכות להארה זו דגילוי שכינה שהיא ה' אחרונה הבאה להאיר בלבבות דבני ישראל ולקרבם להשם יתברך לזכות לגאולה שלימה בחודש ניסן הבא אחריו, ובכל שנה ושנה אין פעולות בני ישראל חוזרת ריקם וכמה שכתוב כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה וגו', וכל מצות דאורייתא ודרבנן הם דבריו

ית' שיצאו מפיו ולא יחזרו ריקם ומצליחים בשליחותם וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא פרשת ויגש) דהמצות הם שלוחיו ית', ואף על פי שאין פועלים גאולה שלימה עדיין בפועל ממש מכל מקום הם פועלים בכח ומקרבין הדבר בכל שנה ושנה לצאת מהכח לפועל לגמרי כשיגיעו למדריגה האחרונה של יציאה לפועל ממש במהרה בימינו אמן:

## פרק ח

**ארבעה** ראשי השנים הנשנים בריש ראש השנה נראה לי שהם נגד ארבע אותיות שם אקי' שהוא שם הכתר כידוע, ובו נגאלו ממצרים כמה שכתוב בפרשת שמות ואמרו לי מה שמו וגו' דאמר לו תחלה שם זה, דאותה גאולה הוא התחלה לכל הגאולות וממנו הוא המשכת כל הקומה ועל כן נקרא בלשון זה דרצה לומר שעתיד להיות עמהם עוד, כי זהו רק התחלה ובאמת כלל עולם הזה כולו נקרא רק התחלה כפרווזדור לפני טרקלין, ולמשרע"ה אמר אשר אהיה ודרשו מזה שעבוד גליות היינו שגילה לו הסוד דגם אח"כ יהיה רק התחלה וממילא נמשך מזה שעבוד גליות דעדיין צריך לבירורין אך לבני ישראל אמר לו שיאמר רק אקי' שלחני כמו שאמרו ז"ל (ברכות ט' ע"ב) דיה לצרה בשעתה, והיינו דבאמת במתן תורה נעשו חרות משעבוד גליות אלו לא חטאו אח"כ והחטא הוא בחירה ואמנם ידוע קושית הידיעה ובחירה שתירצו על זה בזוהר חדש ובספר ד' מאות שקל כסף מהאר"י עד"ה, ושורש הדברים דהם בב' מקומות ובמקום הידיעה באמת אין מקום לבחירה אלא שזהו מקום הנעלם בעולם הזה ועתיד להתגלות לעתיד לבוא שיבוער היצר ויבוטל הבחירה באמת, וכמה שכתוב בשבת (קנ"א ע"ב) ימים שאין חפץ אלו ימות המשיח, ואז יבורר גם על כל חטאי ישראל שסדורים ובאים משמת ימי בראשית כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא והיינו כשיתגלה הידיעה דהכל היה מידיעתו ית' בראשית הבריאה, ובעולם הזה הוא מקום הבחירה ועל כן רק למשרע"ה שהיה בסוד הדעת נתגלה סוד הידיעה ומה שבידיעתו, וכמו שאמרו ז"ל אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות שעתידים כו', כי משרע"ה שנבחר לגואל הגיע למדרגה זו להתגלות לו ד' דלבא לפומא לא גליא, כי הדעת הוא מקום חבור מחשבת המוח עם רצון הלב הנעלם גם מכחות המתפשטות מהלב לגוף כל שכן לפומא שהוא מדרגה האחרונה שבו ההתגלות לזולת דהוא דרגא דכנסת ישראל בעולם הזה שקבלו תורה מפי הגבורה ועל דרך שנאמר ישקני מנשיקות פיהו, ומדרגת משרע"ה שעלה למרום מדרגה המרוממת ממדרגות העולם הזה היינו מה' אחרונה לראשונה דהוא מפומא ללבא, וזה שאמרו בברכות (ל"ג ע"ב) דיראת שמים לגבי משה מלתא זוטרתי, כי לגבי כנסת ישרא לד' שואל

מהם רק זה דזהו דרגא דכנסת ישראל כידוע דיראה היא תרעא לאעלא גו מהימנותא, ועיקרה בלב כמה שכתוב ביומא ע"ב ב' על פסוק ולב אין וכמה שכתוב בפרק חלק (ק"ו ע"ב) דרחמנא לבא בעי, משאין כן מן השפה ולחוץ דצריך שיהיה הפה מדובק עם הלב, וזה כל השתדלות כנסת ישראל עד לעתיד לבוא שיזכו כולם למדרגת ה' ראשונה להיות תרין רעין דלא מתפרשין כשיזכו להזדככות הלב לגמרי דלבבו יבין ושב:

**ומשרע"ה** זכה לזה מיד בהתגלות הראשון עד שאמר הנני לכהונה הנני למלכות שראה עצמו מוכן להיות גואל האמיתי אלא שלא היה הדור זכאי עדיין לזה, ועל כן אמר לו אל תקרב הלום גלה לו דבר זה דאשר אהיה דעדיין לא הגיע גמר הבירור, אלא שלבני ישראל לא היה אפשר להודיע זה כדי שיהיה מקום לבחירה שיבקשו להשתדל להגיע לטוב והשלימות הגמור כמו שזכו לזה לשעה בשעת מתן תורה, ואלמלא ידעו מקודם שעתידים לקלקל אח"כ ושאין זה מדרגה קבוע וקיימת עדיין במעמקי לבבם שלא יוכלו לזוז ממנה לא היו יכולים לזכות לה גם לשעה, ורק על ידי ההעלם שחשבו שהם באמת כן ושאין דבר חוצץ זכו להיות באמת כן על כל פנים לשעה, ולאותו שעה היה באמת לאמיתו אף על פי שנפסק אח"כ, ושפת אמת הוא מה שתכון לעד כבר אמרו בזוהר כוננת לא כתיב אלא תכון, היינו שאינו בהווה בפועל בעולם הזה כוננת מיד רק דתכון לעתיד, ואותה מדרגה שזכו לה לשעה ביציאת מצרים ומתן תורה אף על פי שלא נתקיימה אצלם אח"כ ההפסק לא היה אלא לפי שעה דכל חיי עולם הזה נקרא חיי שעה, ואחר שיתצרפו ויתלבנו בכל הגליות על ידי התשובה ישובו למדרגות הראשונות וכימי צאתך וגו' ושמחת עולם על ראשם ודרז"ל בפרק רבי עקיבא שמחה שמעולם הכתרים דמתן תורה, רצה לומר שאז השיגו תכלית שלימות כל הקומה שלימה עד הכתר, ושלשה כתרים הם כתר תורה כהונה ומלכות הם נגד שלש מדרגות אני אתה הוא, אני הוא מדת המלכות כנודע בסוד ואני תפלה ועל זה רמזו רז"ל מה שכתוב מ-אני של בשר ודם שאמר אני פרעה אתה למד לאני של הקב"ה כשיאמר אני אני הוא כי התגלות מדת מלכות הוא במלת אני, ובהחליל אם אני כאן הכל כאן הוא בסוד נעוץ תחלתן בסופן וסוף מעשה במחשבה תחלה, וכהונה הוא דרגא דאתה כמה שכתוב אתה כהן לעולם והיינו דאני הוא המדרגה שהש"י בתוך לבבות דבני ישראל, ואתה הוא הכרת הנוכח שאומרים בכל הברכות שהוא כעבד העומד לפני המלך, וזהו דרגא דעבודה שזכה אאע"ה להיות מזרעו כי הוא נמשך מצד מדת חסדו דאברהם הוליד את יצחק רזא דעבודה, והוא הוליד יעקב שצורתו חקוקה בכסא הכבוד, הוא רזא דאתה הרומז לשם הוי' וכן איתא בכמה מקומות אתה ד', וזהו השם הכתוב בציץ שעל מצח אהרן שהוא הכתר כהונה על ידי דהוא כולו

קודש לפניו ית"ש, וציץ לשון ראיה שזהו מדרגת הראיה שאדם רואה העומד נכחו, והוא דרגא דיצחק דמחוי להו הקב"ה בעיניה כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא שזהו על ידי העבודה זוכה לראות הנוכח דרגא דשויתי ד' לנגדי תמיד שצריך לכל כהן העובד השם יתברך תמיד שהוא הנקרא כהן:

**וכתר** תורה שהוא למעלה מכולם הוא דרגא דהוא, שהוא עומק הנעלם שדבוקים בו כל זרע ישראל דע"כ כולם זכו לקבלת התורה מה שלא עשה כן לכל גוי שאין להם שייכות לשורש הנעלם, שממנו נמשכת החכמה העליונה יש מאין כנודע, ונובלות שלה היא התורה כמה שכתוב בבראשית רבה (פרשה יז') היינו דהתורה היא חכמתו ית' אלא דשם הוא הידיעה שלא נתגלה בעולם הזה רק הבחירה שהיא הנובלות שלה כעלה הנובלת מהאילן דנראה כנפרדת מהאילן ובאמת היא היא מעצם האילן, וראש החכמה הוא הכתר והוא כתר תורה שהוא דרגא דהוא שנעוץ ג"כ בדרגא דאני, וכמו שנגלה לי בחלום [א' דפסח תרכ"ה] פירוש מה שכתוב בהגדה אני הוא ולא אחר דגילה אז דבר זה דאני שהוא מדרגה אחרונה דגילוי שכינה שנתגלה בקרב כל הנפשות דבני ישראל בליל פסח הוא עצמו מדרגה היותר עליונה הנעלמת דרגא דהוא שנעלם מהם עדיין אז לגמרי מכל מקום נתגלה להם דבר זה שהוא הוא ולא אחר שאינו דבר אחר, ועל ידי זה היה לו אחיזה בכל הקומה שיוכלו לזכות אח"כ לכתר תורה, והם ג' ראשית שאמרו בפרק קמא דפסחים דהכתר הוא העומק ראשית שנתון על גבי הראש, ושביתת יום טוב ראשון של פסח הוא השגת הכתר עליון שבשמו היה תחילת השליחות דגאולת מצרים שנתגלה להם עומק ראשית הנעלם מכל בריה ואינו מושג בעולם הזה אלא מצד ההעלם, וכפי תוקף השתקעותם אז היו צריכים להמשיך להם אור עליון גבוה מאוד כטעם לב טהור ברא לי וגו', דבריאה רצה לומר יש מאין דאפילו משוקע במקום שמשוקע עד שכפי כל מדריגות והתגלות של יש מאין נגלה הקלקול יוכל לפעול ברחמים רבים לברוא לב טהור יש מאין, היינו מהשורש הנעלם הנקרא אין שהוא המזל לישראל שממנו נוזלים כל מיני שפע בני חיי ומזוני לנפשות דבני ישראל שהם חלק ד' ודבוקים בשורש הנעלם הזה והשפע בני חיי ומזוני הם ג"כ נגד ג' כתרים, מזוני הוא שולחן מלכים וזר של שולחן הוא הכתר מלכות ושולחנינו גדול משולחנם והכתר נמשך מכתר עליון שהיא המזלא, ובני הוא נגד זר של מזבח שהוא המשים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים דעל כן המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות (סנהדרין כ"ב ע"א), ועל ידי הבני דראה בנים לבניך שלום על ישראל דבזה הוא עיקר השלום בית שזהו עיקר מכוון השלום בית והבנין עדי עד דאין אשה אלא לבנים (כתובות נ"ט ע"ב), ואהרן הכהן אוהב שלום

ורודף שלום ובסוטה והביא האיש את אשתו אל הכהן שהוא השושבינא דמטרנותא יוכל לדעת אם זכו להיות שם י"ה ביניהם ואז ונקתה ונזרעה זרע להיות השם שלם בב' אותיות אחרונות הרומזות לבן ובת דבזה קיים פריה ורביה, שזהו דרגא דאתה ושם הוי' שעל מצח אהרן דעל ידו הוא המשכת הבני אף למי שלא זכה לזה בזכותא וכפי הטבע להיות כח נברא יש מהאין הנעלם כמו שזכה לזה אאע"ה שהוא הצור שממנו חוצב אומה הישראלית להיות כולם שרשם כן. וחיי היא התורה שהיא עץ חיים וחיי עולם והוא קו האמצעי דאחיד בכולא ובגוף כ"ע עצמו שממנו המשכת הכל:

**וראשון** של פסח שהוא ראש לכל הזמנים ומועדים וראשית בנין אומה הישראלית נתגלה להם עומק ראשית זה ובשכר זה יזכו ג"כ לשמו של משיח, וידוע דהשם הוא שורש הדבר ושם האדם מורה על שורש נפשו ושם משיח הוא השורש דקדושת אומה הישראלית שיתגלה לעתיד כאשר יכון לעד השפת אמת שנתגלה בהתחלה, והוא הנעיצת תחלתן בסופן שיתגלה דראשון לציון הנה הנם דציון הם השערים המצוינים בהלכה כמה שכתוב בברכות (ח' ע"א), והראשון היינו הכתר תורה שהוא הכתר עליון הנה הנם הנפשות דבני ישראל שעלו במחשבה תחלה ודבוקים בשרשם בכתר עליון הנעלם, וזהו התגלות עומק ראשית האור שנתגלה ביציאת מצרים אחר ההשתדלות בזכר ליציאת מצרים שיעשו בכל שנה ושנה, שיצא האור מעט מעט מההעלם עד שיבוא לגילוי הגמור ויזכו לחיי עולם, דעל כן תחיית המתים יהיה בפסח ומפטירין זה בחול המועד פסח, ושביתת יום טוב ראשון דסוכות היא השגת דרגא דיעקב נסע סוכותה שהוא רזא דשם הוי' כידוע, ועל ידי זה יזכו לבנין בית המקדש שהוא סוכת שלום ורזא דעבודה, וראשון דלולב בו ניצוח האומות כמה שכתוב בויקרא רבה (פרשה ל') וכריתת זרעו של עשו שהוא הראשית דגוים וכתר דסיטרא אחרא על ידי התעלות קומת כנסת ישראל שברזא דאני וכתר מלכותם על כל הגוים, ועל כן מפלת גוג ומגוג בסוכות שעשו הוא הראשון דאומות וגוג הוא האחרון שבהם, וכל ג' כתרים אלו נתגלו בפסח מצד התגלות שורש הכתר עליון שממנו עיקר התחלת הגאולה על ידי זה אמר לו תיכף אח"כ עד כה תאמר אל בני ישראל ד' אלקי אבותיכם וגו' וגילה להם שם ההוי' שהוא אלקי אבותיכם על ידי התכללותם במדת יעקב אע"ה הבחיר שבאבות כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ס"ג) דכולם נקראו (בכתי"ק) יעקב, ודזה שמי לעלם ואע"פ שהוא לעולם לעלם כתיב דבעולם הזה נעלם, כי הוא המשכת הקו אמצעי שמכ"ע הנעלם עד סוף כל דרגין ועל ידי זה הוא האחיזה בכתר עליון הנעלם, שמצד ההעלם כל ההשגה הוא רק שעל ידי השגת אור זה הוא יכול להגיע להשגת מדרגות ההתפשטות דיש מאין, וידוע דששה חדשים קודם

נתבטלה עבודה מהם והיינו בתשרי, ושנים עשר חדשים קודם היתה התחלת הבשורה דהיינו בניסן הקודם, ונראה לי דאז בניסן הקודם היתה התגלות התחלת דניצוצות האור בקרב הלבבות דבני ישראל על ידי שהאמינו דהשם יתברך על כל פנים עתיד ומוכן לגאלם, והוא השגת השם אהי', ובתשרי שכבר השיגו קצת חירות בהווה הוא השגת השם הוי', ובניסן שאח"כ שבו נגאלו הוא התגלות המורא גדול דגילוי שכינה על ידי ועברתי וגו' אני ד' דנתגלה דאני הוא ולא אחר:

**ושלשה** כתרים של ג' מדרגות אלו הם הרמוזים בג' אותיות אי"ה דשם אהי', א' הוא הראשית הכל ושורש הנעלם, וי' הוא התחלת ההתגלות דיש מאין וממנו התחלת התפשטות אות הו' דשם הוי' קו האמצעי וכתר שלו, והה' הוא הכתר דה' אחרונה של שם הוי'. ואלו הג' אותיות נבדלים זה מזה אבל אות הרביעית היא כפולה, וכמו שבשם הוי' ג"כ הה' כפולה, וה' ראשונה דשם אהי"ה הוא הכתר לה' ראשונה דשם הוי' והוא הכתר שם טוב שעולה על גביהן דטוב שם משמן טוב שבו נמשחו כהנים ומלכים שהם ב' כתרים, גם שמן רומז לחכמה כידוע שהוא כתר תורה וכן אין טוב אלא תורה (ברכות ה' ע"א) ושם טוב טוב מכולם והוא העולה על גביהן היינו על גבי כל שלשת כתרים אלו, שהשם טוב אינו דבר בפני עצמו כי כל שם טוב צריך שיהיה נתפס באיזה דבר שבעבורו הוא השם טוב שיש לו, וזה יש לו שם טוב שהוא בעל תורה וזה בעבודה וזה בגמילות חסדים שהם השלשה כתרים ועמודים שעליהם העולם קיים, ובמקום אחר (חגיגה י"ב ע"ב) איתא על עמוד אחד העולם עומד וצדיק שמו שנאמר צדיק יסוד עולם, הוא כלל כל השלשה עמודים הם נעשים ביסוד עמוד אחד בצדקת הצדיק הוא הכוללם, אף על פי שבפרטים הן חלוקין שגם הצדיקים חלוקים במדרגותיהם זה מזה לשלש מדרגות נגד ג' אבהן בכללם הוא אחד ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ הוא העולם שהצדיק יסודו, דכל ישראל נקראים שארית יוסף שהוא עיקר תולדותיו של יעקב, היינו גילוי התפשטות מדרגות אבהן בהתגלות בעולם הזה בצדיק גמור שאינו יוצא משורת משפט התורה ועבודה וגמילות חסדים החיובים על כל איש ישראלי, ודבר זה הוא שלימות האדם מצד מה שהוא נבדל ועל זה נאמר אל יתהלל החכם וגו' הם שלשת עמודי עולם אלו חכם בתורה וגבור הכובש יצרו בעבודת השם יתברך ועשיר בעל גמילות חסדים, ואין בהם כדי התהללות לזכות לשם טוב על ידי זה כי אם בזאת יתהלל וגו' וידוע אותי כי אני ד' עושה חסד משפט וצדקה וגו' הם ג"כ ג' אלו חסד הוא תורת חסד ומשפט הוא הדן את יצרו כמה שכתוב במגילה (ט"ו ע"ב) וצדקה היינו גמילות חסדים, וצריך שידע שהשם יתברך הוא העושה הכל בקרב הארץ ולבות בני אדם דבאמת אין עוד מלבדו

וגם כל מעשינו פעלת לנו, וכל זה שהוא חושב שהוא חכמתו וגבורתו ועשרו היינו שהוא מצד השתדלותו ובחירתו הטובה, זהו מצד העולם הזה שבו התגלות הבחירה וכאילו האדם נפרד מהשם יתברך ועדיין לא הגיע לתכלית שלימות הדביקות באלקים חיים שיש לכלל ישראל שאינם נפרדים כלל מהש"י, ובאמת מצד בחירתו והשתדלותו אין אדם צדיק בארץ וגו' ולא יצדק לפניו ית' כל חי להיות במדריגת צדיק בשלימות שלא יחטא דבכל אחד יש חסרון בעל כרחו, וזהו הדבה רעה שהביא יוסף על אחיו דמצד מדרגתו יש חסרון בכל אחיו שאין צדיקים בשלימות, ומצד מדריגתו נקראים רק שארית יוסף כי בכל אחד מישראל יש ג"כ שארית ממדריגתו, דכולם צדיקים ג"כ אבל לא עצמותו בשלימות נגלה בעולם הזה, דבשם העצם נקראו על שם יהודה שהוא נקרא כולו על שמו של הקב"ב בצירוף אות הד' הרומזת על דלות וה' ד' הוות רק בתר דקבילת עוברה נעשה ה', ובכל מקום דל עני כו' בישראל מדבר שזה כל מעלתם שהם מכירים חסרונם ושאין להם שום כח ושום דבר רק מה שהשם יתברך נותן ומשפיע ועוזר, וזהו ההשכל וידוע אותי כי אני ד' וגו' ואז השם יתברך משפיע להם ונעשה מד' ה' שהוא שלימות הכנסת ישראל:

**וזהו** תכלית הדביקות עד שיקרא כולו בשם ד', וכדרך שאמרו (בבבא בתרא ע"ה ע"ב) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה, וזהו כשיגיע לתכלית השלימות דלעתיד על ידי משיח בן דוד מזרע יהודה, והוא על ידי התשובה שישראל נגאלין בו ומקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שהוא מקום יותר עליון, כי צריך להגיע למקום הידיעה שלמעלה מהבחירה שמשם הוא תיקון הקודם שלא יהיה שום חסרון מאחר שדבוק במקורו והכל מהשם יתברך , ואז מתעלים כנסת ישראל ממדריגת ה' אחרונה לראשונה שהיא רזא דעולם הבא ימים שאין בהם חפץ ובחירה, ובזאת יתהלל המתהלל שזוכה לכתר שם טוב, דשמן טוב מריח רק מקיטון לטרקלין דצדיק גמור הוא בהגדרה כל אחד כפי קו המדה שלו כפי מה שהוא אדם, מה שאין כן בעל תשובה פורץ כל מיני הגדרות ובשעתא חדא ברגעא חדא יוכל לקנות עולמו ולא עוד אלא שקורין לו רבי כר"א בן דורדיא (עבודה זרה י"ז ע"א) שהוא למעלה ממדת ומדריגת השגת אדם שיוכל להשיג ולבוא ברגע אחד מהשתקעות תכלית החושך לאור גדול, וזהו השם טוב שהוא מסוף עולם ועד סופו (עיין יבמות ט"ז ע"א) ועל זה נאמר וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו (סנהדרין ל"ז ע"א), דאחר ששבו מהם הוא עיקר הריח טוב המריח בכל העולם כולו, וכדניאל חנניה מישאל ועזריה שהם בעלי שם טוב הנזכרים במדרש על פסוק טוב שם שהם בגלות בבל אחר תוקף החטאים עד שגרמו תכלית הריחוק וגלות הארץ, כשחזרו להתקרב זכו

ליד ושם הטוב מבנים ובנות שם עולם אשר לא יכרת, כי השם עולם דיוסף הוא רק בבנים כי הפרני אלקים בארץ עניי שאם הוא אינו צדיק יוכל להתתקן בזרעו דברא מזכה אבא (כמה שכתוב סנהדרין ק"ד ע"א), ושארית יוסף הם בניו שזהו השארית של האדם, וזהו השם ושאר של הצדיקים גמורים בתולדותיהם בגופניות בבנים למי שלא השתלם ברוחניות במצות ומעשים טובים שהם עיקר תולדותיהם של צדיקים, אבל הבעל תשובה מתוך המרירות ושבירות לבו דקרוב ד' לנשברי לב ואני את דכא הוא מאיר לו האור של שורש נשמתו שזהו השגת עצמיות שם האדם המורה על שורשו, והוא השם עולם שניתן להם בביתו וחומותיו ית"ש לא מצד תולדותיהם והשתדלותם בעולם הזה רק מצד שרשם בעולם העליון ואצילות קדשו ית' שהוא ביתו ית' ומשם אצילות כל הנפשות דבני ישראל שהם חלק ד' דמאן דנפח מתוכו נפח, וזהו שם עולם שאי אפשר להיות נכרת כלל שאפילו יגדיל עונות זו למעלה מזו אין נעקר שם ישראל ממנו היינו שורש הנעלם שבו ואור זה אי אפשר להשיג בעולם הזה אלא על ידי התשובה כי כך ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת ע"ז ע"ב) ואמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ב') חושך זה מעשיהם של רשעים ואור זה מעשיהם של צדיקים ואינו יודע במי הקב"ה חפץ כו', ודייק מעשיהם של רשעים דודאי אין חפץ השם יתברך ברשעים ולא שייך לשאול זה על זה במה חפץ, אבל החושך שהוא מכלל ברייתו של עולם שהשם יתברך נקרא ג"כ בורא חושך דכך רצה השם יתברך שיהיה גם זה הרי ראינו דיש חפץ להשם יתברך זהו מעשיהם של רשעים, כי יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים כדוד המלך ע"ה בנסיון דבת שבע אף על פי שלבו היה חלל בקרבו והיה צדיק גמור הזמין לו השם יתברך מעשה רשעים כדי להקים עולה של תשובה (עבודה זרה ה' ע"א) דדבר זה אי אפשר אלא על ידי חושך הקודם, ועל זה אמרו בחגיגה (ט"ו ע"א) וסוטה (כ"ב ע"א) ובבבא בתרא (ט"ז ע"א) בראת צדיקים בראת רשעים, והרי אמרו (נדה ט"ז ע"ב) צדיק ורשע לא קאמר, אבל באמת בוצין מקטפיה ידוע (כמה שכתוב ברכות מ"ח ע"א) ויוכלו להכיר גם בילדים דיש שתחלת יצירתו בטבע טוב להלוך בתום ויושר ויש להיפך והוא בכלל חכם או טיפש, דאין הכוונה בחכמה אנושית רק חכמת האמת להתנהג כפי הראוי מצד החכמה. ואין זה ענין לבחירת צדיק ורשע דגם מי שנברא צדיק יצרו מתגבר עליו בכל יום וצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו (קדושין ל' ע"ב) ולהטותו לדרך המות והבחירה בידו, וכן הנברא רשע הבחירה בידו לכפות יצר לבבו שבתולדה ולשוב אל השם יתברך ולזכות למקום שבעלי תשובה עומדין ואין השם יתברך בא בטרוניא עם בריותיו, ועל כן כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו (סוטה נ"ב ע"א) ולכן צדיקים נדמה להן כהר (כמה שכתוב

שם) שהתגברות היצר הרע עליהם עצום מאוד מקביל לכח הטוב העצם שבהם בטבע תולדתן, ועל כן יושבים ובוכים איך יכולנו לכפות כו' ובכיה זו מה טיבה אדרבא היה להם לשמוח שזכו לכפות הר גדול כזה, אבל הצדיקים הם החושבים שהוא בהשתדלותם ואז מכירים האמת דהם לא יכלו לכפות כלל הר גדול אלמלא הקב"ה עוזרו ומכירים האמת דהכל מהש"י, ועל כן בוכים על טעותם בעולם הזה ושלא זכו להכיר זה בעולם הזה שהוא השגת המקום שבעלי תשובה עומדין:

**וכך** המשפט מי שתולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים כמה שכתוב (ברכות י' ע"ב), והיינו דאם הוא מחשיב השתדלותו לכלום אם כן הוא נפרד עדיין מהשם יתברך וכל זמן שלא הגיע לדביקות הגמור אין השתדלותו כלום עדיין על האמת והשם יתברך מראה לו דהכל ממנו, ועל דרך ששמעתי על מה שכתוב בריש פרק כיצד מברכין כתיב לד' הארץ ומלואה כו' כאן קודם ברכה כו' דהברכה הוא הכרת האדם שהכל מהשם יתברך וקודם שיכיר זה וסבור שהוא שלו אז הש"י אומר הכל שלי אבל משמכיר ומוסר הכל להשם יתברך אז השם יתברך מוסר הכל לו הארץ נתן לבני אדם, ולכך כאשר חושב שהוא חכמתו וגבורתו אין מקום להתהלל כלל דהשם יתברך אומר דהכל ממנו שהוא בראו כך חכם גבור ועשיר. וכן מי שהוא צדיק גמור הוא שהשם יתברך בראו כך דברא צדיקים, אבל בזאת יתהלל כשמכיר שהכל מהשם יתברך אז השם יתברך אומר שהכל של האדם דהרי מסר הבחירה לבני אדם, ורשעים נדמה להם כחוט השערה כי אצלם היה קל לכפות ועל כן בוכים שלא כפוהו, והזוכה למדריגת בעלי תשובה ולבכיה זו בחייו עד שישוב אל ד' וירחמהו אז יזכה למדרגות חכם גבור ועשיר שיוכל להתהלל בהם, והוא הכתר שם טוב העולה על גביהן על ידי האור הבא מתוך החושך, ועל זה היתה עיקר בריאת העולם שהיה לתלות בהשתדלות בני אדם ושהם זכו למה שזכו כדי שלא יאכלו בעולם הבא מנהמא דכיסופא והיינו רק על חשוכא הקודם, ועל כן היה מקום לטעות דהשם יתברך חפץ במעשיהם כדי לשוב אח"כ, ובאמת האלקים עשה את האדם ישר ובחר במעשיהם של צדיקים ושלא יחטא האדם בפעל כלום, והחשכות וסכלות מעט די שיהיה העלם במחשבה לבד ובהסתת נחש לבד שהוא בריאת היצר הגם שלא ישמע לו ולא ימשוך אחריו, מכל מקום ההסתה לבד יש בה חשכות והעלם מועט ע"כ שיש מקום להסתה. ומצד חפץ השם יתברך היה שיהיה האדם ישר אלא שמכל מקום מסר שתי הדרכים לפניו ואחר שחטא וקלקל העלים ממנו דרך עץ החיים שהוא לזכות למדריגת צדיק גמור בשלימות בלא חטא כאליהו שלא חטא וחי לעולם, דלא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה הקודמת דנתקן החטא הקודם צריך למדריגת בעלי תשובה,

וזה שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה כ"א) על פסוק ועתה פן ישלח ידו וגו' אין ועתה אלא תשובה רצה לומר עתה שחטא אין לו תקנה אלא תשובה, והוא הדרך המביאתו לחיי עולם וצריך להעלים ממנו דרך עץ החיים כדי שיזכה למקום שבעלי תשובה עומדין, והוא בה' ראשונה דהוי' ואז הקב"ה אומר אני קושר לו כתר כמותי הוא כתר שם טוב הרמוז בה' ראשונה דאהי':

**וביציאת** מצרים זכו להארת כל הד' כתרים דהחודש הזה ראשון לכל חדשי השנה שבו כלול מעלות כל החדשים מצד התכללותן בראשיתן בכתר, ובפרטן בהתפשטותן הם מתפשטים בארבע ראש השנה שהם ארבעה חדשים ניסן ותשרי אלול ושבט, והם ג"כ נגד ד' כחות הנפש נר"נ ונשמה לנשמה הכוללת חי' יחידה בסוד מקיף, ונגדם ארבעה יסודות אש רוח מים עפר שבגוף שהם נגד ארבעה מיני נבראים דומם צומח חי מדבר הכלולים כולם באדם. והם ג' אמות אמ"ש ויסוד העפר הוא הכוללן דהכל היה מן העפר ואמרו ז"ל (קהלת רבה פרשה ג' כו') אפילו גלגל חמה, דגם כל היסודות אמ"ש תחלתן מעפר, והכל שב אל העפר הוא סוד התשובה שחוזר למקור, וזהו נגד אחד בתשרי ראש השנה לשמיטין וליובלות שהוא זמן קדושת הארץ דיוכלו להכניס הקדושה גם בדוממים ויסוד העפר, זהו על ידי התשובה דמכיר שפלותו ונפשו כעפר לכל תהיה וע"י תוקף המרירות למאוס בחייו בהכירו גודל חטאו להמרות רצון מלך מלכי המלכים הקב"ה עד שיבוטל גם גוף העפרי במציאות מפני פחד ד' והדר גאונו, ובזה יתוקן יסוד העפר והדומם שבכל העולם כולו דהכל כלול באדם שכל העולם כולו נברא בשבילו ולצוות לו (כמה שכתוב ברכות ו' ע"ב) ובתיקונו ושלימותו נשלם כל העולם כולו, ועפר הוא תכלית השפלות שאין למטה הימנו וכשישראל יורדים יורדים עד לעפר שכן אברהם אע"ה ראש אומה הישראלית אמר על עצמו ואנכי עפר, וכמה שכתוב (במדבר רבה פרשה ב') דישראל שפלים ונבזים בעולם הזה ועתידים להתעלות והיינו אחר התשובה שיחזרו למקור דהכל היה מן העפר והוא למעלה מהכל, ויסוד זה אין לו שלימות אלא על ידי התשובה דאין לך דבר שעומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פרק א' הלכה א') רצה לומר שחוצץ בפניו ואין לך חוצץ יותר מעפר ודומם שהוא תחתון הנבראים ובו עיקר שליטת כל מיני רע, ובקללת נחש ניתן לו עפר ללחמו כי אין לו שליטה אלא ביסוד זה, וממנו הוא המחיצת ברזל שבין ישראל לאביהם שבשמים (כמה שכתוב ברכות ל"ב ע"ב) והוא כחו של עשו על חרבך תחיה דברזל הוא הקשה והחזק שבדוממים והוא מצד הרע שעומד בקושיו ולא ישוב מפני כל, ודוד המלך ע"ה מצד הטוב שהקים עולה של תשובה (עבודה זרה ה' ע"א) כי אי אפשר להשיג הטוב שביסוד היותר גרוע הזה אלא על ידי תשובה דאז אבן מאסו

הבונים היתה לראש פנה דהוא ראש ומקור הכל, כי הוא בסוד אימא עילאה ומאן דהוא נקי אגב אימיה סליק ומתעלה, וכן ברזל ראשי תיבות ד' אמהות של שבטי יה בוני אומה הישראלית כנודע, ויעקב אע"ה עם ארבע נשיו הם מנעלים של כנסת ישראל שלא יקרב אליהם זר וחיצוני ועל זה נאמר ברזל ונחושת מנעליך, וידוע בזוהר דנחושת הוא רומז ליעקב אע"ה והוא מטתו שלימה דלא יאונה אליו רעה ונגע לא יקרב, ואפילו שיחטא לא ידח ממנו נדח על ידי התשובה שישובו לשורשן ומקורן מאבות:

**וזהו** סוד ראש השנה יום הרת עולם וישראל עלו במחשבה מתעלים הכל למקורן על ידי קול שופר שהוא קול פשוט הכולל כל פרטי הדבורים שהוא כלל הבריאה דבדבר ה' שמים נעשו, והם צירופי אותיות התורה שהיתה כלי אומנתו ית' כמה שכתוב בריש בראשית רבה, והחזרת הדבר למקור שבמחשבה והריון הוא על ידי קול פשוט שאין בו חיתוך אותיות כלל דהוא הקול קול יעקב מקור הכנסת ישראל, ונתפלל משרע"ה שמע ד' קול יהודה שיקובל תשובתו שישוב קולו להיות קול יעקב להתכלל במקורו. וזהו עלה אלקים וגו' בקול שופר שבקול זה הוא עליות העולמות מן העולם עד העולם, ואז מתחילין ימי תשובה עד יום הכפורים שבו נשלם עשרת ימי תשובה דהיינו שלימות כל קומה שלימה של התשובה, דכל קומה כלול מעשר מדריגות כנודע ואז זוכה לתרעא דחירו סוד אימא עילאה סוד עולם הבא כנודע, וזהו הה' דהוי' וראש השנה הוא כתר של אותה קומה הוא הה' דאהיה הראשונה, וה' אחרונה היא כתר דה' אחרונה דהוי' שהוא קודם התיקון דהארץ היתה תוהו שהיה העולם כולו מים, דתחלת התגלות יסוד העפר על ידי הקלקול וחשוכא דקדים לנהורא נעשה מים כבדור המבול, ובמחשבתו ית' בתחלת הבריאה עלה לפניו הכל כל הקלקולים והחשכות שיהיה והאור שיתגלה אח"כ, ובעת החשכות היה תוהו ומים ומזה נעשה אחר התיקון יסוד המים של קיום העולם המגדל כל מיני צמחים נגד הצומח, ומה שהוא ברע תאוה שזה היה חטא דור המבול ומים מצמיחים כל מיני תאוה, ועיקר התחלת התאוה היה בצומח, ועץ הדעת אחר התיקון נעשה מכח זה כח גמילות חסדים דרגא דאברהם אע"ה איש חסד כידוע דתאות אדם חסדו, וזהו כתר מלכות שבה' אחרונה דתוקף התאוה במלכים שיכולים למלא כל תאותם, דעל כן צ"ל בו נגד זה במלכי ישראל מצד הקדושה ג"כ תוקף היראה דכיון שכורע שוב אינו זוקף (כמה שכתוב ברכות ל"ד ע"ב) וכמו באשה יראת ד' רזא דאשת חיל דבאשת זנונים הם שני הפכים, ועל כן אמר ליה רבא לבר ששך (עבודה זרה ס"ה ע"א) אתון אית לכו אימתא דמלכותא, דיש להם מורא מלך בשר ודם המסלקת ומבטלת ועוצרת מילוי תאותו כרצונו אבל אצל ישראל שהם יראים מהשם יתברך אדרבא זהו כל

תאותם וחשקם לירא מהש"י, וזהו מילוי תאותם יחוד אהבה ויראה הוא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה דלא עשה כן לכל גוי, ובמלכיהם במשול רע יאנח עם דאחיזת מלכותם רק מצד מדת הדינא דמלכותא, מה שאין כן מלכות דישראל אף דמלך במשפט יעמיד ארץ בו תוקף החסד ובאור פני מלך חיים, ואבא יסד ברתא והיכן מצאתי דוד עבדי בסדום (בראשית רבה פרשה מ"א) מקום תוקף התאוה ונידונו באש שנשרפו מאש הגבורות של יראה הקדושה שהתחיל להתעורר על ידי בשורת לידת יצחק שהיא השורפת כל תאות רעות, ולוט ניצול על ידי נפש דוד המלך ע"ה ורוחו של משיח המרחף על פני המים כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ב') על פסוק ורוח אלקים מרחפת שהוא שורש הכתר מלכות דקדושה המרחף על פני כל התאות להכניסם אל הקודש לא בשיקוע רק מרחפת על פני נוגע ואינו נוגע:

**וראש** התפשטות קדושה זו בשבטים נראה לי שהוא בשבט אשר. דכל שבט יש לו דבר שבו הוא מיוחד ומנושא על כל השבטים, ואף על פי שכולם גוי אחד וקדושת כל אחד כלול בכולם מכל מקום בדבר זה הוא הראש וכחו הוא שמתפשט בכולם והכל מענפיו, וידוע דה' אחרונה היא סוד הנוקבא שהיא חכמת נשים להיות אשה יראת ד' במקום תוקף התאוה שבהם, דעל כן הסתת הנחש בתאוה היה רק באשה שבה שורש המים תחתונים מיין נוקבין דבוכין אנן בעיין למיהוי קדם מלכא, דזהו שורש החשק ותאוה שבנפשות דבני ישראל כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה כ') אין תשוקה של אשה אלא לבעלה אין תשוקתן של ישראל אלא להקב"ה, ועל כן נקרא אשר כי אשרוני בנות שהוא המבורך מנשים וכמה שכתוב (בראשית רבה סוף פרשה צ"ט) על פסוק רצוי אחיו ובבראשית רבה (סוף פרשה ע"א) על פסוק אבי ברזית דבנותיו נאות ונשואות למלכים. ונראה לי דגם משיח ודאי יהיה מצאצאיו מנוקבתא והוא נגד שבט בחדשים כפי סדרן של נשיאים בקרבנות די"ב ימים דניסן שהם נגד י"ב חדשי השנה, והרבה סדרים שונים יש בסידור השבטים לחדשים כל אחד אמת בבחינה מיוחד, והסדר המתגלה בשרשן וכתרן בניסן שהוא ראש לחדשים שממנו התפשטותן הוא הסדר של נשיאים שבו, דאשר הוא נגד שבט והוא ראש השנה לאילנות נפש הצומח שבאדם עץ השדה הנמשך ומתרבה ונשפע מיסוד המים שבו, ואז יצאו רוב גשמי שנה כמה שכתוב בראש השנה י"ד א' היינו דמימי כל שנה יש לו ענין מיוחד בפני עצמו דאין שנה דומה לחברתה, והגשמים הם מים עליונים וכנגדם עולים טפיים מים תחתונים ונעשים בעלה דארעא והרוה והצמיחה, ובשבט הוא זמן חנטת הפירות הנצמחים מגשמי השנה שהוא עיקר המכוון בגשמים, ועל זה עיקר כח התאוה כמה שכתוב ביומא ס"ט ב' דכשכבשו יצרא

דעריות לא אשכחו ביעתא בת יומא שעשיית פירות הוא על ידי כח התאוה כשהיא בקדושה דהיינו שכלולה ביראה כי כן יבורך גבר ירא ד' אשתך כגפן פוריה, ועיקר כח נפש הצומחת שמיסוד המים הוא כח עשיית הפירות והולדת תולדותיהם של צדיקים וזהו כח ה' אחרונה דשם הוי' בסוד הא לכם לזרע, וכתרה היא שורש, ועומק ראשית דכח זה הוא בשבט שהוא נגד הה' דאקי' שהוא התחלת המשכת כח זה בנפשות דבני ישראל מהאין הנעלם, ונראה לי דעל כן חודש זה מסוגל לתקן עון קרי והוצאת ז"ל בפרשת השובבי"ם שהם בחודש זה כי יוכלו להכניס גם כל ניצוצות המתפזרים על ידי תאות זרות אל הקודש, וקבלתי דבשבט אשר מצוי ענין מקרה לילה וראיית קרי יותר מבכל השבטים ודע"כ עמוס שהיה משבט אשר א' פ' הלא כבני כושיים דכולה נאמרה על ענין זה שעל ידו נראה שחרות וכיעור כבני כושיים, וסוף ונגש וגו' ודורך ענבים במושך הזרע וגו' והיינו כידוע בסוד עת אשר שלט האדם באדם דהשליטה הוא ממש אבר באבר, וכפי תוקף המקום בקדושה כן לעומתו תוקף הקליפה הסובבתו ובכל דבר שהוא מקודש בו ביותר בו בדבר הוא התגברות היצר עליו וכמה שכתוב (סוכה נ"ב ע"א) כל הגדול יצרו גדול היינו באותו דבר שגדול, ועל כן במקום החסרון שם הוא המעלה ג"כ לכשיתוקן החסרון ויתגלה המעלה שבו משרשו, וזהו ראש השנה לאילנות וחנטת הפירות להיות מזריע זרע עושה פרי למינהו ולא לבטלה, וזהו תיקון הנפש. ותיקון הרוח הוא באלול נגד הו' דשם הוי' שהוא נגד יסוד הרוח וכתרו י' דאהיה שראש אות הו' הוא י' שהיא על שם המחשבה כדפירש"י על פסוק אז ישיר והיא הנקודה, והו' הוא המשכת הנקודה להיות קו המתפשט ונמשך מן הקצה אל הקצה דהכל ברוח כמה שכתוב בבבא מציעא (ק"ז ע"ב), וגם הבהמה יש לה רוח כמה שכתוב רוח הבהמה היורדת וגו' כי כל חיות הוא ברוח, ועל כן אחד באלול ראש השנה למעשר בהמה לתקן נפש הבהמית. וזהו הכנה לימי התשובה דתשרי שהוא החזרת הדבר למקורן על ידי התשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פ"ו ע"ב) דמשם אצילות שורש הנפשות דבני ישראל, דמשם הוא המשכת אור מקיף דנשמה לנשמה דעל ידי זה נתקן הכל ביום הכפורים, וההכנה לזה באלול להכניס קדושה ברוח הבהמית שבו והוא כפי סדרן של נשיאים נגד שבט גד:

**וקבלתי** די"א ארורים שנגד השבטים כמה שכתב רש"י היינו החסרונות שבכל שבט ארור שוכב עם כל בהמה הוא נגד גד ודאתאן למאן דאמר (כלאים פרק ח' משנה ו') כלב מין בהמה, סתומים וחתומים. כלשון הזה שמעתי ולא פורש לי יותר והדברים ונראה לי להבין קצת במה שכתוב בראש השנה, ד' א' דחביבה תורה לישראל כשגל לאומות העולם ענין משל זה דחביבות הכלבתא אצלם לפי שאמרו בחלק (ק"ח ע"ב) דכלב נקשר,

וכן אמרו (תנחומא פרשת וישב) בארמית קשורה בו ככלב דזה תאות העכו"ם להיות קשורים בתאותם, וישראל מתקשרים בדברי תורה וזהו תאותם דישראל וכמה שכתוב רמב"מ הלכות איסורי ביאה דאין התאות מצויות אלא בלב פנוי מדברי תורה, ועל זה אמרו (קידושין ל' ע"ב) ברא יצר רע ברא תורה תבלין, ומשכהו לבית המדרש (סוכה נ"ב ע"ב) היינו דסתם יצרו הוא בתאוה בפרט אחר שבטלו יצרא דעבודה זרה (כמה שכתוב יומא ס"ט ע"ב) והוא הנקרא מנוול שאין לך ניוול מזה חמת מלאה צואה ופיה מלא דם (כמה שכתוב שבת קנ"ב ע"א), ודי מה שמוכרח למצוה, אבל הכל רצין על ידי יצר התאוה הנטוע בלב, והעצה שברא השם יתברך לזה התאוה בדברי תורה שימשיכו כל תאותם לדברי תורה שיש להם חשק ותאוה גדולה לזה ומיצאים בה מילוי תאותם, והחשק הוא המיין נוקבין ובסטרא אחרא הוא קליפת הכלב כמה שכתוב האר"י בליקוטי תורה תהלים על פסוק בני נכר ודעל זה נאמר מיד כלב יחידתי, דעיקר התאוה מנפש הבהמית וכמה שכתב בסוטה (ט"ו ע"ב) היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה היינו שמקריב נפש הבהמית ג"כ להש"י, והמאכל הוא קיום הנפש הנותן בו כח וחיות היינו שמקרבת כל כח וחיות נפש בהמיותה להש"י, והכלב הוא הזנאי שבבהמות דעל כן שימש בתיבה כעורב בעופות (כמה שכתוב סנהדרין ק"ח ע"ב), ובו תוקף התאוה המקיף כל חלקי הנפש עד היחידה שהוא יחוד הנפש במקורה ביחידו של עולם יתברך שמו אצל בני ישראל, ואצל אומות העולם יחוד נפשותם במקורה היינו במה ששורש נפשם תלוי הוא בתאות שבזה תלוי כל חיות נפשם הוא בקליפת הכלב, דהחשק נמשך משורש הנפש שהוא כח היחידה שבנפש ממנו נמשך תוקף החשק לאיזה דבר בכל חיותו ונפשו בהתקשרות עצום שהוא היסוד דנוקבא, דביסוד הוא ההתקשרות והוא על ידי תוקף החשק העצום שמזה בא המיין נוקבין ועל כן בועל ארמית קשורה ככלב כי הוא חפץ לידבק בחשק של אומות העולם דהם נמשל כבהמות נדמו ובני אדם הדומין לבהמה וכמה שכתוב בסוף פרק האומר ולד במעי שפחה כבמעי בהמה, ובהמה בגימטריא כלב כי הוא היסוד דנפש הבהמית שהוא המיין נוקבין והחשק דבהמה, ועל כן אמרו בבראשית רבה (פרשה ע"א) בא גד מי שבא לגדד משתיתן של אומות העולם פירוש יסודן, והיינו תוקף חשק התאוה והוא אליהו משבט גד (כמה שכתוב שיר השירים רבה פרשה ב') שהיה ממש היפך זה דעל כן חי לעולם, דעיקר המיתה הוא רק על ידי התאוה שזהו עטיו של נחש שבא על חוה והטיל בה זוהמא (שבת קמ"ו ע"א) והיא ההתחברות לנפש הבהמית ועל כן שורש נפשות אומות העולם בתאות כי שרשן בא מצד חטא אדם הראשון בידיעת טוב ורע שהיה בתאוה, כי כל תאות נקראו בלשון אכילה כמה שכתוב אכלה ומחתה פיה וכמה שכתוב בכתובות

(ס"ד ע"ב) על אוכלת עמו ליל שבת ועל זה נגזר עליו מיתה ושורש ישראל הוא מצד הטוב להמשיך התאוה לדברי תורה שנקרא חיי עולם ועל כן יזכו לחיי עולם כל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא, ולתחיית המתים דאז יהיו כחולמים והמיתה רק דוגמת שינה כיון שעתידים להקיץ, ועל כן הוזהרו על ביאת ארמית דאין להם שייכות עמהם, ופנחס זה אליהו (כמה שכתב רש"י בבבא מציעא קי"ד ע"ב) הוא המקנא על זה ונתכהן אז (כמה שכתוב זבחים ק"א ע"ב) שזכה לכתר כהונה שהוא שורש שמירת היחוס דבני ישראל כמה שכתוב פרק קמא דכתובות (י"ג ע"א) איש פלוני וכהן הוא פירש"י מיוחס, והוא ע"י ההגדרה בתאות דעיקרה בכהנים דעל כן נקראו קדושים לאלקיהם וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, ועל כן הסוטה צריך להביא אל הכהן, ושבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו (כמה שכתוב ריש יומא) להוסיף קדושה על קדושה שבא לכפר אז על מעשה עזא ועזאל כמה שכתוב ביומא (ס"ז ע"ב), היינו בתאות לדחות השטן המשטין על זה, וכן לפני שריפת הפרה הבאה לטהר מטומאת מת שהוא להסיר חלאת המיתה, ועל כן שפתי כהן וגו' ותורה וגו' כי מלאך וגו' היינו נקי מתאות כמלאך דזהו עיקר הבדל בין מלאך לאדם:

**ואליהו** שב מלאך לגמרי, ובתחלה פנחס ג"כ היה כמלאך וכמה שכתוב (תנחומא פרשת פנחס) דלא היתה צריכה רחב להצפינו מפני כן, וכמה שכתוב (שם) על פסוק ויבוא מלאך ה' מהגלגל זה פנחס, ונקרא מלאך הברית ומכינים כסא בשבילו בכל ברית מילה כי זהו המבדיל בין ישראל לעמים בתאות, דאין הערלה אלא על שם אומות העולם ואפילו מולי אומות העולם (כמה שכתוב נדרים ל"א ע"ב) רצה לומר המוגדרים בתאות בפעל, שרשם ויסודם הוא בתאוה אלא שמכניסים תאותם בדבר אחד ותאוה אחרת הגרוע עוד יותר, ואפילו ערלי ישראל רצה לומר שאין מוגדרים בפעל נקראים מולים בכח דמשרשם בתולדה הם נימולים ואין להם שיקוע בתאות, ועל כן אאע"ה ראש הנמולים הוא מעלה כל בני ישראל מגהינם (כמה שכתוב עירובין י"ט ע"א) דהכל יורדין על עסקי גהינם והמתפתה ביצרו נופל שם, היינו בתאות וחותם הברית מעיד להצילם, ואברהם אע"ה שהוא שורש מדת החסד שממנו התפשטות התאות רעות דעל כן יצא ממנו הפסולת דישמעאל המלא ניאוף הוא שניתן לו ברית מילה, דאח"כ הוליד את יצחק להיות אב לאומה ישראלית ורק ביצחק יקרא לו זרע, והוא המעלם המגיהנם שמעיד על הבעלי תאות שבהם דהיה רק מצד ההוצי דסביב האסא אבל שרשם בתולדה נימולים ומוגדרים מתאות, חוץ מבועל ארמית דממשכא ערלתיה ולא מבשקר ליה (כמה שכתוב שם) על ידי החשק שיש לו לידבק באומות העולם ונמשך אחריה עד שקשורה בו היא נעשית לו

ערלה מקפת למילה, והמשוך גם הוא מהול מן התורה ורק משום מראית העין צריך לחזור למולו, וזהו דלא מבשקר מצד האדם שיראה לעינים אין מכיר וסבור שזה ערל, ואין מצילו אלא הש"י בעצמו אשר יראה ללבב דאף הוא בשורש מעמקי לבבו מהול, ופנחס זה אליהו מלאך הברית נתקנא על זה שמושך ערלתו ונראה ערל לעיני בני אדם וזכה להתהפך למלאך דלפי דעת התוס' פרק קמא דשבת (י"ב ע"ב) המלאכים יודעים מחשבות בני אדם, והיינו כמו שמצינו כמה פעמים בלשון הכתוב דהמלאך נקרא בשם ד' וגם לשון הכתוב וד' יראה ללבב בצירוף הו' דרז"ל בכמה מקומות הוא ובית דינו, והם המלאכים צבא השמים העומדים מימינו ושמאלו, והראה לו השם יתברך מעמקי הלבבות דבני ישראל דאפילו אותם שלא כן הוא רק לעיני בני אדם:

**וגילוי** אליהו הוא למי שהשם יתברך מאיר לו נקיון פנימיות לבבו מכל שמץ תאוה, ולפני בוא יום ד' הגדול והנורא לדון עמים ישלח לבני ישראל את אליהו שיאיר מעמקיהם בטהרה מכל מיני תאות רעות בשרשם דבזה הוא עיקר דין העתיד לאומות העולם דעל כן אליהו מביא לידי תחיית המתים (כמה שכתוב סוף סוטה) שהוא על ידי תיקון התאוה דחטא אדם הראשון ועל ידי זה והשיב לב אבות וגו' (כמה שכתוב סוף עדיות) דידוע דהאבות כבר תיקנו חטא אדם הראשון אלא שהם תיקנו רק מצד עצמם ושרשם שהם אבות העולם, אבל מצד ההתפשטות בבניהם ותולדותיהם לא נתברר עדיין עד עת קץ, והוא הקץ שביקש יעקב אע"ה לגלות לבניו שהוא כבר ידעו מצד שרשו שכבר נתברר, ואף דבבניו עדיין הוא בהעלם ידע זמן הבירור אצלם, אלא שכשבא לגלות נסתם ממנו כי אי אפשר להתגלות זה כל זמן שלא נתגלה הבירור כי דבר זה תלוי בבחירה, וידיעת הקץ הוא רק מצד הידיעה שלמעלה מהבחירה ולמי שכבר נשלם, וקודם הבירור נראה הלבבות דאבות ובנים כמופרדים ומרוחקים אבל הוא ישיבם ויאחדם, וזהו שלימות שם הוי' כנודע דשתי אותיות הראשונות הם אבות והאחרונות תולדות, ועל ידי זה הוא הגידוד למשתיתן של אומות העולם דעל ידיהן אין השם שלם, ואותיות המילוי הם נקראים ג"כ בנים לגבי אותיות העיקר שהם האבות המולידים אותם, וגימטיא שם הוי' עם המילוי דכפלא שהוא מילוי הנוקבא הרומז לכנסת ישראל כנודע בגימטיא ב"ן, והיינו דעל ידי זה בנים אתם לד' אלקיכם והשיב לב בנים על אבותם להיות דבוקים בד' אלקים חיים, ועל ידי זה ואתם הדבקים וגו' חיים כולכם וגו' יזכו לחיי עולם, היפך עכו"ם שאין נקראים אדם (יבמות ס"א ע"א) רק בהמה דהיא ג"כ בגימטיא נ"ב, והוא מצד הרע וקליפה הסובבת לפרי דזה לעומת זה עשה אלקים דהם אין בהם כח אדם דהיינו כח גברא רק ההשתקעות בתאוה שהוא מיין נוקבין וכח נוקבא ונקרא מעשה בהמה,

מה שאין כן בני ישראל דנקראים אדם שהוא בגימטריא מ"ה הרומז לעלמא דדכורא כנודע, וכנודע דעל ידי שם מ"ה נבנה עולם התיקון לתוהו הקודם שהיה העולם כולו מלא מים היינו התגברות התאות, כי כח גברא הוא הגבור הכובש את יצרו והמיין נוקבין שלהם הוא שם ב"ן דקדושה דתשוקתן של ישראל להקב"ה, ואליהו הוא ג"כ בגימטריא ב"ן ובמספר קטן י"ו נראה לי נגד י' דאהיה ו' דהוי' שהוא האות אמת שבקשה רחב כמה שכתוב בזוהר ריש פרשת ויקרא, כי ביקשה לדבק בישראל שכולו זרע אמת זרע יעקב אע"ה שהוא אות הו' דהוי' וידעה דהבועל ארמית כאילו נעקר ונכרת מאות זה למראית העין דמימשכה ערלתיה וכמה שכתוב (סנהדרין פ"ב ע"א) יכרת ד' לאיש וגו' שלא יהיה לו ער בחכמים זרע ת"ח ובן מגיש מנחה וגו'. כי תורה וכהונה הוא היפך זה כמו שנתבאר לקמן, ותורה הוא אות הי' תורת אמת עץ חיים וכהונה הוא אות היה כתרה של ו' דעל כן תורה יבקשו מפיהו של כהן, וביאת ארמית הוא שורש הנפילה ושיקוע בתאות רעות בתכלית עד מקום קליפת הכלב דג"כ בגימטריא ב"ן דהוא רק על ידי זה שקשורה ככלב, ועל כן ביקש דוד המלך ע"ה מיד כלב כי הוא נתיירא מזה על דנסיב יפת תואר (כמה שכתוב שם ק"ז ע"א), אף דהתורה התירתו נתגלה לו במעשה דאבשלום דלא אמרה תורה אלא נגד יצר הרע (כמה שכתוב קידושין כ"א ע"ב) ולא שהוא מותר באמת דאם כן לא היה מוליד בן סורר ומורה, ועל כן ירא לנפשו דסביביו נשערה מאוד והוא היה לבו חלל בקרבו דכבר הרגו ליצר רע בתענית ולא היה ראוי לאותה מעשה, כל שכן דהיה יכול לכבוש יצרו שלא היה צריך לישא היפת תואר ואם כן חשש דלו לא התירה תורה כלל והוא בכלל ביאת ארמית ועל כן נתיירא מיד כלב, ורחב דידעה זה לא רצתה לינשא דרך יפת תואר רק שיתנו לה האות אמת שתכנה בשם ישראל שיקבלוה להתגייר, וכמה שכתוב (מגילה י"ד ע"ב) דאיגיירה ונסבה יהושע ויצאו ממנה ז' נביאים וכהנים ואין נבואה שורה אלא על חכם (כמה שכתוב שבת צ"ב ע"א) וזכתה לתורה וכהונה, וכן אליהו נביא וכהן דהוא פנחס (שיר השירים רבה פרשה ב') והוא המגלה כל סתומות בתורה כדרך שאמרו במנחות (מ"ה ע"א) פרשה זו עתיד אליהו לדורשה, ובשבת (ק"ח ע"א) עד שיבוא אליהו ויאמר, וביבמות (ק"ב ע"א) אפילו יבוא אליהו ויאמר וכן טובי, ויפרש כל תיקו על ידי כח התורה שבו, והוא המחזיר כהנים לעבודתן שייחסן ויגלה אפר פרה לטהרן מטומאת מת, וראיתי בספר מהרב חיד"א מביא מדרז"ל דאחר החורבן אליהו מקריב תמידין בכל יום, וזכה ג"כ לכתר כהונה והוא היה (כהן) כנזכר. וכן יש בו ג' אותיות דשם הוי' ודשם אהיה חוץ מאות כפולה דאינה אות נפרדת בפני עצמה. כי באמת אות הו' שהוא הקו אמצעי המבריח מקצה אל הקצה כולל כל שם הי' וכן היה דאהי' שהיא

נקודה כוללת כל השם דכל האותיות נבנים מנקודה, ושורש התגלות מדת כתר עליון הנעלם מכל נברא בעולם הזה הוא באות הי' הרומזת לתחלת התגלות היש מאין, ובקוצו של י' רמוז האין, כי השגת האין הוא על ידי היש שהוא השגת החכמה המושגת במוח בני אדם, ועל ידי היש יודעים שיש אין הממציא אותו יש, ועל כן האין מתגלה בקוצו של י'. ועל כן אות הי' הוא הכולל כל השם מצד התגלות השגה מה ממנו לבני אדם, והא' הוא שורש האין הנעלם מעין כל רעיון דעל כן אות א' נעלם ואין מורגש במבטא כלל, ועל כן היא ראשית הדבור וכמה שכתוב בספר מעין החכמה דמפתיחת פה לבד יורגש אות א', דהדבור הוא ההתגלות יש מאין הנעלם שבלב, והא' הוא הוא הכ"ע של התגלות זה שאינו דבור שלם רק פתיחת פה שהוא ראשית הדבור, ובמיליי אותיות פלא שהוא השכל העליון שעליו נאמר במופלא ממך אל תדרוש, והוא ג"כ לשון לימוד כמו אאלפך חכמה כי הוא המלמד ומשפיע לחכמה שהיא היש מאין, ועל כן ל' דאליהו מפסיק בין א' י' לומר דהא' מלמדת ומשפעת לי':

**ועל כן** איתא בבראשית רבה (פרשה ע"א) בא גדא דעלמא, כי האין הוא מזלן של ישראל ואדם אית ליה מזלא (כמה שכתוב ריש בבא קמא) היינו ישראל הקרויין אדם אבל בהמה לית לה מזלא, וכן עכו"ם אף על פי שאדרבא הם העיקר תחת המזל, היינו מזלות דרקיע שזה יש אף לצמחים כמה שכתוב בבראשית רבה (פרשה י') אין לך עשב שאין לו מזל ברקיע, אבל מזלא דאדם להצילו מפגעים רעים זהו רק על ידי האין מזל דישראל, וזהו גדא דעלמא כולו שכל העולם כולו יתעלה ויתכלל במקורו שהוא מזלו על ידי אליהו המשיב לב בנים על אבותם ומייחד הנפשות בשורשן, ובזה מתתקן העולם כולו דהאדם שהוא עולם קטן כוללו, ומתעלה גם נפש הבהמה מצד התכללותה בנפש האדם ועל ידי זה הם נפרדים מעכו"ם שהם שורש נפש הבהמית הנפרדת מנפש האדם, ועל כן אליהו בגימטריא בהמה במספר גדול ובמספר קטן דגם בהמה במספר קטן י"ו מצד הקדושה היא אוחזת בקצה הו' המבריח מקצה אל הקצה גם לנפש הבהמית, ועל ידי זה עולה מעלה מעלה עד קצה העליון וה-י' כתרה של ו' וזהו קיום העליא שעל ידי אתכליא (כמה שכתוב חולין צ"ב ע"א) וכמה שכתוב וזרעתיה זרע אדם וזרע בהמה. ונאמר אדם ובהמה תושיע ד' דיש גם בבני ישראל בני אדם שדומין לבהמה, ורז"ל דרשו (שם ה' ע"ב) משימין עצמן כבהמה, והיינו כמה שאמר דוד המע"ה ואני בהמות הייתי עמך דלגבי השם יתברך הכל כבהמה. וכמה שכתוב (בבא בתרא נ"ח ע"א) הכל בפני שכינה כקוף בפני אדם, דבאמת בכל אחד יש גם נפש בהמית מצד הגוף החומרי, ודוד המע"ה הוא המתקן בזה להעלות גם נפש הבהמית ובני אדם הדומין לגמרי והם העמי הראצות וכמה

שכתוב בבראשית רבה על פסוק לא יהיה בך עקר ובבהמתך בבהמין שבך, וזהו הישועה הגמורה שיהיה לעת קץ לכל הנפשות מישראל שלא ידח מהם נדח, וראוים היו ישראל לנס בימי עזרא כבימי יהושע (כמה שכתוב ברכות ד' ע"א) והיתה אז הגאולה שלימה ויהושע בן יהוצדק כהן גדול היה זוכה לכתר כהונה בפעל לעלמי עד אלא שגרם החטא דנשיאת נשים נכריות ועל ידי זה היה הבגדים צואים דיהושע בן יהוצדק כה"ג כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ג ע"א) כי השתקעות בתאות הוא שיקוע בחמת מלא צואה, וע"כ ע"י חטא פעור באו לביאת ארמית במעשה דשטים כי אומות העולם השקועים בתאות אין יודעים גנות הצואה עד שיחשבו לעשות מזה עבודת אלקות שלהם, וכשנשרפו אחאב וצדקיהו על ידי רצונם בביאת ארמית (כמה שכתוב סנהדרין שם) שהוא ההשתקעות בזימה ותאוה שהיה אצלם רק מצד הגוף החומרי על ידי שעשו עצמם נביאי שקר, והנבואה הוא על ידי התפשטות הגשמיות וגופניות כידוע, והם ששיקרו בזה נתברר שקרותם עד אם יסתר איש וגו' על ידי מעשה זו שנשתקעו בגופניות ביותר מה שאין שייך לזרע ישראל כלל, ועל כן נידונו בשריפת הגוף ונשמה קיימת לעולם הבא, והם בחרו ליהושע בן יהוצדק עמם לפי שראו גם בו שמץ קלקול זה בזרעו, וידעו דהוא כבר נזדכך גופו ונפש בהמיותו לגמרי באמת דעל כן לא נשרף, וחשבו דעל ידו ינצלו גם הם, כי אם יגמר דינם לשריפה למעלה עבור חטא זה הרי ימצא מדת הדין מקום לקטרג והשטן להשטין גם עליו כי הבנים הם המגלים תעלומי לב האבות, וחשבו שישנו שורש זה גם בו בעצמות גופו בהעלם ולפי שידעו דעליו ודאי יחוס השם יתברך להצילו על כן ינצלו גם הם, וכדרך שאמרו בתענית (כ"א ע"ב) בשיבבותיה דרב לא הוי דברא בזכות אותו המשאיל אבל דרב נפיש זכותיה טפי, ופירשו הקודמים דע"כ משום רב לא היה צריך להציל כלם דנפיש זכותיה ואין קטרוג נגדו גם אם הם לא ינצלו. מה שאין כן האי גברא היה קטרוג אם לא ינצלו כל השכונה, וכמו במצרים שהיה גוי מקרב גוי הוצרכו שלא לצאת איש מפתח ביתו, והם חשבו גם יהושע בן יהוצדק כהן גדול נגדם כן, וטעו דבאמת הפגם היה נוגע בו רק בלבושים ואיחרוך מאניה ובגדיו לבד היו צואים, דבאמת הוא כבר נזדכך לגמרי עד שהמלאך צוה להסיר גם הבגדים הצואים מעליו והלבישו מחצלות, דמה שהבנים תעלומות לב האב היינו מה שהוא אצל הבנים חסרון בעצם הנפש, אבל בזה דארמית גם בבנים היה רק מצד הגופניות, באב לא נגע גם בגוף אלא בבגדים וג"כ רק לפי שעה, דבאמת זכה הוא לכתר הכהונה גדולה לעלמי עד דההפסק דימי החורבן הוא רק לשעה, מה שאין כן בעולם העליון שלמעלה מהזמן הלבישוהו מיד מחצלות, ומכל מקום לא זכו לעת קץ הגמור וגילוי אליהו להשיב לב בנים על אבות שיזדככו כיהושע בן יהוצדק

אביהם בפעל גמור, ועל כן נסתלקה הנבואה אז ולא שרתה שכינה בבית שני דדבר זה גורם סילוק שכינה, וכמה שכתוב (קידושין ע' ע"ב) דאין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל ועיקר היחוס שלא יתערבו, וזהו היה כל עסק עזרא שהפריש נשים נכריות ועל ידי זה זכה לחבר ספר יוחסין הוא ספר דברי הימים (בבא בתרא ט"ו ע"א) ועשה בבל כסולת נקיה (קידושין ס"ט ע"ב), וכן אליהו יבוא ליחס בני ישראל:

**וזהו** עיקר מעלת ישראל שיש להם יחוס. וכמו שאמרו ז"ל הביאו לי ספר יוחסין כדרך שבני מביאים, מה שאין כן עכו"ם עם הדומה לחמור אין אב לעכו"ם ללכת אחר משפחת אב וכבהמה דאין לה ייחס, ועכ"א גד גדוד יגודנו כי היוצאים לגדוד במלחמת בית דוד ג"כ מיוחסים כמה שכתוב בקדושין, וזהו בא גד גדא דביתא כי עיקר המזל טוב הוא היחוס וכמה שכתוב בע"מ דנפשות האבות הם נעשים מזל לבנים, והיינו כי המזל הוא האין שממנו נמשך היש והוא כח הנעלם שבאב שממנו נמשכו הבנים, ועל כן כשנולד בן או כשנושא אשה כדי לקיום המין והיחוס אומרים מזל - טוב דבזה נבנה המזל ומברכים שיהיה לטוב, ובית היינו יחס המשפחה כמו בית אהרן בית דוד ובית ישראל וזהו גדא דביתא, ותחלה הוא גדא דביתא תיקון עצמו ומשפחתו ואח"כ גדא דעלמא תיקון כל העולם כולו הנתלים בו, ועל דרך שאמרו (יומא מ"ד ע"א) בכהן גדול דכיפר תחלה בעדו ובעד ביתו ואח"כ בעד אחיו ואח"כ בעד כל ישראל, ובעד אחיו הכהנים היינו גדא דעלמא להמשיך שפע דכתר כהונה ועמוד העבודה הנוזל ומשפיע על ידי זה כל מיני שפע בכל העולם כולו, ואח"כ כשנתכפרו כל ישראל אז בא לגדוד משתיתן של עכו"ם שיסודן הם היפך היחוס האמיתי עד שמשתוקקים לערב גם זרע אדם עם זרע בהמה, ולפי שבמקום תוקף הקדושה שם הוא החסרון כנגד זה הנמשך מצד שליטת האדם בליעל באדם דקדושה בחטא דאדם הראשון על כן החסרון דשוכב עם בהמה וההשתקעות בקליפת (כלב) הוא נגד שבט זה כי שם יש במציאות מצד היצר רע הגדול ממנו חסרון זה, וכשהקב"ה עוזרו ויכול לו אז בו הוא תכלית התיקון לחסרון ובחדשים הזמן לתיקון זה בחודש אלול שבו מכניסין קדושת מעשר גם בבהמות:

**ונראה** לי דכשזכו לאחישנה דהיינו שיעשו תשובה מעצמם דאז יגיע שורש המשפט לגאלם יהיה לדברי הכל הגאולה בתשרי כר' אליעזר (ראש השנה י' ע"ב) וזמנו של ר' יהושע בניסן הוא כשלא זכו ויהיה בעתה דלד"ז הזמן בניסן כגאולת מצרים שהיה גוי מקרב גוי דלא זכו והגאולה בתשרי כשיהיה מצד הדין נראה לי דיהיה בראש השנה, וביאת אליהו יום שלפני זה היינו בכ"ט באלול, [ואע"ג דאין אליהו בא בערב יו"ט היינו מפני הטורח כמה שכתוב בעירובין מ"ג ב' עיין שם ברש"י, והוא רק בג' רגלים לא בראש

השנה דלא שייך כל כך הטורח דאין צריך כל כך להכין צרכי ראש השנה דהרי יש מתענין בראש השנה, אלא דלפי זה יצא דין חדש לנודר ביום שמשיח בן דוד בא דיאסר בראש השנה וצריך לעיין בזה לדינא] דאז הוא זמן התגלות אורו כשיהיה מצד הזכות דישראל אחר שכבר נזדכך נפש בהמיותם כל חודש אלול יזכה ביום האחרון לביאת אליהו לבשר הגאולה השלימה, ונראה לי דלעולם חודש אלול הוא זמן מוכן לגילוי אליהו להראוים לכך. ובעתה שיהיה בניסן נראה לי דיהיה בראש חודש ניסן דב-ט"ו אי אפשר דאין בן דוד בא ביו"ט ואותו יום נטל י' עטרות היינו שלימות מדרגות הכתר והוא הכתר תורה המונח לכל ישראל. (קהלת רבה פרשה ז'), ואמרו ז"ל (קהלת רבה פרשה י"א) דתורה של עולם הזה הבל הוא נגד תורתו של משיח, כמו הבל העולה מהקדירה שהוא רק תמצית מה ואין לו יחס אל העיקר ואז יתגלה העיקר שבקדירה והוא התגלות הכתר דתורה, דהיינו שורש התורה דנובלת חכמה עליונה תורה, והחכמה הוא היש מאין ושורש הכל הוא האין ושורש האין הוא הא' דאהיה שאז יתגלה השכל העליון המופלא והנעלם לעין כל ויתגלה דהשם יתברך עושה פלא דכשלא זכו הגאולה היא פלא דעל כן בגאולת מצרים נאמר ג"כ מי כמוכה וגו' עושה פלא, ואמרו ז"ל דפרעה אמר זה דהוא ראה הללו עובדי עבודה זרה כו' ועם כל זה השם יתברך בחר באלו והוא פלא דבר מופלא ונעלם דלא שייך פלא על הנס דמה פלא הוא לגבי השם יתברך שיעשה נס ומי שאמר לשמן וידלק הוא יאמר לחומץ וידלק, וכי דרך הטבע אינו פלא אלא שכך יסד השם יתברך וכשירצה לשנות הטבע מי מעכב בידו, אבל לא עביד קודשא בריך הוא ניסא לשקרא והכל במשפט וכשאינו כפי המשפט זה נקרא פלא שיעשה נס לשאין ראוי לו, ודבר זה רק על ידי התגלות פלא העליון מקום המופלא דישראל אחידו ביה שעלו במחשבה תחלה היינו עומק ראשית דמחשבה שהוא האין הקודם ליש שבמחשבה, דהם זרע אמת אין אמת אלא תורה (ברכות ה' ע"ב) ומאן דאחיד באורייתא אחיד בכולא עד ריש כל דרגין, וזהו שלימות נפש המדברת שהוא הנשמה שבאדם כמה שכתוב ויפח באפיו נשמת וגו' ומתרגמינן והוה לרוח ממללא על ידי כח התורה שהוא דבר ה', וכדרך שאמרו במשרע"ה דעל ידי זה נשלם כח הדבור שלו וזכה לומר אלא הדברים משזכה לדברי תורה כדאיתא בריש דברים רבה, וכידוע מהזוהר דבמצרים היה הדבור בגלות ודבור הוא מדרגה האחרונה שבקומה שהוא ההתגלות מה שבפנים לחוץ אל הזולת וזהו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה (ריש תיקוני זוהר), וסוף מעשה נעוץ במחשבה תחלה ויונק מעומק ראשית דהלא כה דברי כאש ואש הוא יסוד העליון, וכן נפש המדברת היא העליונה מכל כחות דומם צומח חי מדבר:

**ופתיחת** התורה בא' דאנכי דמשם נובע שורש התורה מעומק ראשית של הדבור, ומשם זכו לשני הכתרים נגד נעשה ונשמע היינו נגד תורה ועבודה שהוא כתר תורה וכתר כהונה דעדיין לא זכה אהרן ונטלו, ונקראו אז כל ישראל ממלכת כהנים, ובמתן תורה היה ההשגה בהתגלות ובגאולת מצרים היה דבר זה בהעלם עדיין רק השם יתברך הודיע זה למשה העתיד להיות דבהוציאך וגו' תעבדון וגו', וזהו הוראת מלת אהיה לשון עתיד דרצה לומר שאני עתיד להיות עמהם, וזהו בריש כל דרגין דעדיין לא הגיע לסוף ושלימות הכנסת ישראל הוא בסוף כל דרגין, ובראשית המחשבה היה זה התכלית והסוף כבר מגולה דבשביל זה התחיל כל סדר השתלשלות המדרגות, ובניסן נתגלה אור זה דהתחלה שעל שם העתיד והוא ראש השנה למלכים ולרגלים הוא בנפש ובשנה הקדושה דישראל מקדשי לזמנים וכן למלכים כמה שכתוב שום תשים עליך מלך ועל ידי שימתם ומינוים נעשה, וזהו שורש התחלת כל כניסת הקדושות שבשאר שלשת ראשי השנה דהיינו בדומם צומח חי, וניסן הוא ראש לחדשים דכולם יונקים ממנו והוא המכניס קדושה במדבר הגדול מכולם, ועל כן הוא נגד הא' ראש לכל ארבע אותיות של שם הכתר והוא לשון לימוד עיין שם כתר תורה ובי מלכים ימלוכו, ובו הוא התחלת כניסת הקדושה לנפשות דבני ישראל ממקום פלא העליון שלא כפי סדר המדרגה. ואז ביציאת מצרים היה הפלא לשעה דאח"כ במתן תורה נתגלה מעלת ישראל שהחזיר התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה והם קבלוה, אלא שבשעת ההווה היה זה נעלם עדיין. ובגאולה העתידה נאמר כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, והיינו כשיהיה בעתה ושאין ראוים אף דהקב"ה יעמיד מלך קשה כהמן שישובו (סנהדרין צ"ז ע"ב), התשובה הוא מאתערותא דלעילא, ועל זה יש לאומות טענה דאם היה מעוררם מלעילא גם הם היו מתעוררים ואין הפלא על שם העתיד להתגלות דאחר בימות המשיח הוא ימים שאין בהם חפץ ובחירה עוד, ועל כן נקרא נפלאות לשון רבים דהוא פלאי פלאות דיש פלא לפלא דגם לגבי משיג הפלא זה נחשב למופלא ופלא, וזה שאמר אראנו ולא אראך כדפתח כימי צאתך, דיציאת מצרים כל אחד משיג וכמה שכתוב בכל דור ודור חייב לראות כאילו הוא יצא ממצרים דכל אחד מישראל משיג אור זה בניסן בכל שנה וכל דור, שאף על פי שמשוקע במקום שמשוקע יכול להתעורר פתאום להשם יתברך ולצאת מכל מיני השתקעות שהוא מצרים המצירים לים החכמה האמיתות דנפשות בני ישראל, והוא מצד הקדושה דלעתיד שיתגלה במהרה בימינו בימות המשיח שיש בכל נפש מישראל שיש להם חלק לעולם הבא, ועל כן אמר כימי צאתך לנוכח דכל אחד יוצא יציאה זו בכל דור ודור, מה שאין כן גאולה דעתיד כשיהיה בעתה דוגמת יציאת מצרים מאתערותא

דלעילא גאולה פתאומית בלא זכות והשתדלות קודם, אור זה אינו מושג עדיין בעולם הזה קודם הראותו, ואפילו לנביא לא היה אפשר לומר לו זה לנוכח רק אראנו בלשון נסתר אאותו דור שיזכה לכך, ומכל מקום נתגלה לנביאים דכולם ניבאו לימות המשיח (ברכות ל"ד ע"ב) שאף על פי שלא השיגו האור בפועל ממש כמו שיהיה אז מכל מקום מה שגילו שיהיה כך כבר יש בזה גילוי קצת מאותו אור דרך העלם:

**והנה** מצינו במדת פורעניות מעוטה ע"ז מכה לפניה ולאחריה כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה מ"ג) על פסוק וירדוף עד דן, כ"ש למדה טובה מרובה כמה שמקדשת לאחריה כן מקדשת לפניה, וכמו לענין קדושת המקום כן לענין קדושת הזמן דכמו שנקבע הקדושה באותו זמן לדור דור לאחריו כן יש בו גם לפניו הארת קדושה, ובודאי גם הקדושה והאור העתיד להגלות במהרה בימינו בעת קץ גם הוא מאיר ג"כ לפניו באותו יום מועד המוכן לכך. וכפי מ"ש הוא בראש חודש ניסן, ובכל שנה ושנה שמתקרב יותר לגאולה מרגישין בו אור יותר מאור זה של ישועה האמתית של כל הנפשות מישראל לתקן עולם במלכות שמו ית', וכלל דראש חודש הוא הרגשת אור של עתיד דלעתיד נאמר והיה מידי חודש בחדשו ומידי וגו' שהקדים חודש לשבת, דמשמע שיהיה קדושתו גדולה מקדושת שבת דקביעא וקיימא וחודש דישראל מקדשי כשיעשה ממנו קדושה קבועה וקיימת יהיה גדול יותר. על דרך חד מינן כי אתי להתם עדיף כתרי מינייהו (כתובות ע"ה ע"א), ואז יתגלה קדושת החודש על שם ישראל שעתידים להתחדש כמותה, ובעולם הזה אין חידוש קדושתם בכל חודש ניכר ע"כ אינו כל כך מועד רק נקבע על שם התגלות הקדושה בו לעתיד, ובראש חודש ניסן שהוא ראש לכל החדשים שבו יהיה עיקר התחלת וראשית התחדשות אורן לעתיד בו הוא תוקף השגת אור זה בכל דור ודור, ובפרט בדורות הללו בעקבתא דמשיחא יוכלו להשיג הארה גדולה מאורו של משיח בראש חודש ניסן, והוא הארת השם אהיה המורה על העתיד דאנא זמין למיהוי, ונראה לי דכל ארבע אותיות השם מאירים בחודש ניסן עצמו שהוא ראש החדשים וכלולים בו האורות כולם, והארת הא' בראש חודש, והה' בעשרה בו שבו נצטוו על שורש התחלת תשובה דמשכו ידיכם מעבודה זרה (שמות רבה פרשה ט"ז) וקחו לכם שה דמצוה, והארת הו' שבו נתגלה בפועל אור הכתר הרמוז בקוצו של י' הוא בגאולת מצרים בט"ו. וה' אחרונה בתיקון יסוד המים הוא בשביעי של פסח ששיקע צרינו במים ובני ישראל העביר בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, של"י לשלוט בהם שיקוע כל מיני תאות אדרבא נעשה להם חומה למגן ולמסתר מכל צד. על דרך שנאמר (בראשית רבה פרשה ט') והנה טוב מאוד זה יצר רע שכשכופהו ואין שליט בו נעשה גם

הוא טוב מאוד, ועל ידי זה ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא פרשת בשלח) דראיית מראה הנבואה הוא על ידי ביטול התאות של תוהו ובוהו על ידי זה נפתחים השמים שהוא הרקיע המבדיל בין מים עליונים שהוא החשק להשם יתברך שמצד יצר טוב למים תחתונים בתאות עולם הזה דגם זה לשם שמים ואז זוכה לראות מראות אלקים, ובכל שנה בארבעה ימים אלו שבחודש זה יוכל כל אחד להשיג מעין אורות אלו ותיקונים הללו כל אחד כפי אשר הכין לבבו לכך, ובכל שנה הם מאירים יותר מצד השתדלות בני ישראל במצות בכל שנה בזמנים אלו, ועל ידי זה נתוסף אור על ידי מעשיהם בכל שנה מצד העבר וגם מצד להבא שהוא מתקרב כל שנה לעת קץ דבעתה, שיראו ג"כ כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר ולא ילמדו איש את רעהו כי כולם וגו', והוא בחודש זה במהרה בימינו:

## פרק ט

**ארבע** מצות של אכילה יש בליל פסח, פסח מצה ומרור וארבע כוסות דשתיה בכלל אכילה, וכלל המצות דאכילה נראה לי שהוא נגד שם האדנות שכן הוא בגימטריא אותו שם עם הכולל, והוא השם השוכן בתוך ובקרב בני ישראל ועל ידי זה יוכל להיות גם אכילתם בקדושה וכאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, וארבע אלו נראה לי דנגד ארבע אותיות של שם זה, ובליל זה ביחוד היה ההתגלות דמורא גדול זו גילוי שכינה בהתגלות מדת מלכותו ית' בעולם, והוא גילוי אורות הפה דמלכות פה כידוע במאמר פתח אליהו כי כל התגלות הוא על ידי הפה שעל ידה מגלה מה שבפנים לחוץ להזולת על ידי הדבור פה, וכן על ידו מקבל מה שבחוץ לפנים שהוא התעלות כל מדרגות התחתונות למדרגה עליונה על ידי אכילת פה, שבזה התהפך המאכל שהוא צומח וחי למדבר דנעשה על ידי זה חלק מנפשו הוא הדם ובשרו, וזהו מדת מלכות שהוא משפיע לזולתו כדרך המלכים וכן מקבל מזולתו כי כל כבוד המלכות הוא מהזולת ואין מלך בלא עם, ונמצא כל עיקר מדה זו הוא המתחברת עם הזולת שלמטה הימנו להשפיע ולקבל, וזהו מדת הפה גומר (ברכות ס"א ע"א) שהוא גמר ההשתלשלות ומדה אחרונה מהקומה שלפניה שנעשית ראש לקומה שלאחריה, וזהו הגילוי שכינה בתחתונים להשפיע אור גדול בלבבות ביניהם ולקבל ג"כ מהם כידוע דירת שכינה בתחתונים צורך גבוה וכמאמרם (זוה"ק ח"ג ז' ע"ב) ישראל זנין כביכול לאביהם שבשמים, ובכל קרבנות נאמר ריח ניחוח וכן כל המצות לנחת רוח לפניו, ונאמר צור ילדך תשי ושמתישין חס וחלילה כח פמליא של מעלה בחטאיהם והיינו כי יותר ממה שעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק (פסחים קי"ב ע"א)

וע"כ הגם שהיא משפיעה היא מקבלת ג"כ בזה שמשפיעה כיון דהיא רוצה ומשתוקקת להשפיע. והרי מצינו אשה מתקדשת בהנאה שנותנת לאדם חשוב שנהנית בקבלתו דנחשב שהיא מקבלת מה שהוא מקבל ממנה כמה שכתוב פרק קמא דקדושין (ה' ע"א), וע"כ אינו סותר מה שכתוב במקום אחר (מדרש שמואל פרשה ד') לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן הבריות וכי מה אכפת להקב"ה בין שוחט מהצואר כו', דהא והא איתיה מאחר שרצון השם יתברך היה בזה לצרף הבריות שעל ידי זה יוכל להשפיע להם כל טובה ממילא גם הוא מקבל הנייה מהם דנחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו, וכן מה שכתוב אם צדקת מה תתן לו ומה מידך וגו' ג"כ אין סותר זה מטעם הנזכר, מלבד דידוע דלעצמות אין סוף ית' באמת אין שייכות לעבודה ומעשה התחתונים, רק לאצילות קדשו ית' דגם הוא עצמותו שהאציל אור המושג לתחתונים כשעלה ברצונו לברוא נבראים ושהוא ימלוך עליהם וינהיגם והם יכירו כח מלכותו והוכרח להאציל אור במדות נמדדות לפי מדת המקבלים, וכל שמותיו ית' וההשגות של כל המלאכים ושרפים ואופנים ונביאים וחכמים הכל רק במדות הנאצלות, והאדם הוא תכלית הבריאה שזה עיקר המכוון שיהיה אדם גופניי בהאי עלמא דשקרא המלא כל מיני רע ודברים המשכיחים ומעלימים הכרת הבורא ית', והבחירה מסורה בידו לבחור ברע ג"כ ועם כל זה הוא גובר נגד כל מיני רע ומכיר שיש בורא כל עולמים ושראוי לעובדו וזה היה כלל המכוון בבריאה, וע"כ הכל היה בדמות אדם וכמה שכתוב (קהלת רבה פרשה ב') גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה כו' ועל הכסא דמות כמראה אדם, והיינו אדם דאצילות שגם המדות הנאצלות מאחר שהם אצילות לצורך האדם כדי שיוכל להשיג מציאותו ית' הרי מדתן כפי מדת השגתו של המשיג וע"כ גם אצילות השגה המושגת הוא כמראה אדם, וכן התורה שהיא דפוס כל מעשה בראשית כי היא מדת הנהגתו ית' שעל פיה היה כל הבריאה כולה בדרכים מוגבלים ומצומצמים על פי דרכי התורה הוא ג"כ בדמות אדם, כידוע דרמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה נגד רמ"ח איברים ושס"ה גידין, ולגבי אצילות השגה זו שפיר שייך הנחת רוח והתשות כח חס וחלילה, כי ההשגה רק לצורך המשיגים ואם אין משיגים מה צורך להשגה הרי עצמות אין סוף הוא אור עליון ומופלא הרבה יותר מאור האצילות לאין שיעור וערך, וכל האצילות היינו רק השגה מושגת לנבראים והיינו לאדם תכלית הבריאה אם כן כפי התעלות השגת אדם כך הוא התעלות האור ההוא המושג:

**ומדרגה** אחרונה של השתלשלות אורות אצילות קדשו ית' עד שיהיה מושג לאדם המשיג, הוא המדריגה דגילוי שכינה שהוא האור השוכן בלבבות בני ישראל כטעם צור לבבי שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה פרשה ה') דהקב"ה לבן של ישראל, וכידוע דהוא הנקרא

ג"כ כנסת ישראל היינו דכנסיית וקיבוץ כלל הנפשות דישראל שהם חלק ה' ממש שנפח באפיו מרוחו ית' כאדם הנופח מרוחו, כך כביכול שייך זה במדות האצילות שהם דוגמת קומת אדם וכמו שהאציל מרוחו על הנביאים כמה שכתוב רוח ה' דבר בי וגו' כי יתן ה' את רוחו עליהם שהוא ההשגה דמאמר השם יתברך היינו מה ששופע בחדרי לבבו אורו ית' להשיג מה הוא רצונו ודבוריו הם דבר ה' שאומר כה אמר ד', כך יש רוח זה בכל הנפשות דישראל שהרי כולם הגיעו במעמד הר סיני למדריגת נבואה ושמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה, וכן יגיעו לזה לעתיד שנאמר ושפכתי את רוחי על כל בשר אלא שבעולם הזה הוא אצלם בהעלם עצום ואינו בהתגלות אלא בנפשות הגבוהות הנבחרים לנביאי ד', אבל שורש הנפשות דבני ישראל הם כולם אצולים מרוחו ית' והוא הוא אור שכינתו ית' השוכן בקרב בני ישראל ובמעמקי לבבם וזהו שורש חיותם:

**ותחלת** בנין קומת כנסת ישראל היה ביציאת מצרים שנבנו אז להיות עם אחד וגוי מיוחד בארץ להשם יתברך דמתחלה אבות העולם היו יחידים שהכירו הש"י, ואף יעקב אע"ה שמטתו שלימה לא נתברר עדיין שהוא כן בכל זרעו אף אותם המשוקעים בתכלית השיקוע בענייני עולם הזה יש בהם שורש הדבוק בהשם יתברך והוא שורש האמונה שהם מאמינים בני מאמינים, ומיד שבא משרע"ה ועוררם האמינו מיד בהשם יתברך ובזכות האמונה נגאלו, היינו כי על ידי זה נתעורר האור מעט מעט בקרב לבבם עד שזכו לצאת מאפלה לאור גדול, כי האמונה הוא התחלת השגת אור שכינתו ית' בתחתונים, כאשר הוא בתכלית ההעלם שאין לו שום השגה כלל די בהשגה זו דרך אמונה פשוטה בלב שישנה בכל ההמונים מישראל דעל זה אמרו (מכות כ"ג ע"ב) בא חבקוק והעמידה על אחת כו', שהוא עמוד אחד שעליו אנו חיים וקיימים גם בשפלותינו זה שאין שום השגה גלויה בלב, וכל השגות המשיגים ג"כ הוא רק דרך אמונה על הרוב אלא שעל ידי זה יוכלו לזכות בעתים מזומנים גם להשגה אמיתית המבוררת וניכרת לעיני השכל והלב וזהו רק ליחידים המשיגים אבל כלל הכנסת ישראל הוא רק דרך אמונה לבד, ובאמונה זו תקועים כל הנפשות דבני ישראל אחד לא נעדר ואפילו פושעי ישראל שהגדילו עבירות הרבה אמונה זו עדיין תקועה בלבבם וכידוע דהרבה פושעי ישראל מסרו נפשם על קידוש השם, וכמו שאמרו ז"ל בבראשית רבה (פרשה ס"ה) על פסוק ריח בגדיו, ואפילו אותם שלא עלה בלבם הרהורי תשובה בשום פעם ונשתמדו להכעיס מכל מקום אם יבשרום שמשיח בן דוד בא ודאי יאמינו וישובו בתשובה שלימה, ואפילו אותם האפיקורסים שלא ישובו בבשורה בעלמא כשיתקע בשופר גדול אז יבואו גם האובדים והנדחים דיחרדו וישובו ואז לא ידח ממנו נדח דגם כל הנדחים שנטמעו בין

העמים ישובו, מה שאין כן אומות העולם דאין בהם שורש זה במעמקי הלב להיכן ישובו דהתשובה הוא רק שיחזרו לשרשם והם שרשם ברע ואם ישמעו ישועה אמיתית אם יאמינו לזה יאבדו עצמם לדעת או יבואו ללחום על ד' ועל משיחו, זולת אותם הגרים גרורים שיהיו עבדים לישראל כמו רבים מעמי הארץ שנתייהדו בימי מרדכי ואסתר מצד הפחד ולא לשם שמים, וע"כ אין מקבלים גרים אז (יבמות כ"ד ע"ב) אלא שמכל מקום אין המשפט להאבידם ויהיו עבדים, אבל פושעי ישראל מיד שישובו ישובו לגמרי לשרשן מאבותם לאהבה את הש"י באמת בכל לב ונפש ומאוד, ודבר זה היה כלל הבריאה שיהיה כנסיה שלימה מבני אדם דבוקים בהשם יתברך אפילו בהיותם משוקעים במקום שמשוקעים, כי מי שהשגתו גדולה מה רבותא הוא מי שיודע רבונו והוא לנוכח עיניו ולא ימרוד בו, ועיקר קילוסו ית' וכבוד שמים מתרבה כשמקומות היותר שפלים ויותר תחתונים יכירו ג"כ כח מלכותו ועל זה היה תכלית הבריאה והשתלשלות הנבראים עד עולם הזה הגופני הזה, והרבה מלאכים ושרפים יש שמכירים גדלו אלא שהשם יתברך רוצה ומתפאר בתהלת עמו בני ישראל למטה וכל מקום שמשוקעים בגופניות יותר הקילוס גדול עוד יותר:

**ובתחלה** היו רק אנשים מיוחדים בכל דור בעלי השגה שהכירו אלקותו ית' ועליהם היה העולם עומד. עד שבא יעקב אע"ה אשר בחר לו יה ישראל לסגולתו דכל זרעו נבחרו. אלא שעדיין היה צריך בחירה זו לבירורים ועל זה היה גלות מצרים שנשתעבדו בחומר ולבנים וכל עבודה בתכלית ההשתקעות עד שנפלו למקום שנפלו כידוע מדרז"ל וכמה שכתוב גוי מקרב גוי, ואז דייקא ראה השם יתברך שהגיע עתם עת דודים להתדבק (ב) הש"י בתכלית תוקף האהבה, והבירור היה דמיד בבוא משרע"ה ויאמן העם וידוע דבכל מקום העם מורה על שפלות ובספר אור זרוע פירש עם הארץ מלת עם כמו עמיא בארמית דרצה לומר כהיון והעדר האור, וע"כ משרע"ה נתייירא הן לא יאמינו לי כי ידע מצבם אז בתכלית השפלות שאין למטה ממנו, וכמו שיש בזיקוק לטהרה מזוקק שבעתים היינו שבע פעמים שבע דהוא מ"ט כך יש בהיפך בזיקוק לטומאה ורע, ושער הנ' הוא דוגמת שנת היובל שאפילו עבדים יוצאים לחירות והעבד הוא היותר שפל שבאומה. והיותר שפל שבעבדים הוא הנרצע שאף על פי שהגיע זמנו לצאת לחירות אין רוצה לצאת ועם כל זה ביובל גם הוא יוצא בעל כרחו, על דרך לעתיד ביד חזקה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם ואף בשעת מתן תורה היה כפיית הר כגיגית (שבת פ"ח ע"א) בע"כ לענין זה לומר דמשועבדים בעל כרחם להשם יתברך ושאי אפשר לצאת כלל משעבודו ית' הקודם, ובשנת היובל הזאת ישוב איש לאחוזתו לשרשו ולמקורו ובהשורש אין רע כלל, ודבר

זה היה אחר מתן תורה שכבר נקנו להש"י ונשתעבדו לו בשעבוד גמור, והקנין היה ביציאת מצרים כמו שאמרו ז"ל ביוקר הן עומדין לי משפחות משפחות כו', ובמתן תורה נגמר הקנין ומקודם זה אף על פי שכבר נבחר יעקב אע"ה עדיין לא נתברר הקנין הגמור בכל זרעו אפילו שלא יהיו בנגלה כן, והטומאה בשער החמישים היינו שלא יוכל לחזור עוד לשרשו כענף הנכרת מן השורש, ומזה פחד משרע"ה אולי נשקעו כל כך עד שלא יאמינו ג"כ והיינו שנעקרו חס וחלילה מהשורש הטוב שבהם מורשה מאבות לגמרי, ועל זה חרה להשם יתברך שיחשוד לזרע ישראל כן שהשם יתברך יניחם להשתקע כל כך והם חלקו ונחלתו מאמינים בני מאמינים דבזה אי אפשר להם להשתקע כל כך והגם דצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו לגמרי חס וחלילה השם יתברך לא יעזבנו בידו, והראה השם יתברך דאפילו שמשוקעים בחשכות כל כך עם כל זה לא אבדה האמונה ונכרתה מפיהם ולבם, ועיקר האמונה הוא להאמין זה שאף על פי שהוא במקום שהוא עם כל זה השם יתברך עמו כי אני ד' השוכן אתם בתוך טומאותם, ועל ידי זה ממילא יוכל לצאת מהאפילה והטומאה דכיון שהשם יתברך עמו אין רע כלל רק הש"י רצה כן שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא, ועל דרך שנאמר גם כי אלך בגיא צלמות שהוא תכלית החשכות והרע לא אירא רע כי אתה עמדי גם שם בגיא צלמות דאין עוד מלבדו ואפס זולתו אפילו בשאול תחתית וכמה שכתוב ואציעה שאול הנך וגם שם תאחזני ימינך, ובזה הוא יכול לשוב למקורו ושרשו ולצאת מעמקי שאול וכמו ביציאת מצרים דמאפילה זו דייקא יצאו לאור גדול, כי כך רצה השם יתברך שיהיה קילוסו עולה גם ממקומות היותר אפלים וחשוכים ועד שגם הם ישיגו אור גדול, ואז היה בנין הכנסת ישראל להיות קומה שלימה בגילוי שכינתו ית' בחדרי לבבם עד שנפתח פיהם להודות ולקלס להשם יתברך כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא (פסחים פ"ה ע"ב), כי בגלות מצרים היה הדבור בגלות היינו הדבור של אומה ישראלית שכל דבורם הוא לקלס להשם יתברך על ידי שכינה המדברת מתוך גרונם כמה שאומרים קודם התפלה א"ד שפתי תפתח ופי יגיד וגו':

**ושם** האדנות הוא המורה אדונותו ושכינתו בתחתונים, ואז לא היה נגלה זה עדיין עד יציאת מצרים ועל זה נצטוו באכילת הפסח. כי הקנה וושט סמוכים זה לזה זה מוציא דבור וקול וזה מכניס מאכל והם נקראים סימנים שבהם סימן החיות, בקנה הוא שואף החיות ברוח דלולי זה אין לו חיות ובאדם על ידי זה יש בו כח הדבור להיות רוח ממללא ובאכילה דושט הוא קיום החיות, ושורש החיות של איש הישראלי תלוי רק במה שמכיר רבונו ושהשם יתברך שוכן בקרבו ואתה מחיה את כולם, והחיות שמקבל מאכילה הוא

ג"כ רק ממה שרצון השם יתברך היה שיאכל ויקבל מזה חיות וכמה שכתוב כי לא על הלחם לבדו וגו' על כל מוצא וגו', ורצה לומר לא לחם לבד נפרד מהשם יתברך רק בצירוף המוצא פי ד' עם הלחם זה הוא המחיה דלולי הכרה זו אין נקרא חיות אצל איש ישראלי כלל, ועל ידי זה נחשב האכילה כקרבן וחשוב עוד יותר כמו שאמרו ז"ל (מדרש לקח טוב בראשית כ"ז) על פסוק כי הקרה ד' אלקיך לפני אם לקרבנך הזמין למאכלך לא כל שכן, כי השולחן דומה למזבח (חגיגה כ"ז ע"א) וכן איתא (יומא ע"א ע"א) הממלא גרונם של תלמידי חכמים יין כמקריב נסכים, כי היכל ד' ומזבח ד' המה ועדיפי ממזבח אבנים הגשמיי, ואמנם לזה צריך שלימות הכונה לשם שמים שלא יאכל לתאותו רק לפי שהשם יתברך קבע כן בבריאה דקיום חיות הוא על ידי מאכל על כן זהו רצונו, וכדרך שאמרו פרק קמא דחולין (ז' ע"א) אני הולך לעשות רצון קוני על הלוך הטבעי של הנהר כיון שקבע השם יתברך הטבע כך זה רצונו ואיכא נמי מצוה על זה נשמה שנתתי בך החיה כמה שכתוב בתענית (כ"ב ע"ב), ועל זה תקנו רז"ל הברכה לפני כל אכילה להכיר שהשם יתברך הוא שיצר המאכל להחיותו. וזהו אף בחול ומוסיף עליה שבת ויום טוב דהאכילה מצוה דאז אף מה שאוכל מותרות הכל הולך לקדושה כידוע מהאריז"ל כיון שהכל מצוה כשמתענג מזה, ועדיין גם זה אינו מצוה גמורה שהרי מי שהתענית עונג לו רשאי להתענות ג"כ וגם אין מברכין עליה אשר קדשנו במצותיו וצונו וגם אין אותו מאכל פרטי מצוה, מוסיף עליה אכילת פסח ומצה וכיוצא שגוף אכילת אותו מאכל מצוה גמורה שאינו רשאי להתבטל ממנה ומברכין עליה אשר קדשנו במצותיו וצונו דכולו קודש ממש לד'. וכאכילת כהנים קרבנות דעל ידי זה בעלים מתכפרים כמו בגוף ההקרבה לה' בזריקת דמים והקטרת אימורין דכהנים משולחן גבוה קזכו והם שלוחי דרחמנא. וכך כל אכילות מצוה, ובזה מתקדשים אברי הושט וקרבים ומעיים כקדושת מקדש ומזבח להיות משכן לקדושתו ושכינתו ית' בקרבו ולהיות המאכל נותן חיות ודם ללב וממנו מתפשט החיות לכל אברים, על ידי זה מתקדש הלב בקדושת בית קדשי קדשים כמה שכתוב בזוהר ומתפשט הקדושה בכל הגוף עד שמגיע לכלי הדבור ונפתח הפה לומר הלל שאומרים חציו אח"כ מטעם זה, ועל ידי זה פקע איגרא פירוש שבוקע ועולה עד לרקיע והוא כאילו נפקע הגג המפסיק וחוצץ בינו לרקיע השמים, ואף על פי שעיקר העליה הוא ההלל הוא דייקא על ידי כזית פסח הקודם, ואפילו אוכל הרבה אותו כזית שהוא חובה הוא הנותן כח בהלילא שיפקע איגרא, ושמעתי דמלת גג הוראתו על הגובה והגיאות [שעל זה עיקר הוראת הג' לבדה ג"כ שמזה נבנה מלת גאה ומלת גיא כי כל דבר מורה על דבר והפכו בכל שרשי לשון הקודש] דעל שם זה נקרא גוג מלך

המגוג על שם גיאותו, והגג דאין מגביה עצמו יותר ממה שהוא וממה שעשאוהו לא בא בו הו' [שהוא אות המורה על רוח החיים] הרומז על הבא להתגאות יותר ממה שהוא וע"כ חפץ לקום על ד' ועל משיחו, כך שמעתי:

**וידוע** דגיאות הוא השורש של כל מיני רע שנצמח ממלכין קדמאין דמיהו על ידי שכל אחד אמר אנא אמלוך כנודע. והיינו דכל התעוררות הבריאה היה על ידי התעוררות מדת המלכות דאין מלך בלא עם ורצה שיהיה מציאות מלכות. ומזה נשתלשל כל האצילות ועד בריאת אדם בצלמינו כדמותינו נטבע גם בו רצון זה שמזה הוא שורש היצר טוב שהוא להדבק בהשם יתברך וללכת בדרכיו מה הוא כו' (שבת קל"ג ע"ב) להיות כמוהו, וכדרך שאמרו (בבא בתרא ע"ה ע"ב) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה, ומה הוא מחיה מתים ופוקד עקרות ושאר דברים אף הצדיקים כן, וזהו הגיאות של מצוה שאמר רבי לבנו (כתובות ק"ג ע"ב) נהוג נשיאותך ברמים דזהו תועלת לעבודת השם יתברך וכדרך שנאמר ביהושפט ויגבה לבו בדרכי ה'. דבשפלות ידים ידלף הבית שעל ידי שפלותו יחשוב שאין כל מעשיו כלום ושאי אפשר לו להגיע לשום מעלה ומדריגה ועל ידי זה יתעצל במעשה והשתדלות ועד שיהיה כלל הבית מלא דלף טורד, אף על פי שלא יגבר עליו יצר הרע לשקעו ברע גמור על כל פנים לא יניח לו שום דבר טוב במחשבתו, וע"כ צריך לזה גבהות הלב שידע שהוא חלק אלו"ק ממעל ושיוכל להיות בתכלית השלימות והמעלה, וכמה שכתוב בתנא דבי אליהו (רבה פרשה כ"ה) חייב כל אחד לומר עד מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב וכמו שיהיה לעתיד הנכשל ביום ההוא כדוד, וזהו כל עיקר כח היצר טוב להסיתו להשיג המעלה הגדולה ולדמות לקונו, ועיקר היצר הרע הוא ג"כ להסית על זה והייתם כאלקים וגו' מה הוא בורא עולמות (בראשית רבה פרשה י"ט) אבל מצד הרע והפירוד שיוכל להיות מעצמו כאלקים וכנגדו ית', וזהו שורש הגיאות הרע שלא להתבטל ממי שצריך להתבטל ולחפוץ לעלות למעלה ממדריגתו והראוי לו ובזה הוא שורש הסתת היצר והנחש הקדמוני והוא ההתחלה לכל מיני רע. וי"ל דזהו פקיעת איגרא היינו ביטול שורש הרע דגיאות שזהו המחיצה שבין ישראל לאביהם שבשמים. ואצל נפשות דישראל אין בהם שום רע בעצם רק הכל מצד הקליפה הסובבת לפרי והחוחים הסובבים לשושנה עליונה שהיא כנסת ישראל וכמו שמשלו בסנהדרין מ"ד א' להוצי דסביב האסא, ושורש הרע דגיאות ג"כ אינו בהם בעצמותם רק מצד המקיפים וזהו האיגרא המקיף, ואף על פי שהגג אין מגביה עצמו יותר ממה שהוא מכל מקום האדם עושהו בגובה כמה שירצה והוא מתגבה על ידי האדם המגביהו, ואצל ישראל ששרשם ממקום הקדושה עיקר הגיאות שלהם הוא מצד הקדושה והסתת

היצר להם בא מצד התאוה דדבר זה היה בשורש התחלת הסתת המסית הראשון בפעל באכילת עץ הדעת, ומה שיצא לפעל יש לו כח ההתפשטות ליכנס גם אל הקודש דנפשות ישראל מצד ההתפשטות דסביב רשעים יתהלכון, משא"כ השורש שבכח שהביא אל הפועל בהסתת והייתם כאלקים שהוא יצרא דעבודה זרה לא יצא אל הפעל באדם הראשון שהוא שורש כל הנפשות רק באומות העולם מזרעו אחר כך, וע"כ אף שאח"כ כשיצא לפעל באומות העולם נתפשט גם בישראל מכל מקום איתא (סנהדרין ס"ג ע"ב) לא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם עריות דאצלם לא מצא יצר זה התפשטות גמור בקרב לבם מצד עצמו רק מצד ההסתה לתאות באו לעבודה זרה. ועד דלבתר דאביקו בה אז הוא שנכנס גם יצר זה בקרב לבם ממש, וכך התפשטות הגיאות שהוא השורש דיצרא דעבודה זרה שממנו הוא שבא יצר התאוה דעריות, ואצל אומות העולם ההתחלה הוא מלמעלה למטה מאחר דשרשם ברע, אצל בנ"י הוא להיפך ועל ידי התאוה באים לגיאות כשנכנס בו החמדה לתאות עולם הזה הוא חומד גם להתנשאות והתגאות שגם זה מכלל תאות עולם הזה , וע"כ נמשל אצלם הגיאות לגג שהוא נעשה גבוה על ידי פעולת אדם המגביהו אחר שנבנה בנין, וכך הגיאות דבני ישראל הוא על ידי פעולת ההגבהה שהיצר מגביהו אחר שנעשה איש ובעל הבית בכחות גופו ולבבו, מה שאין כן גוג עם ו' דמורה על עצמותו מצד עצמו הוא כן כולו משרשו עד קצהו מבריח מקצה אל הקצה ומלחמתו יהיה בעת קץ, דניצוח כל אומה הוא על ידי שהנפשות ישראל מזדככים בדבר זה שבו כח אותה אומה מצד הרע המקיף לטוב, ובזה הם נוצחים לבטל אותו הרע המקיפם כאשר יצא כנוגה צדקם באותו פרט נקי מכל סיג ופסולת ותערובת רע, וכך הם הולכים ומתבררים עד עת קץ שיגיע הבירור להתחלת הרע בשורשו שהוא בגיאות ואז יתעורר גוג, שעדיין לא נתבררו ישראל בזה עד אז דיתבררו על ידי משיח גם בזה:

**ומשיח** בן יוסף יהרג (סוכה נ"ב ע"ב) כי ביוסף היה קצת שורש מזה מה שאמרו לו אחיו המלוך תמלוך וגו', ומזה בא יצרא דעבודה זרה בזרעו ירבעם ואחאב דאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשת פ"ד) על פסוק הנה בעל החלומות זרעו של זה עתיד להשיא לבעלים שהרגישו השבטים גם זה על ידי שהרגישו שורש ההתנשאות בו, ומצד הזה ג"כ יהיה שליטה לגוג על משיח בן יוסף, אבל משיח בן דוד ינצחנו כי דוד הוא הקטן שאין בו שום התנשאות כלל גם במלכותו. ואז יהיה שלימות הבירור והתיקון לחטא אדם הראשון ועל ידי זה חיים שאל ממך נתת לו ויבולע המות לנצח ויחיה גם משיח בן יוסף, כי יבורר דגם בו לא היה התנשאות וגיאות דרע כלל ולא נתגלה אלא נגד אומות העולם ומי שצריך להתגאות נגדם וכמו דמלכות יוסף היה על מצרים ואומות העולם ונגדם

מותר שיתגאה, והם חשבו שרוצה למלוך ולהתנשאות גם עליהם, ומכירת יוסף היה הסבה לגלות מצרים שהוא ראשית הגליות שהם לברר את ישראל ומטת יעקב אבינו ע"ה שאין בה פסולת, וידוע מה שאמרו ז"ל מעולם לא שרפו אומות העולם התורה עד שהם שרפו תחלה ולא טמאו המקדש עד שהם טמאו תחלה, וכן כל קטרוג הוא בא על ידי בנ"י עצמם דלולא כן אין פה למקטרג לקטרג וכמה שכתוב אומות העולם מינייה' וביניה' אזלין ואמרין וכמלכותא דארעא כן מלכותא דרקיע. ועל ידי שהשבטים התחילו לקטרג על יוסף בגיאות והוא הביא דבתם רעה בעריות ותאות והם עצמם כל אחד חשב על חבירו שיש פסולת חס וחלילה בזרע יעקב. על ידי זה גרמו קטרוג למעלה להצריך בירורין על זה, והתחלת הבירורין דישראל הוא בתאות שבזה הוא התחלת ההסתה בזרע ישראל וע"כ גלו למצרים ערות הארץ מקום תוקף הזימה כמעשה ארץ מצרים, והם גדרו עצמן מן העריות דבזכות זה נגאלו כשנתבררו בזה דעם כל תוקף השתקעותם במצרים בתכלית החשכות לא פרצו גדר ערוה ותאוה, ואמרו ז"ל דהיה על ידי יוסף שגדר מן הערוה ועל ידי זה נגדרו כל ישראל אחריו, כי באמת כל ישראל קומה אחת וגוי אחד ולעתיד כשיבורר נקיות ישראל מגיאות על ידי משיח בן דוד יחיה גם משיח בן יוסף דהרי גם הוא מכלל הקומה, וכן במצרים כשנגדר הוא מערוה נגדרו גם הם, והתחלת הגלות התחיל בו דייקא דלעבד נמכר אף שעיקרו בא לבירור התאות והוא היה נקי בזה יותר מהם והביא דבתם מכל מקום כל קטרוג ממהר לבוא על המקטרג עצמו שהרי גם על עצמו הוא מקטרג דגם הוא מכלל קומת הכנסת ישראל, וע"כ איתא (תנחומא וישלח ב') בישעיה שאמר בתוך עם טמא שפתים דבידו רצפה רצוץ פה דדין, והוא עצמו ברוח ד' אשר דבר בו הקדים לומר על עצמו איש טמא שפתים אנכי היינו על ידי זה עצמו שקטרג על בנ"י שהם טמא שפתים, דזולת זה ודאי היה טהור שפתים, אבל כיון שבא לקטרג בזה על ישראל קטרג גם על עצמו ודבור זה עצמו הוא טומאת שפתים שלו והתחיל העונש בו ברציצת פה, וכך היה ביוסף ואחיו שמכרוהו דפעל הטענה עליו בא על ידי קטרוגם, ועל כן נאמר לעתיד והביטו אשר דקרו ורדשו ז"ל בהחליל על משיח בן יוסף שיהרג וכאילו הם דקרוהו כי על ידי קטרוג אחי יוסף בא זה שהם חשבוהו לפסולת מזרע יעקב כמו שיצא מאברהם ויצחק, וצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד בדמות אדם שעל הכסא שהוא שורש צלמנו כדמותינו וחשבו שמזה יצא הפסולת של גיאות דוהייתם כאלקים, וע"כ מכרוהו לעבד שזהו תכלית השפלות דאם אין שרשו כך חשבו דעל ידי זה ישפל גאותו, ובאמת העבדות היה להם לברר מתאות דעל ידי זה היו גם כל בני ישראל עבדים במצרים דעבדים פרוצים בעריות כמה שכתוב בפרק שלשה

שאכלו אין עושים חבורה נשים ועבדים משום פריצותא ובפרק ערבי פסחים דצוה כנען לבניו אהבו הזימה ובגיטין (י"ג ע"א) בשפחה זילא ליה שכיחא ליה פריצא ליה, כי מצד התפשטות כל מיני רע בפרטיותן התאוה הוא היפך מגיאות שהוא מזלזל עצמו על ידי זה, ועל ידי שפלות רעה מתפרץ יותר בתאות אלא שבשרשן הכל אחד, והם שטענו עליו שורש הרע דגיאות ממילא יש בו קטרוג גם על התפשטות רע דתאות ג"כ ומכל מקום לא היה צריך בירורים לדעתם אלא בגיאות, אך באמת הוא יחידי והם עיקר הכנסיה והיו צריכים אז בירורים על העיקר והוא ג"כ ההתחלה ממטה למעלה, והיה גם הוא צריך להתברר בפרט דיבתו על עיקר הכנסיה בתאוה דגם זה נכלל ג"כ בקטרוגם:

**וביציאת** מצרים הוא התחלת הבירורים דישראל שהוא בתאוה שבו התחלת חטא אדם הראשון ביציאתו לפועל בסוף מעשה באכילה דהוא שורש התאוה, דגם תאות עריות נקרא בלשון זה אכלה ומחתה פיה וע"כ נצטוו אז מצוה הראשונה במצוה דאכילה ובאכילת בשר שהוא נקרא בשר תאוה, כי לזה עיקר תאות המתאוים כמה שכתוב בקברות התאוה דאין שמחה אלא בבשר וצלי ביחוד כמה שאיתא בהזרוע מתנות כהונה אין נאכלים אלא צלי כו' כדרך שהמלכים אוכלין, ואצל בני ישראל נעשה זה אכילת מצוה, ודבר זה לא שייך כלל באומות העולם שיהיה מצוה וקדושה באכילה רק אצל בני ישראל אחר שנתבררו בתאות, דשמו ית' מעיד עליהם שהם בני אבותיהם ועל ידי זה נצחו למצרים להאבידם, וכל העשר מכות דמצרים היו בירורים לבני ישראל כשהם ניצולו מזה לומר דהם נקיים מאותו דבר, וכל דבר חלוק לעשר שהוא מדת קומה שלימה של כל דבר, וכמו שבכלל קומת הרע ההתחלה הוא הגיאות והוא הכתר והסוף הוא התאוה והיא הנוקבא גם בקומת התאוה עצמה, ושרשה וההתחלה שהוא המקור שממנו המשכת כל הקומה הוא הגיאות והיא התאוה להתנשאות דזהו הכתר האחרון מעשרה כתרין דמסאבותא של שורש הטומאה שהוא הגיאות, דכתרה ראשון הוא שורש הגיאות דוהייתם כאלקים שאמר נחש והאחרון הוא התאוה להתנשאות שדבר זה הוא התחלת הרע המתפשט אצל בנ"י שמחמתו התפשטות קומה זו דרע ומכה ראשונה דמימיהם לדם הוא תוקף התשפטות התאוה הרמוז בכל מקום במים וכן עונש דור המבול היה במים, ונתהפך לדם הוא על התפשטות התאוה בנפשם הבהמיית הוא הדם, מכה אחרונה דבכורות הוא על התאוה דהתנשאות שהבכורים הם המתנשאים. ואז כשנגמר הכאת כל הקומה דרע שהוא בליל פסח שהיה מכה אחרונה אז יצאו ישראל לחירות שנתבררו שנקיים בכל קומת הרע, ולפי שבענין הגיאות והתנשאות לא נתבררו לגמרי עדיין אז עד לעתיד רק אז היה התחלת הבירור בהשייך ממנו לענין התאוה, כשהגיעו

לבירור זה השייך לרדיפת התנשאות הוצרכו לדם הפסח דעל ידי זה את בתינו הציל דהפסיחה היה על הבתים שהוא המקיף דבזה הוא הנגיעה דרע גם לנפשות דישראל על ידי השיקוע אבל מכל מקום הם ניצולו על ידי דם פסח שהוא מסירת נפשם הבהמית הוא הדם כולו להשם יתברך דזהו כל זריקת דם קרבנות כידוע, ועל ידי זה אי אפשר לרע לנגוע גם מבחוץ ונגע לא יקרב לאהלם, ועל ידי זה זכו לאכילת הפסח שהוא התפשטות התאוה בפעל בקדושה וכל ערל לא יאכל בו, דהמילה היא קדושת הברית ושתי התאות תלוים זה בזה ואי אפשר להיות קדוש בקדושת אכילה לגמרי עד שיהיה קדוש בקדושת הברית וביציאת מצרים שנתבררו בזה זכו לשניהם, ועל ידי זה זכו ג"כ לשלימות הלשון בהלילא ועל ידי זה פקע אגרא הכתר דרע דתאות שהוא החשק להתנשאות ג"כ נפקע בליל פסח, ודבר זה נעשה על ידי אכילת הפסח שהוא תכלית שלימות כל קומת התאוה עד סוף מעשה הנעוץ במחשבה תחלה:

**וזהו** נגד אות א' דשם האדנות שגם במדריגת גילוי שכינה יש עשר מדריגות דקומה שלימה וקו האמצעי הם ארבע ספירות כתר תפארת יסוד מלכות כידוע, ונראה לי דנגדם הם ארבע אותיות השם הנזכר וארבע אכילות אלו, ובאכילת פסח הוא גילוי הקדושה עד השורש עד דפקע איגרא, ודבר זה אין לנו בזמן הזה ונשלמה פרים שפתינו ועל ידי הלילא לבד וסיפור יציאת מצרים בפה זוכים ג"כ לזה, דעיקר פעולת קדושת הזיתא פסחא להפקיע איגרא הוא רק על ידי צירוף ההלילא ואחר החורבן ודאי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו והרי אנו מוכנים לעשות הפסח להקריב ולאכול בכל נפשינו ומאודינו אם נוכל להקריבו, ומחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה דהרי אנו מחשבין ומשתוקקין לעשות המצוה ומה שאין אנו עושין הוא רק מפני האונס ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה כמה שכתוב בשבת ס"ג א'. וע"כ נוכל לזכות על ידי הלילא לבד דפקע איגרא מסך המפסיק בינינו לאבינו שבשמים ע"י ביטול כל שורש התאות מן הלב, ומצה לחם עוני נגד הד' לשון דלות שהוא נגד הת"ת גופא דשכינתא וכנסת ישראל דבכל מקום שנאמר דל כו' בישראל הכתוב מדבר (בראשית רבה פרשה ע"א) שהם דלים ועניים כי קטן יעקב ודל ואין להם אלא מה שהשם יתברך משפיע להם, שהם מונין ללבנה דלית לה מגרמה כלום, וזהו היפך החמץ השאור שבעיסה שהוא מגביה העיסה דזו שורש השאור והיצר בגבהות ומיעוטו יפה כמה שכתוב בברכות דעל ידי זה יש לעיסה טעם יותר, וזהו טוב מאוד דיצר הרע אך בפסח שהוא היציאה מכל מיני השתקעות דרע נצטוו לבער חמץ לגמרי, ומצה היא מיכלא דאסוותא כמה שכתוב בזוהר דכל זמן דמתעסק ברפואות צריך שלא ימצא הדבר המזיק וז' ימי פסח היו עדיין עסוקים ברפואות שהרי

בשביעי דפסח חזרו המצרים לרדוף אחריהם והם נתייראו מהם, ע"כ היה להם עדיין קצת שייכות להם עד אחר קריעת ים סוף וטביעתם וביזת הים אז היתה הישועה שלימה ממצרים והם ז' ימי פסח דצריכים עדיין למיכלא דאסוותא, ובערב תאכלו מצות קבע חובה דאנו אוכלים על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ כו' ולא היה במקרה רק דכך הוכרח להיות הישועה בחפזון כי מהרו מצרים לשלחם שנגע עד חיותם דאמרו כולנו מתים. ועל דבר זה היה טענה גדולה על ישראל בעולם הזה מצד ההתגלות כי עיקר הבירור הוא מה שבפנימיות ואור זה אין מתגלה בעולם הזה אלא כרגע ואח"כ מתעלם, וע"כ הוצרך הגאולה להיות בחפזון דמצרים ודישראל, ותיכף אח"כ ניחמו מצרים על זה כי עדיין לא היה התגלות גמור דלא יכנף עוד מוריך שלא ישוב להתעלם כלעתיד דלא בחפזון תצאו וגו' וע"כ הישועה היה טרם הספיק להחמיץ והם עם עני ודל אבל חוסים בשם ד' והוא מסבב סבות להושיעם דכל קויך לא יבושו:

**והנו**"ן דשם הוא נגד היסוד דנוקבא שהוא המיין נוקבין ושם שורש התאוה והנפילה וע"כ אין נ' בתהלה לדוד רק הס' דסומך לכל הנופלים ואף על פי שנפלה לא תוסיף לנפול עוד, ועל זה הוא אכילת המרור על שם שמררו דעל זה היה המירור כדי להקים בתולת ישראל מנפילתה, ואכילת פסח הוא על מצות ומרורים שעל ידי קדושת השורש הכל מתקדש:

**והמירור** הקודם גם הוא אכילה ומזון הנפש ונותן חיות גמור וכמו שהנ' מכלל השם, כי באמת כשהוא בקדושה הוא תכלית תוקף הקדושה אלא שמצד עולם הזה יוכל ליפול הנופל חס וחלילה ועל זה הוא המרירות, אבל באמת ממרירות זה בא לקדושת השורש ולישועה השלימה, ועיקר השם הוא ג' אותיות אלו וכמה שאמרו בברכות (ז' ע"ב) עד שבא אברהם וקראו אדון, וה-י' נוספת כי הוא גמר היציאה לפועל בשלימות בכנסת ישראל המשיגים שיש אדון דזהו מדת המלכות, וזהו באות י' הרומז לחכמה והיא חכמה תתאה שבלבבות דבני ישראל להשיג זה והוא חכמת תורה שבעל פה, ונגד זה הם הכוסות שהוסיפו חכמים בתורה שבעל פה. ומן התורה הם רק מצות אכילה וחכמים הוסיפו בשתיה וביין וכמאן דאמר ענבים סחטה לו דבזה תוקף התאוה יותר, ובזה נכשל אב העולם השני לאדם אף דהיה צדיק תמים וכן איתא (בראשית רבה פרשת ל"ו) דעשרה שבטים גלו בשביל היין דהוא המהומם ומערבב השכל, ובבמדבר רבה פרשה י' איתא דבארבע כוסות נטרף כל שכלו ודעתו יעו"ש, וזה טעם ארבע כוסות בליל פסח דאצל בני ישראל אינו כן ואצל בנ"י להיפך חמרא וריחני פקחין (יומא ע"ו ע"ב) דיש שותהו וטוב לו, ועל ידי זה זוכין לחכמה תתאה כי אין שותים כלל לתאוה רק לשמח הנפש לעבודת

הש"י ועל ידי זה מזדכך הדבור בספור יציאת מצרים, דריאה שואבת כל מיני משקין ונכנס כח יין דקדושה המשמח גם בקנה המוציא הדבורים, ועל כן איתא (ברכות ל"ה ע"א) דאין אומרין שירה (אלא) על היין דעל ידי זה נפתח הפה לשורר להשם יתברך לקבל אדנותו ומלכותו וזהו נגד י' אחרונה שהוא שלימות הקומה דגילוי שכינתו ית':

**וארבע** כוסות שנגד והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי הם ג"כ נגד ארבע אותיות אלו, וג' ראשונות הם עיקר לשונות הגאולה דמצרים וההתחלה הוא ההוצאה שזהו עיקר קדושת היום והוא כוס ראשון דקידוש, וזהו מצד קדושת השורש, וההצלה הוא מצד דלותם כי אל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד וגו', דזהו דלות ישראל שרואים שאין להם כלום רק דברו ית', וזהו כוס שני שאחר הספור בשבחיו ית' ביציאת מצרים שמכירים קונם ומושיעם, ועדיין הוא קודם אכילה שהוא עיקר קבלת השפע, ואח"כ כוס ברכת המזון שעל השביעה וקבלת השפע זהו על גמר הגאולה ושלימותה דהוכרח בזרוע נטויה ושפטים גדולים על המירור והכל במשפט, והמירור היה מפני נפילתם עד שהיה להם טענה הללו עובדי עבודה זרה כו' ועל זה הוצרך הזרוע נטויה לבוא עליהם בזרוע כמי שבא על חבירו בעקיפין שאינו שומע לטענותו כלל, ועל ידי זה הגיע ג"כ להם השפטים הגדולים ובזה היה גמר הגאולה והיציאה מהחושך לגמרי כאשר נמתק המירור הקודם עד שהגיע המשפט לשפוט את מצרים על זה בשפטים גדולים, וידוע דגדול בכל מקום רצה לומר ממדת הגדולה ושפטים בכל מקום ממדת הגבורה. ואלו השפטים היו גדולים כי נמשכו ממדת החסד לישראל ועל ידי זה ממילא בא הדין, והשפטים למצרים היו גדולים על ידי זה מצד התפשטות מדת הגדולה והחסד על ישראל, וכל התפשטות של חסדו ית' הוא לאין קץ מה שאין כן הגבורה הוא בצמצום, אבל בזה שנמשך הדין למצרים וחורבנם על ידי טובת והתעלות דישראל ועל דרך אם מלאה זו חרבה זו (מגילה ו' ע"א) כמו שטובתם היה בהשפעה והגדלה כך לעומת זה רעתם דמצרים וזהו הגאולה השלימה, ואח"כ מוסיף ולקחתי שזהו היציאה לפעל גמר המכוון מכל הוצאה והצלה וגאולה זו שעל ידי זה נהיית לו לעם, והוא שלימות בנין קומת הכנסת ישראל שהוא י' דשם אדנות שהיא אצלו אחרונה ונגדו י' דהוי' ראשונה, והוא על דרך מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה (ירושלמי שבת פרק א' הלכה ג'), די' הוא קטן שבכל אותיות כי ידוע דכל המספרים הוא מא' ועד י' והיה הוא האחרון ורומז לחכמה. היינו מצד הראשית דחכמה שהוא יראת אלקים ויראת חטא הקודמת לחכמתו דזהו כל חכמת האדם דמה ד' שואל מעמך וגו', והוא החכמה הראשונה שאמרו בהרואה אין נותן חכמה אלא לשיש בו חכמה כמו שנאמר יהיב חכמתא לחכימין, ובמדרש פירשו

שלא יוציא חכמתו במקומות המטונפין והיינו כשאין בו יראת חטא ומשוקע בטינופת העולם הזה , וכל חכמה תתאה דאדם הנברא הוא להגיע ליראה ואז זוכה לחכמה עלאה שנמשך מראשית זה דאל זה אביט אל החרד אל דברי, ולגבי משרע"ה שהיה ענו מכל האדם מלתא זוטרתי הוא (ברכות ל"ג ע"א) דמי שזוכה לשפלות וענוה דמכיר שאין לו מגרמיה כלום רק מה שהשם יתברך נותן לו ממילא לבבו מלא מיראת ד' ואין צריך לזה השתדלות כל כך והוא אצלו מהדברים הקלים שדש בעקיבו, וזהו כל חכמה תתאה שהיא חכמת תורה שבעל פה השוכנת בלבבות דבני ישראל ע"י הכרת דלותן, ולא עשה כן לכל גוי דזהו מסטורין שלו דהקב"ה ואמר מי שמסטוריי בידו הוא ישראל כי סוד ד' ליראיו, וידוע מדברי אחד קדוש מדבר דסוד הוא מה שאי אפשר לגלות כלל לזולת, והוא כטעם אני ידעתי וגו' אני דייקא שאי אפשר לגלות לאחר, והוא ההשגה שבא אחר הרישות והדלות דלב יודע מרת נפשו, ובשמחתו לא יתערב זר דע"כ בקרבן פסח כל בן נכר לא יאכל בו דזהו בשמחתו לא יתערב זר כי אי אפשר לו להשיג זה כלל, ואפילו בבני ישראל עצמם אין השגת כל אחד דומה לחבירו ואי אפשר לו לגלות כלל הטעומה שבלב שלו, ועל זה נאמר נודע בשערים בשיעורים כל אחד לפום מה דמשער בלביה, וע"כ אומרים בליל פסח אחד מי יודע אחד אני יודע כו' אני דייקא כל אחד אומר אני, וזהו מצד אני של הקב"ה השוכן בתוכו, והוא הסוד של התגלות השם יתברך שבלב יראיו שהוא מילוי הרישות שלהם כידוע מה שכתוב בזוהר ה' ד' הוות ובתר דקבילת עוברה אתעבידא ה', שהיא כנסת ישראל כשנתמלא דלותם בישועת השם יתברך והוא י' זו הממלאה רישות הד' וכשנכנסת לתוך הד' נעשית ה' בשם הוי', ובשם האדנות הם חלוקים כי הוא מורה על השתלשלות הקומה שהיא מתחלה ד' ואח"כ כשיורדין יורדין עד לעפר ובתכלית הנפילה ומשם הם עתידים לעלות דאמת מארץ תצמח וזוכין לקבלת העובר ולהשיג גילוי שכינתו ית' בחדרי מוחו ולבו וזהו כוס רביעי שאחר גמר כל ההלול ושבחי השם יתברך דמקבל שפע ושמחה חדשה מזה שזכה לקלס לפני מלך הכבוד אחר כל הדלות והנפילה, ושהוא בריה שפלה אפלה בדעת ומעוטה ועם כל זה זוכין להודות ולהלל להשם יתברך שעל ידי זה יגיע היראה והפחד מהשם יתברך הבא ממורא גדול דגילוי שכינה שבלב שעל זה איתא (תנא דבי אליהו רבה ריש פרק ג') אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי, והא בהא תליא כפי הרגשת היראה בלב כך הוא פתיחת השפתים להגיד תהלתו ית', וכך הוא השמחה הנמשכת ללב אח"כ על ידי השגת הלב מבוקשה דישמח לב מבקשי ד' ואז זוכה לשניקת פיהו דטובים מיין, וע"כ לא ישתה

עוד היינו דאין צריך עוד לבקש השתדלות שלו לשמחה של מצוה זו המביאה לידי רוח הקודש שהוא נבואת החכמים חכמי תורה שבעל פה בהשגת חכמתם:

**וכוס** חמישי דרשות פירוש בגבורת ד' פס"ה דהוא נגד הפרנסה שאחר הגאולה עש"ב, היינו דאחר השלמת החיים צריך דבר המקיים החיים שכך יסד השם יתברך בבריאה שיצטרכו מזון המקיים החיים, ואחר ויפרקנן מצרינו כי לעולם חסדו אומרים נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו דאחר הגאולה צריך פרנסה, ודבר זה הוא ממילא מאן דיהיב חיי יהיב מזוני (כדרך שאמרו תענית ח' ע"ב), וקיפוח הפרנסה בא רק על ידי רעת המעשים כמה שכתוב בסוף קדושין ואז צריך לתשובה, וזהו הכוס חמישי אחר גמר הקומה שלימה שהוא קומת האדם ישר אבל יש שמתעקם ואינו ישר ואחר שיחטא וישוב צריך לשוב שנית למקורו שהוא ההתחלה ועולה דרך פתח הגבוה יותר כמה שכתוב במנחות (כ"ט ע"ב) היינו שמגיע לשורש העמוק יותר, כידוע דיש חמש מדרגות בנפש נפש רוח נשמה חיה יחידה, נפש רוח ונשמה הם המתפשטים בקרבו וחיה יחידה הוא השורש הנעלם העומד בסוד מקיף, והמקום שבעלי תשובה עומדין שאין צדיקים גמורים כו' הוא שכששב לד' אחר הריחוק זוכה להשיג עומק שורש נפשו הדבוקה באלקים חיים לגמרי להתייחד עם קונה בלי פירוד כלל ושלא יהיה שום מסך לחצוץ ביניהם, וזהו מדרגת היחידה שהיא האין שהוא מזל לישראל דמשם שופע מזוני לכל בשר אף למי שהוא בתכלית השפלות דעל זה רומז השם בשר כמה שכתוב (בסוטה ה' ע"א) דרצה לומר בושה סרוחה רמה, ועל ידי שעובר עבירה ומתבייש בה שזוכה לבושה על ידי היראה שהיא הבושה כמה שכתוב בנדרים (כ' ע"א) על ידי זה זוכה לתשובה [אותיות בושת] שלימה עד שמוחלין לו עונותיו עד ששב בשרו כבשר הילד שלא חטא מעולם, ובפסח שהמצות באכילה ממשיכים ג"כ מזה שפע מזוני ופרנסה לכל השנה לכל הנפשות דבני ישראל, אבל אין זה עיקר המכוון וכמה שכתוב פסח על שם שפסח וגו' מצה על שם וגו' ואין המכוון במצות דאכילה בשביל האכילה עצמה וכדי שיהיה למזון, אלא שמכל מקום ממילא הוא נעשה מזון להחיותו ולקיימו, וכך השפעת המזון הוא ממילא והעיקר המשכת הגאולה בהשגת אור גדול וחיותו ית' המחיה כולם בחיי עולם, וכפי מה שהאלקים עשה את האדם ישר אין צריך עוד כי השפע המחיה הוא עצמו המקיים החיים ג"כ, וכמו שהיה במדבר המן שהוא השפע של אותיות התורה וכן לעתיד דמלאה הארץ דעה את ד' בהתפשטות חכמת התורה שבעל פה בכל הנפשות דבני ישראל היותר תחתונות עד דלא ילמדו עוד וגו', עתידה ארץ ישראל להוציא גלוסקאות וכלי מילת (שבת ל' ע"ב) שלא יהיה שום חסרון מזון כלל דדורשי ד' לא יחסרו כל טוב, ועל כן כוס חמישי

רשות דלא שייך לקבעו חובה דאדרבא כפי מה שקבע השם יתברך לחובה על בני אדם אין צריך יותר, רק כשזוכה לחיות שהוא רזא דחיה זוכה ג"כ ליחוד הגמור רזא דיחידה שהוא נשיקות פיהו הטובים מיין, ולא היה רצון הש"י שיחטא האדם וישוב כלל וכמה שכתוב בבראשית רבה על פסוק וירא האור כי טוב דבחר במעשיהם של צדיקים ולא במעשיהם של רשעים היינו אחר שחזרו בתשובה, אף דמצד ברייתו של עולם היה כן ברישא חשוכא ויתרון האור הוא מתוך החושך היינו מצד הקלקולים שבעולם ומצד האדם שהוא בעל חסרון יוכל להשיג מעלה יותר במילוי חסרונו יותר על ידי הנהורא דבתר חשוכא, אבל מצד השם יתברך הוא רוצה באור הטוב, וע"כ הוא רק רשות כפי מה שהוא אדם ויודע דעדיין לבבו אינו שלם לגמרי, אף דכל אחד מישראל רואה את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים וזוכה לגילוי שכינה שהיה אז בכל דור ודור באותו לילה, מכל מקום מפני רוב הזוהמא של כל מיני רע שחלל הלב מלא מהם מצד השאור שבעיסה ושעבוד גליות שהם החוחים המקיפים את השושנה אף על פי שכבר ביערו החמץ לפי שעה מפנימיות מעמקי הלב עדיין עומד מקיף כיון שלא נתבער מהעולם לגמרי, ועל ידי זה אינו מניח לגילוי שכינה שבליל פסח לבוא להתגלות לבו רק הוא דרך העלם, וע"כ צריך כוס חמישי לתת מקום לשורש החיים הנעלם להתפשט עד שיקוים החיים ג"כ על ידי הוספת שמחה בלב שבזה הלב מתרחב יותר. וכטעם ופחד ורחב לבבך שבהוספת פחד ד' בלב כן מוסיף התרחבות ושמחה בלב, ועל ידי זה מתפשט גם השורש הנעלם של מקור חיותו הדבוק באלקים חיים ומלך עולם בחדרי הלב עד שבא למדריגת הגילוי ונמשכה הפרנסה שאחר הגאולה:

**וזהו** המשכת לחם מן השמים וכמו המן שניתן ליוצאי מצרים, וכן איתא (מכילתא בשלח יז') לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, והרי התורה ניתנה לכל ישראל מורשה קהלת יעקב וכמו שאמר אותו ע"ה לר' ינאי ירותתי גבך (ויקרא רבה פרשה ט'), ועל כרחך דכולם אוכלי מן כי העוגה שהוציאו ממצרים היה בה טעם מן, ואם כן כל מצה שהיא על שם אותה עוגה ודאי ג"כ יש בה טעם מן, ומזה הוא המשכת המזון דכל השנה דבפסח על התבואה (ר"ה ט"ז ע"א) דעל ידי לחם עוני זה שאוכלין במצות השם יתברך דמכירין עוניים ושפלותם רק מה שהשם יתברך נותן על ידי זה ממשיכין השפעתו ונתינתו לחם לכל בשר, ונמצא כל הלחם טעם מן. וזה שאמרו אח"כ הודו לאל השמים כי לעולם חסדו, היינו דלחם זה אף על פי שהוא מן הארץ נעשה בקדושת לחם מן השמים מאחר שמכיר שהשם יתברך הוא הנותן, וזה שאמרו בפרק ערבי פסחים דכו' כי לעולם חסדו נגד כו' דור שקודם מתן תורה דנהג בחסדו, ובאמת דור הכו' הוא דור משרע"ה שקבלו התורה,

אבל כך הולכים המדרגות מגילוי לגילוי עד הכו' שהוא שלימות התגלות שם ההוי' במעמד הר סיני דשמעו כולם אנכי הוי' אלקיך מנהיגך, ועד נותן לחם לכל בשר הוא שלימות הדרך ארץ שקדמה לתורה דמכיר הנותן שהוא ברכה הקודמת דעל ידי זה הארץ נתן לבני אדם כמה שכתוב בריש פרק כיצד מברכין היינו לנהוג מנהג דרך ארץ, ואח"כ זוכה לתורה מן השמים וזהו הודו לאל השמים ואז פורקין ממנו עול דרך ארץ שזוכה ג"כ ללחם מן השמים כמו שהיה בפעל בדור המדבר, והוא פעל דמיונו לכל הדורות וכמה שכתוב בילקוט דהיה המן גבוה שני אלפים שנה, ונראה לי דהכוונה על שני אלפים תורה דכל אותן דורות ניזונין מכחו ואף על פי שאינו בפעל ממש לחם מן השמים מכל מקום הוא בכח כן אצל כל ישראל בכל הדורות שאחר מתן תורה דאין פרנסתם בטבע כלל כאומות העולם, רק ממש דוגמת מן כידוע למשכילים המתבוננים ויודעים ומכירים בטוב הנהגת השם יתברך שרואים בחוש ממש כן, ואפילו בזמן שהיו ישראל בארץ חורשים וזורעים היה ניכר ברכת ד' ולא על דרך הטבע. וכמו שבין תורה שבכתב לתורה שבעל פהשזו חכמת השם יתברך וזו חכמת בני אדם אלא שמכירים שהוא ג"כ מהשם יתברך ונעשה מזה ג"כ תורה שלימה וחכמת הש"י, כך בין המן שאכלו דור המדבר מקבלי תורה שבכתב שהיה מפורש נגלה לעין לחם מהשמים ובין המן שבדורות שאח"כ שהוא לחם מהארץ רק על ידי שמכירים שהוא מהשם יתברך נעשה גם הוא לחם מן השמים, וזהו על ידי התפשטות קומת החכמה תתאה תורה שבעל פה בלבבות דבני ישראל שהתחיל מיד בביאת הארץ שאז נשבת המן, כי הביאה לארץ הקדושה הוא הבאת הקדושה גם בארציות שיתהפך להיות ספין ורקיע כעצם השמים לטוהר:

**והתחלת** ספר יהושע שהוא התחלת הספר שנתחבר על ידי בני אדם אחר התורה שבכתב שמהשמים שהוא התחלת התורה שבעל פה מתחיל בו' שהוא אות אמת הרומז לתורה שבכתב, ובמלת ויהי הרומז לצרה בכל מקום שהוא אחר מות משה תיכף שנשלם התגלות תורה שבכתב התחיל השכחה כמה שכתוב (תמורה ט"ז ע"א) דנשתכחו כמה הלכות באבלו של משה. וזהו הצרה והחשוכא הקודמת לנהורא דתורה שבעל פה שהוא מצד האדם אי אפשר להתגלות אלא על ידי החשוכא הקודם דעל זה אמרו בהשולח (מ"ג ע"א) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן, ובעת החשוכא קודם שהתחיל זריחת אור דתורה שבעל פה עדיין היה השפעת אור תורה שבכתב מאיר, והם השמונה פסוקים שבתורה שנאמר בהן ויתמו ימי בכי אבל משה ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה וגו' וישמעו אליו וגו' ויעשו כאשר צוה ד' את משה, שחכמת יהושע היתה מורגשת רק מה שסמכו משה וכן ששמעו אליו היה רק דויעשו

כאשר צוה וגו' וזהו הסיפוק ממן שבכליהם עד ט"ז בניסן כמה שכתוב בקדושין ל"ח א' דאף על פי שפסק ירידת המן בפעל מן השמים במיתת משרע"ה עדיין היו יכולים להסתפק ממנו עד שטעמו מעבור הארץ שהיא טעימת ההשגה הבא על ידי יהושע בן נון תיכף פסק המן, והתחיל השגה חדשה של פני לבנה דיהושע להיות לחם הארץ מתהפך ללחם השמים, ודבר זה לא היה אפשר עד ממחרת הפסח שאכלו מקודם מצה לחם עוני לפירוש ר"ת בתוס' קדושין ל"ז סוף ע"ב דאכלו מן הישן לר"י, ומסייע ליה הירושלמי שהביאו תוס' שם ל"ח ריש עמוד א' דלא אכלו מצה כלל, י"ל כיון דלא אכלו מפני האונס והאיסור דחדש מחשבתם לאכול מצטרפת למעשה כמו האידנא בפסח ושפע הקדושה הנמשך מהמצוה שופע והולך כאילו עשאוה בפועל כיון דמעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (כמה שכתוב ברכות ו' ע"א), ועל ידי זה נמשך קדושת המן בלחם עוני שהוא לחם הארציי שבתכלית השפלות והעוני, ושלא יפחדו מאחר שההמשכה על ידי לחם עוני יגרום איזה צמצום חס וחלילה בההשפעה כמדת העוני, ובאמת מפני כן היה המשכת ההשפעה ע"י לחם עוני שיצמצם עצמו בתאות, דכל התאות מכונות על שם אכילה שהיא התחלת תאות יצר הראשונה שנולדה באדם הראשון ועל שם הלחם כמו שנאמר ערב לאיש לחם שקר וכדומה הרבה, אך צמצום זה הוא רק לאפוקי מילוי הכרס במותרות ואכילה גסה כבטן רשעים, אבל לא צמצום מכדי הצורך חס וחלילה דאמרה תורה ואכלת ושבעת כדי שביעה וצדיק אוכל לשובע נפשו ולא ירעיב ד' נפש צדיק, ועל זה ביקש שלמה המע"ה ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי ודייק חוקי כל אחד כפי חוקו כאותו עני בתרנגולת פטומה ויין ישן (כתובות ס"ז ע"א), וכן סעודת שלמה בשעתה היה אצלו לחם חוקו ואינו אצלו בכלל עושר והרחבה יתירה עדיין ופחות מזה היה נקרא אצלו צמצום וריש, וגם במן נאמר לקטו ממנו איש לפי אכלו וגו' איש לפי אכלו לקטו היינו כפי חוקו בצמצום לא העדיף ולא החסיר:

**וזהו** הצמצום שיש בו הרחבה אוכל קמעא ומתברך במעים, ואין הכונה בכמות דוקא רק באיכות שיהיה הנאתו הגופנית מועטת שהיא הנאת החיך שבשעת אכילה, אבל הנאת המעים שהוא התפשטות החיות בגוף ובנפש על ידי כח האכילה היה בברכה ושופע, ובמן היה נטעם כל מיני טעמים וכל אחד טעם כפי הרגל מאכליו וטעימותיו, והלקיטה היה על דרך זה שכל אחד לקט רק מאכל שלפי אכלו ולא במותרות וגם במדה היה כן, ונראה לי אף על פי שהיה עומר שוה לכולם מכל מקום מדת העומר עשירית האיפה נמדד על פי מדת האצבעות ואמות כמה שכתוב בפרק ערבי פסחים במדת רביעית ומקוה, והם נמדדין באמת איש ולכל אחד יש מדת עומר מיוחד כפי

מדתו, ואף על פי שאנו מודדין העומר במדה בינונית היינו לענין מצות התורה דלא ניתנה דבריה לשיעורין לפי מה שהוא אדם, כי משפט התורה להיות כולל כל העולם כולו יחד ולהיות כל העולם נידון אחר רובו וכיוצא וע"כ הדין שוה לכל כפי מדת אדם בינוני שהוא מדת רוב בני אדם. אבל בטעימות הפרטיות של כל הנפשות הפרטיות דכל אחד היה טועם כפי מה שהוא ולפי אכלו שפיר יש לומר דגם מדת העומר היה כן לפי מה שהוא במדתו. ושפיר היה העומר לגולגולת גם לתינוק בן יומו וכפי מדת העומר שלו, והעומר הוא המדה המצומצמת למאכל האדם כפי חוקו וכמה שכתוב בעירובין פ"ג ב', וזה טעם הבאת העומר ממחרת הפסח קודם היתר האכילה מעבור הארץ, ואיתא בראש השנה (ט"ז ע"א) הביאו לפני עומר שיתברך תבואה שבשדה, היינו דעל ידי לחם עוני נראה כצמצום דרך רישות חס וחלילה ע"כ מביא העומר לומר דהצמצום היינו שלא יעבור הגבול לרעבתנות רק כשיעור שהוא בריא ומבורך וכדי שתתברך התבואה, וברכת ה' היא תעשיר שהיא היפך העוני ובהתמזגם הוא הלחם חוקו שיוכל להתהפך מלחם הארץ ללחם השמים, ואז מתחילין ספירת העומר שהוא התחלת ההזדככות מה שמתחילין למנות מהחל חרמש בקמה שמכיר שהכל מהשם יתברך ומוסיף בהכרה יום יום עד שנזדקק שבעתים שבע פעמים שבע שהוא הזיקוק השלם בעליל לארץ. דבעליל לישנא דגלויי כמה שכתוב בראש השנה (כ"א ע"ב) שנעשה בהתגלות גם בארץ זיקוק זה, עד שזוכין ביום החמישים לקבלת תורה מהשמים בגלוי לכל העולם כולו שירד ד' על הר סיני דנעשה גם מארץ שמים:

**ומתחילין** לספור מיד בלילה קודם הבאת העומר. דמיד ממחרת הפסח מתחיל התגלות ספירה זו אחר אכילת הלחם עוני דפסח שהוא הגורם ומביא להבאת עומר זה. דבאמת בליל פסח עצמה יש נגד הלחם עוני המורה צמצום אכילת הבשר דפסח המורה הרחבה כמה שכתוב כי ירחיב וגו' ואמרת אוכלה בשר, וכן שתיית היין המוליד שמחה והרחבה בלב. אבל כמו שהבשר והיין דקדושה ומצוה אין מוליד הרחבה דתאוה יתירה ושמחת הוללות בלב, כך הלחם עוני אין מוליד צמצום בלב ואין מולידים רישות ועושר אלא לחם חוקו שהוא העומר שהוא אכילת הצדיק לשובע נפשו, דעל זה נאמר ד' רועי לא אחסר וכוסי רויה כסא דדוד המע"ה המחזיק רכ"א לוגין (יומא ע"ו ע"א) שזהו שיעור הרויה והשובע אצלו כפי חוקו לא יחסר, אבל מי שמתפשט בתאות שלא כרצון השם יתברך שאין השם יתברך רועהו יוכל לבוא לחסרון של"י מילוי לו תאותו וכמה שכתוב בפרשת בן סורר ומורה דסופו ללסטם הבריות, כי הלחם שקר של עושר דתחלתו גורם דאחר ימלא פיהו חצץ ויבוא לרישות, ועל זה הוא כוס החמישי דרשות דאצל בני ישראל

דלא ידח מהם נדח ואין שום דבר מלבר הם יכולים לשוב אל ד' ולהכניס הכל אל הקדושה אפילו המותרות. וארבע כוסות הוא מצות חכמים דלא יפחת מזה הוא שתיית החובה ויותר מזה נראה כמותרות וכשותה להשתכר ולתאוה. אבל הם אומרין על זה הלל הגדול ולי"א ד' רועי לא אחסר דמכיר דגם זה מהשם יתברך וכל מעשינו פעלת לנו וגם התפשטות התאוה המותרות הוא מהש"י, ובזה נעשה כל אכילתו על טהרת קודש ואין כאן מותרות כידוע מהאריז"ל דבאכילת שבת ויום טוב וכדומה מסעודות מצוה אין שם מותרות דהכל נכנס לקדושה, וכמו באכילת קדשי מקדש דהיה מצוה שלא להשאיר נותר צווחו שערים יבוא כו' וימלא כריסו מקדשי שמים (פסחים נ"ז ע"א) ולא נחשב רעבתנות כלל, וכן מי שזוכה לאכול חוליו על טהרת קודש דגם מרשות שלו נעשה מצוה ושולחנו דומה למזבח ושתיית גרונו כניסוך היין אין כאן מותרות כלל וגם הרשות שלו הוא על טהרת הקודש, דהשם יתברך משפיע לו על זה ורצון השם יתברך שיהיה לו הרחבה ואין זה נקרא אצלו מותרות, וכמו שנתבאר לקמן משלמה המע"ה שאמר הטריפני לחם חוקי על שולחנו שולחן מלכים וסעודת שלמה בשעתה, וכל ישראל בני מלכים (שבת קכ"ח ע"א) דאפילו כסעודת שלמה בשעתה כולם ראוים לה וכמה שכתוב בריש פרק הפועלים, ולא נחשב מותרות כלל לאחר ברכה דהארץ נתן לבני אדם כמה שכתוב בריש פרק כיצד מברכין, היינו כשמכיר שהשם יתברך הוא הנותן והמשפיע ושהכל ממנו כל קניניו ופעולותיו ורצונותיו ומחשבותיו אין עוד מלבדו בזה מכניס הכל אל הקדושה שיהיה כולו קודש לד':

## פרק י

**ענין** הספירה שתלה הכתוב בפרשת אמור במחרת השבת וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד ממחרת השבת השביעית וגו', ומפי השמועה וקבלת רז"ל (מנחות ס"ה ע"ב) ידענו דשבת קמא רצה לומר יום טוב, וצריך טעם למה קרייה כאן שבת ונתן מקום לצדוקים לטעות, וכל שכן דקשה אשבת תנינא דצריך לומר דפירושו שבוע והוי ליה למימר השבוע שלא לטעות, אבל הכתוב גילה בזה סוד הספירה שהוא כספירת נקיים דאשה כמה שכתוב בזוהר וברע"מ פרשת אמור צ"ז ב', ובפסח פסקה הטומאה עיין שם ועל כן צריך לומר ממחרת הפסח כז' נקיים דאשה דצריך הפסק טהרה ביום הקודם, וידוע קדושת שבת הוא קבוע וקיימא מה שהשם יתברך מקדשו ואין תלוי בהשתדלות אדם כלל, ויום טוב דהוא מה דישראל מקדשי היינו בהתחלת האתערותא דלתתא בפתיחה כחודה של מחט, אבל מכל מקום גם הוא עיקר קדושתו מה שאחר שהאדם מקדש עצמו

מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה (כמה שכתוב יומא ל"ט ע"א), וע"כ נקרא ג"כ שבת על שם השביתה וביטול ההשתדלות בפעולת אדם רק מה שהשם יתברך מקדשו, והספירה היא השתדלות אדם הסופר אלא שכל השתדלותו רק בספירה לבד, וכמו באשה גוף הנקיות הוא מעצמו ומן השמים שנפסק נידתה וזוב טומאתה והיא צריכה רק לספור הימים הנקיים ולשום לב לדעת זה שכל יום הוא נקי בבדיקה וידיעה ברורה, וכך ספירת עומר מונין מיום הבאת העומר ראשית הקציר שהוא ראשית השתדלות האדם לקיום חיותו מביא הראשית להשם יתברך להכיר דהכל ממנו, וזהו כל פסיקת הטומאה מהאדם שהם הסטרא דמסאבו המשכיחים האדם מידיעת והכרת הש"י, ומיד שמכיר שהכל מהשם יתברך הוא יוצא מרשות הסטרא דמסאבו שהיא רשות החיצוני שהוא חוץ ומובדל מהדביקות בקדושתו ית' וכשמכיר רבונו הרי נכנס לרשות רבונו, ובפסח שהיה התגלות האורות נתבטלו אצלם כל כחות האנושי לגמרי וע"כ הוא יום טוב ויום השביתה, ולמחרתו שנעלם התגלות זה והתחילו בהשתדלות אדם דימי המעשה שאחר השבת ויום טוב הביאו העומר להכיר דגם כל ההשתדלות הוא מהש"י, וזהו המשכת הקדושה דשביתת יום טוב שהוא מסירת הכל להשם יתברך גם בימי המעשה דפעולת אדם, וזהו כל ימי הספירה שממחרת השבת שהוא המשכת קדושת אותו שבת דפסח, היינו הקדושה שבו מצד מה שהוא שבת ג"כ בקדושה שלמעלה דקבוע וקיימא לתוך כחות פעולות אדם שהם שבע כחות כל אחת כלול משבע כידוע שהם נגד שבעת ימי הבנין, דששה ימים הם ימי המעשה ממש וגוף הבנין ויום השביעי הוא השלמת הבנין שבו שבת וינפש כדרך השובת ממלאכתו ומושך נפשו אליו רוחו ונשמתו היא הנשימה אחר השלמת הפעולה ונפשו נוחה ממנה וזהו השלמתה, ונמצא השביתה הוא הכח האחרון של כחות הפעולה הבא בהשלמתה:

**וכל** אחד בפני עצמו הוא ג"כ קומה שלימה כלול משבע שיש בכל כח בפני עצמו כמה מדרגות אשר כללותם הוא שבע שזהו מספר המדרגות שבפעולה שקבע השם יתברך בחוקו חוקי הבריאה, והשביעי שבשביעי. שהוא יום מ"ט הוא השלמת כח השביעי שהוא כח השביתה והשלמת הפעולה, ובכל שבוע יום השביעי הוא מדריגת השביתה והשלמת קומת אותו הכח והוא דוגמת השבת, והשבת השביעית הוא השלמת כל הכחות, והספירה היא מה שאדם מוסר כל כחותיו להשם יתברך ומכיר שכאשר השם יתברך רוצה שיהיו נקיים ומבוררים לשם שמים הם נקיים, וכל כחו הוא רק מה שהוא משים אל לב לדעת ולהכיר זה שכל כחותיו צריכים להיות נקיים וטהורים מכל פסולת מחשבה ורצון שלא לשם שמים, ובזה מקדש גם כל ימי החול שלו להיות על טהרת

הקודש ומעין קדושת השבת, וזהו ענין שבתות דחול הנז' בזוהר סוף פרשת קרח, ויום המ"ט קרי ליה שבת סתם שהוא דוגמת השבת הראשונה דג"כ תחלתו על ידי ישראל דמקדשי, ועל ידי התעוררות השתדלות שלהם זוכים שנעשה מקדושה שלהם קדושה דקביעא וקיימא, וכך כל ענין הספירה לעשות מכל פעולת והשתדלות אדם קדושה דקביעא והשלמת זה הוא ביום האחרון שבו נשלמה הספירה, וצריך שיהיה תמימות שיוכל להגיע אח"כ ליום השבועות דתקריבו מנחה חדשה שבו היא ההתחדשות, דאין כל חדש תחת השמש וכל דבר כשמתיישן אין חשוב עוד שכבר הורגל בו, אבל דברי תורה צריכים להיות כל יום כחדשים וחביבים כל שעה כשעה ראשונה, דרק תחת השמש אין חדש אבל למעלה מהשמש שהוא התורה יש דבכל רגע יוכל להשיג התחדשות מה שלא נודע ונתגלה עדיין בעולם כלל, וזהו על ידי ספירה הקודמת כאשה שמתחדשת לבעלה דג"כ אמרו ז"ל (נדה ל"א ע"ב) כדי שתהיה חביבה עליו, והוא דוגמת הלבנה שמתחדשת בכל חודש וע"כ נקרא חודש דיש על ידי זה בכל פעם חידוש, והתחדשות שאין מתיישן על ידי שיש העלם בנתים, והחידוש שאחר ההעלם הוא דבר חדש ולא מה שהיה מקודם, וכך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל (גיטין מ"ג ע"א) היינו התחדשות דברי תורה צריך להיות על ידי העלם ומכשול הקודם על ידי זה בא אח"כ להתחדשות, וזהו ההתגלות מתן תורה דשבועות שנקרא חג שבועות בקרא על שם ספירת השבועות הקודמות שעל ידי ההעלם הקודם, והספירה שהוא החשק וההשתוקקות להגיע לאור הגילוי שזהו ספירת הימים עד אותו יום שמשתוקק עליו ושמח כל רגע ורגע שמתקרב אליו, וע"כ סופר הימים כדרך אדם המתגעגע על איזה דבר שנקבע לו זמן דסופר הימים שיש עד אותו זמן מרוב תשוקתו וגעגועיו להגיע לאותו דבר ועל ידי אותו ההשתוקקות אחר כך כשנתמלא תשוקתו הוא מוצא בו טעם חדש הבא מרוב החביבות, וע"כ הקרבת המנחה חדשה הוא בשבועותיכם שספירת השבועות הקודמות הוא הגורם למנחה חדשה זו שזוכין לה ישראל המונין ללבנה (סוכה כ"ט ע"א) שעתידין להתחדש כמותה (סנהדרין מ"ב ע"א) ולהשיג התחדשות אחר כל העלם והוא הגורם ומביא לקדושת החג אחר שכבר קידש השבועות הקודמות בספירתו שיהיו כל כחותיו קודש לד' על ידי זה זוכה לקבלת תורה מחדש בכל שנה באותו יום:

**וע"כ** הספירה עד ממחרת השבת השביעית חמישים יום, והרא"ש סוף פסחים ובתוס' מנחות ס"ה ריש ע"ב נדחקו בזה, אבל חשיב גם יום החמישים מכלל הספירה אף על פי שאין סופרין אותו מה שעושין אותו יום טוב הוא ספירתו, כי עדיין צריך גם אז ספירה שהוא התגעגות מאתערותא דלתתא הקודמת דיום טוב ישראל הוא דמקדשי לה, ואע"ג

דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פ"ו ע"ב) כי התורה מן השמים קביעא וקיימא קודם שנברא העולם דוגמת השבת, אבל מכל מקום היה צריך לזה הכנת אתערותא דלתתא וקידוש העם מקודם על ידי משרע"ה, וכן איתא במגילה ו' ב' לא יגעתי ומצאתי אל תאמן דצריך יגיעה קודמת ומכל מקום נקרא אח"כ מצאתי ומציאה באה בהיסח הדעת (סנהדרין צ"ז ע"א), כי באמת התורה הוא למעלה מהשגת אדם וכל יגיעת אדם והשתדלותו שהוא רק כפי השגתו לא היה כלל להשגה גדולה כזו דדברי תורה שהיא חכמת הש"י, וכשמשיג אח"כ מכיר דהוא מציאה הבא בהיסח הדעת ולא בהשתדלותו בא לזה, אבל מכל מקום צריך ג"כ ההשתדלות בפתיחת חודה של מחט באתערותא דלתתא כי אין השם יתברך מוסר דברי תורה אלא למי שמשתוקק אליהם דעל זה נאמר יהיב חכמתא לחכימין וגו', ואמרו ז"ל (דברים רבה פרשה ז') על פסוק בני אם תקח אמרי אם יש לך זכות שאין דברי תורה כבת בוגרת, וכן אמרו ראשית חכמה יראת ד' ואם אין יראה אין חכמה והיראה היא האתערותא דלתתא דאשה יראת ד' שאין האהבה בא אלא אחר היראה הקודמת, והיראה הוא ימי הספירה שסופר ימים הנקיים וירא אולי לא יעלו בידו חס וחלילה תמימים [וע"כ היו ימי הדין לתלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה שהוא חסרון במדת היראה שהיא מדת הגבורה והדין, ונמשך מזה חס וחלילה קצת דין על דרך כשאין דין למטה כו'] עד סוף יום המ"ט שהשם יתברך עזרו שכבר עלתה בידו הכנה הקודמת, ואשרי מי שמשיג זה בפעל במוחו ולבו וכל כחות נפשו, ועל כל פנים הוא בכלל ישראל ג"כ שעמדו נפשותם על הר סיני בהעלם במעמקי לבו מה שהוא עצמו אין מרגיש עדיין בעולם הזה, ואח"כ בא לשמחת יום טוב אבל עדיין צריך לקצת יראה בהתחלת השמחה ג"כ, וכמה שכתוב בתנא דבי אליהו ובהן (ריש פרק ג') אני שמחתי מתוך יראתי ויראתי מתוך שמחתי שלא יהיה התפשטות האהבה והשמחה בלא גבול מה שאין העולם הזה שהוא עולם הגבול סובלו, וזהו הלילה הקודמת לאור היום דאז ניתנה תורה בצפרא (שבת פ"ז ע"א) וצריך מקודם החשוכא שהוא האתערותא דלתתא שבהעלם התגלות האור, ואח"כ בא על ידי זה דייקא לנהורא דכן הוא ברייתו של עולם שכך יסד השם יתברך בבריאת עולם דכל השגת יתרון האור הוא מתוך החושך דוקא, וזהו שכלל גם יום החמישים בספירה דגם בו צריך עדיין קצת שימור, ואף על פי שאינו בפעל דאין בו ספירה בפעל לפי שבאמת אחר שכבר עלה בידו ספירת כל המ"ט יום להיות מזוקק שבעתים קדושת יום החמישים באה עליו מעצמו, דע"כ אמרו (שיר השירים רבה א' י"ח) שינת עצרת עריבה שלא עקצתן פורטענא דהיו ישנים אבל על דרך אני ישנה ולבי ער, דגם בשינה כל מחשבותם הדמיונות של כח הדמיון המושל גם בעת

השינה היה ודאי רק מענין קבלת התורה כי זה היה כל חשק לבבם, ושמעתי בשם הר"ב ז"ל דההחלומות הם בירור האדם במה מעמקי לבבו שקועים, ויעקב אע"ה שהוא הדבוק באמת באלקים חיים ושורש מדת הדביקות הנמצא בברואי מטה גם בחלומו והנה ד' נצב עליו, וכן כל ישראל בשעת מתן תורה שהגיעו לתכלית השלימות שבכח זרע יעקב להשיג בעולם הזה גם בשינתן לא עקצתן פורטענא רצה לומר לא היה שום דבר מכאיב ומפריד הדביקות, והוא מצד הרשימו הנשאר מספירת מ"ט יום הקודמין המתגלה גם בעת השינה, ורשימו זה הוא חלות הספירה גם על יום החמישים בכח אף על פי שאינו בפועל כי מתגלית בו על ידי רשימו הנשאר כל כח ספירת ימי הספירה הקודמים, ועל ידי זה נבנה בקרב לבו שורש האתערותא דלתתא לקבלת התורה, ומה דישראל מקדשי לקדושת החג הקדוש שעל ידי זה נשפע אח"כ האתערותא דלעילא בקבלת התורה קדושה דקבוע וקיימא ושלמעלה מהשגתו, וכן מה שמקדשין אותו הרבה מלמעלה:

## פרק יא

**האותיות** הם שורש הכל, כי כל דבור ומחשבה הוא באותיות כידוע, ובדבר ד' שמים נעשו, ובעשרה מאמרות נברא הכל אמירה הוא בלחישו, ואותיות המחשבה על ידם השתלשלו עולמות אצילות בריה יצירה בשלשה מיני מחשבות שבאדם במוח ולב וחבורם הנמשך לדבור שהם סוד חכמה בינה ודעת ואח"כ אותיות הדבור שבהם נעשה עולם העשיה, וזה שאמרו בבראשית רבה שהתורה דפוס של כל מעשה בראשית ודבאורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא היינו באותיות התורה, וכל נברא יש בו אותיות פרטיות שעל ידם נברא והם שורש חיותו וקיומו, והאדם שנקרא עולם קטן שהוא כולל כל הבריאה וכל העולם כולו יש בו כל העשרים ושתים אותיות וע"כ נאמר עליו בצלמנו כדמותינו, וכל ספר יצירה הוא לבאר זה איך הכל נברא על ידי הכ"ב אותיות העולם והאדם ומסיים אלו הם כ"ב אותיות שבהם חקק כו' ועשה מהם שלשה ספרים וברא מהם את כל עולמו וצר מהם את כל היצור ואת כל העתיד לצור וכשבא אברהם אבינו ע"ה כו' נגלה עליו אדון הכל כו' וקשר כ"ב אותיות התורה בלשונו כו' ע"ש, ונראה לי דהשלשה ספרים הם סוד שלשה ספרים הנפתחים בראש השנה של צדיקים ושל רשעים ושל בינונים (ראש השנה ט"ז ע"ב) דהם שתי קצוות וקו האמצעי שיש בכל דבר בהכרח, כי גם מעשיהם של רשעים היה בתחלת הבריאה וכמה שכתוב בבראשית רבה (פרשה ב') על פסוק וחושך זה מעשיהם של רשעים ואמר באיזה מהן חפץ כו' ע"ש, והכונה דכל פעל ד' למענהו לקילוסו וכשם שקילוסו עולה מן הצדיקים כך קילוסו

עולה מן הרשעים (שמות רבה פרשה ז'), וכשהקב"ה עושה דין ברשעים הוא נעשה יראוי ומתרומם, וכלל המבוקש שבבריאה כולה היה התגלות מדת היראה בנבראים וכמו שנאמר מה ד' שואל וגו' ליראה, ועל כן סלקא דעתן יתברך שברא החושך חפץ בו יותר דעל ידו יבואו ליראה ועל ידי החושך יכסה ארץ וגו' על ידי זה עליך יזרח וגו' היינו על ידי היראה הנכנסת בלבבות דבני ישראל על ידי זה שהם האשה יראת ד', אבל האמת אינו כן דהשם יתברך ברא הרע רק כדי לדחותו שיהיה ירא חטא להיות היראה מתעוררת בו מצד המציאות לרע לבד שיירא לבל יכשל חס וחלילה לא ביציאת רע לפועל חס וחלילה, ומכל מקום סוף סוף הרי ברא השם יתברך מציאות הרע שעל זה אמרו בחגיגה ט"ו א' ובבא בתרא ט"ז א' בראת רשעים, וזה סוד הג"ס דספר וסופר וספור, דשלשה דברים יש בכל אות צורתו ומבטאו [שהם הכתב והמכתב דפרק ה' דאבות לפי דעת קצת מפרשים עיין שם במדרש שמואל] והוראתו, וההוראה שהוא מכוון הענין זהו ספר המחשבה מה שנחקק בעצם המחשבה ואינו מתגלה להזולת אלא על ידי הפעולות שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, והוא בסוד נעוץ סופן בתחלתן, והמבטא הוא ספר הדבור שמגלה בו הענין לזולתו העומד לפניו דוקא שיוכל לשמוע דבורו ומושג בחוש השמיעה, והצורה הוא ספר הכתוב דכתיבא ומנחא לכל באי עולם ולכל הדורות ומתגלה גם למי שאינו לפניו על ידי חוש הראיה שרואה הכתוב בספר:

**והם** שלשה עולמות בריה יצירה עשיה, עולם העשיה הוא סוף המעשה שבו מתגלית ראשית המחשבה והם ישראל שעלו במחשבה תחלה (במדבר רבה פרשה י"ד) דנשמתן גדולה ממלאכי השרת שבעולמות בריה יצירה כי השם יתברך הוא צור לבבן ומתגלה להם ספר המחשבה והעומק שבמחשבתו ית' מה דלבא לפומא לא גליא, ועל כן אמרו (במדבר רבה פרשה כ') על פסוק כעת יאמר ליעקב וגו' דמחיצתן לפנים ממלאכי השרת ומלאכי השרת שואלין להם מה פעל היינו בפעולה ועשיה שבזה נגלה העומק ראשית שבמחשבה, וזהו עומק טוב שבעשר עמקים דספר יצירה דשמעתי פירושו עומק טוב ועומק רע היינו מה שהוא בעומק כן וכולו בהיפך, והיינו דרק אצילות כולו טוב ואין שם עירוב רע כלל אבל מבריאה ואילך שהוא התחלת בריאת הנפרדים הכל מעורב טוב ורע, ובעשיה הרע מרובה על הטוב אבל מכל מקום יש בו ג"כ עומק טוב, והוא התגלות העומק ראשית דעולם האצילות אינו מתגלה אלא בלבבות דבני ישראל שבעולם העשיה, ובעולם הזה הדומה ללילה (ריש פסחים) שהוא חושך ומעשיהן של רשעים מתוכו דייקא יזכו לנהורא דעולם הבאב שכולו יום ואור בהיר שאין שם חושך ורע כלל, שכבר נפרד הטוב מן הרע דה' בדד ינחנו ואין עמו וגו' שום תערובות דרע דיזכו לאור עולם האצילות

שהוא האור דשבעת ימי בראשית שגנזו לצדיקים לעתיד לבוא (בראשית רבה פרשה ג'), כשיהיו יושבין ועטרותיהן היינו דיבוקן בשרשן בו ית' בראשיהן ונהנין מזיו השכינה (ברכות י"ז ע"א) היינו שכינה עילאה. וה' ראשונה דשם הרומזת לבינה שבלב שהוא סוד עלמא דאתי שמתגלה דיבוק הלבבות דבני ישראל במקורן שהשם יתברך לבן של ישראל והוא התגלות סוד המחשבה, וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא היינו אפילו רשעי ישראל דכולם צדיקים כדרך שאמרו בנדרים (ל"א ע"ב) אסור בערלי ישראל דכולם נקראו מולים אפילו שהוא בפעל ערל. וכן מי שבפעל רשע הוא רק מצד היצר ולא עינה מלבו וכמה שכתוב בברכות (י"ז ע"א) גלוי וידוע שרצונינו כו' וכידוע דברי רבמ"ם פרק ב' מהלכות גירושין בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני, והגם דחוטא בפעל שמחמתו נקרא רשע מכל מקום אפילו פושעי ישראל מלאים חרטה ובהרהור של חרטה בלב סגי להיות נקרא צדיק גמור כמה שכתוב בקדושין מ"ט ב', ואין לך רשע מישראל שאינו מתחרט איזה רגע אחר שעברה ההנאה ואין שם עוד הסתת יצר מצד עומק הטוב שבמעמקי לבו, ועל כן אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד ע"ב) דאי אפשר לנתק ממנו אותו עומק הטוב דאפילו אותן שאין להם חלק לעולם הבא דורשי רשומות אומרים שיש להן (שם ק"ד ע"ב) ולא השאירו אלא בלעם שהוא מאומות העולם וזהו באותן נפשות פרטיות ומסתמא כן לפי דעתי גם באותן החטאים הכוללים שנמנו במשנה שם שאין להם חלק לעולם הבא שהם נגד אותן הנפשות דשלשה מלכים וארבעה הדיוטות כמה שכתוב במקום אחר, ולא שיש בזה מחלוקת רק שהמשנה הוא חכמת התורה שבעל פה המושגת בעולם הזה וכפי משפטה הוא כן שיש בחטאים אלו ובנפשות אלו השתקעות כל מעמקי לב ברע חס וחלילה, אף שמכל מקום אי אפשר שלא ישאר עדיין איזה עומק טוב בזרע יעקב אע"ה שמטתו שלימה ואין בו פסולת, אותו עומק אינו אלא רשימו הנשאר כמדת כל אור כשניתק מניח אחריו רשימו וכן אור זה שבשורש זרע ישראל אף על פי שניתק לגמרי חס וחלילה על ידי חטאיו בלי הרהור תשובה כלל ג"כ מכל מקום השאיר אחריו רשימו, אלא שרשימו זה אינו מושג כלל בהתגלות האור בפעל שזהו התגלות האור דעולם הבא שהשיגוהו חכמי ישראל, ורק דורשי רשומות הם השיגו גם רשימו זה וסוף סוף יש להם חלק לעולם הבא וכולם דבקים בד' אלקיהם להיות חיים כולם היום, והוא הדביקות דעולם העשיה באצילות בסוד נעוץ סופן בתחלתן שיתגלה כשיחדש הקב"ה עולמו ויתהפך העולם הזה לעולם הבא, וכל העולם הזה הכנה לו כמה שכתוב באבות כפרוזדור וכערב שבת שלפני השבת, ומכל מקום מצד העולם הזה שהוא עלמא דשקרא ורובו רע בפעל נקרא ספרן של רשעים, [ופירוש נכתבין כו' על מעשה הרשעות וכדרך

שאמרו האריז"ל על מאמרם ז"ל מעשיו נפטרין לפניו כפי גירסא הישנה בתענית י"א א' לא כהגהת מהרי"ב שם נפרטין ע"ש, ולא ראה דברי האר"י בלקוטי ש"ס עיין שם דמפרש נו"י ודבריו ברוח הקודש שאין להרהר אחריו] והיינו רשעי ישראל, דרשעי עכו"ם אין להם שום ספר וחקיקה במחשבתו ית' כלל רק פושעי ישראל שעתידין שיקראו חסידים כמה שכתוב בא"ב דרבי עקיבא על פסוק וחסידיך ירננו, שהוא למעלה מצדיקים והיינו על ידי התשובה דבמקום שבעלי תשובה עומדין כו':

**וכל** מעלת ישראל על המלאכים הוא רק מצד שיש להם יצר הרע ומלאי עון ועם כל זה גם בתוך החושך ד' אור להם ומטפסים ועולים בחושך זהו רבותא ומה שהשם יתברך מתאוה להם, מה שאין כן המלאכים שהם במקום האורה מה רבותא שרואים ושמאיר להם, וע"כ ספרן של רשעים שהוא היותר גרוע מאן דאיהו זעיר איהו רב והוא באמת היותר גדול, אלא שבעולם הזה הוא בהעלם עצמות הספר דמחשבה והשם יתברך הבטיח כי לא ידח ממנו נדח, והעלאתם הוא בהגעה למקורם ושרשם במחשבה העליונה שהוא מקום היותר עליון של שורש נשמת ישראל, כי למטה כבר קלקלו וצריך להעלותם לשורש העליון שאי אפשר לקלקלו וזהו נעיצת הסוף דייקא בהתחלה, ועולם היצירה שהוא עולם המלאכים שנבראו מדבורו ית' כרמוז בדרז"ל בפרשת חלק על פסוק וישם ד' דבר בפי בלעם, מלאך הוא ספר הדבור והם שומעים קול דברו ושם הטוב ורע שוה כנודע וזהו ספרן של בינונים, וספרן של צדיקים שומרי תורת ד' הוא הספר תורה דכתיבא ומנחא לכל הדורות לעשות את כל דברי התורה הזאת, כידוע ששים ריבוא אותיות התורה נגד ששים ריבוא נשמות בני ישראל שהם עצמן אותיות התורה, וידוע דיש שלש מדרגות נפש רוח נשמה, נפשין מעשיה ושם החטא גורם המיוחס לחלק הנפש כמו שנאמר נפש כי תחטא, ורוחין מיצירה הוא הרוח ממללא וכח בדבור ונשמתין אתגזרין מכורסיא עולם הבריאה הוא חלקן של צדיקים כמה שכתוב נשמה שנתת בי טהורה היא ושם הוא האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא דאמרו ז"ל היכן גנזו בתורה, היינו בתורה שבכתב ובאותיות שבכתב שבהם ראשית השתלשלות הגילוי מאותיות המחשבה, ובהתגלות זה אין צריך לנוכח והוא בעולם הבריאה שהוא התחלת עלמין דפירודין שהם העלם הנוכח שהיא נמשך מה' ראשונה דשם שהיא אימא עילאה דהכרת הנוכח שם להשיג ה-י' שהוא חכמה העליונה שהתורה שבכתב נובלות הימנה וזה נעלם שם, משא"כ ביצירה שהוא נגד ו' דשם סוד אתה ברוך אתה ד' כנודע דשם הכרת הנוכח אף דהוא מדרגה קטנה ההכרה בו ממדרגה קטנה ואפשר להשיג, וע"כ שייך בו שמיעה אבל אינו אלא למי ששומע, מה שאין כן הראיה הוא לכל באי עולם וכשישראל

צדיקים הוא ניכר לכל גם לאומות העולם כמו שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך, וזהו מצד אחיזתם בששים ריבוא אותיות הכתב דתורה, והאחיזה בששים ריבוא אותיות הדבור הוא האחיזה דכל הנפשות מישראל בתורה שבעל פה, ונראה לי דהמשניות שהם יסוד תורה שבעל פה וכללותה יש לכל ישראל אחיזה באותיותיהם כמו באותיות התורה, וששים רבוא אותיות המחשבה הם נעלמים בעולם הזה כי אחיזת נפשות דישראל בהם הוא מצד שרשם הנעלם שהוא סוד חיה ויחידה שהם נגד שתי המחשבות שבמוח ולב, והם עומדים רק בסוד מקיפים כנודע כי אין להם התלבשות בעצם נפש האדם בעולם הזה כלל, אבל יש להם היכר מצד המעשים והפעולות שהוא בכח הנפש שהיא מדרגה אחרונה, ולעתיד שיתגלה זה דכל מעשינו פעלת לנו שכל פעולת הנפש הכל מהש"י, ואף הפעולות היוצאות מסדר התורה הם כבשי דרחמנא ונמשכים מאמיתת מחשבתו ית' על דרך עת לעשות לד' הפרו תורתך, זהו מה שכתוב בפרק רבי עקיבא אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות ששת ימי בראשית, היינו שכך היו מסודרים בראשית המחשבה דבריאת עולם שהיה בששת ימי בראשית, וכשיתברר זה שיתגלו אותיות המחשבה אז כשלג ילבינו כל חטאי ישראל כנזכר דיהיו נקראים חסידים שכל מעשיהם ביציאה מדברי תורה הוא כמו חסיד העושה לפנים משורת הדין להחמיר על עצמו או משום עת לעשות לד':

**והכתב** והמכתב שהם ספר וסופר נבראו בששת ימי בראשית, אבל הסיפור שהוא המחשבה שבאצילות לא שייך בו בריאה והוא באצילות הקודם לבריאה, רק המעשים ופעולות הנמשכים ממנה הם מסודרים ששת ימי בראשית וגם זה בהעלם בעולם הזה, ומכל מקום מצד האמת הרי יש לספרן של רשעים קדימה וע"כ הקדימוהו רז"ל ראש השנה ט"ז ב' לספרן של צדיקים ובינונים וכן אח"כ במקראות דמייתי הקדימו, ולכאורה לא היה ראוי לאקדומי פורעניתא וקלקלתא. וגם מה שכתוב שם ימחו מספר זה ספר של רשעים דקדקו המפרשים למה ביקש דוד המע"ה על שונאיו שימחום מספר של רשעים מוטב שיכללו עמם, ועוד דגבי ספר של בינונים אמר ועם צדיקים אל יכתבו משמע הא עם רשעים יכתבו לא שימחו מן הספר לגמרי, וכן דקדקו על מה שאמרו מחני נא זה ספרן של רשעים מה טיב משרע"ה בספר של רשעים שיבקש למחקו משם, אבל הוא תוכן דברי אשר דברתי כי ספר של רשעים הוא ספר המחשבה של השם יתברך שישראל עלו בו במחשבה תחלה ונחקקו שם, והרשעים לא נשאר להם אחיזה אלא בספר זה העליון שלמעלה מכולם והם אותם שיש להם חלק לעולם הבא, ושונאי דוד המע"ה שכבר כרתן ברוח הקודש מעולם הבא בקש עליהם שימחו גם מספר זה דהיינו ניתוק שורש היהדות

שלא יהיה להם חלק לעולם הבא, ומשרע"ה בחטא ישראל שרצה השם יתברך להעבירם מן העולם חס וחלילה לגמרי ושיעשה אותו לגוי גדול המאוחז בכל ג' ספרים הנזכרים והוא לא רצה בזה, שפיר ביקש מחני נא מספרן של רשעים שהוא הספר העליון דשורש היהדות שגם הרשעים אחוזים בו ומה שכתוב אשר כתבת זה זה ספרן בינונים אינו סותר מה שכתוב ולמידק מינה איפכא דספר הכתב הוא ספר של בינונים, דיש לומר דדייק אשר כתבת דנקרא כתיבה רק לגבי השם יתברך זהו ספר של בינונים דלגביה גם הדבור הוא חקיקה גמורה וככתיבה, וכדרך שנאמר וכל העם רואים את הקולות שאותיות הדבור נחקקו לפניהם כבכתב עד שהיו רואים את הנשמע, וזהו כתבת דייקא מה שאי אפשר לבשר ודם הוא ספרן של בינונים, ומה שכתוב ועם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינונים לאו מאל יכתבו ולשון כתיבה דייק, רק מלשון ועם צדיקים משמע דיש שם בספר צדיקים ורשעים ומבקש שלא יכתבו עם הצדיקים רק עם הרשעים [כי הרשעים שבספר של בינונים הוא חלק הרע המעורב בו שעתיד ליפרד וליכרת לגמרי מה שאין כן ספר של רשעים דרומז לעומק טוב שיש גם ברשעים כנזכר] והיינו ספר של בינונים דיש שם צדיק ורשע טוב ורע, [וזה דלא כצמח צדק סימן י"א שהבין דלבינונים קרי צדיקים ולמד מזה לדינא ע"ש, והוא תמוה דאפילו תימא דניתן ליאמר כן בעלמא בסתם על דרך לגבי זבורית הוי גם בינונית עדית, מכל מקום בזה דמיירי בג' ספרים ספר של צדיקים ושל בינונים ומיירי גם בצדיקים באמת ג"כ איך שייך דיקראו לבינונים צדיקים, דאם כן במה יבדלו מספרן של צדיקים, אבל פשוט דליתא וכוונת הגמרא מלשון ועם צדיקים וכמו שנתבאר ולעולם צדיקים צדיקים ממש לא בינונים רק דבספרן של בינונים התלוים ועומדים עד שיכריעו מעשיהם ויש שזכו ויש שלא זכו הרי יש שם צדיק ורשע ושייך על זה לשון ועם צדיקים ופשוט] ולספרן של צדיקים קרי חיים דהם הדבקים בד' חיים כולם היום, ובאידך קרא דריש להו מספרך דזהו ספרו של השם יתברך ביחוד דצדיק הוא ד' ולא יגורך רע כתיב, ועיקר בקשת המחייה הוא נסמך לספרן של רשעים ביחוד לפי ששם אחוזים גם רשעי ישראל דעמך כולם צדיקים והוא יבקש על מחיית השורש. ולשון כתיבה שייך בכולם שהרי כולם נקראים ספרים וכמה שכתוב דגם על ספר הדבור יצדק כתיבה, וכן על ספר המחשבה כתיבתו הוא בעולם העשיה הגופני שהיא רושם מאותיות המחשבה הניכרים מתוך המעשים, וכך קבלתי כי העולם כולו הוא ספר שעשה השם יתברך [ונהירנא דבילדותי ראיתי ספר מצוות עשה להאדומי ושם מביא בשם ספר מיוחס לחנוך אצל האומות וכמדומה דשם נמצא קצת שמץ דבר מזה איך כל הנבראים שבעולם הם צורת אותיות שחקק השם יתברך בעולמו שהוא ספרו]

ושהתורה הוא פירוש שעשה וחיבר על אותו ספר, והם קושט דברי אמת כי התורה היא נובלות אותיות המחשבה עצמם שנתגלמו ונתלבשו בציור אותיות הכתב, מה שאין כן העולם הוא רק רושם והיכר בעלמא, ועל ידי התורה יכולים להבין הרמיזות של הרושם וההיכר שיש במעשים ע"מ שבמחשבתו ית' ומכל מקום גם כל מעשה ונבראי העולם כולו הם ספר שלם שבו חקק כל אותיות המחשבה דרך העלם גדול שאין שום נברא ויצור שאינו רושם על דבר וענין מיוחד במחשבתו ית', דלא תוהו בראה והכל בכוונה מיוחדת למענהו לקילוסו ולגלות על ידי זה כבוד שמים, וכמו שכתב הר"ב ז"ל על מלאה הארץ קניניך רצה לומר איך לקנות אותך ולהשיג אותו ית':

**והכל** אחוזים בנפשות מבני ישראל אפילו בעלי חיים טמאים ואמות העולם וכמו שנאמר יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, דכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל ישראל שהם יכירו על ידם כח מלכותו ית' ועומק מחשבה העליונה הניכרת מתוך מעשיו, וכולם מקבלים חיותם מהנפשות דישראל שהם אחוזים בעצמיות אותיות המחשבה ועל ידיהם הוא השתלשלות דמחשבה להגיע לסוף מעשה, ולעתיד כשיבוקש עון ישראל ואיננו שיהיו כולם צדיקים ויבוער הרע ויצר רע מן העולם יתבטל גם הטומאה מבעלי חיים כמה שכתוב חזיר שעתיד לחזור להיתרו, שהיה לו קודם מתן תורה או קודם חטא אדם הראשון, אף דלדידיה נאסר בשר היינו להמית אבל הותר במתה מעצמה אפילו מהטמאים] וכמו שנאמר וגר זאב עם כבש וגו' ובאומות העולם נאמר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו', וכמה שכתוב בעבודה זרה (ג' ע"ב) דכולם גרים גרורים לעתיד לבוא ולא שיהיו כבני ישראל דה' בדד ינחנו, ואין להם אחיזה אפילו באותיות הכתיבה והתורה דלא עשה כן לכל גוי וכל שכן באותיות המחשבה. רק באותיות הדבור, דעכו"ם אפילו שמדבר בלשון הקודש לשונו סרוח, כי אין להם שייכות לדבור הקדוש שהוא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה שכינת עוזו ית' בכנסת ישראל עמו והוא סימן דישראל כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תשא ל"ד) מי שמסטוריי בידו כו' על תורה שבעל פה, אבל אז כשיהיה ביטול היצר לא בלאכפיא כבעולם הזה רק בלהפכא חשוכא לנהורא ושהמר ישוב למתוק, אז אהפוך וגו' גם לאומות העולם שיהיה להם שפה ברורה ולא לשון סרוח שיהיה להם אחיזה בדבור הקדוש, כידוע דמשכן הגרים תחת כנפי השכינה, וזהו לימות המשיח אבל לעולם הבא שיתגלה עולם המחשבה אז יתקיים ד' בדד ינחנו רק אותם שעלו במחשבה:

**ואברהם** אבינו ע"ה שנקרא תחלה לגרים בריש חגיגה (ג' ע"א) איתא דקשר כ"ב אותיות התורה בלשונו, שזכה תחלה רק לאותיות הדבור עד שהוליד יצחק ועד אחר נסיון עשירי

דאתכליל כו', וזה היה בראש השנה כמאמרם ז"ל (ראש השנה י' ע"א) דנפקדת שרה והיינו בהריון שמאז נקרא אב כמה שכתוב במגילה י"ג א' ובסנהדרין ס"ט א', ואז הוא הרת עולם זמן המחשבה וההריון כמה שכתוב תוס' בראש השנה (כ"ז ע"ח) בשם ר"ת דהמחשבה היה בתשרי והמעשה בניסן, וכן לידת יצחק בניסן בפסח, וע"כ בניסן היה יציאת הדבור מהגלות דמצרים שנאמר כי גרים הייתם וגו', שהיה שם בסוד נפש הגר עד מתן תורה שזכו להיות כנסיה שלימה מיוחדת להש"י, ובניסן נתגלו אותיות הדבור עד שנפתח הפה להסיח ולספר ביציאת מצרים כל הלילה ולשיר שירת הים, וזהו חודש האביב דאתוון כסדרן כי סדר האותיות הם ממטה למעלה תחלה א' ואח"כ ב' למעלה ממנו וכן כולם עד הש' שהוא יסודא דקשוט כמה שכתוב בזוהר, שהאותיות הם אותיות התורה הנקרא תורת אמת והשורש וההתחלה מעילא לתתא הוא באות הש' הרומז לג' אבהן, כידוע שהם השורש ויסוד לאומה הישראלית שהם כולו זרע אמת הנשרשים באותיות התורה, אבל אות הת' קבלתי שהוא רומז לעולם הבא ולמעלה מהשגות דעולם הזה , ודע"כ כל הגוזמות הרגילות בתלמוד הם במספר תלת מאה [כמה שכתוב רשב"ם פסחים קי"ט סוף ע"א] שהוא המספר היותר גדול מצד העולם הזה ונראה לי דרומז לאדם הראשון שהוא נשמת משיח כנודע, ועליהם התי"ו הרומז ת' תחיה כו' כמה שכתוב בפרשת במה בהמה (נ"ה ע"א), ואילו זכה אדם הראשון היה גם עליו הת' רומזת תחיה אלא שלא זכה ורמזה להיפך, ומשיח יזכה לת' תחיה דחיים שאל נתת לו, ובודאי לעצמו מאחר שתיקן אדם הראשון ולא חטא מה צורך לבקש דמהיכ"ת ימות ואין מיתה בלא חטא (כמה שכתוב שם), ואף דאתותב (שם ע"ב) מארבעה שמתו בעטיו של נחש, מכל מקום עטיו של נחש עצמו היינו חטא שבשורש מאדם הראשון והוא יתקן גם זה והרי אמרו ז"ל (קהלת רבה ג' י"ד) אם יאמר אדם שגם אם לא יחטא ימות הרי אליהו שלא חטא וחי לעולם, אבל עיקר השאלה וההבטחה היה על בקשתו החיים לכל באי עולם, וכמו שאמרו ז"ל (סוכה נ"ב ע"א) שהוא יבקש זה להחיות משיח בן יוסף שנהרג שהוא מצד חסרון שיש בישראל בשמירת הברית קודש דרגא דיוסף הצדיק, ואף על פי דעל האמת גם ערלי ישראל נקראים מולים כמה שכתוב בנדרים (ל"א ע"א) היינו שומרי הברית, ואפילו בועל ארמית שבזה היה נסיון יוסף דהוא עיקר קלקול הברית שאמרו בעירובין י"ט א' דמימשכא ערלתיה ולא מבשקר ליה, הרי המשוך גם הוא מהול גמור מן התורה ואין צריך למולו שנית אלא משום מראית העין והיינו דלא מבשקר למראית העין לבד, וכל זה זמן העולם הזה שהוא עלמא דשקרא דהאדם יראה לעינים לבד תקנו חכמים הרבה דברים ואיסורים משום מראית העין, כי האדם צריך שמירה שלא יהיה עליו טענה

גם למראית העין דיש משפט גם על זה, אבל כשיגלה אורו של משיח שהוא שער הכניסה על ידו לעולם הבא יתגלה אור התי"ו דפירושו רושם, שהוא אור הרשימו שהיו דורשי הרשומות מכירים גם על פושעי ישראל דכולם יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ק"ה ע"ב) דאף דניתק כל האור עדיין נשאר רושם, וכל שרישומו של אות ניכר הרי יש צורת אות עליו והתגלות רשימו זה לכל ישראל, וכל העולם כולו יחיה על ידי משיח שיתגלה התי"ו והרושם דת' תחיה שהוא הדביקות באלקים חיים שיש לכל אחד מישראל, ואף דנמשכה ערלתו למראית העין עדיין רישומו של מילה ניכר, וזהו שלימות כל הכ"ב אותיות להשיג עד הרשימו שהם אותיות המחשבה שרישומן ניכר בסוף מעשה, וזהו סדר הא"ב שלנו כפי סדר השגה שלנו ממטה למעלה:

**וזהו** בניסן דאז היה בריאת עולם בפועל שההארה בו מצד השגת התחתונים, וע"כ אז התחלת בנין כנסת ישראל לאומה שלימה והחודש הזה לכם דייקא ראש חדשים, ולמלכי ישראל מניסן מנינן שאז התחלת מלוכת ישראל והתגלות כנסיותם, והולכים ומתעלים בסיון להשיג אותיות הכתיבה בקבלת התורה שבכתב, ואח"כ בתשרי אותיות המחשבה שאז הוא בריאת עולם במחשבה וע"כ סדרן למפרע, שזהו הסדר שמצד השם יתברך מעילא לתתא כפי סדר השתלשלותן מתחלת המחשבה עד סוף המעשה שהוא על סדר תשר"ק, דעל כן איתא בריש הקדמת הזוהר דבשעת בריאת עולם עאלו לפניו אתוון למפרע ע"ש, והיינו דזהו סדרן מצד הש"י, וההתחלה בראש השנה הוא בהעלם ובכסא ליום חגינו שהחודש מתכסה בו (ראש השנה ח' ע"א), רצה לומר חידוש הלבנה שכנסת ישראל נמשלו לה, כי הוא בסוד חיה יחידה העומדים בעולם הזה רק בסוד מקיפים, והם נגד כתר וחכמה שהם למעלה מהשגת אדם שהוא רק בבינה שבלב ששם ההרגשה, וע"כ אז יום הדין ושלשה ספרים נפתחים, כי מצד ההתבוננת באותיות המחשבה כל באי עולם עוברים כבני מרון בסקירה אחת, שבמחשבה אין שם חלוקים מורגשים כבאותיות שבדבור ובכתב ובה נעוץ גם סוף המעשה וכלול גם הספרים שבכתיבה ובדבור, ובפתיחת ספר המחשבה שהוא הראשון נפתחים שלשתם, ומתחיל הארת אות התי"ו הרושמת על הספרים, וקודשא בריך יהיב עטין בכולא בתקיעת שופר הרמוז באות הת' והש' שהוא יחוד וחבור תחלת המחשבה עם סוף המעשה, וזהו על ידי הקול שלמעלה מהדבור וחתוך אותיות בפעל רק בו מתגלה אותיות המחשבה והצעקה שבלב, כידוע שמכל מחשבה שבלב אי אפשר שלא יצא לפעל איזה קול המורה על השתקעות ותקיעות עומק המחשבה והקול קול יעקב שמטתו שלימה, שבו מתגלה אור זה דישראל עלו במחשבה, ואפילו פושעי ישראל יש להם אחיזה בקול זה של צעקה

אמיתית איזה פעם בכל ימי חייו מעומקא דלבא להש"י, אם קול של שמחה מצד האהבה והכרת חסדיו ורחמיו ית', או קול גנוחי וילולי מצד היראה והפחד, וזהו קול השופר שעל ידו יעלה זכרונינו לטובה בהזכרת כל הקולות דאתערותא דלתתא, וממתיקים קולות הפחדים בקולות השמחה דתקיעה לפניה ולאחריה כי אהבתו ית' באמת חופפת עלינו מכל צד, ובזה נתהפך יום הדין ליום רצון כי מה שהיה בהעלם וחושך דעולם הזה שמחמתו *בכתי"ק אחר תיבת שמחמתו נמחק תיבה אחת ונראה דצריך לומר נידון* שב לאור גדול והתגלות איך כל ישראל מושרשים במחשבתו ית' ושהוא שוכן בקרב מעמקי לבם, והולך ואור בימי תשובה כל עשרת מדרגות הקומה דתשובה עד יום הכפורים שהוא שלימות כפרת התשובה בסוד עולם הבא תרעא דחירו, כי אין הקלקול מגיע לשם כלל שאפילו הגדיל עונות זו למעלה מזו לא ניתק מהשורש, ואז הוא זמן דבהמצאו דזהו התעוררות תחלת המחשבה בבריאת עולם שהיה הבריאה לרצון לפניו:

**וראש** השנה הוא הראש וראשית ההתגלות דיש מאין נגד ה-י' דשם הקדוש, ויום הכפורים הוא סוף התגלות ראש זה שהוא מוח הבינה, וה' ראשונה דשם, ואח"כ יעקב נסע סכותה הוא הו', והושענא רבה ושמיני עצרת ה' אחרונה, ובזה נשלם השם הקדוש המיוחד ביחוד שלם דעל כן בשמיני עצרת פר אחד כו', וכל ישראל אגודה אחת רשעים וצדיקים ובינונים כולם יחד זרע אמת, אפילו הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח היא בגימטריא זרע לומר שאף שאין בה שום שלימות מצד עצמה, מכל מקום שלימותה מצד שרשה שהכל אגודה אחת כולו זרע קודש, וכל השלשה ספרים הכלולים בשלש אותיות אחרונות של השם עם ה-י' שהוא על שם המחשבה כנודע והוא וקיצו רומזים לחיה ויחידה כנודע, הכל מתייחדים ביחוד שלם וכולם מקבלים פתקיהם אז בכתיבה וחתימה טובה לחיים טובים ולשלום דדידן נצח ואז שמחין אח"כ בשמחת תורה שבו משלימין התורה שהוא ג"כ שלימות כל הכנסת ישראל הכלולים ואחוזים באותיות התורה, שבה כלולים כל השלשה ספרים שהכל כלול בזאת התורה שבכתב, דגם כל תורה שבעל פה ואותיות הדבור ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, וכן כל אותיות המחשבה כלולים בה שהרי הוא נובלות המחשבה העליונה, וכאשר מתייחד הכל אז זוכין לשלימות התורה ולשמוח בשמחתה, ובזה נעשה הכנה טובה על כל השנה כולה, להיות כל המחשבות והרצונות והדבורים והמעשים קודש לד', אשרי הזוכה לכך בפועל גלוי בעולם הזה, [והנה שוב זכיתי ומצאתי בליקוטי הש"ס מהאריז"ל בשם הרח"ו דשלשה ספרים דראש השנה הם שלשה ספרים דספר יצירה ע"ש, ואהניין מאוד דכיונתי לאמת בשורש הדבר אף שלא ביאר על דרך שביארתי]:

## פרק יב

**חודש** תשרי נברא באות ל' כמה שכתוב בספר יצירה פ"ה המליך אות ל' בתשמיש וקשר כו' מאזנים בעולם ותשרי בשנה ומרה בנפש כו', וידוע דל' נקרא מגדל הפורח באויר בסנהדרין ק"ו ב' ללישנא קמא דרש"י שם מפי השמועה ובערוך ערך מגדל יעו"ש, וכן הוא בזוהר יתרו צ"א א' עיין שם ובזוהר חדש שיר השירים דף ז' ע"א ד"ה ובספרא, ועיין בהקדמת הזוהר ו' א' דדיירין בהאי מגדלא דפרח באוירא קודשא בריך הוא וחד מסכנא ושם בית מותבא דרב המנונא סבא אחר פטירתו ע"ש, ובתיקוני זוהר תיקון כ"א נ"ב ריש ע"ב איתא ברתא איהי על מגדלא דפרח באוירא ומכרזין כל מאן דקטל לחויא יהבין ליה לאנתו כו', ושם תיקון נ"ה צ"ב א' איתא ל' אימא עילאה דאיהי מגדל עוז שם ד', נראה דמפרש מגדל עוז וגו' אאותו מגדל הפורח שהוא אות הל' ושהמגדל עצמו הוא אימא וברתא היא דיירא ויתבא במגדל זה, והיא כנסת ישראל שנקראת דלה כמה שאמרו בפרק ערבי פסחים על פסוק דלותי אף על פי שדלה אני כו', וכאמרם ז"ל (בראשית רבה פרשה ע"א) דבכל מקום עני ורש ומסכן וכו' בישראל הכתוב מדבר, וגם משיח נקרא עני ורוכב וגו' והוא השלמת כנסת ישראל וזהו חד מסכנא, ועל כן רב המנונא סבא וכן בריה [כמה שכתוב בתיקון כ"א שם נ"ב סוף ע"א] ג"כ בית מותבם שם, כי יש להם שייכות עם נשמת משיח, וכן הוא שם בהקדמת הזוהר ז' ב' דראוהו מנהיר שרגין בהיכלא דמלכא משיחא, הרי דהיה מותביה בהיכל המשיח, וזהו המגדל שאמר להם, ובזוהר שלח קס"ד סוף ע"א איתא מגדל עוז דא כנסת ישראל, וכן הוא בפרשת בראשית ל"ז ריש ע"ב דדא הוא מגדל דוד, ונראה דאינו סתירה דשם מפרש על השוכן במגדל, וכן איתא בתיקון י"ג כ"ה ב' ברתא דמלכא דאיהי צלותא דיתיב [צ"ל דיתבא] על מגדלא דאתמר בה מגדל עוז וגו' ע"ש, ועיין בעץ חיים היכל ו' שער ב' פרק ב' דיסוד דנוקבא פורח באויר ואין לו על מה שיסמוך יעו"ש, והוא מכוון ללשון הכתוב בו ירוץ צדיק דהיינו סוד דז"א וכנודע, ובליקוטי תורה פרשת וישב כתב כבר בארנו ענין היסוד [דז"א] שהוא סוד מגדל הפורח באויר שאין לו על מה שיסמוך ע"ש, נראה דעל שם דבו ירוץ וגו' נקרא גם הוא מגדל כו', ונראה דגם אימא דאיהו מגדל כו' היינו יסוד דאימא וכל יסוד נקרא כן, וזהו המליך אות ל' בתשמיש שהוא ביסוד:

**והענין** דהאותיות נקראים בספר יצירה אבנים והמלות הנבנות מהאותיות בתים, שהוא בנין קבוע שיש להם יסוד קבוע וקיים, כי הם אותיות התורה דכתיב בה אמת ושפת אמת תכון לעד כבנין קבוע ולא דבר המטלטל שאין לו קביעות וקיום. ועל כן איתא מגילה ט"ז ב' ואמת שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה, יחסו זה למדת האמתות שבתורה

כי גם השיטין ושורות העמוד המשילו לבנין החומה במה שכתוב שם אריח על גבי לבינה ע"ש, וע"כ נקרא שורה על שם החומה שנקרא ג"כ שור בלשון הכתוב ובארמי שורא שכמו שמלה אחת נקרא בית כן כל השורה נקרא חומה, וע"כ צריך שרטוט שלא יהיה אחד יוצא ואחד נכנס דאז אינו דוגמת חומה הקבועה רק כל אות בפני עצמו כדבר המטלטל ולא הקבוע וקיים, וכאמיתות של תורה הוא שיהיה קביעא וקיימא לעד על כן צריך שרטוט שיהיו קבועים ביושר כמשפט הקבועות, והל' הוא בולט ויוצא מן השרטוט וע"כ נקרא מגדל לא אבן ובית, דהמגדל הוא המיטלטל ממקום למקום ואינו קבוע והיינו גגו של ל' כמה שכתב הערוך כי גופו צריך שלא יצא משרטוט ככל האותיות, ונמצא הגג יש לו סמיכה למטה על האות, אבל קביעות כל האותיות הוא בשרטוט של מעלה ומלמטה אין צריך שיהיו שוין כלל, דאין הקביעות שלהם מצד מטה דהיינו מצד המקבלים השפעתם דבזה אינו שוה בכל מקום ובכל זמן ובכל נפש, והכל כפי ערך המקבל ופעמים נהר יחרב ויבש חס וחלילה השפעת איזה אות לאיזה נפש אם פגם בו, אבל קביעותם הקיים לעד הוא בענין עצמותם וקבלת שפעם מלמעלה דהתורה נצחיות שהיא תורת אמת היוצאת מאמיתותו ית"ש הבלתי בעל תכלית שאין לו הפסק, וגגו של ל' הוא להיפך יש לו קביעות למטה ולא למעלה שהוא העומד על גבי האות ומשפיע להאות, אבל אין לו קביעות למעלה אם יאריך או יקצר, והוא כמו כתרי אותיות והתגין שעל גבי האותיות דג"כ אין להם קביעות למעלה אלא שהם אינם מגוף האות יש לו קביעות למעלה והכתר כך הוא קביעותו להיות עומד על גבי הראש, ואף על פי שהוא כתר ועומד למעלה אינו אלא נטפל להגוף הנכתר וקביעותו הוא בקביעת הגוף, מה שאין כן גג הל' שהוא מגופו של אות ואין האות נשלם כלל עדיין שם בגופו של מטה אצל השרטוט רק כולו עם הגג אות אחד על כן כולו אין לו קביעות על ידי הגג, וזהו הפריחה באויר על דרך שנאמר חגיגה י' א' היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמוכו, פירש"י שהוא מתורה שבעל פה ורמז מועט בתורה שבכתב, ואין הכוונה ברמז זה על מה שאמרו בגמרא מקרא דהוא אין מוחל כו', וכיוצא בו, דהני מאן דאמרי סבירא להו יש להם על מה שיסמוכו עיין שם בגמרא דכל דרש מלשון הכתוב הרי יש לו סמך בכתב, אבל הפריחה באויר הוא מה שאין לו רמז דרש בגופו של כתב אלא רמיזא בעלמא בכתרי אותיות שהיה רבי עקיבא דורש (מנחות כ"ט ע"ב), שכמו שאמרו ז"ל (במדבר רבה פרשה י"ח) דבלוחות בין דבור לדבור היו כל מצותיה של תורה, כך בתורה שבכתב בין שיטה לשיטה רמוז כל תורה שבעל פה כולה וכל מקום שתלמיד ותיק

עתיד לחדש דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, הכל רמוז באויר שבנתים בתגין וכתרי האותיות וכיוצא, וזהו כונת הלשון פורחין באויר היינו האויר שבין הכתב:

**וגופו** של כתב הוא בנין הקבוע וקיים שבנה וקבע מלכו של עולם, וההשפעה מצידו ית' בקביעות שוה על כן תורה שבכתב כתיבא ומנחא לכל באי עולם, והתורה שבע"פ הוא מה שנמסר לחכמים לחדש ולהשיג כל אחד כפי כחו וחכמתו, ומי שאינו חכם אין משיג ומחדש כלום וכל ההשגה הוא מצד המקבל ומצידו אין לו קביעות, ואפילו לאותו המשיג ההשגה היא דרך פריחה בשכל בלא קבועות פעם נגלה ופעם נעלם, והיתר נדרים אף שהוא הלכה מקובלת ולא מחידוש חכמים, מכל מקום הואיל והדבר נמסר לחכמים להיות לשונם מרפא ושיוכלו להתיר מה שאסרה תורה ואין בזה הלכה קבועה, ואינו דומה לגופו של נדר אם ירצה יאסור על עצמו, דזה מסור לכל אחד ואין צריך חכמה כלל ואם כן אין איסורו מצד כחו וחכמתו אלא מצד התורה שקבעה עליו דכל היוצא מפיו יעשה ולא יחל, ושפיר נכתב איסורו בתורה בהדיא ויש לו על מה לסמוך, מה שאין כן ההיתר דתלוי בחכמה שהרי נמסר לחכמים יחיד מומחה דוקא או הדיוטות שלשה דוקא שהם בית דין לכל דבר הצריך בית דין דאי אפשר דליכא חד דגמור (סנהדרין ג' ע"א), ויש בהם חכמה ותלוי כפי השגת חכמת המתירים דהחכם יותר יוכל למצוא פתח לנדר מה שאין אחר יכול למצוא, דעל כן היו הולכים לחכמים לבקש פתח וכמה שכתוב בנדרים ועל כן השאירתו תורה פורח באויר שכיון שנמסר לחכמים מצד השגת החכמים אין לו קביעות. והל' הוא גוף אות שבכתב וג"כ אין לו קביעות ופורח באויר, רק שהוא מגדל הפורח להיותו אות גמור דכתב הבונה בית וזה מגדל הגבוה מבית כמשמעות מגדל בכל מקום וכן המגדל דדור הפלגה, ולמ"ד הוא לשון לימוד שממנו הוא הלימוד והיניקה דתורה שבעל פה, וחביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה (שיר השירים רבה פרשה א') כי תורה שבכתב הוא השגת הנבואה מנביא גדול כמשרע"ה וחכם עדיף מנביא (בבא בתרא י"ב ע"א), כי הוא משיג ברוח הקודש מקודש העליון חכמה עילאה שלמעלה מהתורה שבכתב שהיא נובלות חכמה עליונה (בראשית רבה פרשה י"ז), וכידוע מהאריז"ל בשער הנבואה בנבואת משרע"ה מאיזה מקום היה, והוא גילה רזי עולמות העליונים יותר, ולא שמשה רבינו ע"ה לא היה משיג מה שהוא השיג דברוח הקודש ודאי היה משיג ונגלה לו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וזהו השגת תורה שבעל פה שמצד החכמה ובינת הלב, אבל בנבואה מה שהשם יתברך הראה וגילה לו כדרך השגת הנביאים זה לא נגלה לו רק כפי מדרגתו, והשגת הנבואה גדולה מצד שיש לה יסוד על מה לסמוך שהיא דבר ה' אשר עליו אין להוסיף ולא לגרוע והם דברים קצובים וקבועים

וקיימים, ומצד זה השגת רוח הקודש של חכמי תורה שבעל פה גדולה, שאף על פי שפורחת באויר כי אין לה יסוד קבוע לסמוך עליו בבירור לדעת שהוא דברי אלקים חיים ושהן הן הדברים הנאמרים ברוח הקודש מאחר שהוא מוציאם מחכמת לבו ואולי טועה בדמיונו, מכל מקום נגד זה הל' גבוה גבוה מכל האותיות שהשגתו בלא קצב וגבול, ולמעלה מכל שפע ההשגה הנקצב ברצון השם יתברך בבריאת העולם שהיה באותיות שהם המגבילות כל דבר:

**ובאותיות** דרבי עקיבא איתא למה ל' גבוה שהוא כמלך באותיות שהוא באמצעם, ואח"כ איתא שם שרומז ללב, והיינו כמו הלב מלך בגוף כמה שכתוב בספר יצירה, ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה (כמה שכתוב בריש תיקון ק"ז) דבי מלכים ימלוכו, היינו על ידי חכמת התורה שבעל פה דהמלך פורץ כו' ואין מוחין בידו (בבא בתרא ק' ע"ב) שהוא התפשטות בלא גבול, כי הסוף מעשה ששם תכלית הצמצום נעוץ במחשבה תחלה שמשם מקור ההתפשטות, והמלך אשר במשפט יעמיד ארץ לצמצם מדינתו להיות הכל בגבול דכשאין מלך איש הישר בעיניו יעשה, ומדת דינא דמלכותא הוא לצמצם הנהגת אותם שתחתיו, ובנוגע לצרכו הוא בתכלית ההתפשטות דכל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו (סנהדרין כ' ע"ב), ונאמר הלהוכח למלך נתנוך דפשטי' נראה שאין להוכיח המלך, ואולי דרשו הוכח תוכיח עמיתך דוקא ומלך אין קרוי עמיתך שאימתו עליך, ואף על פי דגם תלמיד לרב נתרבה, אפשר סברי דרב יכול למחול על כבודו וכיון דבידו למחול ויוכל להיות עמיתו קרינן ביה עמיתך, מה שאין כן מלך דלדברי הכל אין כבודו מחול כמה שכתוב בקדושין (ל"ב ע"א), ומיהו לשון נתנוך משמע דצריך להיות אדם גדול ומיוחד לזה למעלתו ואותו לא נתנוהו ומינוהו על זה, ואולי רצה לומר נתנוך מן השמים דהנביאים היו מוכיחים המלכים בדבר ה' ולא מעצמו, אבל קבלתי הפירוש כי המלך יש לו עומק בבינה שבלבו מה שלא נגלה לאדם אחר עד שמחמתו מוכרח פעמים לעבור על דברי תורה על דרך עת לעשות וגו' ואין יכול להוכיחו אלא מי שהגיע למקומו ומדריגתו ויודע מעמקי לבבו, והכל מצד הדבקות שיש במעמקי לבו עם עומק ראשית דמחשבתו ית' הנעלם מעין כל בעולם הזה, ומצד הזה יכול לפרוץ כל הגדרים והגבולים כי יש לו תכלית ההתפשטות בלי גבול וכמו שנאמר רוחב לב מלכים אין חקר, ומצד צמצומו בא לו תוקף היראה יותר מכל אדם כמה שאמרו בברכות מלך כיון שכורע שוב אין זוקף, והוא מצד עוצם יראת ד' החופפו. וזה נקרא דפרח באוירא שהירא אין לו שום דבר מבורר לסמוך עליו, דבכל דבר ירא ורועד אפילו במעשה הטוב בבירור אולי יש איזה פגם וחסרון באופן שאין לו שום יסוד להיות לרגל אחיזה וסמיכה בו, וזהו

יראתו הקודמת לחכמתו דראשית חכמה יראת ד' ואח"כ על ידי זה חכמתו מתקיימת, והחכמה תעוז לחכם ונעשה מגדל עוז אשר בו ירוץ צדיק, הריצה הוא התפשטות באין מעצור כי נכון לבו בטוח בד' ועל זה סמוך לבו אשר לא ייראּ:

**וכך** הוא החודש תשרי תחלתו ראש השנה בתוקף היראה והפחד ממדת המשפט ועומק הדין, ואח"כ מתחילים ימי רצון ומתפשטים והולכים בעשרת ימי תשובה שהם מדת קומה שלימה, והכל מדת המלכות שאנו ממליכים אותו ית' עלינו אז, וערב יום הכפורים הוא עד היסוד בה דזהו עיקר דפרח באוירא שכל הגוף נשען על היסוד והיסוד אין לו על מי להשען, כידוע שיסוד הוא בו כח המשפיע בדכורא וכח המקבל בנוקבא שממנו ההולדה אח"כ, וזה יסוד בנין כל קומה ותכלית המכוון להשפיע ולקבל ולהוליד שזה היה מכוון הבריאה דלשבת יצרה, ובזה אחיזת כל קומה שתגיע להשלמתה שהוא לתכלית המכוון בה, וכשמגיע לתכלית התכלית עצמו צריך בירורים דעדיין מה המכוון בתכלית זה וצריך תכלית לתכליתו, ותכליתו הוא שחוזר להתחלה דכל פעל למענהו לקילוסו שיכיר ההתחלה, וכמו דרך משל האדם חושב תכליתו להוליד בנים לפרות ולרבות ואחר שהוליד בן מה תכלית יש מבן יותר ממנו, ואם גם הוא יוליד בנים וילכו הדורות עד אין קץ מה בצע מכל זה, והתכלית שיוליד בן זרע אלקים המכיר ומפרסם כבוד שמים בעולם, והוא החזרת הכל לעומק ראשית ונעיצת הסוף בהתחלה, וע"כ כשמגיע להתכלית שהיא היסוד צריך להשיג התכלית לתכלית שהוא ההתחלה, וזה נעלם וא"ל יסוד שצריך להתפשט למעלה לעומק ראשית המחשבה, ועל דרך זה יובן ג"כ מה שקבלתי בסוד קנמון תשעה דרומז להיסוד שהוא התשיעי מעילא לתתא והחכמה הוא תשיעי מתתא לעילא ושלימות היסוד הוא כאשר יהיה נמשך ומחובר ומיוחד עם החכמה, והוא מכוון ג"כ על פי דרכינו שכשמגיע לסוף צריך לחזור להתחלה, והגם דהיסוד אינו עדיין הסוף לגמרי, כמו שבהתחלה אף על פי שמתחיל מכתר מכל מקום ראשית הגילוי דיש מאין הוא החכמה, כך בסוף אף דגמר הכל הוא במלכות הוא ביציאת הפעולה לגמרי לפועל, אבל כחות הפעולה כולם מסתיימים ביסוד, והמלכות הוא דוגמת יום השבת שאחר ששת ימי בראשית דכבר בששה ימים נשלם כל המלאכה ולא היה העולם חסר אלא מנוחה, או כמו ששה קצוות של המקום וגוף המקום הכוללם שהששה קצוות ג"כ הם כוללים ומגדירים כל המקום אלא שאלו בפרט וזה בכלל, ולפיכך היסוד מגדל גבוה ראשו בשמים אבל פורח באויר שהיסוד שלו צ"ל למעלה ושם הוא נעלם ואין נגלה אלא לכל חד לפום מה דמשער בלביהו, ולכן נקרא ערב יום הכפורים שהוא הכנה ליום הכיפורים כמו ערב שבת הכנה לשבת, כי מקדושת היסוד בא אח"כ

ליוהכמה פעמים, שידוע דאז מתעלה המלכות אל הבינה דנעשה מאימא תתאה אימא עילאה, שהוא תכלית התפשטות בסליחת כל החטאים ולהיות תרעא דחירו ומעין עולם הבא, שאז יהיה התעלות כל העולם הזה להיות מארץ התחתונה ארץ העליונה:

**וזהו** המגדל עוז שנעשה אחר תוקף היראה וע"כ שפיר אמרו דא אימא עילאה, ואינו סותר מה שכתוב דא כנסת ישראל דהיינו אימא תתאה כי מה שנקרא מגדל עוז הוא כאשר מתפשטת ומתחברת לאימא עילאה, שהיא עיקר אות הל' ומגדל הגבוה שראשו בשמים דהוא לבא ויונקת מהחכמה, ואמנם מצד עצמה הן תרין רעין דלא מתפרשין ואין שם פריחה באויר אלא מצד התעלות כנסת ישראל ושכינת עוזו לשם, וזהו דדיירין קודשא בריך הוא וחד מסכנא היינו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וזהו שם ד' היינו יסוד דנוקבא ובו ירוץ צדיק יסוד דדכורא, וההתפשטות הוא כשמגיעים למגדל עוז, וע"כ ביום הכיפורים אין אכילה ושתיה מעין עולם הבא דצדיקים יושבים הוא צדיק יסוד עולם ונהנין מזיו השכינה הוא יסוד דנוקבא והענין עמוק, על דרך שאמרו (זוה"ק ויקרא ז' ע"ב) ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים וכמו שנאמר את קרבני לחמי, ובערב יום הכיפורים האכילה ושתיה כאילו מתענה היינו שגם ההנאות דעולם הזה הם שקולים כהנאות דעולם הבא, שכל אכילת מצוה שישראל אוכלים יש בו טעם מן, והוא ממש דוגמת המן שהוא לחם שמלאכי שרת אוכלים (יומא ע"ה ע"ב) וג"כ הנאה רוחנית דמעין עולם הבא, דע"כ סידרו רז"ל המאמרים מענין המן בפרק יום הכפורים, כי אכילת המן הוא ממש דוגמת התענית דיום הכיפורים שהכונה בו לזכות על ידי זה לאכילה הרוחנית דעולם הבא, שעל ידי שאין בו אכילה ולא שתיה על ידי זה זוכין להנאה הרוחנית דזיו השכינה על ידי הריחוק מהנאה הגשמית, וזה שאמרו (ברכות ח' ע"ב) דאכילת תשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי, כי תענית עשירי היינו אכילה הרוחנית ותענית תשיעי הוא מה שהיינו עושים בעצמינו אלמלא ציותה התורה באכילה לסגף הגוף לכפרת עון, על דרך שמתענין היחידים בעשרת ימי תשובה כדי להכין עצמו על ידי זה לקדושה דיום הכיפורים, אבל השם יתברך לא בחר בזה להכנה בערב יום הכיפורים שהוא הכניסה להרגשת הבינה שבלב מזיו השכינה דעולם הבא שביום הכיפורים, גם בשעת הכנה שמכין עצמו לקדושה כזו הרי הוא כבר כלי מוכן לזה שיכול לבוא לידי קדושה כזו, ואם במדת פורענות אמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה מ"ג) עבודה זרה מכה לפניה ולאחריה כל שכן במדה טובה המרובה, וכבר יש הרגשת שמץ מקדושה גם מקודם, ובקדושה כזו שהוא רק התגלות ההעלם להביאו לידי גילוי על ידי ההחזרה למקור הרי ישנה מתחלה ג"כ, רק שהיא בהעלם ומכל מקום הרי כבר יש הרגשה בהעלם שהוא העלם

שהרי מוכן לבוא מיד לגילוי, ובהרגשה זו מתקדש ומתעלה גם ההעלם, וע"כ הגם שהוא עדיין בהעלם האכילה ושתיה הגופנית דעולם הזה היא מתקדשת בקדושת המן, ועל ידה הוא הכנה לבוא להנאה הרוחנית דיום הכפורים, וזהו כאילו התענה תשיעי היינו שיש בו הכנה לקדושת היום דיום הכפורים כהכנת התענית וסיגוף הגוף ונוסף על זה כאילו התענה עשירי ג"כ דהיינו שיש בו ג"כ הנאה רוחנית כבתענית עשירי, אלא שאז הוא רק כאילו ובדרך הדמיון כי עדיין היא בהעלם, וביום הכיפורים הוא בגילוי ובפועל וזהו התעלות היסוד דנוקבא ליסוד אימא:

**והתעלות** היסוד דדכורא ליסוד אבא הוא אח"כ בסוכות, שהוא הסיום דראש השנה שמתוקף היראה בא לתוקף השמחה דזמן שמחתינו שמשם שואבין רוח הקודש בשמחת בית השואבה (ירושלמי סוכה פרק ה') שהוא רוח מקודש העליון היא חכמה עילאה, ומחילת החטאים בחודש זה, ובויקרא רבה (פרשה כ"ט) דעל כן נקרא תשרי תשרי ותמחול כו', נראה דזהו עיקר יסוד ענין החודש כולו, שראש השנה הוא הכנה ליום הכפורים, וסוכות נמשך אחריו שמזה בא השמחה והחסיון בצל ה', והיינו כי כל חטא הוא יציאה מהשורה, אבל חטאי בני ישראל הם באמת כשנים הללו שסדורות ובאות כו' כמה שכתוב בפרק רבי עקיבא (פ"ט ע"ב), היינו שגם זה מהסדר שיהיה דבר יוצא מהסדר איזה פעם, וזהו אות הל' שהוא מכלל שורת האותיות אף שהוא יוצא מהשורה, וע"כ דבר זה הוא לישראל לבד ולא עשה כן לכל גוי דשורש כנסת ישראל הוא ממקום זה ודיירי בההוא מגדלא, וזה שאמרו סבי דבי אתונא בבכורות (ח' ע"ב) בני לן ביתא באוירא דעלמא, שידעו ענין ישראל שהם דרים במגדל הפורח באויר היינו שאין להם יסוד קבוע בשום דבר, ואף על פי שכבר ניתנה תורה בהגדרת המעשים מכל מקום הם חוטאים כל השנה ויוצאים משורת התורה המגדרתם, וכסבורים אומות העולם שכבר הזניחם השם יתברך וכמו שאמרו ז"ל בעגל ואח"כ בא יום הכפורים ומתכפר להם, ועוד נעשים מזדונות זכיות וכמו שזכו על ידי עגל למלאכת המשכן וגילוי שכינה כשנתרצה, וזהו סיום התורה באות ל' המורה על דרך זה שאף על פי שכבר ניתנה תורה הכוללת אבנים ובתים וחומות הם שורות הכתב המגדירות האדם, מכל מקום סוף דבר הכל נשמע שכולו כלול באות הל' הפורח באויר דבאמת הכל פורח באויר עדיין בלא יסוד קיים, וזהו היסוד של תורה שבעל פה המתחיל ויונק מסיום התורה שבכתב דבאמת אין שלימות התורה שבכתב אלא על ידי התורה שבעל פה, והקראים שפקרו בה אף תורה שבכתב אין להם כי מהכתב לא יודעים כלום שהכל פורח באויר עדיין ואין להם שום מצוה בשלימות כלל, ומסיים במלת ישראל שהם ג"כ שורש הל', ותכלית התורה

והמכוון בה הוא רק השלמת הכנסת ישראל, ונפשותם הוא שורש התורה, וההתחלה הוא בבראשית שכולל כל מעשה בראשית וכל הנבראים, וע"כ מתחיל בב' הרומז לכלל העולם שדומה לו דצד צפון פתוח כמו שאמרו ז"ל (ב"ב כ"ה ע"ב), והאלקים עשה האדם ישר ושיהיה כל העולם כולו מכירין אלקותו וכי אתה פעלתו, אלא שגרם החטא בסוף ויצאו מה שיצאו ולא נשאר לחלקו אלא ישראל בלבד, ואף הם בכלל היציאה מהשורש ואין דרים עוד בבית הדומה לב' כמו שהיה המחשבה בתחלת הבריאה אלמלי לא חטאו, רק במגדל הפורח שהוא הל':

**וזהו** ג"כ מצות הסוכה שבחודש זה לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כי אין לישראל שום קביעות בשום דבר, ואומות העולם אין מבינים זה איך אפשר לדור באויר, שמשיגים שישראל יש להם בזה דירה ובית באויר שהרי גם הל' מכלל השורה משמע מזה דיש סדר וקביעות ליציאה זו, ועל זה אמרו בני לן כו' להראות להם ג"כ איך אפשר זה, והראם שהוא יש לו כח לזה על ידי שם, היינו על ידי דביקותם בהשם יתברך שהוא ג"כ באוירא דעלמא, והשם יתברך הוא צור לבבם ובו הוא יסודם וע"כ יכולים לעשות יסוד באויר שאין לו יסוד, ובודאי כמו שיכול על ידי שם לעמוד באויר כך היה יכול לבנות בית שם ג"כ על ידי שם, אלא שלא צריך לזה רק כלפי שאלתם בני לן כו' הראה להם שהם אין להם שייכות לזה ואי אפשר להם זה, ע"כ אמר אייתי לי ליבני וטוני שאם אתם רוצים להיות לכם בית כזה צריכים אתם להכין ההכנות הצריכות, והרי אי אפשר לכם להכין עצמכם לזה כלל כי דבר בלתי מושג לכם ולא שייך לכם כלל, כי אם יצאו מהשורה הם יוצאים ואובדים לגמרי ואין להם תקומה עוד למפלתן, וע"כ נסיון העכו"ם לעתיד יהיה במצות סוכה (עבודה זרה ק' ע"א) דזה שייך רק להאזרח בישראל אבל הם אין יכולין לסבול כלל אלא דירת קבע ודבר קבוע, וזהו שמונין לחמה (סוכה כ"ט ע"א) שיש לה קביעות דשמש ידע מבואו אבל ירח לא ידע מבואו פעמים בארוכה פעמים בקצרה (ראש השנה כ"ה ע"א) שאין לו קביעות, וכן אין קביעות לאורו פעם נעלם ופעם נגלה ועל ידי זה יש התחדשות בכל פעם, וזהו החידושין דבאורייתא שבתורה שבעל פה מה שאין כן בתורה שבכתב דכתיבא ומנחא אין שם חידושין, ולכן או"ה טוענין על ידי התורה שבכתב אנו ישראל כמה שכתוב בתנחומא (פרשת תשא ל"ד) והקדוש ברוך הוא משיב מי שמסטורין שלי בידו כו', דהתורה שבעל פה אינו אלא בלבבות דבני ישראל שהם דדיירין ויונקין מאות הל' המלמדתם:

**וביום** הכפורים ניתנו לוחות אחרונות שהוא התיקון שאחר הקלקול ויציאה מהסדר, ומשם הוא היניקה דתורה שבעל פה כידוע דזכור לדכורא ושמור לנוקבא ולוחות שניות

בסוד הנוקבא, ולעתיד כשיושלם כל תורה שבעל פה יהיה מהם ג"כ תורה שבכתב והם הלוחות אחרונות, ותורה שבכתב היא הראשונות שהם לע"ע שברי לוחות המונחות בארון, ואז כשיבולע המות לנצח ישובו גם לוחות ראשונות לקדמותן כמה שכתוב בתיקונים שהמיתה הוא סוד שבירת הלוחות, ואז יהיה אור הלבנה כאור החמה שהם הלוחות דתורה שבכתב, ואור החמה כאור שבעת הימים שאדם צופה בו מסוף עולם ועד סופו, שזהו אור לוחות ראשונות שהיה אז חרות ממלאך המות ויצר הרע על ידם כמו לעתיד שלא היה עוד מחיצה המבדלת ומעלמת האור כלל, והלוחות מתחילות בא' ומסיימות בכ' הם אותיות הקודמות לאותיות ב' ל' שבהתחלת וסיום התורה כי הם השורש לתורה, ותורה שבעל פה מתחיל במ' מאימתי שהוא אות דאחר הל' שמסתיימת בו תורה שבכתב, ומסיים ג"כ במ' בשלום, כי התורה שבכתב כבר ניתנה תורה ונשלמה שאין עוד תורה שבכתב יותר, מה שאין כן תורה שבעל פה לא נשלם עדיין דעדיין עתידים תלמידים ותיקים לחדש בכל יום תמיד, וע"כ במקום שמתחיל שם הוא מסיים שבכל התורה שבע"פ שגילה רבי במשניות עדיין לא גילה כלום, ועדיין הוא כאילו כל התורה שבעל פה כולה בשלימותה עדיין מונחת ללבות החכמים העתידים לבוא לחדש מלבם, ולמקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת ואין שם סיום כלל, וגם בכלל התורה שבעל פה הוא כן שאין לו סיום כלל שאפילו לימות המשיח שאז יהיה שלימות התורה שבעל פה, עדיין יהיה חוזר חלילה לשוב להשיג התחדשות באותן ההשגות עצמן שהשיגו בעולם הזה כי גבוה מעל גבוה גבוה שומר וגבוהים עליהם, ועל זה רומז פתיחת וחתימת התלמוד בבלי באות המ', כי התלמוד הוא שלימות כל התורה שבעל פה כולה דליכא מידי מה ששום תלמיד ותיק עתיד לחדש עד ימות המשיח דלא רמיזי בתלמוד, וזהו חתימת התלמוד שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, ומסיים ג"כ במה שמתחיל דאחר הסיום ג"כ עדיין עומד בהתחלה ולא שחוזר להתחלה הראשונה שהוא אות הא' רק לאות המ' עצמה, כי עדיין הוא עומד על השגה זו שהוא השגת כללות תורה שבעל פה כולה, דבכל פעם משיג אור בהיר יותר באותה השגה עצמה מה שלא טעם עד הנה עדיין, וזהו ההתחדשות שיהיה לעתיד היינו התחדשות של טעימות באותה השגה עצמה עד שנראית כמושג חדש אצלו וכאמור:

## פרק יג

**חודש** אדר נוצר באות ק' כמה שכתוב בספר יצירה סוף פרק ה' המליך אות ק' בשחוק כו' וצר בו דגים בעולם, ונראה לי דהיינו לויתן זה יצרת לשחק בו שממנו השחוק למעלה

כמה שכתוב בריש עבודה זרה (ג' ע"ב) ובהספינה (ע"ד ע"ב), ובודאי מזל דגים שברקיע הוא דוגמת דג הלויתן ראש דגי הים, ואדר בשנה שבו מרבין בשמחה (תענית כ"ט ע"א) וממנו השחוק, כי הוא היפך הבכי כמו שנאמר בכ"ח עתים דקהלת שזה מתוך העצב והאבל וזה מרוב החדוה והשמחה, ומנהג קדמונים לעשות בפורים כל מיני שחוק ועיין סנהדרין ס"ד ב' כי משוורתא דפוריא וברש"י, וטחול בנפש שממנו השחוק כמה שכתוב בהרואה ס"ב ריש ע"ב, וזו"נ כי הם שני מיני שחוק עם בריותיו וזהו שחוק דלויתן ועל בריותיו כמה שכתוב בעבודה זרה ג' ב', וזהו שחוק דפורים על מפלת המן שהוא אינו שש ואין שחוק לפניו אלא אותו יום בלבד דיושב בשמים ישחק, כישתגלה שקרות העכו"ם בקבלת המצות דאינו מפלה להם ג"כ, רק גילוי האמת שיודו במעלת ישראל ולא ירצו להתדמות להם רק להיות עבדים להם דלכך נוצרו, אבל אחרים משיש גם במפלתן (מגילה י' ע"ב) וביותר במפלת עמלק שזהו הראשית גוים שצריך למחותו שלא יהא נשאר ממנו זכר ולא שיהיו עבדים כשאר עכו"ם, כי הוא השורש שיש בעכו"ם שרוצים להתדמות לישראל כי הוא משורש עשו דהלא אח עשו ליעקב. וכן איתא דלעתיד מתעטף בטליתו ובא לישב אצל יעקב בבית המדרש ומשם יורידו ה' כי זה כל כחו לפשוט טלפיים כחזיר ולומר שהוא טהור (כמה שכתוב ויקרא רבה פרשה י"ג), וכן המן אמר למי יחפוץ המלך וגו' וידוע דרז"ל (זוה"ק ח"ג ק"ט ע"א) דהמלך סתם במלך מלכי המלכים מדבר, וחשב דהוא חשוב אצל השם יתברך ג"כ דלא בחנם גודלו ומסר ישראל בידו לאבדם, לפי שהם ישנו מהמצות ודימה דבחר בו תחתם, והיה לשחוק וללעג אח"כ כששמע דברי המלך כי חפץ הוא במרדכי היהודי ושהוא יהיה עבד לפניו, שעל זה נוצרו האומות והם כשיגולה האמת לעתיד לבוא יתרצו בכך, אבל עמלק אין מתרצה בכך כי הוא התמצית דעשו בפשיטת טלפיים, וכל שרשו הוא מצד השקר הזה שיש לו כח בעלמא דשקרא וכל זמן שזרעו של עמלק קיים. וכשימחה זכרו היינו שלא יהיה מציאות עוד לשקר ולעלמא דשקרא שהכל יכירו האמת, הוא הזמן שיושב בשמים ישחק מבירור מעשה אומות העולם שהיה הכל רק שקר ולפנים. ואז ימלא ג"כ שחוק פינו כשיתגלה האמת דכל ימי העולם הזה היינו כחולמים והולכים בדמיון כי הוא כולו עולם השקר והדמיון, אלא שבעולם הזה אינו נגלה וע"כ אסור למלא שחוק פיו בעולם הזה כמה שכתוב בריש פרק אין עומדין והיינו שמחה יתירה וליבדח טובי וזהו השחוק סתם דכלפי מעלה בע"ז שם וכמה שכתוב בתוס' שם דאחיך דבבא מציעא (נ"ט ע"ב) היינו בדיחותא בעלמא ע"ש, שכשנמשך ממנו למטה לאדם הוא בא במילוי פה על דרך ימלא פי תהלתך, וזהו אילו היה השם יתברך ג"כ שש מזה והוא תהלתו כמו לעתיד באותו

יום. אבל כיון דהוא אינו שש אף דאחרים משיש אין להיות במילוי פה שאינו כל כך דרך ארץ כלפי מעלה, וזהו בשחוק דעל בריותיו, אבל עם בריותיו הוא הנמשך למטה בלב האדם בשמחה של מצוה זהו גם במילוי פה ולמבדח טובי, כמה שאמר שם אנא תפילין מנחנא, ולאו דוקא תפילין אלא הוא הדין כל המצות ועסק התורה שצריך להיות בשמחה כמה שכתוב בזוהר ריש פרשת אחרי נ"ו סוף ע"א:

**ושחוק** זה הוא מהשעשוע והשמחה שבנפשו זהו דרגא דדכורא ועל כן הוא בתוקף, אבל השחוק שעל בריותיו מקבל השעשוע מאחרים דרגא דנוקבא ועל כן אינו בתוקף, ועל כן כל השירות דעולם הזה שנאמרו בעולם הזה על מפלת העכו"ם הוא בלשון נקיבה שהיא התשות כח, רק לעתיד לבוא יושר שיר חדש לשון זכר דימלא שחוק פינו ויהיה בתוקף השמחה, כי יהיה גם שמחה זו בכלל שמחה של מצוה ושעשוע שבעצם, מאחר שיש שחוק ושמחה גם כלפי מעלה מזה הרי השמחה נמשכת ממעלה בעצמיות הנפש, והשחוק הוא התגלות השמחה שבלב וכשהשמחה בעצמיות הלב מתמלא הפה שחוק, ולפי שרוב השחוק דעולם הזה שהרע גובר בו הוא שחוק הכסיל ושהשעה משחקת לו הנז' ברע"מ פנחס רל"ב ב', שהוא שחוק דטחול דנטל מפסולת דפסולת דכבד שהוא עשו איש שעיר דנטל כל עכירי וטנופא דלב ונשא השעיר כל עונותם ע"ש, והיינו דבעולם הזה ג"כ בני ישראל הם לב העולם שממנם תוצאות חיים לכל העולם כולו שגם כל האומות יונקים מהם, דע"כ אמרו בתענית (ג' ע"ב) דאי אפשר לעולם בלא ישראל וכן בכל דבר דאם חס וחלילה יכלה ישראל יאבד ויכלה כל העולם כולו, וכבעל חי שניטל לבו דאין לו חיות עוד, ועשו הוא נגד הכבד בעולם מצד הרע שבו הכעס והרציחה, ועמלק שהוא הפסולת דפסולת דעשו נראה לי שהוא הטחול בעולם מצד הרע שהוא פסולת דפסולת דכבד, וכל עסקו בשחוק וליצנות דעל כן אמרו בשמות רבה (פרשה כ"ז) לץ תכה זה עמלק שזה כל עניינו בשחוק דעל בריותיו, והיפך השחוק האמיתי כי הוא מלעיג על האמת, והשעה משחקת לו בעותרא דהאי עלמא כהמן שהיה עשיר שבאומות העולם (אסתר רבה פרשה ב'), אבל רק לשעה כדרך המשחק וסופו היה הוא לשחוק לכל באי עולם, וכל זמן שזרעו של עמלק מצוי עדיין בעולם הרע והשקר גובר והשחוק המצוי הוא מצד הרע הוא השחוק של קלות ראש המרגיל לערוה, על כן המליך אות ק' בשחוק שיהיה הוא המולך ומושל בו, והק' מורה קדושה כמה שכתוב בשבת ק"ד א' והוא המקום שאתה מוצא גדר ערוה כמה שכתוב פרק ב' דיבמות, דהשחוק שיצר השם יתברך בעולם הוא רק שחוק שמצד הקדושה, והאלקים עשה את האדם ישר ושיהיה כולו טוב אף העכירות והפסולת שבו, והכעס שבכבד יהיה רק רוגזא דרבנן דטב בכל סטרין ובמקום שהשם

יתברך מצוה לכעוס, וזהו הגבורות הקדושות דאורייתא מסטרה נפקא ויש בה דיני דינין, אבל הכל נגד סטרא דרע ששרשו בזרע עמלק וכשיבוערו מן העולם יבוקש עון ישראל ואיננו ויהיה כולו טוב מכל סטרין, דעל כן נמשלו דברי תורה ליין וזהו מצד הגבורה שבה, [כי התורה כוללת הכל ונגד כל ג' אבהן דנקראת ג"כ תורת חסד ועל זה נמשלה לחלב, ותורת אמת ועל זה נמשלה לדבש, ושני שמות אלו הוא מצד ההתשפטות וגם תורה שבעל פה בכלל, אבל מצד עצמותה נקראת תורת ד' על זה נמשלה ליין שרומז רק לתורה שבכתב כדמשמע ממה שאמרו (שיר השירים רבה פרשה א') חביבים דברי סופרים יותר מיינה [של תורה] כי היין יש שותהו וטוב לו ויש כו' כמו באדם הראשון ונח שהביא יללה לעולם ולמשמאילים בה סמא דמותא (שבת פ"ח ע"ב) אבל למיימינים בה יין ישמח לבב אנוש וחמרא פקחין (יומא ע"ו ע"ב) וזהו רק בזרע ישראל:

**והתחיל** ביצחק אבינו ע"ה שהוא ראשית זרע ישראל הנולד מבטן בקדושה ונימול לשמונה, מה שאין כן אברהם אע"ה דנקרא (סוכה מ"ט ע"ב) תחלה לגרים, וכן יצחק נולד אחר התחלת שני אלפים תורה ובו נאמר ויבא לו יין וישת והיה להביא הברכות על יעקב שהוא שורש אומה הישראלית, כי הוא שורש הגבורות הקדושות דלמיימינים בה ע"כ בלידתו הביא הצחוק לעולם וכן עיקר שמו על שם הצחוק, ולא נמצא בתורה מלת צחוק לפני התבשרות לידת יצחק דשם נאמר ויפול אברהם על פניו ויצחק, דאז נתעורר ונתחדש התגלות הצחוק דקדושה בעולם, ואז תיכף גילה לו השם יתברך ג"כ שמו שהוא יצחק על שם זה, ושחוק זה הוא דעם בריותיו, ואח"כ בבשורה שניה שלא היה על ידי השם יתברך עצמו רק על ידי המלאכים נשתנה הלשון, דהשם יתברך אמר נתתי ממנה לך בן וכן אח"כ יולדת לך בן ייחסו אליו שהם הגבורות דמסטרא דדכורא דשם אין יניקה לרע כל כך, אבל הם אמרו והנה בן לשרה אשתך יחסוהו לסטרא דנוקבא דרגליה יורדות מות כנודע, דשם הוא יניקת הרע מצד ההתפשטות עד הרגלין שהוא סוף ההתפשטות והיינו שהם ראו שיצא ממנו ג"כ הגבורות רעות דעשו, ולא ידעו המעמקים שנתגלה אח"כ בתורה במה שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע שדרשו רז"ל בנדרים (ל"א ע"ב) ולא כל יצחק דאין עשו קרוי זרעו כלל, ונמצא באמת היה כולו קודש, ולעתיד כשיבורר זה יהיה הוא ראש ההנהגה כנודע מהאריז"ל, ונרמז בדרז"ל שבת פ"ט ב' על פסוק כי אתה אבינו והוא מחוי להו אז הקב"ה בעיניי' כדאיתא התם, כי זהו דרגא דיצחק שעל ידי זה היה סומא בעולם הזה החשוב כמת (נדרים ס"ד ע"ב) שנסתלק ממנו חיזו דהאי עלמא על ידי דבשעת מיתתן רואין השכינה (במדבר רבה פרשה י"ד), וכן הוא על ידי שראה בשעת עקידה כמשאז"ל (בראשית רבה פרשה ס"ה) זכה לראיה כזו בעת הזקנה, כשהגיע לתכלית

שלימותו חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע כמה שכתוב בתנא דבי אליהו רבה (פרק ה') שהוא מעין עולם הבא, דעל ידי תוקף היראה זכה לקדושת הראיה דעין בעין, וכן לעתיד עין בעין יראו בשוב ד' ציון דאז ימלא שחוק פינו שיתרבה הצחוק בעולם בהתגלות והתפשטות מדריגתו, אבל מכל מקום סוף סוף מצד העולם הזה ותחלת בריאתו מאחר דמכל מקום יצא ממנו עשו הרי לא היה מטתו שלימה, וכל שכן קודם שיצא ממנו דעדיין היה שורש זה גנוז בו וע"כ נכתבו גם דברי המלאכים שגם דבריהם אמת לשעתיה:

**ועל** ידי זה היה התעוררות למדת הצחוק דמצד הרע שהוא השורש דעמלק שמזרע עשו המלעיג על דברי אמת, ומזה נמשך ותצחק שרה בקרבה וגו' שזה כבלתי מאמין וצוחק דרך הלעגה על דברי אמת, וחלילה שלא היתה מאמנת ביכולת הש"י, אבל בקרבה דייקא שמצד עצמה היה רחוק אצלה זה שאמרה אחרי בלותי וגו', רצה לומר שהחזיקה עצמה שבנעוריה השתדלה הרבה יותר בעבודת השם יתברך מבזקנותה שלא היה לה עוד כח כל כך, ואם בילדותה לא זכתה לזה איך תזכה לכך עתה שאין עובדת השם יתברך כל כך ואין מעשיה כדאים כל כך, והרי זה על דרך יראת יעקב אבינו ע"ה שמא יגרום החטא (ברכות ד' ע"ב) אף על פי שהובטח, וכן היא חשבה אף דההבטחה אמת מכל מקום היא צריכה השתדלות לזה ג"כ, ובשרום שאם עתה ג"כ יוגעו בהשתדלותם כבימי נעוריהם יעלה בידם להמשיך שפע הקדושה בנפש יקרה שממנו יבנה אומה קדושה שעל זה היה כל תכלית מבוקשם בהולדת בן, אבל היא הרגישה בנפשה חולשת הכחות לעבודת השם יתברך מפני הזקנה ואמרה וגם אדוני זקן, שלא אוכל לתלות ג"כ שיהיה הוא המתגבר כל כך בהשתדלות ועבודה עתה שגם הוא כבר הזקין ותש כחו, ואף על פי שזקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה (שבת קנ"ב ע"א), מכל מקום הכח לעבודת השם יתברך שמצד הגוף שזהו העבודה שבעולם הזה שעל ידי זה יוכל לזכות להטובות וברכות שמצד העולם הזה שהוא ברכת ד' בנים דג"כ הוא רק בעולם הזה, ומצד הגוף דבר זה נחלש על ידי הזקנה וע"כ היה אצלה רחוק שיתקיים, ועל זה אמר השם יתברך היפלא מד' דבר רצה לומר שלא נעלם ממני דבר זה שגם אני יודע כח השתדלותם, וע"כ חרה לו על זה כי ידע החסרון זה שבאמונתה נמשך לה ונתגלה לפועל בקרבה על ידי הפסולת שעתיד לצאת מיצחק שעדיין לא נפרש ונברר:

**וע"כ** נאמר שם על ידי השם יתברך עצמו ג"כ ולשרה בן ייחסו לנוקבא מצד זה, והיא הכחישה כי יראה, וחלילה לה לדבר שקר וכל שכן לפני השם יתברך שידעה שהוא בוחן לבות, וגם עיקר הצחוק היה בקרבה ולא נודע לבריות רק מה שהשם יתברך גילהו לאברהם ואיך תכחישו, רק הכונה שהיא התנצלה לומר לא צחקתי דרך מלעיג

ובלתי מאמין כלל, אלא כי יראה ומצד היראה שמא לא תוכל להשתדל בעבודת השם יתברך כפי הראוי להבטחה כזו הוא שצחקה, וכן היה האמת כדעתה, אבל מכל מקום נחשב זה הכחשה כלפי השם יתברך שהוא היודע מעמקי לבה וידע שלא היה לה לירא מזה כפי תוקף אמונתה, אלא שהתעוררות מדת הצחוק והתפשטותו עד סטרא דרע ורגלין היורדות מות ללציצנות והלעגה הוא שגרם לזה, ע"כ אמר לא כי צחקת שהצחוק והתעוררותו הוא היה הגורם זה לא היראה, ואחר שנולד יצחק ונתפשט הצחוק בכל העולם דכל השומע וגו', אז תיכף נתפשט בכל סטרין עד שסטרא דרע קלט את שלו, ונאמר שם מיד אחר שנגמל יצחק שהוא כשנתפשט מדת עצמיותו ונפרש משדי אמו מלהיות גדל עוד על מדת אבותיו, אז ותרא שרה את בן הגר וגו' מצחק ודרשו רז"ל בבראשית רבה (פרשה נ"ג) אין מצחק אלא עבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים, והם שלשה מיני צחוק נגד הג' דעולם שנה נפש הנזכר לעיל, גילוי עריות הוא עם בריותיו, ושפיכות דמים הוא על בריותיו. ועבודה זרה הוא דוגמת טחול שבנפש הכוללם יחד זכר ונקבה, שזהו שורש האל זר שבגופו של אדם שהוא שורש עמלק הראשית גוים שכלול משניהם, דאופיי' של כלל האומות וכל מיני רע שבעולם שרשם בכעס ותאוה שעליהם אזהרת לא תרצח ולא תנאף, ושורש שרשם הוא אנכי ולא יהיה לך כי על שניהם מצינו בדברי רז"ל שמביאים לעבודה זרה, על כעס בשבת ק"ה ב' גבי שובר כלי בחמתו כך דרכו של יצר רע כו' עד כו', וכלשון זה ג"כ גבי תאוה בריש פרק כל היד וכן איתא בסנהדרין (ס"ג ע"ב) לא עבדו עבודה זרה אלא להתיר עריות, ותיכף אמרה שרה לא יירש עם בני עם יצחק דייקא, שאף על פי שהוא הביא הצחוק לעולם ומחמתו היה, הרגישה מיד שצריך להפרידו ולהבדילו שלא יהיה לו שום התחברות ושייכות עמו, כי הוא אין לו שייכות לצחוק זה דרע כלל, כי הוא עורר בעולם רק הצחוק שמסטרא דקדושה לבד, אלא שמצד ההתשפטות דטוב ורע בעולם מחטא אדם הראשון בכל דבר שמתגלה הטוב מיד מתגלה גם הרע שלעומתו:

**וביצחק** נמצא לשון מצחק אח"כ בגרר והנה יצחק מצחק וגו'. ואמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ס"ד) דהיה אחר אריכות ימים דאבילות דאאע"ה, שביום שמת יצא עשו לתרבות רעה (שם פרשה ס"ג) ונפרד מלהיות נקרא עוד זרע יצחק, ובקדושין (י"ח ע"א) איתא דעשו ישראל מומר, והיינו דקודם שיצא לתרבות רעה היה עליו שם ישראל ונימול לשמונה אלא שנשתמד, ואף דבישראל גם מומר אף על פי שחטא ישראל הוא, זהו רק בזרע יעקב שכבר נפקע חבל הנחלה בג' חוטין דאין יכול לינתק עוד, אבל בזרע יצחק אף דהיה נקרא תחלה בשם ישראל. משנשתמד ויצא לתרבות רעה יצא מכלל ישראל, ואז שכבר

נפרד הפסולת שאין לו עוד שייכות עמו התחיל להתגלות קדושתו, אלא שהאבילות עיכב שהוא היפך השמחה והצחוק דילי' שהוא עם בריותיו נמשך מהשמחה, ודבר זה הוא בקדושה כמה שכתוב בתנא דבי אליהו רבה (ריש פרק ג') אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי, כי הגבורות קדושות הוא תוקף היראה מהשם יתברך בגין דאיהו רב ושליט ויש לו שמחה ג"כ מזה, מה שאין כן הגבורה רעה שבכעס ורציחה היא היפך השמחה. והצחוק הנמשך ממנה אינו אלא על בריותיו בליצנות, אלא שמכל מקום כל מיני רע יש להם חיבור והיה עשו פרוץ בעריות ג"כ, ועל כן נשא בת ישמעאל אבל זהו רק על דרך עבירה גוררת עבירה, אבל שורש רשעותו ברציחה הוא אדרבא היפך מתאות, מה שאין כן בקדושה הם כלולים יחד ממש, ועל כן נראה שמדת יצחק בכלל העולם הוא נגד ב' אברי הכבד וטחול שבעולם קטן שהוא האדם, ואצלו היו כלולים שניהם יחד, וכן בפסולתו יצא הפסולת שבשני איברים אלו אלא דשם לא היו כלולים יחד רק נתחלקו לשניים שמצד הרע הם נפרדים וכמו שנתבאר, והם עשו ועמלק שהם נגד הרע שבשניהם, והכבד הוא אבר שהחיות תלוי בו שאם ניטל כולו טריפה וזהו עיקר מדת הגבורה שהוא מכלל עשר מדות הקומה, והטחול אינו אלא נטפל לו שהרי אין החיות תלוי בו כל כך שהרי אם ניטל כולו כשרה ויכולה לחיות, ואז בבן כוזיבא דהיה לו ששים אלף נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים, נראה לי לפי שהיה סבור שהוא משיח ויהיה מחיית זרעו של עמלק לגמרי על ידו, וידע דעמלק נגד הטחול והוא ימחה לגמרי שלא ישאר ממנו כלום, סבור שכמו כן זה האבר באדם הוא מהמותרות שסופו למחות, ולעתיד לא יהיה אבר זה באדם ועל כן במלחמתו עמהם חשב דהמנצחים צריכים להיות הפכיים ממש מהם, דעל כן אמרו (בבא בתרא קכ"ג ע"ב, בראשית רבה פרשה ע"ג) אין עמלק נופל אלא ביד זרעה של רחל דביה כתיב ולא ירא אלקים וביוסף נאמר את האלקים אני ירא, שהוא הפכו ועל כן יוכל לנצחו:

**והטחול** מכביד על האדם כי כל הכובד והעצלות שבאדם לתורה ומצות בא מעמלק שמכניס הרהורי ליצנות ללב, ועל ידי זה הלב מתרפה ומתעצל מהשתדלות בתורה ועבודת הש"י, ותחלה הוא פועל בלב ואח"כ הוא בא ונלחם, כמדתו של יצר הרע יורד ומסית עולה ומקטרג יורד ונוטל נשמה (בבא בתרא ט"ז ע"א), וכך ברפידים שרפו ידיהם מדברי תורה (בכורות ה' ע"ב) דדבר זה בא להם מצד השורש עמלק שהיה מצוי בעולם, והם לב העולם וכל מה שיש בעולם מצד העירוב דטוב ורע היצר רע מכניסו גם בלב איש הישראלי, וצריכים לנצחו ואז ינוצח ויכלה אותו כח הרע שבעולם בפועל ג"כ, והם שלא נצחוהו ורפו ידיהם שנכנס בלבם כובד ועצלות מיד ויבוא עמלק להלחם בפועל, וידי

משה ג"כ כבדים כי הכובד שבלבבות דבני ישראל ע"י העכירו דטחול המכביד, פעל ג"כ כובד למשרע"ה שהפרנס לפי הדור (ערכין י"ז ע"א) וקלקולי הדור גורמים איזה קלקול לפרנס ג"כ, אלא שבו לא הגיע הכובד ללב כלל רק לידים ואיברי הפעולה הגופניים, שמצד הגוף שהוא גופני היה לו קצת שייכות וחבור לעולם הזה הגופני והיה כאשר ירים משה ידו והתחזק נגד כח עמלק המכביד וגבר ישראל, ואמרו ז"ל (ר"ה כ"ט ע"א) וכי ידיו של משה כו' אלא בזמן שישראל כו', ועדיין קשה אם כן לא היה לקרא לתלותו בידי משה, אבל באמת ישראל כפי מדרגתם אז שזה קרוב שיצאו מזוהמת מצרים ועדיין לא קבלו התורה ולא הטהרו לגמרי בספירת נקיים דמ"ט ימי הספירה, כאשר התעורר כח עמלק שהוא התעוררות כחו המכביד הלבבות דבני ישראל בתוקף היצר, לא היה כחם יפה נגדו רק על ידי סיועת משרע"ה דדור לפי פרנס ג"כ, כי הוא יכול להכניס ג"כ רוח התעוררות לטובה בלבבות בני דורו, וזהו אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (קדושין ל' ע"ב), והעזר הוא לפעמים על ידי אחרים ובפרט על ידי פרנס הדור שהוא לב הדור וממנו תוצאות חיים לכל דורו, וע"כ כאשר משרע"ה התגבר נגד כובד שבא לידיו וכחות הפעולה שלו, גרם ג"כ התגברות ללבבות דבני ישראל להסתכל כלפי מעלה ולשעבד לבם לאביהם שבשמים, וע"כ נצטוו בזכירה ענין עמלק, כי זה כל ענין עמלק להכניס כובד ללב על ידי הרהורי דברים בטלים של ליצנות וכדומה המשכיח הכל ובזה מתרפה מכל טוב, ועל ידי זה ממילא נעשה הראשית דגוים שהוא ההכנה להיות מוכן להשתקעות של כל מיני רע שבכל שבעים אומות, מאחר שמפנה לבו לבטלה ונתרוקן מדברי קדושה, ובהתעוררות הזכירה לבד די למחות זכר עמלק שכשזוכר ענין זה כבר נסתלק השכחה. וכן המן טען ישינים הם מן המצות ושינה זו שהוא העצלות והכובד מהשתדלות, בא ג"כ מכחו ואותו כח בעצמו שהיה תחלה יורד ומסית אח"כ הוא עולה ומקטרג, וזה ענין נטולי טחול דבן כוזיבא שלא יכביד עליהם דחשב שבזה ינצח עמלק למחותו מן העולם לגמרי, כי חשב דמצד הקדושה הטחול כלול בכבד, ומה שנפרד לשנים הוא רק מצד הסטרא דרע שבו, וחקיקת כפות הרגלים הוא ג"כ מצד דרגליה יורדות מות, והם העונות שאדם דש בעקביו הבאים מצד השכחה והעצלות והעדר הזריזות, וטעה ג"כ לחשוב דהתיקון להסיר זה לגמרי דחשב שבאמת זה מכלל מותרות הגוף דסופן לאבדון, עד שאמרו לו חכמי ישראל שעושה ישראל בעלי מומין, כי חס וחלילה שברא השם יתברך דבר אחד לבטלה והאלקים עשה האדם ישר והכל לצורך קדושה. ואם יחסר דבר הוא בעל מום וחסר ממה שראה השם יתברך בחכמתו שהוא ראוי לצורת האדם, וכל הכחות

שבו כולם יש בהם צורך לכבוד שמים דכל פעל למענהו לקילוסו, ואדרבא במקום שאצל אומות העולם הוא תוקף הטומאה אצל בני ישראל הוא תוקף הקדושה:

**וכשאומות** העולם אוכלים ושותים ומשתכרים הם מדברים דברי ליצנות ושעשועי טיאטראות וכל מיני תיפלות וזנות, כסעודתו של אותו רשע דציוה להביא ושתי ערומה, ובזה הוא התחלת המגילה כי בענין זה היה תחלת התעוררות הכח דהמן שהוא שחוק הכסיל ומי שהשעה משחקת לו, וסופו היה במשתה דאסתר דודאי משתה שעשתה לפני מלך כמוהו ומשנהו מסתמא היה בו כל מיני שחוק ושעשוע מלכים, ומאחר שהיתה עמהם במשתה גם היא השתעשעה בזה עמהם, וכל זה לא הועיל להשכיחה מעיקר המכוון שבמעמקי לבבה בדביקות הש"י, דלולי כן לא היתה זוכה לניצוח המן ומחיית עמלק בזה, כי הש"י המליך אות הק' בשחוק שיהיה כולו מצד הקדושה אצל מי שהוא חלק ד' ונחלתו, וכך נקבע לזכר הנס סעודת פורים במשתה ושמחה לברר ששמחת ישראל דבוק בקדושה, ואף על פי שעושין כל מיני שחוק ושעשועים, שהרי אין עושין כן אלא באותו זמן שהמצוה בשמחה ובסומי הרי דכל מעשיהם רק לשם שמים, ועל ידי זה אף על פי שנתבסם עד דלא ידע כו' שהוא בתכלית ההעלם והשכחה עדיין לא נעקר מדביקותו בקדושה אפילו כמלא נימא, מאחר שביאתו לידי שכחה זו היינו לכוונת מצוה ולשם שמים, ובזה נעקר כח עמלק משרשו שכל כחו הוא בהכנסת השכחה בלב והעדר הידיעה שבזה נבנה הראשית דגוים, אבל זהו אצל העכו"ם, אך אצל בני ישראל נתברר על ידי שמחת פורים שלהם שגם בשמחתם לא יתערב זר דלא כאלה חלק יעקב ולא עשה כן לכל גוי, שהגם שמתבסמים ומשתקעים במיני שחוק אינו שחוק של קלות ראש חס וחלילה, רק דבוקים בקדושה על ידי אות הק', שכל אותיות הא"ב ישנם ג"כ בשורש כל נפש מישראל, דעל ידי זה יש להם כח הדבור בלשון הקודש בכל כ"ב אותיות, מה שאין כן עכו"ם שמדבר בלשון הקודש לשונו סרוח כי אין להם אחיזה בשום אות מאותיות הקודש ודבורם רק כנוערת בהמות וצפצוף עופות, וכל אות יש לו אור מיוחד וקדושה מיוחדת ומאיר באבר מיוחד בגוף ובזמן מיוחד בשנה, וכן מתייחס למקום מיוחד בעולם, וקדושת אות הק' מזכך השחוק שבנפש הישראלית וכח אבר הטחול שבו, ועל ידי זה נמחה זכר עמלק הבא מהרע שבטחול, וזהו קדושת כל החודש אדר וימי הפורים ביחוד, ובכל שנה ושנה על ידי הימים האלה הנזכרים ונעשים בכל ישראל, אפילו ע"י עשיית ההמונים המצות גלומות בלי שום דעת וכונה רק מצות אנשים מלומדה, סוף סוף הרי עושה זה מפני מנהגן של אבותיו למצוה וכונה זו, די לו במצות דסתמא לשמן קיימין להיות נחשב עושה לשם שמים, ונעשה על ידי זה מחיית

עמלק מעט מעט היינו שנזדכך הלב בשורש קדושה זו עד עת קץ בפורים ואדר האחרון, שיזדכך הלב לגמרי וימחה זרעו של עמלק מן העולם לגמרי, אז תיכף בניסן שאחריו עתידין ליגאל הגאולה שלימה במהרה בימינו:

## פרק יד

**ארבע** מצות יש בפורים מקרא מגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים והסעודה דמשתה ושמחה, ובודאי נתקנו להמשיך על ידי זה עליו קדושת היום כמו שהיה אז ליהודים ארבעה דברים אורה ושמחה וששון ויקר, ולעשות על ידי זה מחיית עמלק בכל פרט ופרט ענין מיוחד ומדרגה מיוחדת מכחות של עמלק, ונראה לי דודאי הם נגד ארבע אותיות של שמו שירקב דשמו הנזכר בתורה ודאי מאותיות אלו הוא יניקתו וכחו, ונראה לי כי ארבע אותיות אלו של שמו הטמא בקליפה הם נגד ארבע אותיות של שם הקדוש של יעקב אע"ה בקדושה, והע' וק' הם בעצמם, וה-י' ב' נתחלפו בקליפה במ' ל' וגם נשתנה סדרן, והענין כי יעקב אע"ה הוא תכלית השלימות צורת אדם שיצר השם יתברך בעולמו, דעל כן צורתו חקוקה בכסא הכבוד שהוא הדמות כמראה אדם שעל הכסא, כי הוא חלק ד' ודבוק בשם ההוי' ית"ש כנודע, וכמו שארבע אותיות השם כוללין כל קומות העולמות כולם מתחלת המחשבה עד סוף המעשה כנודע, כך ארבע אותיות דיעקב היה על שם המחשבה שהיא דבוקה לגמרי בהשם יתברך כטעם (במדב"ר פרשה י"ד) ישראל עלו במחשבה, כי המחשבה באדם היא למעלה מהרגשת הלב, דבמוח יוכלו לעלות הרהורים ומחשבות אפילו בעת השינה שאין לו שום הרגש ודעת כלל, וכך גם בעת היקוצה אין מחשבות המוח נמשכים מצד ההרגש והרצון והדעת שבלב כלל שהוא למעלה ממנו, ומשכן ב' היצרים הם בלב, אבל במוח הוא משכן הנשמה דטהורה היא שהיא אצל בני ישראל חלק אלו"ק ממש ודבוקה לגמרי במקורה, ולכן ה-י' לא נשתנית כל עיקר מי' של הוי' כי היא היא וכולא חד, אבל הלב אף על פי שבאמת גם הוא כולו דבוק בהש"י, וכמה שכתוב בשיר השירים רבה על פסוק ולבי ער דהקב"ה לבן של ישראל כמו שנאמר צור לבבי וחלקי, זהו מצד עצמות הלב במעמקים, אבל מצד ההתפשטות שבהתגלות לבו אינו מבורר בעולם הזה כל כך, ולעתיד לבוא עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה (בבא בתרא ע"ה ע"ב) בשם הוי' ממש, כי יהיו מבוררים לגמרי בכל כחותיהם כי הם חלק ד' ממש, אבל בעולם הזה דצריך עדיין לבירורים נקרא יעקב, והע' רומזת לעין דבו התפשטות כחות הלב וכמה שאמרו בעבודה זרה שורייני דעינא בלבא תליא, וכן הוא המכניס כל מיני החשקות דעולם הזה ללב דעל ידי דעין

רואה הלב חומד, ויעקב אבינו ע"ה קידש בהשתדלותו כח העין רואה שלו עד שממילא לא היה הלב חומד שום דבר רע כלל, ובזה נתבררו ממילא כל כחות הלב בהתפשטות שהם כולם לשמים:

**ע"כ** ראובן בכורו וראשית אונו נקרא על שם הראיה, שהתחלת התפשטות כחותיו בזרעו אחריו הוא בקדושת הראיה שלו, שזה היה ראשית אונו וכח השתדלותו למנוע הרע והראשית דגוים להתפשט בקרב לבו, ועל כן בעמלק הע' הוא הראש כי בו הוא הראשית דרע להיות העין רואה ובזה הלב חומד וכלי המעשה גומרים כל מיני רע שבשבעים אומות, וראשיתם בעמלק הוא בעין דעל ידי זה הוא תחלת כניסת הרע, והע' רומזת ג"כ לשבעים אומות שבכל אומה יש כח רע מיוחד שמתפשט בהם בפועל, וכללותם בעמלק שהוא הראשית לכל אותם כחות רעות, וראש הראשית הוא בעין הרואה שממנו נמשכים כולם, וכך בקדושה נגדם הע' נפש לבית יעקב כנודע שהם כוללים כל אותם כחות בקדושה, ונמשכים משורש השבעים דיעקב הנמשכת מן ה-י' של שם שקדמה לה שהוא ה-י' דשם הוי', והצדיקים לבן ברשותן (בראשית רבה פרשת ל"ד), רשותן היינו עצמיותן שהוא הנשמה שבמוח הטהורה והלב נמשכת אחריה, מה שאין כן הרשעים הן ברשות לבן שגם להם יש עצמיות במוח נבדל מן הלב, אבל מאחר ששקוע כולו ברע הרי גם העצמיות שקוע שם, והתחלת התגלות הכחות דרע הוא בלב כמו שנאמר כי יצר לב האדם רע, וכמה שאמרו בהרואה (ס"א ע"א) דיושב על שני מפתחי הלב, וכן נודע בהשתלשלות העולמות דארבע אותיות הוי' הם המתפשטים בארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, ובאצילות אין שם רע כלל רק התחלתו בבריאה, ועל כן בקליפה שגם העצמיות שבמוח הקודם ללב רע, היינו שהמוח נמשך אחר הלב כי לעולם התחלת הרע מן הלב, ועל כן בנפילת האותיות בקליפה על ידי שליטת האדם בליעל באדם דקדושה כשיצא משם לפעל בעולם הזה נפש הטמאה דעמלק, קדם הע' ואחריו המ' רומז לעצמיות מוחו המזוהם הנמשך אחר הלב חומד שלו הבא על ידי העין רואה שלו בכל מיני טומאה, ונשתנית אצלו ה-י' למ', כי המחשבה הקדושה שם היחוד הגמור שמייחדת כל עשר כחות של התפשטות כל קומה להיות כולו חד ונקודה אחת, וזהו ה-י' שהוא אחד בעשיריות, אבל בכחות הרע שהם עלמא דפירודין דיתפרדו כל פועלי און ופיזור לרשעים הנאה להם (סנהדרין ע"א ע"ב) אין שם יחוד כלל, ואפילו במחשבה שבמוח הכוללת כל עשר כחות הקומה הם נפרדים שם לארבעה רוחות שזהו כלל הפירוד, כמו שהם בקדושה ארבע אותיות השם וארבעה עולמות וארבעה יסודות וכדומה, כי כל פירוד הוא לארבעה ונעשה מי' מ' סתומה שהוא ג"כ נקודה סתומה כמו י' גדולה,

אלא שאינה כולה חד כי יש חלל בתוכה המפריד כל רוחותיה זה מן זה ואין מניחם להתייחד וחלוקה לארבעה רוחות. ועל כן מספרה ארבע פעמים עשר כי מכל מקום כל חלק כלול מעשר והם ארבעים, והמ' פתוחה היא מוספת פירוד על פירוד שאף שאינן מיוחדים עדיין הם מחוברים יחד במ' סתומה, אבל בפתוחה הם נפרדים מהחיבור ג"כ, ובקדושה מורים על מאמר פתוח מאמר סתום כמה שאמרו בהבונה, וכל אמירה בלחישו כי הוא התגלות של אותיות המחשבה המתגלים בדבור הפה, והדבור היא המדרגה האחרונה של סוף המעשה ששם הוא תכלית חילוק המדרגות, ועל כן במאמר שבו מתגלית המחשבה לפעל שם היא מתפרדת ומתפשטת לארבעה רוחות, אבל בהיותה עדיין בהעלם המחשבה אין שם אלא י' סתומה, אך בצד הרע דעשה אלקים זה לעומת זה שם שהמוח נמשך אחר הלב, מיד במחשבה הנעלמת שבמוח ג"כ היא מתפרדת לארבעה רוחות, וזהו המ' דעמלק שהוא הראשית לכל מחשבות טמאות של הגוים במוחם [ומשם התפשטות כל מיני חכמות חיצונים שיונקים ממ' זו שהיא נגד הארבעים יום דישב משרע"ה לקבל התורה הכוללת כל מיני חכמה דקדושה שמשם שאב שלמה המלך ע"ה על ידי המ' דמשלי] נגד ה-י' דיעקב, שממנה התפשטות המחשבות קדושות דזרע ישראל [וכל מיני חכמות שלהם]:

**וחק'** דיעקב היא רומזת לקדושת המדות, וכמה שאמרו בהבונה ק' קדוש, כי בהתפשטות המדות שהם הענפים הנמשכים מהלב ולב האדם עקוב אחר שהשליט אדם הראשון בחטאו היצר רע על מפתחיו, צריך שמירה יתירה בהתפשטותם שלא יפגע בהם מנוול זה, ועל זה נאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני וגו' דהוא לשון עקבה ורמאות, ובאמת שורש יעקב הוא בתמימות רק דעם עקש יתפתל והוא אחיו ברמאות, והעקבה שלו שבלב הטוב הוא רק נגד עשו להערים ולקלוט ממנו כל שמץ קדושה, ושלא להניח שום התפשטות ואחיזה לרע בנגיעה אל הקודש, וזהו קדושת אות הק' שהוא דוגמת הה' אלא שהוא עקומה, שהה' [ראשונה דשם הוי'] רומזת אל הלב הטהור, והק' רומזת ללב האדם העקוב, וזהו מצד ההתפשטות במדות ששם מתגלית העוקם, כי בשם הוי' ב"ה שהוא שלימות צורת האדם שיתגלה לעתיד התפשטות המדות הם בקו ישר שהוא הו', וזהו מדת האמת ליעקב שהוא מצד עצמיותו בתמימות, אבל מצד העולם הזה שיש מציאות רמאות וצ"ל אחיו של רמאים ברמאות, אין האמת נגלה כלל כי הוא עלמא דשקרא השולט בימי עולם הזה שהם עד ארגיעה, והו' נעלם לגמרי ומתגלה תמורתו הק' שהוא עוקב הלב, אבל הוא מוגדר בקדושה וכולו קודש לד', ואח"כ כשבא לסוף מעשה הוא הגדרת הב' שבו התחלת התורה המגדרת לאדם, דוגמת העולם המוגדר משלש רוחות

דרוח צפוני פתוח דומה לב' (בבא בתרא כ"ה ע"ב), כך הגדרת האדם אי אפשר להיות מוגדר לגמרי כי יש שם צד משכן הצפוני אשר רק לעתיד ירחיקו מעלינו, ואין אדם צדיק בארץ אשר יעשה וגו' דבמעשה יש טענה על כל אחד, אך מכל מקום די בהגדרה של שלש רוחות להיות נחשב מוגדר מצד האדם שאין יכול יותר, ואח"כ הקב"ה עוזרו ובא לבירור דיעקב אע"ה מטתו שלימה ואין בו פסולת כלל, שהיא הה' דשם הוי' הרומזת לשלימות הכנסת ישראל שיתגלה לעתיד, והתורה מסיימת בל' שהוא ו' על גבי כ', והו' הם הששה קצוות, והמדות הנמשכות ממדת אמת ליעקב הוא פורח באויר על גבי הכ', שהוא דומה לב' ג"כ מוגדר משלשה צדדים רק שהוא בעיגול ואין לו קצוות וזויות ובזה החלל מתמעט דדל מורשא דקרנתא, וההגדרה מתצמצמת יותר ומתחברת אחר השלמת כל התורה כולה כשקיימה כולה הגדרת המעשה בתכלית השלימות, כפי כח האדם עם שלימות המדות. כפי מה שהם בעצמיותן ואמיתותן בפנימיות הבלתי מתגלה בעולם הזה עדיין בקביעות רק פורח באויר, ואחוזים זה בזה שהמדות דאמת ליעקב שאינו נגלה עדיין בפעל בעלמא דשקרא, מכל מקום ניכרת השפעתן בכלי המעשה שעל פי הגדרת התורה דכתיב בה אמת (עבודה זרה ד' ע"ב), ובהתפשטות הרע דעמלק התגלות הלב עקוב שלו הוא בכלי המעשה, דפושט טלפים כחזיר ומראה עצמו קדוש וטהור והכל בעקבה ורמיה, וזהו הק' שהוא אצלו האחרון מארבעת כחות התפשטותו, והוא כקוף המתדמה לאדם כך הוא רוצה להתדמות במעשיו, ולהתעטף בטליתו לישב אצל יעקב אע"ה כמו שאמרו ז"ל על פסוק משם אורידך נאום ד'. אבל המדות דסטרא אחרה הם רמיזות שם בעולם התמורות באות הל', שהו' פורחת באויר ואין לה על מי לסמוך כלל רק על העוקם שלמטה, שהוא שם דוגמת העוקם שבאות הק', שהוא מה שרוצה להעקים עצמו ולהדמות לאדם, אבל הוא רק מצד הדמיון דלשון שקר שעד ארגיעה, ואח"כ כשנחפשו עשו ונבעו מצפוניו שאין תוכו כברו אין לו עוד סמיכה, והוא נופל ונשבר דשם דוחו פועלי און נפלו ולא יכלו קום, וזהו הנחשא דפרח באוירא שרי בחבורא וסיים בפירודא, דסופו שיתפרדו כל פועלי און, ומתדמה לקדושה להיות מוגדר משלש רוחות אלא שבצפוני הפתוח הוא מתפרד ונופל, כי אין הגדרתו על פי התורה שהוא על פי האמת המתחלת בב' ומסיימת בל', רק הגדרה של שקר הרוצה להתדמות לאמת מתחלה במדות ואח"כ במעשים, והכל שקר שאין לו רגלים ועמידה של קיום כלל:

**ואלו** הארבעה כחות הם הראשית ועומק הרע של כל העכו"ם, וישנו ג"כ בלב איש הישראלי שעל זה נצטוו לזכור ולמחותו, היינו מן הלב בזכירה זו, ופורים הוא הזמן לזה ע"י ארבע מצות היום, על ידי מקרא מגילה דנקראת אמת כאמיתה של תורה נכנס אורה

ללב ומאיר העינים בנהורא הבא אחר הכשוכא דעמלק הקליפה הקודמת. דעל ידי זה ניכר אח"כ יתרון האור מן החושך, וזוכה לתורה שהיא נובלות החכמה העליונה שהוא בסוד מוחא כידוע, כי חשכת העין עינא בישא דעמלק [שהיא עצמה הע' דבלעם שהוא ג"כ אותן האותיות רק בחילוף הק' בב', כי הוא היה נדמה מוגדר במעשים באמת, דמצד זה היה דוגמת משרע"ה באומות העולם וזכה לנבואה שאינה שורה אלא על איש קדוש ודאי, ועל כן היה מוגדר בפעל בתכלית, אף שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ה ע"א) דבא אאתונו, היינו דעצמיותו באמת אדרבא הוא פרץ גדר עריות, כי אין נקרא מוגדר במעשה אלא כשההגדרה הולכת בהשתלשלות הקדושה מראשית המחשבה עד סוף המעשה, ואצלו היה זה לבד התחלת הצד הטוב ונטייה אל הקודש שלו, ועל כן זה יצא ראשונה ואח"כ ההמשכה בנסתרות מתתא לעילא במדות ולב ומוח, הכל מושרש בראשית גוים שהם אותיות לע"מ דעמלק כנזכר, ועל ידי הלב רע שלו היה לו כח העין בעינא בישא דיליה] היה גורם החשיכה לשעה לאור האמת דשורש נשמת ישראל הטהורה, וכשנמחה החשכה זו מהלב נגלה האורה זו תורה, וחכמת ישראל בא אל הגילוי מההעלם כי שם במוח אין קלקול בפעל כלל רק העלם וצריך להביאו לידי גילוי, ומגילה לשון גילוי, וכן פושטה כאגרת בהתגלות לכל, כי היא מביא התגלות האור דתורה שבמוח מהכח וההעלם לפעל ולגילוי, ואח"כ משלוח מנות פשטות ענין זה מביא חיבור והתאחדות של אהבה ואחוה בין איש לרעהו, וזהו ישראל גוי אחד דהשבעים נפש לבית יעקב נקרא נפש לשון יחיד, שזהו כלל הפירוד שבהם לע' כחות נגד ע' אומות שהם שורש הפירוד המתחיל מהתגלות הרע שבעולם הבריאה שהוא התחלת עלמין דפירודין, ועל כן נפשות ביתו דעשו לשון רבים, מה שאין כן אצל יעקב הפירוד חוזר להתאחד, ובמקום שורש הפירוד שהוא בלב שממנו תוצאות כל כחות הנפרדים, ועל כן שם משכן היצר לכל כחות הרע, שם הוא אצל בני ישראל שורש היחוד דצור לבבי וחלקי וגו' שהקב"ה לבן של ישראל, ודבוקים במעמקי לבם באלקים חיים ד' אחד, ואצל עמלק גם המוח ששם היחוד הוא אצלו ברשות לבו להיות בפירוד כמו שנתבאר לעיל, וכשנמחה זה אז מתגלית קדושת ישראל שגם בלב שבו התחלת הפירוד, שם הוא ג"כ מיוחד ביחוד גמור להיות כל כנסת ישראל גוי אחד כאיש אחד בלב אחד, וזהו תכלית ישרת הלב המביא לידי שמחה כמו שנאמר לישרי לב שמחה, ועיקר השמחה הוא בלב היודע מרת נפשו ואחר הישועה בשמחתו לא יתערב זר:

**וששון** זו מילה, זהו תוקף קדושת ישראל שמלידה המבדיל בינם לעמים כמה שאמרו בנדרים (ל"א ע"ב) דאפילו ערלי ישראל נקראים מולים היינו אפילו אם בפועל לא כן,

ואף על פי שחטא ישראל הוא משרשו שאינו משתנה, מה שאין כן מולי אומות העולם נקראים ערלים רצה לומר אפילו נראה מוגדר אינו אלא לפנים בפשיטת טלפיים ותוכו אין כן, וכל קטרוג עמלק הוא מצד ההתגלות דלפנים דהללו כו' והללו כו' ולא עוד שהוא חושב עצמו טוב יותר, וכן חטא דישראל אז היה כן כמה שכתוב במגילה (י"ב ע"א) הם לא עשו אלא לפנים וגם הקב"ה לא עשה אלא לפנים. דכל ענין עמלק הוא רק לפנים וכל שלותו עד ארגיעה, והסוף מתראה דכל שלותו היה לפנים כמו שהוא כל מעשיו רק לפנים, וכל מה שחשב המן לתכלית גדלו והתפאר שגם אסתר לא קראה כי אם אותו, היה באמת להאבידו ורק לפנים היה נראה זה לו לכבוד ולגיאות, ואצל בני ישראל להיפך כל הפורעניות רק לפנים כמו שכל החטאים רק לפנים דאמיתות רצונינו לעשות רצונך, ואף על פי שהלב נראה עקוב הוא באמת מלא קדושה, וזהו מדת השם יתברך וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו כדאי והגון, (ברכות ז' ע"א) דמי שאין לו משלו נותן לו מאוצר מתנת חנם הגדול יותר, ואף על פי שהשם יתברך נקרא אוהב משפט והכל במשפט, אבל באמת גם זה במשפט אף על פי שנקרא כחוקה בעולם הזה, כמו שיש בתורה חוקים דלא נגלה טעמם ובאמת גם הם מכלל משפטי ד' שיש בהם טעם לשבח אלא שנעלם (ב) עולם הזה והתורה היא מדת הנהגתו ית' בכל העולמות ובכל הדורות, והוא כענין שאין טעם ברצון מה שאדם רוצה איזה דבר ואוהב וחושק בלא שום טעם גלוי בלבו, אף על פי מכל מקום באמת ודאי יש סבה וטעם אלא שנעלם, וכך אהבת השם יתברך לישראל אע"פ שאין נראה טעם וכמו שנאמר ואמרתם במה אהבתנו, שהרי אפילו יעשו מה שיעשו לא יעזבם בארץ אויביהם, וביד חזקה וגו' אמלוך עליכם ועשיתי אשר בחוקי תלכו, ולא עשה כן לכל גוי רק גזירת הכתוב הוא וחוקה שחקק לעצמו, וכמה שכתב על עצמו ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי בלי שום טענה וטעם, אפילו זה יעשה כל טוב למראית עין וזה להיפך, דהאדם יראה לעינים ולפעולה הנגלית ומדות המתגלים מצד התפשטותם, וד' יראה ללבב שממנו תוצאות חיים ומקור המדות והמעשים כולם הנמשכים מהתגלות לבו, ונובעים ממעמקי הלב הנעלם מעין האדם עצמו ג"כ רק גלוי לפניו השם יתברך בוחן לבות, והש"י העיד על פי נביאיו דהוא לבן של ישראל, היינו דמעמקי לבם דבוק באלקים חיים וכמו שנאמר כי ממך הכל ומידך נתנו לך, וכמה שכתוב דאורייתא וקודשא בריך הוא וישראל כולא חד:

**וזהו** דישראל מונין ללבנה (סוכה כ"ט ע"א) דלית לה מגרמה כלום, כך כל מקום שנאמר דך מך וכו' בישראל הכתוב מדבר, (בראשית רבה פרשה ע"א) שהם מכירים דלותם דלית להו מגרמייהו כלל, ואפילו הוא מרבה עבודה והשתדלות כל מה שמוסיף בעבודה

והכרת אלקותו ית', מוסיף בהכרת שפלות ופחיתות עצמו, וכמה שכתוב במשרע"ה דלא קם כמוהו והי' גדול מכל היה עניו מכל האדם, וכן איתא (חולין פ"ט ע"א) נתתי גדולה לאברהם אמר אנכי עפר ואפר, אבל אומות העולם הם מגדילים עצמם שמונין לחמה דאכיל דיליה דאומרים כחי ועוצם ידי עשה, כי הם נפרדים מהשם יתברך וחושבים עצמם לנפרד שהוא פעולת עצמם, וכשאני לעצמי מה אני ועל כן אין להם כלום על האמת, דאין אמת אלא השם יתברך שנקרא אלקים אמת, וכן בני ישראל הדבוקים בו הם זרע אמת, ועל כן אף על פי שדלותי לי נאה להושיע (פסחים קי"ח ע"ב), כי השם יתברך אוהב עניים ואני ד' את דכא ושפל רוח, דמי שמכיר דלותו פונה אל השם יתברך ומיד השם יתברך מושיעו כמו שנאמר פנו אלי והושעו, ובני ישראל לעולם הם בתכלית הדלות ומכירים דלותם במעמקי לבם, ועל כן הגם שהם דלים מן המצות השם יתברך נקרא עוזר דלים, וזהו האוצר של מתנם חנם שנותן ממנו לכנסת ישראל שהם דלים דלית להו מגרמייהו כלום, וכך משפט מדת החסד דכך דרכו דגומל חסדים דרדיף בתר דלים (שבת ק"ד ע"ב) ונותן רק למי שהוא חסר ולא למי שיש לו שאין צריך, ועשו אומר יש לי רב ואינו חסר, מה שאין כן יעקב אע"ה אומר יש לי כל היינו ההתכללות דדבוק בהש"י הכולל הכל, ולפי שאין לו רק מה שהשם יתברך נותן ממילא יש לו כל דכלום חסר מבית המלך, ובמתנות לאביונים דפורים שהוא לכל מי שפושט יד, מעוררים מדה זו למעלה כטעם ד' צילך להיות השם יתברך משפיע לכל מי שפושט יד, ובלבד שיפשוט היד והם זרע ישראל לבדם שהם האביונים שנפשם צמאה וכמהה לישועת הש"י, ובזה מתגלה האור המבדיל בין ישראל לעמים, דאפילו אביוני עמך ואין עני אלא בדעת (נדרים מ"א ע"א) מאחר שהשם יתברך נותן להם הרי נתינתו הוא כיד המלך מלא עומסו, והם מתמלאים מכל טוב כלבנה במילואה, ועל ידי זה זוכין ליקר אלו תפילין שבראש שהוא הקשר האמיץ שבינם לאביהם שבשמים, עד דראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך, דיתגלה לעין כל דגם כל מעשינו פעלת לנו, ואפילו המעשים שהם למראית העין לא כן יהיו כשנים הללו שסדורות ובאות משמת ימי בראשית (שבת פ"ט ע"ב):

**וזהו** מצות ביסומי בפוריא עד דלא ידע כו', (מגילה ז' ע"ב) שאף שמצד הידיעה אין שום הבדל בפעל כלל דהללו עובדי עבודה זרה והללו כו', אפילו כן מכל מקום זה ארור וזה ברוך, אף שאין שום ידיעה להבדיל ביניהם ההבדל הוא למעלה מהדעת. וזהו התפילין שהם הקשר והכתר שבראש שלמעלה מהדעת והשגת אדם, כי נתברר שהם שלימים ודבוקים בהשם יתברך בכל השתלשלות הקומה, וסוף מעשה שלהם נעוץ במחשבה תחלה, ועומק ראשית דהשם יתברך הנעלם מעין כל חי שהכל ממנו, וזהו גמר מחיית

עמלק מכל מדרגותיו להיות השם שלם התגלות כל הארבע אותיות דשם הוי' להיות נקרא כמו שנכתב, כי יתגלה בלבבות דבני ישראל התפשטותו ית' בכל הנבראים, ומיד הוא מחיה את כולם והכל שלו, ועל ידי זה הוא כפרת כל החטאים כמה שאמרו בפרק רבי עקיבא (שבת פ"ח ע"ב) מי שהכל שלו יכפר על עון גדי כו', כי מאחר שהכל שלו ואין שום דבר לבר ממנו אין שם עון וחטא כלל, כיון דהכל מאמיתות רצונו ואין עוד מלבדו, וזהו ג"כ שלימות הכסא הם הנפשות דבני ישראל דאתגזרין מכורסיין, והשמים כסאו הם נשמתין והארץ הדום רגלי הם הגופין ושלימות הכסא על ידי הא' אלופו של עולם דגניז בגויה ממילא משתלמין גם הגופין, דשמים וארץ הם כאלפס וכסוי' (בראשית רבה פרשה א') דזה תלוי בזה, וזהו תכלית שלימות כל הבריאה שיתגלה ויתברר במהרה בימינו כשימחה זרעו של עמלק מן העולם, ובכל פורים מתגלה אפס קצהו מאור הזה דרך העלם של שכרות דלא ידע שאינו בגילוי להדעת בפעל, אבל מכל מקום הוא מתברר ומאיר במעמקים לכל נפש מישראל כל המשכות אורות הללו כל אחד לפי ערכו ומדריגתו, וכן הולך ואור בכל פורים מעט מעט עד נכון היום שימחה זרעו של עמלק לגמרי במהרה בימינו אמן:

## פרק טו

**השלשה** רגלים הם הממשיכים כל מיני שפע לזרע יעקב, וכלל הצטרכות האדם הם שלשה דברים בני חיי ומזוני, בפסח על התבואה (ראש השנה ט"ז ע"א) הוא השפעת מזוני, וע"כ אז יש מצות דאכילה שאין כמוהם בכל השנה שום מצוה דאכילה שיהיה על כל אחד מישראל רק אכילת מצה דפסח, ובזמן שבית המקדש קיים גם אכילת בשר דקרבן פסח, שזהו כלל אכילת האדם בבוקר תשבעו לחם ובערב תאכלו בשר, וכל הסעודה נקראת על שם הלחם כמו שנאמר עבד לחם רב, על כן עתה בהלחם נכלל הכל, וחכמים הוסיפו היין דארבעה כוסות שהוא ג"כ במקום הבשר כי אין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, (פסחים ק"ט ע"א) וכך נותנים ליעפי מלחמה לחם ויין, ואדם לעמל יולד כולהו גופי דרופתקי (סנהדרין צ"ט ע"ב) אלא שכל עמל אדם המשוקע בעולם הזה לפיהו למזוני. והמקבל עליו עול תורה להיות עמל בפה דדברי תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם, שיהיה לו בשר ולחם ויין בהרחבה כיד ד' הטובה והוא החרות מעבדות דעולם הזה . וזהו יציאת מצרים שגלו לשם על ידי המזון ומפני הרעב, וכל זמן שאחד מהשבטים קיים שהיו כולם זרע אמת לא יכלו להשתעבד בהם ולהעמיס עול מלכות ודרך ארץ עליהם, כי היה עליהם עול תורה, עד

אח"כ שנשתקעו בקליפת מצרים שכל כח קליפה זו הוא לשקע האדם בעיני עולם הזה , עד שישכח וישתקע ממוחו ולבו שום מחשבה לטוב כמו שאמר פרעה תכבד העבודה וגו' ואל ישעו וגו', וביציאת מצרים יצאו לחרות מהשתעבדות העולם הזה , ויש בכח נפש איש היהודי מהיום ההוא והלאה לשהליך מעליו כל טרדות העולם הזה ולצאת משיקועם, ולפי שעיקר הטירדא הוא על ידי בקשת המזוני ע"כ הוא מצות מצה שיש בה כח המן כמו שאמרו ז"ל דבצק שהוציאו ממצרים היה בו טעם מן, והוא הלחם מן השמים בלי שום עמל וטורח כלל, וכן הוא השפעת כל מזון עוסקי התורה בעולם הזה כמה שכתוב (מכילתא סוף פרשת בשלח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, ובילקוט (בשלח רמז רנ"ח) דהמן היה יורד בגובה מהלך אלפיים שנה, ונראה לי דהכוונה על שני אלפים תורה דכך נקצב שני אלפים לתורה, ואף שעבר יותר הוא לפי שיצאו מה שיצאו (תנא דבי אליהו רבא ריש פרק ב'), רצה לומר אותם הנפשות עצמן שכבר יצאו חזרו ונתגלגלו שנית, והדור ההולך הוא עצמו הדור הבא ע"כ לא באו בחשבון שנים ולעולם אין שם אלא שני אלפים שנה, והמן ירד בגובה כזה להיות משפיע מזוני לכל השני אלפים שנה, וההשפעה יורדת בפרט בכל שבוע על ידי האכילות דשבת שהם זכר למן כמשאז"ל כי גם בהם יש טעם מן, וזהו הקדושה דקבוע וקיימא מצד הש"י, ובכלל לכל השנה על ידי ישראל דמקדשי בהשתדלותם הוא בפסח, וזהו נגד אברהם איש החסד שהאכיל לעוברים ושבים ופירנס לכל באי עולם:

**ואז** מתחילים ספירת העומר שהוא לזכך קדושת היסוד דרגא דיוסף המשביר בר וכילכל ופרנס לאחיו ולכל העולם כולו, והוא תחלה לעבד נמכר ולמצרים בהשתקעות העול, ואח"כ זכה לצאת מבית האסורים למלוך שהוא תכלית פריקת העול דעולם הזה , ולא כמלכי אומות העולם דמלך לשדה נעבד שגם הוא תחת העול דעולם הזה , אבל הוא השדה היה נעבד לו וכל מצרים וגם אדמתם היו נעבדים, וזכה הוא להיות הצנור המשפיע מזוני לכל באי עולם, והעומר הוא של שעורים שהוא מאכל בהמה, ודוגמת מנחת סוטה שלפי שעשתה מעשה בהמה קרבנה כו' (סוטה ט"ו ע"ב) שמקרבת נפש בהמיותה להש"י, וזנות וכל קלקול הברית הוא מעשה בהמה, והתיקון הוא בקרבן עומר שמקריב כל כחות הבהמיות שלו ג"כ להש"י, ואז מתחילין לספור הימים לזמן מתן תורה שבו נעשים חרות מיצר רע וממלאך המות, ולא כתיב בו חטאת כי אין שם עוד חטא כלל, ונצרף גם מעשה הבהמיות שלו במ"ט ימי הספירה להיות מזוקק שבעתים ונזדכך קדושת היסוד ברית קודש, ואז זוכה על ידי קדושת חג השבועות לשפע בני, דבעצרת על פירות האילן (ראש השנה שם) והאדם עץ השדה וזוכה להשפעת פירות

למינהו, ונקרא עצרת לשון עצירה וקליטה שאז הוא קליטת הזריעה שבפסח, דאז היתה התחלת ההשפעה דראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא וזוה"ק בשלח), אבל היה דרך ראיה לבד ולא בקנין. כי עדיין לא נקלט הקדושה להיות קבוע וקיימא בלב כן לעולמי עד שלא ימוט, רק השגה לפי שעה, וכן כל שפע מזוני הוא השפעה לשעה שיש בו חיי שעה ואח"כ חוזר לרעבונו, מה שאין כן בני הוא הקיום במין לעלמי עד על ידי האשה שהתקין לו בנין עדי עד, וזהו מתן תורה שנמשלה לאשה טובה כמה שכתוב בפרק הבא על יבמות, ואין אשה אלא לבנים (כתובות נ"ט ע"ב) הם תולדותיהם של צדיקים מצות ומעשים טובים, שכל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו (יבמות ק"ט ע"ב), שזהו כלל התורה כולה שבכתב ובעל פה לימוד התרי"ג מצות בכללן ופרטיהן ודקדוקיהן, ונקראת התורה חיי עולם ותפלה חיי שעה בפרק קמא דשבת (י' ע"ב), שכל הבקשות דתפלות שמונה עשרה המכוון בהם בקשות דלשעה, אפילו בקשת הדעת ותשובה וכדומה הכל הכונה לצורך השעה דעל כן מתפללין שלש פעמים בכל יום, ואיתא בזוהר לבושין דתקינת בצפרא לא תקינת ברמשא, שאין דומה תפלה לחברתה, והיינו כמה שנתבאר כי כל אחת בקשה כפי השעה, כי עיקר הבקשה והתפלה היא היוצאת מעומקא דלבא, והוא כפי השגת הלב באותה שעה, ודרך משל בדעת מה שאצל זה נחשב דעת עמוק עד שצריך תפלה מרובה לזכות לו, אצל אחר הוא דבר פשוט בתכלית ואין מבקש על זה רק על דעת העמוק הרבה יותר מה שזה אין משיגו כלל לבקש עליו, וכך אצל אדם אחד גם כן בחילוף הזמנים כי לא כל העתים שוים, ועל זה נאמר יודעי בינה לעתים כי לא כל העתים שוים להבינה שבלב שממנה התפלה שהיא מדרגה אחרונה שבעשר מדרגות ההשתלשלות הנקרא עת. שהיא תחת העת והזמן והוא העת לעשות לד' ובה עת לכל חפץ והכ"ח עתים כנודע בזוהר ובת"ז בכ"ד, מה שאין כן התורה למעלה (מן) הזמן ואינה תחת השמים רק למעלה מהשמים, וכמו שאמרו ז"ל (קהלת רבה) על פסוק תחת השמש שהיא למעלה מהשמש שממנה המועדים ימים ושנים והזמן, כי הוא קדמה לבריאת העולם שאז התחלת הזמן. ועל כן כל עניניה ומצותיה קיימים לעולמי עד ואין להם שינוי, אף על פי שיש עת לעשות לד' הפרו תורתך, ההפרה הוא תחת הזמן ולצורך השעה כאליהו בהר הכרמל, וכשתעבור השעה ישוב משפט התורה לאיתנו, כי גוף התורה הוא חיי עולם דקבוע וקיימא שלא תשתנה, והיא הנותנת חיי עולם לאדם וכמה שכתוב דהעוסק בתורה טל תורה מחייהו:

**וחכמת** התורה הוא הנותנת קיום באיש. רצה לומר בשורש הנשמה והנפש שאין אור של גיהנם שולטת בה וכמה שכתוב בסוף חגיגה. והוא השארת הנפש לעלמי עד אף

שבעולם הזה כבר מת לא נאבד חס וחלילה לגמרי. ומצותיה שהוא תולדותיהם של צדיקים שהם הכל פעולות גשמיות בעולם הזה הם הקיום במין שהוא ההשארה בעולם הזה לעולמי עד, ואף תלמוד תורה עצמה הוא מכלל מצותיה של תורה ובכלל תרי"ג מצות, והוא הלימוד באברים הגשמיים בפה או בכתיבה בספר שנשארו הדברי תורה שלו קיימים בעולם הזה בידי התלמידים הקרוים בנים תלמידים מפיו או מפי כתביו, ומצוה האחרונה היא כתבו לכם את השירה שכוללת כל כתיבות דברי תורה שיהיה השארה בעולם הזה, ואף דמדינא דברים שבעל פה אי אתר רשאי לאמרם בכתב, מכל מקום אחר שהותר לכתוב הרי כתיבתם מצוה ובכלל מצות כתבו לכם, שעיקר הכונה שיהיה קיים לדורות, וכל זמן שהיו כל ישראל יחד בארץ ישראל ולמדו תורה התלמידים מפי רבותיהם נאסרה הכתיבה כדי שלא יסמכו על מה דכתיבא ומנחא, ויצטרכו ללמוד מפי הרב דאין דומה לומד מפי רבו למפי כתבו, וכמה שאמרו והיה עיניך רואות את מוריך וכמה שכתוב בהוריות (י"ב ע"א) תחזו לפומי', כי בפה מתגלה מעמקי הלב, מה שאין כן בכתב שאי אפשר לכתוב מה שבלב, וכמה שאמרו בסנהדרין (ל"ה ע"א) דאע"ג דסופרי הדיינים כותבין ליבא דאינשי אינשי, והתלמיד השומע מפי רבו הוא משיג מה שבלבו, אבל אחר שנפזרו בגלות לכל קצוות עד שאם יצטרכו ללמוד מפי רב היתה התורה משתכחת חס וחלילה, הרי הכתיבה מצוה חיובית, [ואף על פי שכל תורה שבעל פה האידנא ג"כ כתיבא ומנחא כבר, מכל מקום גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל הוא בכלל תורה שבעל פה שנגלה למשרע"ה כמשאז"ל, ומשחידשו בעולם הזה צריך שישאר הדברים לעולמי עד בעולם הזה ג"כ על ידי הכתיבה, וע"כ הזהירו הקדמונים לכתוב כל מה שמחדש כמה שכתוב בספר חסידים (סימן תק"ל) והמגיד להבית יוסף וכדומה, כי אין אדם יודע איזה יכשר ואולי הוא החידוש של תורה שבעל פה השייך לחלקו שלא נגלה עדיין לשום אדם בעולם. והוא לכך נוצר להביא חידוש תורה לעולם הזה וצריך שלא יאבד באבדו חס וחלילה, דאז חס וחלילה יצטרך להתגלגל, רק יוציאנו בפעל בעולם הזה ע"י דיבור פה לתלמידים או על ידי כתיבה, וראיתי כתוב על שם חכם גדול אחד שלא כתב שום דבר מחידושיו באמרו כי לא הותר לו הכתיבה, כי הוא זוכר הכל ולא שכח שום דבר ממשנתו ומחידושיו מעודו, וטעה כפי מה שנתבאר כי אין כונת הכתיבה לעצמו לבד רק לדורות הבאים. ואף על פי שכבר יש ספרים הרבה בעולם ועשות ספרים אין קץ, מכל מקום כל תלמיד ותיק יש לו דבר חידוש השייך לחלקו שלא יוכל אדם אחר ליגע בו, והוא החדש שלמעלה מהשמש שעל ידי זה גורם ג"כ החידושין תחת השמש מה שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובאורייתא

ברא עלמא ותחלת הבריאה היה בתורה שבכתב, והחידוש בכל יום תמיד הוא על ידי תורה שבעל פה בחידושין דאורייתא המתחדשים בכל יום תמיד על ידי חכמי ישראל, ואין לך יום שלא יתחדש בו איזה חידוש בתורה על ידי איזה תלמיד ותיק שבדור, ואותו חידוש שהוא חיי עולם צריך שישאר קבוע וקיים בפעל בעולם הזה, ויש בזה עוד הרבה דברים ודרכים בהשארה זו שאין כאן מקומם] וכן היא בהרא"ש ובטור שולחן ערוך יורה דעה סימן ע"ר דהאידנא עיקר מצוה בכתיבת תורה שבעל פה:

**ונראה** לי דסימנא מלתא הוא מה שנזדמן לבעלי הטור ושולחן ערוך לכתוב מצוה זו בסימן ע"ר, וכבר העיר בתומים בקיצור תקפו כהן על השולחן ערוך דמאחר שנתקבל בכל ישראל ודאי רוח ד' דבר בו והכל בכתב מיד ד' עליו השכיל אף מה שהוא לא כיון כלל לזה ע"ש, וכן בזה הגם דהם ודאי לא כיונו בכך מכל מקום מאחר שמלאכת שמים הצליח בידם להתקבל לפסק עד שכל דבריהם אצלינו תורה שלימה ובכלל התורה שבעל פה, נוכל לרמז בהם מה שלא כיונו כבכל תורה שבעל פה שבידינו שהוא ממש דוגמת התורה שבכתב, כי כולם מרועה אחד נתנו והכל ברוח הקודש ולא בא שום דבר על צד המקרה וההזדמן, ומצוה זו הוא תיקון לחטא עֵר הנקרא רע, וכמו שנאמר ויהי ער וגו' רע וגו' וכנודע בזוהר (חלק א' קפ"ו ע"ב) דבעון זה נקרא רע, והוא מי שאינו חפץ בקיום המין להשאיר זרע בעולם הזה, ותיקונו הוא במצות כתיבת ספר תורה ותורה שבעל פה שהוא הקיום בעולם הזה לתולדות הרוחניות, וזהו תיקון היסוד כי כל כתיבה הוא ביסוד דדכורא שהוא הקולמס הכותב, ויסוד דנוקבא הוא הנייר המקבל הכתיבה וזהו המצוה האחרונה שהוא התיקון אחר הקלקול, ובאחרית ימיו כשכבר עבר מה שעבר השם יתברך יהיב עטין בכולה דלא ידח ממנו נדח, ומצוה הראשונה הוא מצות פריה ורביה להיות קיום המין בפעל שלא יביא עצמו לידי חטא ער כלל, והוא מה שנצטוה בה אדם קודם החטא, דאחר החטא גם הוא פירש מן האשה ונכשל בחטא ער בשיכבת ז"ל דחזא לאנסו כמה שכתוב בפרק עושין פסין, עד אחר התיקון בתשובה ששב להוליד בדמותו וצלמו את שת שממנו הושתת העולם, רצה לומר תיקון היסוד דעולם, כי זהו תכלית התשובה לתקן הקודם עד שישוב לימי עלומיו וכמי שלא חטא, וזה סוד נעוץ סופה בתחלתה, כי תורת ד' תמימה כהדא עגילתא תמימתא כדרך שאמרו בבראשית רבה ריש פרשת חיי על פסוק יודע ד' ימי תמימים, והיינו כי התמימות הוא השלימות לגמרי, ומה שיש לו ראש וסוף אינו תמים וכולו בשלימות שהרי זה ראש וזה סוף, ואינו נקרא תמים אלא דבר העגול שאין בו ראש וסוף, וזה סוד עיגולין ויושר, שבעולם הזה היא חלוקת המדריגות כי העיגולין לא נתגלו בפועל בעולם הזה רק עומדים בסוד

אור מקיף עד לעתיד שיתגלה אור העיגולין, היינו אחר תיקון הכל שאז הסוף ומדריגה היותר אחרונה אחר שנתקנה, היא מתאחדת עם ההתחלה ומדריגה היותר עליונה וכשמתחבר הסוף עם ההתחלה אז נעשה מהיושר עיגול ואין כאן עוד חילוק מדריגות, וזהו המקום שבעלי תשובה עומדין שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות ל"ד ע"ב) כי הם חלוקים למדריגות, וכל צדיק נכוה מחופתו של חבירו (בבא בתרא ע"ה ע"א) ואינו יכול לעמוד במקום ומדריגה הגבוה ממדריגתו, מה שאין כן בעל תשובה הבא לתקן אחר שכבר חטא ליצא למקום שיצא להחזיר הכל למקור העליון, ולנעוץ סוף כל דרגין, והמקום שנשקע לשם בהתחלה, הוא זוכה להשגת אור העיגולים שאין שם מדריגות כלל, ומשפל מדריגתו בתחתית וסוף הכל יוכל להתאחד עם ההתחלה וראשית הכל:

**וזהו** דרגא דדוד המע"ה שהקים עולה של תשובה (עבודה זרה ה' ע"א), שהוא אבן מאסו הבונים ונפש היותר קטנה שבמדריגות הנפשות, וזכה להיות לראש פינה וירום ונשא וגבה מאוד על ידי התגלות העיגולין, דכל מאן דאיהו זעיר איהו רב שסמוך יותר להתחלה, וזהו כל כח בעל תשובה דלבבו יבין ושב שמגיע לבינה שבמעמקי הלב, שהוא למעלה משבע מדות המתפשטות בכחות הגוף, וה' תחתונה חוזרת להיות ה' ראשונה, והוא סוד לאה עקרת הבית שהיתה שנואה בעיני יעקב על ידי הרגשת קלקול היסוד בזרעה בשבט שמעון במעשה דשטים וראובן בבלהה ויהודה בתמר ועד ואונן ודוד ובית שמאי וכדומה, ובזוהר דב"נ סני עריין דאמיה היינו דודאי הרגיש גם התיקון אלא דהתיקון הוא שיחזיר למקור, והוא החדשות שיעשה ד' דנקבה תסובב גבר שהה' קודמת לו', וזה סוד ב"נ דנחות דרגא ונסיב אתתא (יבמות ס"ג ע"א), ועיקר תולדות של יעקב יוסף שהוא דרגא דצדיק שומר הברית בלא חטא, שהוא בן זקונים שזיו איקונין דומה לו דרך דמיון כאפי זוטרי נגד אפי רברבי, והוא הוציא דבת השבטים רעה, רצה לומר בקלקול היסוד שנקרא רע דנושאים עיניהם בבנות הארץ, ובודאי היה לו איזה טענה נגדם למראית העין בעולם הזה, אבל לא השיג דרגא דתשובה דעיקרו בזרעא דלאה בראובן הבכור שפתח בתשובה כמו שאמרו ז"ל , דע"כ הושע מזרעו אמר פרשת שובה ישראל, ויהודה המשלים בדוד המע"ה וכל זרעו אחריו עד משיח בן דוד דירום ונשא מאברהם יצחק ויעקב (ילקוט ישעיה), כי יזכה לזיו דאדם הראשון קודם החטא שהוא למעלה מזיו איקונין דיעקב, וע"כ יהודה ויוסף היו המרובים מכל השבטים כי פרו ורבו ביותר מפני שהיה בהם קדושת היסוד יותר מכל השבטים, יוסף צדיק גמור בפעל בלא חטא, ויהודה בעל תשובה אחר החטא, דהתחלת התפשטות דיהודה בצאצאיו היה בחטא דער ואונן, אבל יהודה מחוקקי שהוא שורש המחוקק דנקרא כן משרע"ה,

שהוא שורש התלמידי חכמים שבישראל כידוע בסוד מה שכתוב בכמה דוכתין בגמרא (שבת ק"א ע"ב) משה שפיר קאמרת, וכן יהודה שורש התלמידי חכמים שבישראל ולשכת הגזית בחלקו, ותלמיד חכם שעבר בלילה אל תהרהר אחריו ביום דודאי עשה תשובה (ברכות י"ט ע"א), ובידו וכח תשובתו לתקן הקודם בכח התורה, דעיקר תיקון הקודם לכל החטאים עד שיהיה כמי שלא חטא הוא רק על ידי התורה, ובחטא זה בפרט דאיתא בזוהר שאין מועיל לו תשובה היינו דבתשובה לבד אי אפשר לתקן בזה הקודם לגמרי כלל רק בצירוף התורה, וזהו דיוק הלשון תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר כו' יעויין שם בברכות י"ט א', והרי אמרו בפרק רבי עקיבא פ"ט ב' דל פלגי דלילתא שאין חוטאים כלל, וכ"א כשדן א"י דן בלילה שאין חוטאים, אבל הכוונה על חטא הברית שהוא בלילה וכמו שנאמר ועין נואף שמרה נשף, ועיקר גיהנם הוא על קלקולי הברית כמה שכתוב בפרק עושין פסין שהכל יורדין על עסקי הנם, ואין לזה תיקון רק על ידי התורה דעל זה אמרו (חגיגה כ"ז ע"א) דתלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהם, כי הם ודאי עשו תשובה דהמאור דתורה מחזירם למוטב ומתקנים הקודם, ואחר התשובה חוזר להתחלה למצות פריה ורביה שהיא המצוה הראשונה דקודם החטא, ועל ידי מצות כתבו האחרונה זוכה אח"כ לקיים מצות פריה ורביה הראשונה שאחר התיקון חוזר להתחלה:

**ועיקר** הכתיבה הוא למען ידעו דורות הבאים וע"כ זוכה לדורות, והתחלת הכתיבה דדברי תורה בעולם הזה היה בשבועות בשעת מתן תורה שאז ניתנו עשרת הדברות, והגמר דלוחות אחרונות ביום הכפורים הוא התיקון אחר הקלקול שנתכפר הכל, והרמז בו לכתיבת תורה שבעל פה בדורות הבאים להשלים לתורה שבכתב, וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא תשא ל"ד) דעתידים אומות העולם לומר אנו ישראל עד שיאמר מי שמסטורין שלי בידו, דהבירור רק ע"י תורה שבעל פה שבזה מברר מעלת ישראל דלא עשה כן לכל גוי, מה שאין כן בתורה שבכתב הרוצה לטעות יטעה, ואף בישראל עצמן הצדוקין פקרו על ידי התורה דכתיבא ומנחא שלא האמינו בתורה שבעל פה, וזה סוד שבירת הלוחות ראשונות שהיו מן השמים ונתקיימו על ידי האחרונות שהיו על ידי משרע"ה כמו שאמרו ז"ל על פסוק פסל לך, והאחרונות עצמן חזרו להיות ראשונות ובמקום לוחות ראשונות אחר תיקון החטא, וקודמין להם דלוחות ושברי לוחות מונחים בארון (ברכות ח' ע"ב), והלוחות קודמין שהן עיקר, וכך חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה (שיר השירים רבה, עיין עבודה זרה ל"ה ע"א), אף שבאמת התורה שבכתב עיקר, רק הוא על דרך שאמרו בעלמא (יבמות ב' ע"ב וש"מ) איידי דאתיא מדרשא חביבא ליה ואקדמה. כי

הללו חדשים שחידשום סופרים והללו ישנים, וכמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה) על פסוק חדשים גם ישנים והקדים חדשים לחביבותיהו דחדושם, ומשרע"ה קיבל הכל בסיני גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, דהכל היה כלול בלוחות כמו שאמרו ז"ל דבין דבור לדבור היו כל מצותיה של תורה בפרטיהם ודקדוקיהם, היינו בחלל שבינתים היה רמוז הכל לחכם ומבין מדעתו כמשרע"ה שהשיג דאין עוד מלבדו אפילו בחללו של עולם, שאין שום דבר ריק בעולם ולא מקום פנוי מכלום, ולא שהיה כתוב על הלוחות שום אות יותר מעשרת הדברות רק שהתפשט האור של כל דבור בגליון שסביבו הופיע נגד השגה הבהירה דמשרע"ה כל הענפים המתפשטים מאור הזה והעתידים להתגלות בדורות הבאים, וע"כ בשבועות הוא זמן קבלת שתי התורות שבכתב ושבעל פה, ועל ידי זה זוכין לבני ואפילו מי שהוא עקר בטבע או במזל שלא יכול להוליד, על זה אמרו באאע"ה שהרימו למעלה מהשמים והמזלות, והיינו על ידי כח התורה שהוא למעלה מהשמש שהתחיל באאע"ה, שממנו התחלת שני אלפים תורה מהנפש אשר עשו בחרן כמה שכתוב בפרק קמא דעבודה זרה, ואברהם אע"ה לא מצינו דנתפלל על בני וכמו שכתוב בזוהר תולדות קל"ז רע"ב, והיינו דבכל שמונה עשרה ברכות דתפלה לא נמצא תפלה על בני, ואף על פי שיש לומר משום דרוב נשים מתעברות ויולדות ורוב בני אדם יש להם בנים, מכל מקום הרי מבקשין רפואה אף שרוב בני אדם בריאים, ובודאי קבעו בתפלה כל צרכי בני אדם ואיך לא קבעו ג"כ בקשת הבני לחשוכי בנים או מעוטי בנים, ועוד שאף למי שיש לו בנים שייך בקשת בני לבקש בעדם שיהיו צדיקים ושלא יצאו מהשורה, עד שיאמרו עליהם מוטב שנהפכו שליתו על פניו ושלא בא לעולם דגרוע ממי שאין לו בנים, וכמה שכתוב בתנא דבי אליהו רבא על אותו כהן שהיה לוחך עפר ומתפלל על בניו ובני ביתו שלא יצאו לתרבות רעה וזכה ששימשו בבית המקדש, אבל הוא הדבר שאמרתי כי התפלה הוא רק לצרכי שעה וחיי שעה, ובני הוא חיי עולם בקיום המין דבר זה אי אפשר להשיג בתפלה לבד רק בכח התורה:

**ואברהם** אע"ה הוא המתחיל בתפלה ותיקן תפלת שחרית שהוא סמוך למיטתו קודם העסק בתורה, כי הוא התחיל בתפלה ועל ידי זה זכה אחר כך לתורה כי כך הוא סדר ההשגה מתתא לעילא להתחיל כאאע"ה שנקרא תחילה לגרים בריש חגיגה, ולא היה יכול להגיע מיד לתורה שהוא חלק ישראל לבד מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי, אלא אחר שקדמתו תפלה שבזה יש שייכות לכל האומות, כמו שנאמר בתפלת שלמה המע"ה בעד הגוים המתפללים בבית המקדש, כי הם אין להם חלק בחיי עולם רק בחיי שעה, אבל אאע"ה אחר שזכה לחיי שעה דתפלה לא נח ולא שקט עד שזכה

על ידי החיי שעה גם חיי עולם, שממנו יהיה השתלשלות אומה הישראלית ויעקב אשר פדה את אברהם, אבל לא היה עדיין אצלו בקביעות גמור עד שלא נולד יצחק שהרי יצא ממנו ג"כ ישמעאל שהיה גוי גמור לכל דבר, עד שנולד יצחק שהיה קדוש מלידה ומבטן, ואף שממנו יצא ג"כ פסולת, הרי עשו נקרא ישראל מומר בפרק קמא דקדושין כי כבר נקבע שם ישראל ביצחק שנימול לשמונה. וממנו התחלת התורה בקביעות דאורייתא מסטרא דגבורה נפקת, והוא תיקן תפלת המנחה שהוא התפלה אחר לימוד התורה. כי הוא זכה לתפלה על ידי התורה שקדמה לה וע"כ הוא הראשון שנתפלל על בני. ובלשון ויעתר שדרשו בסוכה שמהפך כעתר מידת הדין למידת הרחמים, דכל תפלה צריך עת רצון כמו שנאמר ואני תפלתי וגו' וכמו שאמרו ז"ל עתים הם לתפלה, ובשעת מדת הדין שאינו עת רצון אינו נענה, מה שאין כן בתורה שהוא למעלה מהשמש והזמן על זה נאמר קרוב ד' לכל וגו' יקראוהו באמת ואין אמת אלא תורה, ועל ידי הקריאה לו יתי' על ידי התורה הוא קרוב לעולם לכל נפש ובכל זמן כי על ידי זה הוא הדביקות באלקים חיים שאין שום דבר חוצץ, ופסח נגד אברהם היה על ידי שועתם והתפלה דקודם מתן תורה, ואח"כ בקריעת ים סוף נאמר ואתם תחרישון ופירוש בזוהר דבעתיקא תליא, והוא מזל העליון שאינו יכול להגיע לשם בתפלה ועדיין לא זכו לתורה, וגם בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא אלא במזלא כמה שכתוב במועד קטן כ"ח א' אי אפשר להשיג בתפלה, ועל זה אמרו (פסחים קי"ח ע"א) קשין מזונותיו כקריעת ים סוף, וכן (סוטה ב' ע"א) קשה לזווגן כקריעת ים סוף, דהיינו בני ואע"ג דמזוני הוא חיי שעה ונקבע בקשות על זה בכל התפלות, מ"מ זהו למאן דקיימא ליה שעתא דאיברי בשעתא דמזוני או שמתפלל בעת רצון ונענה, אבל מי דלא איברי בשעתא דמזוני כרבי אליעזר בן פדת בתענית (כ"ה ע"א) זה תליא במזלא מזל העליון דהוא בעתיקא כנודע, ואין מועיל עוד תפלה רק על ידי התורה וקריאה באמת שהוא למעלה מהמזל, ועל ידה הוא התדבקות ישראל במקור חוצבם בראשית המחשבה היותר עליונה למעלה מעלה מכל השתלשלות דאצילות:

**ועל** ידי חידושין דאורייתא יכולין להוריד שפע חדשה מן המזל העליון, וזהו המן עצמו שהוא לחם מן השמים הוא בזכות משה היינו בכח התורה, אבל מצה שהוציאו ממצרים היה רק טעם מן ולא מן עצמו כי הוא לחם עוני בעניות דתורה, וזהו הפרנסה שמבקשין בכל יום לזכות על ידי התפלה אף מי שאינו כדאי, דתפלה לעני סלקא על כל צלותין דעיקר התפלה הוא מעוני, ורבי דפתח אוצרות בשני בצורת היה מכריז שניתן רק לבעלי תורה (בבא בתרא ח' ע"א) עד שאמר לו יונתן בן עמרם פרנסני ככלב, ועל זה אמרו בתיקונים צווחין ככלבא הב לן כו', היינו שלא יקראוהו באמת ובכח התורה דאז הש"י מוכן

לתת, רק באים בטענה פרנסני ככלב אף שאינו כדאי והגם שהשם יתברך נותן גם לזה בכח התפלה דעני דמעטפא כל צלותין, מכל מקום השם יתברך רוצה ומשתוקק שנהיה בתכלית השלימות כרצונו כי אני ד' מלמדך להועיל בתכלית העילוי, ומכל מקום גם העת העניות הוא העוזר ומושיע בישועה שלימה והוא הישועה דלחם עוני דפסח שיש בו טעם מן שהוא לחם אבירים לחם של מלאכי שרת, ואח"כ בשבועות זוכין לעשירות דתורה ומתחיל אז זמן השמחה ואסיפת הרכוש, דמעצרת ועד החג מביא וקורא ושתי הלחם מתירין הבאת בכורים, ועל כן מתברכים על ידם פירות האילן כדפירש"י ראש השנה י"ז סוף ע"א, והיינו דהם רומזות לתורה לכו לחמו בלחמי שהוא לחם מן השמים, והם ב' נגד תורה שבכתב ושבעל פה דגם תורה שבעל פה הוא לחם מן השמים, כמה שכתוב בריש חגיגה כולם מרועה אחד כו' דהכל מסיני וכמה שכתוב בברכות ה' א' ובכמה דוכתי, והתורה הוא עץ החיים שבתוך הגן כמה שכתוב בתנא דבי אליהו רבא פרק א' ובכ"ד, בנקודת המרכז שכל עצי הגן יונקים, ועץ הדעת טוב ורע שנזכר בכתוב עמו נראה דהוא עומד סמוך לו ממש ג"כ באמצע שכל העצים יונקים גם ממנו, כי באמת כולו חד ואלמלא חטא אדם הראשון היה גם הוא נהפך להיות עץ החיים שהיה נכלה הרע לגמרי מהעולם, ועל ידי חטאו נתהפך גם עץ החיים דתורה להיות מסטרא דעץ הדעת טוב ורע כשר ופסול טמא וטהור כו' כמה שכתוב בתיקונים, ונראה לי דהם נגד תורה שבכתב ושבע"פ, ואלמלי חטא אדם הראשון היה הכל בכתב מיד ד' עליו השכיל ולא צריך לתורה שבעל פה, וכדרך שאמרו בנדרים (כ"ב ע"ב) אלמלא זכו לא ניתן להם אלא תורה וספר יהושע שהוא ערכה של ארץ ישראל, היינו נגד תורה שבעל פה כולה היה די ספר יהושע, שבגבולות הארץ שבו שהוא סדרי הארץ התחתונה נכלל כל סדרי ארץ העליונה שהוא שורש תורה שבעל פה כנודע, וזה היה אחר גירוש אדם הראשון מגן וישראל תקנו חטאו במתן תורה וקבלת הלוחות שהיו אז חרות ממה"מ, וזכו לנחלת הארץ תמורת הגן והיו צריכים לספר יהושע, ואלמלא חטא אדם הראשון היו הגן תמורת ארץ ישראל, ובמקום צירופי האותיות שבתורה מחטא אדם הראשון הי' צירופים מסדרי עצי הגן, וכתנות אור תחת עור והיה הכל בתורה שבכתב:

**וכך** יהיה לעתיד, דכל ימי עולם הזה הוא הזמן של התגלות כל התורה שבעל פה בשלימות על ידי חכמי ישראל שבכל דור, כל אחד השייך לחלקו עד דורו של משיח שאז יתגלה הכל ויבולע המות לנצח, לא כבמתן תורה שהיה רק לשעה שהיה אפשר להתקלקל אח"כ ע"י החטא, אבל אז לא יתקלקל עוד כי יבוטל היצר רע וכל סטרא דרע וזרעו של עמלק מן העולם, ואז ישוב העולם לגמר תיקונו כמו שהיה קודם חטא אדם

הראשון ויוכלל כל התורה שבעל פה בתורה שבכתב, כי יתגלה לכל האור שבתורה שבכתב איך כל התורה שבעל פה ג"כ כלולה שם, וע"כ לא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו וגו', הכל מהתורה דכתיבא ומנחא דלא יצטרכו ללימוד שבעל פה תלמיד מרב, מה שאין כן בשבועות שהיה מתן תורה על ידי משרע"ה וכל ישראל תלמידיו, והשם יתברך רצה שיהיה אז תכלית השלימות בשתי דברות ראשונות ששמעו מפי הגבורה ולא יצטרכו למשרע"ה וכלעתיד דלא ילמדו וגו', אלא שלא הגיעו אז עדיין למדרגה זו ולא יכלו לסבול זה ואמרו דבר אתה וגו' פן נמות, ואף על פי שבאמת על ידי זה היו זוכים לחיי עולם, רק זה הוא אתחלתא דחטא שמצד העולם הזה עלמא דשקרא המראה הכל היפך האמת, ובמקום החיים האמתים היה אצלם פחד המות, והגם דמצד העולם הזה היה זה באמת מיתה, כי ודאי היה זה מיתה לחיי עולם הזה כשהיו זוכים לתכלית התיקון וליכנס לגן עדן מיד בחייהם הנברא למשכן האדם, דהרי היו נעדרים מעולם הזה אבל היו זוכים לחיי עולם, אלא שלא הגיע הזמן ולא זכו עדיין להיות אור הזה נקבע בקביעות בלב דרך קנין, אבל מכל מקום היה אתחלתא שעל כל פנים כבר זכו כל ישראל ונפשות כל הדורות העתידים לבוא שהיו ג"כ באותו מעמד, זכו כולם לשמוע שתי דברות מפי הגבורה ולנבואה גמורה כנבואת משרע"ה, ובב' דברות אלו כלולים שתי התורות שבכתב ובעל פה שהם נגד אנכי ולא יהיה לך, כי מצד לא יהיה לך שיש עדיין מציאות אלהים אחרים וסטרא דרע, על ידי זה הוא הצורך לתורה שבעל פה, ואי אפשר לכל אחד להכיר האור שבתורה שבכתב שהוא האור דששת ימי בראשית שנגנז בתורה שאדם צופה בו מסוף עולם ועד סופו אלא שהוא גנוז ובהעלם, ועל ידי תורה שבעל פה מוציאין מההעלם לגילוי מעט מעט, וזהו שתי הלחם מחטה כנודע דהוא בגמט' כ"ב נגד כ"ב אותיות התורה, ועל כן לעתיד עתידה שתתמר כדקל כמה שאמרו סוף כתובות, לא כמו עתה שאורה נעלם עדיין, וכך היה קודם החטא דעל כן סבירא ליה לר' יהודה (ברכות מ' ע"א) דעץ הדעת חטה היה דאז היה מין עץ, ובשבועות חוזר להיות מין עץ, כי אז מתעורר בכל שנה אותו אור שהיה בשעת מתן תורה בשתי דברות ראשונות שהיה אתחלתא דתיקון דלעתיד שמכחם הוא קדושת שתי הלחם, ועל כן הם הממשיכים ברכה לפירות האילן שכולם יונקים מעץ הדעת טוב ורע, ועל ידי שתי הלחם הוא כח ההתהפכות עץ הדעת לעץ החיים, ועל ידי זה הוא המשכת שפע בני, כי אמרו בעבודה זרה ה' א' אלמלא אבותינו שחטאו אנו לא באנו, ומסיק כמי שלא באנו לעולם, היינו דכל הנפשות מישראל שרשם בתורה וכפי התחדשות התורה שבעל פה שבלב חכמי ישראל בכל דור ודור, כך התחדשות הנפשות בכל דור ודור, ואם זכו

אבותינו שהיה הכל גלוי בתורה שבכתב לכל ישראל והיו משיגים כולם כל ההתחדשות דדורות העתידות לא היה מקום להתחדשות נפשות, ואף על פה שמכל מקום היה יציאת הנפשות לפועל בעולם מכל מקום הוא כמי שלא באנו, כי כך כבר הכל כלול בפועל גלוי לכל באבות ג"כ ואין שום התחדשות: ()

**ובכל** שבועות מתעורר אור זה דהשגת תורה שבכתב על השלימות כלעתיד, היינו שכל אחד משיג שורש האור תורה הנעלם לעת עתה, ועתיד להתגלות עדיין בדורות הבאים אצל כל אחד בזרעו אחריו כי אין לך אדם שאין מוכן להוליד זרע דלא תוהו בראה ואפילו הסריס חמה שאין לו רפואה והוא בתולדה כן, היינו רק מצד טבע העולם הזה כפי הקלקולים שבו, אבל כפי מה שהאלקים עשה את האדם ישר שאין שום קלקול אין ראוי לשום בריה לצאת מהצורה והתכלית שנבראה לו, ומכוון הבריאה הוא לפרות ולרבות ולהוליד בדומה שעל זה נבראו אברי ההולדה, וכטענת חנה שדיים הללו שבראת בי ל"א להניק בו (ברכות לא ע"ב) ודברה לשון נקייה וכללה בזה ג"כ אברי ההולדה, ואברהם ושרה מטומטמים היו (יבמות ס"ד ע"א), כי הם היו התחלת תיקון חטא אדם וחוה, ונוצרו כפי הקלקול של חטאם בביאת נחש על חוה (שבת קמ"ו ע"ב) והולדת אדם הראשון רוחין שדים וליליו אותן מאה ושלשים שנה (עירובין י"ח ע"ב) להיות טומטמים לעונש זה, ואחר שתיקנו מה שהיה להם לתקן זכו גם הם להוליד, וכך כל איש חשוך בנים הוא מצד איזה חטא שלו באותו גוף [או בגלגול קודם או באיפה שלו באדם הראשון אם הוא סריס בתולדה וטומטום וכיוצא בו שזה מורה על חסרון שבתולדה, אבל כשאינו סריס בתולדה ודאי הוא מפני חטא עצמו] שאין מניח להתגלות אור נפשות הבנים צאצאיו וצאצאי צאצאיו הכלולים בו בכל אחד מישראל, כי לעולם נפשות הבנים כלולים באבות אלא שהם בהעלם עצום, ועל ידי השגת האור דשבועות שהוא התגלות אותו האור הגנוז בהעלם מנפשות דורותיו שהם אורות התורה שבעל פה שיתגלה על ידיהם, ואף על פי שעדיין הוא בהעלם עצום שהרי לא נגלה בפעל כלל, מכל מקום הוא אתחלתא דהתגלות ונתעורר השורש הזה של ההתגלות להאיר בלב, וממילא יוכל למשוך על ידי זה שפע ההתגלות לצאת מכח אל הפועל גמור בעולם הזה בהולדת זרע למינהו של הנפשות ואורות התורה שבעל פה הגנוזים בו, והתחלת אתחלתא זו הוא בשבועות, והוא ההתחלה שקודם החטא וגמרה ביום הכפורים שהוא התיקון שאחר החטא שנתכפר הכל, ושב לכמות שהיה קודם החטא וכמי שלא חטא ונגמר אז האתחלתא דשבועות, ואז נפרד עשו מהם לדרכו שעירה לעזאזל המדברה, ומכפר על מעשה עוזא ועזאל בקלקול הברית שבו עיקר הקטרוג עשו שנגע בכף ירך יעקב, ויעקב נסע סכותה הוא

זמן שמחתינו, כי כל צער שיש לאדם בעולם הזה וביטול השמחה שלימה דישמח לב מבקשי ד' ושמחת צדיקים בד', הוא על ידי פגם הברית שהוא המבטל לשמחת לב אשה הוא האשה יראת ד' הרמוזה באשת חיל:

**ועל** זה אמרו (בראשית רבה פרשה פ"ד) ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, היינו קלקולי הברית, שזהו ענין מכירת יוסף דרגא דצדיק יסוד עולם לעבד בין העמים ולמצרים ערות הארץ יסוד דקליפה, והוא רוגזו של יוסף שמזה נמשך רוגז שהוא היפך השלוה והשמחה, ואחר התיקון נתברר דאף על פי שמחשבת האדם [מישראל זרע אברהם יצחק ויעקב ומצאצאי שבטי י-ה] היה לעבירה. על ידי התשובה דחזיא לחפיא על כל עובדוי כאם החופפת על בניה הזדונות מתהפכין לזכיות, וכדרך שנאמר אתם חשבתם עלי רעה והאלקים חשבה לטובה, ונתברר אח"כ שכל מכירת יוסף היה לטובה, ומה שיעקב נתיירא שעל ידי זה ירד אבל שאולה, כשחס וחלילה יטמע יוסף בין העמים והשתות הוא היסוד יהרסון צדיק מה פעל, כי אם אין יסוד אין כלום וכל בנין בנוי על יסוד וצריך שיהיה היסוד חזק וקיים, ועיקר ההבדל בין ישראל לעמים הוא בברית קודש דאפילו ערלי ישראל נקראים מולים ומולי אומות העולם נקראים ערלים שהערלה נקראת על שמם כמה שאמרו בנדרים (ל"א ע"ב), היינו שהם יסודם ברע ושורשם מיסוד דקליפה, וזרע ישראל יסודם קודש לד' מורשה מאבות, וכשראה אבידת יוסף נתיירא דנתבטל חס וחלילה קדושת היסוד מזרעו ויהיו ככל הגוים בית ישראל חס וחלילה, אבל באמת האלקים חשבה לטובה הוא תכלית תיקון היסוד דאמרו צדיק כי טוב, דנתברר קדושת הברית דתולדות יעקב יוסף, שאפילו במקום ערות הארץ והוא בתוקף חומו והיא הסיתתו בכל מיני הסתות ולבושים שלבשה לו כו' כמשאז"ל היינו לבושי הטומאה דקליפה ורע. ולא יכלה לו כי עמד נגדו דמות דיוקנו של אביו, היינו שורש הקדושה שמורשה בכל נפש ישראל מהאבות, והעיקר יעקב מובחר שבאבות שכולם נקראו על שמו כמשאז"ל (בראשית רבה פרשה ס"ג) כי כל הקדושה שבהם היה רק מה שעתיד לצאת מהם יעקב שמטתו שלימה ואין פסולת כלל בזרעו כמו שנאמר יעקב אשר פדה את אברהם, כי הוא הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה להיות דבוק לגמרי באלקים חיים עד שאין מקום להתפשטות דסטרא דרע, ובזה היה הבירור גם על שאר השבטים כי כולם זרע אמת, אף על פי שלמראית העין לא כן דעל כן הביא יוסף דבתם רעה שנושאים עיניהם בבנות הארץ, וזהו הגרם לחטא מכירת יוסף שנראה שהם ביקשו להאביד הצדיק יסוד עולם מן העולם ולמסור היסוד ברית קודש לטמע בין העמים, אבל עבירתן של שבטים זכירה היא לעולם תקוה היא לעולם כמה שאמרו בבראשית רבה פרשה פ"ד,

פירוש זכירה וזכרון הוא העומק ראשית וההתחלה כמו ראש השנה נקרא יום הזכרון, כי סוף מעשה במחשבה תחלה ויום הרת עולם ההריון והמחשבה, כמה שכתוב בתוס' ראש השנה כ"ז זה א' דבתשרי היה המחשבה דבריאה, אז זמן הזכרון להפקד כל רוח ונפש, כי ראשית המחשבה הוא הזכרון שזוכר למעלה במחשבתו כל המפעל שרוצה לפעול, ותקוה הוא על הסוף כלשון הכתוב אחרית ותקוה טובה, כי הקיווי הוא על העתיד להיות, והוא העומק אחרית שבסוף מעשה וסוף הכל לטובה, וכן התחלת הכל כי ישראל עלו במחשבה, וגם עונותיהם, סדורים ובאים משמת ימי בראשית כמה שאמרו בפרק רבי עקיבא, היינו מראשית הבריאה האלקים חשבה לטובה, ואף על פי שהיה צפוי לפניו וראה הקלקולים לא מנע הבריאה, בשביל ישראל שהם עיקר הבריאה שהכל הוא מתהפך אצלם לטוב ואפילו עבירתם, אחר התיקון נתגלה העומק ראשית והעומק אחרית שכולו טוב וממילא נמתק מה שבינתים:

**וזהו** תוקף ועוצם השמחה כאשר מתברר אחר הקלקול שהכל לטובה ושלא היה קלקול מעולם רק אדרבא תוספות טובה וזכיות, וכמו מי שאבד כל רכושו וחזר ומצאו אצלו ונוסף כפליים כהנה, דבזה השמחה יתירה ממי שלא הפסיד והרויח, ובפרט בענין תיקון הברית דישמח צדיק כי חזה נקם, ואחר תיקון הקלקול נעשה מצדיק ישרת לב וזוכה לשמחה, ועל כן השבטים לא שתו יין דישמח לב מעת מכירת יוסף עד שראוהו פעם ראשונה, אף דאינהו לא ידעו דהוא הוא, מזלייהו ידע כי נשלם קומת השכינה ותקרתו של עולם, ונתעורר השמחה בלבבם לשתות יין, ועל כן בת קול יוצא במוצאי יום הכפורים פעמים לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך וגו', כי תיכף אחר יום הכפורים דכבר רצה אלקים את מעשיך היינו כל המעשים שעשה מכבר גם קודם התיקון, השתא איגלאי מלתא למפרע דמכבר היו לרצון, על ידי זה מתעורר השמחה בלב ונוסע סוכותה שהוא זמן שלימות השמחה שזוכה לחיי עולם, דעל זה רומזים הארבעה מינים לולב בגימטריא חיים, וכן הדס בגימטריא חיים עם הכולל, ואתרוג עם הכולל בגימטריא תורה שהוא חיי עולם, וערבה בגימטריא זרע כי הוא לא טעם ולא ריח רומז לפושעי ישראל וגם מהם לא ידח נדח, ותיקונם לזכות לחיי עולם על ידי זרעם אחריהם דברא מזכה אבא (סנהדרין ק"ד ע"א), וכמה שכתוב בסוף כתובות רפואה לע"ה שיקומו בתחית המתים על ידי שמשיא בתו לתלמיד חכם, וגם אפילו אותן הנדחים חס וחלילה לגמרי שאין להם תקנה ככל אותן שנמנו בפרק חלק דאין להם חלק לעולם הבא, אף דאין להם קיום באיש יש להם קיום במין וזוכים לחיי עולם על ידי זרעם שנקראים על שמם, וכמו שנאמר ולא ימחה שמו מישראל שכשיש לו זרע נקרא שלא נמחה שמו, ועל

ידי הזרע הזוכה לחיי עולם אף הוא לא נאבד שמו מן העולם, ולא דבר ריק הוא זכר זה כי לא לחנם מתייחס הבן אל האב כי יש בו מכחו, כידוע דהאבות הם שורש לנפשות הבנים והמזלא שלהם, ומאחר שנפש הבן יש לו קיום לעולם אף השורש של האב שהוא שורשו קיים עמו, וזה ענין הדורשי רשומות שאמרו דכולם יש להם חלק לעולם הבא (שם ק"ה ע"ב), כי התשלמת כח האבות בבנים אין ניכר בפעל אלא רשימו בלבד, ואותו הרשימו אינו נכרת כלל בשום זרע ישראל, כי כל ישראל מזרע אברהם יצחק ויעקב הם בתולדותם ובתחלת היצירה משורש הטוב, ויש בהם מאור הזרוע לצדיק דעמך כולם צדיקים לעולם וגו' הזוכים על ידי זה לחיי עולם הבא, אלא שאח"כ כשמקלקל מעשיו הוא מנתק ומאפיל אותו האור מעט מעט עד שיוכל להגיע בקלקולו שינותק אותו האור ממנו לגמרי, ומכל מקום הלא ידוע דכל אור אף אחר שניתק נשאר רשימו וגם הרשימו אי אפשר שתנתק כלל, ועל כן אפילו פושעי ישראל כל שהם זרע אברהם יצחק ויעקב שהיה בהם אור צדיקים בתולדתן, אף שקלקלו מעשיהם עד שנכרתו מאילן החיים מכל מקום הרשימו לא נפקעה, ועל ידי אותה הרשימו יוכלו לזכות לבנים צדיקים, ומצד זו הרשימו אמרו דורשי הרשומות שהשיגו ענין הרשימו הזו דכולם יש להם חלק לעולם הבא, וזהו תוקף השמחה שמשיגים אחר יום הכפורים דנמחל הכל, ואפילו אותן פושעי ישראל נעשין כולן אגודה אחת על ידי אור הרשימו שבזרעם אחריהם:

**ובזה** נעשה צירוף כל ארבע אותיות שם ההוי', כי כל פושעי ישראל אחוזים בה' אחרונה שרגליה יורדות מות, על ידי הפתיחה שתחתיה יכולים לצאת למקום המיתה חס וחלילה, והוא הפתח להבא לטמא שמניחין לו לצאת, אבל מכל מקום שרשו נשאר עדיין אחוז במקורו בכנסת ישראל שהיא ה' זו, שגם היא מעצמיות מקור החיים ית"ש, ועל כן רמוז בערבה ארבע פעמים חיים בגימטריא ער"ב והה' רומז לה' אחרונה, כי בכל אות משם הוי' יש מקור חיים מיוחד להמשיך ממנו חיי עולם לכל החפץ לידבק באלקים חיים, ונגדם הם ההארבעה מינים, אתרוג נגד ה-י' שהוא החכמה שבמוח משכן הנשמה הטהורה שאין שם שליטה לרע דמשכן היצר רע בלב, כנודע דבאצילות הנמשך מאבא הוא כולו טוב, וזהו האתרוג שיש בו טעם וריח, ועל כן הוא עם הכולל רצה לומר עם מקור החכמה שהוא השורש הנעלם הרמוז בקוצו של י' בגימטריא תורה, שהיא נובלות חכמה העליונה, ועל כן עיקרה במוח וממנה שופעת סמא דחיי ללב למיימינים בה להיות תבלין ליצר ולפוצצו, וההדס נגד ה' ראשונה שהוא הבינה שבלב טרם יצא לפועל בכחות הפעולה המתגלים, וע"כ בו ריח ולא טעם, כי הטעם הוא דבר המורגש בפעל, מה שאין כן ריח הוא רוחני דבר שהנשמה נהנה בו כמה שכתוב בברכות מ"ג ב', ועל כן

הוא בגימטריא חיים עם הכולל רצה לומר עם מקור החיים שהוא בלב כמו שנאמר כי ממנו תוצאות חיים, והלולב נגד הו' שהוא עצם החיי עולם המתפשט בנפשות מישראל זרע יעקב על ידי השלכת האמת דרגא דיעקב ארצה, שהו' הוא אות אמת המשפיע חיים, כמה שכתוב בזוהר על פסוק והחייתם אותי דרחב על ידי האות אמת הוא הו' הרמוז בתקות חוט השני הדומה לו', וכן הלולב דומה לו, וזהו שורש החיים המתפשט בששה קצוות שהם כל כחות הפעולה דנבראים, ועל כן כל הד' מינים כלולים בלולב בברכה, ואמרו ז"ל לפי שגבוה מכולם, היינו שכחו בהתגלות יותר מכולם כי כחות הפעולה הם המתגלים בנפעל, ועל כן שתי אותיות אחרונות דשם הם הנגלות וראשונות הנסתרות כנודע, ובו טעם ולא ריח, כי השלימות דכחות הפעולה אפילו יהיו הנסתרות לא כן דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה בזרע ישראל (קדושין מ' ע"א), וה' האחרונה כולל כל הכנסת ישראל אף אותם שלא טעם ולא ריח וכבר יצאו למקום שיצאו, מכל מקום אף על פק שחטא ישראל הוא ולא נפרד משרשו שהוא כח הכלי קיבול, דזהו כל כח ה' זו דד' הוות רק דקבילת עוברה, כי היא עניה ודלה דלית לה מגרמה כלום, דעל כן ישראל מונין ללבנה שדומין לה ועתידין להתחדש כמותה בקבלת אור מחודש בכל יום תמיד, וכל מקום שנאמר דל עני כו' בישראל מדבר דיאי עניותא להו (חגיגה ט' ע"ב) רצה לומר עניות בדעת היינו הרגשת החסרון דלית להו מגרמיהו כלום לא תורה ולא מצות דמגנו עלן, ואין לנו על מי להשען רק על אבינו שבשמים שהוא עוזר דלים, ואז השם יתברך שוכן את דכא ושפל רוח להחיות וגו' ומתדבק באלקים חיים, ובזה כלול בהם כל מיני חיים, היינו מה שמקבלת משלש אותיות שלפניה וחיות עצמה שהוא מה שיש בה כח הקיבול, ובצירוף מקור העליון נשלם כל הה' פרצופים ברמוזים בה' זו, והיא הה' דערבה שכולם כלולים בה כי היא אספקלריא המקבלת כל האורות, וכשנשלמה הקומה אז נתקן הכל וגם הפושעי ישראל שאף הם מלאים חרטה, ולא ימלטו מרגע אחת בכל ימי חייהם לכל מי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב שלא יתבונן על עצמו להכיר שפלותו והשתקעותו ושיתחרט ויכיר שלא לתכלית זה נברא, ואף שהוא רק כרגע והתעיף עיניך ואיננו וחוזר לרשעו, מכל מקום אין שום הרהור ומחשבה טובה נאבד, ואותו הרהור העולה בלבו הוא מצד שורש נפשו שעדיין יש בו שורש משהו שלא ניתק ממקורו. ואף על פי שרובו ככולו נשתקע למקום שנשתקע ונידון בשאול ואבדון, אותו שורש משהו קיים לעד דביה הדר עייל בפתח עליון דהה' להתעלות למקום שבעלי תשובה עומדין. אף שהוא לא שב באמת היינו כל התפשטות קומת נפשו, אבל שורש נפשו שממנו בא ההרהור ללבו שהוא המקור דחיותו, אותו המקור שב ונתחרט ונכלל בכלל הה':

**וזהו** חג הסוכות דניתן לאזרח בישראל ומאן דהוא משרשא וגזעא קדישא, ונסיון הגוים לעתיד יהיה במצות סוכה כמה שנאמר בריש עבודה זרה, וכמו שנאמר זאת יהיה חטאת כל הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות כי אין להם שייכות לשמחה זו ולחיי עולם כלל, דאפילו חסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא, היינו שיהיו עבדים לישראל, וזהו כל חסידותם והשגתם דמכירים מעלת ישראל, וכמו שהם בעולם הזה עובדי עבודה זרה שיש להם אדון אחר וקרו ליה אלקא דאלקא, ונאמר אשר חלק ד' אלקיך לכל העמים, שזה חלקם שאינם תחת רשות השם יתברך עצמו רק מתנהגים על ידי אמצעי, אלא שהם חטאו לעשות האמצעי אלו"ק ועבודה זרה, אבל גוף הדבר אמת דהשם יתברך לא לקחם לחלקו, אלא שהם היה להם לקרב את עצמם ולהיות גרים גרורים ועבדים לישראל, וכמו שיהיה לעתיד כשישפוך רוחו (על) כל בשר ויכירו כח מלכותו יאמרו ד' אלקי ישראל מלך, ויכירו דהוא רק אלקי ישראל והם אדוניהם ואמצעים להם, ועבד פטור מן הסוכה דהוא החסיון בצל ד' וצלא דמהימנותא זהו רק למי שאין לו אדון אחר זולת השם יתברך שחוסה בצילו, ודבר זה רק לזרע יעקב שהוציאם ממצרים מהיות עבדים ואמר להם עבדי אתם, וזהו הסכך במדבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, כי אמת מארץ תצמח דרגא דיעקב שמטתו שלימה, ואין מקבל שום טומאה כלל, וזהו האימא תתאה הסוככת בכנפיה על כל הנפשות מישראל. אפילו אותם המריעים ומשחיתים נקראים זרע ובנים דכולם זרע אמת, רק שלפי שעה הוא בן כסיל ותוגת אמו, אבל שרשו הוא מיוצאי חלציו של יעקב אע"ה זה אי אפשר לינתק, ומצד אותו שורש הרי הוא בן חכם ישמח אב ויש לו שייכות לזמן שמחתינו:

**ועל** כן סוכה בגימטריא שני שמות הידועים הרומזים לאותיות ו"ה, שהם קודשא בריך הוא ושכינתיה רזא דיעקב וכנסת ישראל, שכל הכנסת ישראל אחוזים בשרשם מאביהם ומתייחדים כאחד, וסכת חסר בגימטריא ז' פעמים חיים (עם כולל הארבע אותיות), נגד ז' תחתונות הכוללים כל ב' הקומות דיעקב וכנסת ישראל שהם כחות הפעולה היוצאים לפעל, שבהם הוא שליטת הידיעת טוב ורע בהאי עלמא שמהם נמשך חיים ומות, וזרע יעקב דבוקים בחיים של כל השבעה מיני כחות, שנגדם הם שבעת ימי החג ושבעת עניי כבוד שהיו מקיפים אותם, וג' העודפים הוא נגד ג' ראשונות שהם ג' המקורות לז' אלו כנודע, ובזה הוא שלימות כל הקומה ושלימות החיות לבטל סטרא דמותא שהיא הנוקבא דקליפה שהיא ג"כ בגימטריא ת"פ כידוע, והיא שורש המיתה והיפך החיים והביאה אבל לעולם בהסתתה, והשמחה הוא היפך האבל, ועל כן בחג הסוכות הוא ביטולה, ועל כן יעקב אבינו ע"ה לא מת (תענית ה' ע"א) כי בו שורש הקדושה דחג הסוכות

שבו מקור החיים דשפע חיי עולם, וסוכו"ת מלא עם יעקו"ב מלא בו' בגימטריא עשר פעמים חיים, שהוא שלימות המשכות כל מיני חיים מכל הקומה שלימה דעשר ספירות שיש לכל אחת המשכת חיים מיוחד, וברי"ת הוא בגימטריא תשע פעמים חיים, כי הוא נגד קדושת היסוד שהיא מדה התשיעית ומשיג רק המשכת תשעה מיני חיים שעד היסוד בה, ועדיין אין הקומה שלימה אף על פי שהוא צדיק גמור יסוד עולם, וכן תורה עם הכולל בגימטריא כן כי היא נובלות חכמה העליונה שהיא ג"כ מדה התשיעית ממטה למעלה, וכך היא המדה שבהשגת התורה הוא הולך ממטה למעלה להשיג בכל יום יותר, אבל הצדקות והתגברות נגד היצר שמתגבר עליו בכל יום והוא עומד נגדו, הוא הולך ממעלה למטה להתגבר בכל יום יותר נגד היצר אשר הוא לעולם למטה מטה, וכל מה שמתגבר ועולה יותר הוא עומד במדרגה תחתונה יותר, עד שנעשה נקי גם בכל מדרגות היותר תחתונות, כי מדריגה היותר עליונה שם הוא הנקיות מיצר רע יותר, כי שם הוא הדיבוק במקור הנשמה שנתת בי דטהורה היא, וכל שמתרחק יותר מן המקור הוא התגברות הרע יותר, וצריך להתגברות הצדיק כי טוב, ובכל מעשה בראשית נאמר כי טוב שזהו מכוון כל הבריאה להיות טוב ולהתרחק מן הרע, ועל כן הוזהר מאכילת עץ הדעת טוב ורע להיות רק כי טוב, והוא אות הט' הרומז לטוב כמו שאמרו ז"ל בבבא קמא (נ"ה ע"א) ובמדרש ובזוהר בכמה דוכתין ואין טוב אלא תורה שנאמר לקח טוב וגו' (ברכות ה' ע"א) וכן הצדיק נקרא טוב (חגיגה י"ב ע"א), והם שני מיני השלימות שיש בישראל צדיקים ותלמידי חכמים, דהיינו בעלי תורה ובעלי מצות שהם שורשי שני בשבטים יהודה ויוסף שכל ישראל נקראו על שמם, ויוסף נקרא יהוסף כמו שנאמר עדות ביהוסף דזכה לשלש אותיות של השם הכוללות כל התשע ספירות, עד מלכות, שלא זכה לה דכתר מלכות זכה יהודה ונטלו ועל כן הוא נקרא כולו על שם השם יתברך כמה שאמרו בסוטה, ואין מפסיק אלא הד' הרומז על דלותו והכרת חסרונו, ועל ידי זה זכה למילוי החסרון בקבלת העובר דאתעביד ה' וזכה לכל השם:

**ולעתיד** יבורר זה כשיעשם הקב"ה לעץ אחד ואפרים לא יקנא את יהודה כי יכיר מעלתו נגדו, ואז יהיה שלימות כל העשר מדרגות בכל זרע ישראל שכולם נקראים יהודים על שם יהודה, וזהו מילוי הג' ויו"ן דבעולם הזה שהוא עלמא דשקרא האמת נעלם, ועל כן הו' שהוא אות אמת באה בהעלם, ואף על פי שנשלך אמת ארצה הוא מעט הטוב שבעולם העשיה דרובו רע עד שאין הטוב ניכר כלל, וכמעט כמי שאינו בהיות העולם נידון אחר רובו, אלא דישראל חשיבי ולא בטילי ובהם יש בהעלם אות הו' דיעקב הנעלמת בעולם הזה ועתידה להתגלות לעתיד לבוא, וכמו שאמרו ז"ל דה' פעמים יעקוב מלא ואליה

חסר דנטל משכון ו' דאליהו, היינו שבאליהו הוא בהתגלות שהוא היחוד שהיה בעולם הזה שלא חטא וחי לעולם, ואותו ישלח השם יתברך לבשר ביאת המשיח, היינו בזמן שיתוקנו כולם להיות כמוהו, ועל כן הו' דאליהו הוא עצמו הו' הנעלמת דיעקב שהיא נעלמת בעולם הזה אפילו ביעקב אע"ה עצמו דלא מת, מכל מקום בעולם הזה היה זה נעלם דהרי חנטו חנטיא וקברו קבריא ולא נתגלית אלא באליהו, ולא דאליהו היה גדול מיעקב כי באמת אין כחו אלא מה שהוא זרע יעקב, רק לפי שביעקב היו כלולים גם נפשות זרעו אשר לא כן כפי הנגלה בעולם הזה, על כן לא היה אפשר להתגלות בו בפועל רק באליהו שלא היה לו זרע כלל כפי הנזכר בזוהר חדש, והוא מצידו כבר נתברר כולו על כן היה יכול אות ו' זו לבוא לידי גילוי, אלא שמכל מקום נחסר ה' פעמים לא מצידו רק מצד שאין כלל ישראל בשלימות עדיין, והרי גם הוא מכלל הכנסת ישראל וכל זמן שאין כל הכנסת ישראל שלימה כמוהו הרי החסרון נוגע גם בו, כי כנסת ישראל כולו קומה שלימה והוא אחד מאבריה, ועל כן אף על פי שהוא חי לעולם מכל מקום הוא נעלם בעולם הזה, וזהו העלמת הו' ה' פעמים נגד ה' מדרגות הנפש הידועים נפש רוח נשמה חיה יחידה הרמוזים בארבע אותיות השם וקוצו של י', שמהם נמשך חיי עולם לכל ה' מדרגות הנפש, ונגדם הם הה' פעמים דיעקוב מלא, שבאמת הו' דאליהו הוא ג"כ בכל זרע יעקב, והוא עתיד לגלות ולברר זה כשיבוא לעשות שלום בעולם, שאז יהיה הרש שבישראל כאליהו כמה שכתוב בשיר השירים רבה על פסוק ראשך עליך ככרמל, ועולם הזה כולו קטטות ולא השליך השלום ארצה רק האמת ארצה כמה שכתוב בבראשית רבה פרשה א', כי באמת רק מצד האמת אין שום מחלוקת, רק מצד שהאמת נעלם בעולם הזה וטוביה גנוז בגויה על ידי זה הוא המחלוקת בעולם הזה מהו האמת והטוב:

**וזהו** המחלוקת דיהודה ויוסף וחלוקת מלכות בית דוד על ידי ירבעם מזרעו דיוסף, והוא מצד החסרון שבעולם הזה שאין אדם צדיק בארץ וגו', ולא היה עדיין אדם בתכלית השלימות להיות תלמיד חכם אמיתי וצדיק גמור באמת בתכלית השלימות רק כל אחד אחיד בתשע ספירות, ואמרו בתיקוני זוהר תיקון ע' דמאן דאחיד בתשע ספירות בלא מלכות הוא מקצץ בנטיעות, ומזה נמשכים כל מיני עבודה זרה, ובזה היה חטא ירבעם ושאר מלכי ישראל מזרעא דיוסף, ונמשך גם לבית דוד על ידי התחתנות יהושפט עם אחאב. כי באמת הכל כנסיה אחת וגוי אחד וחסרון שיש במקצת הוא בכולו, וזה גרם חורבן ראשון, עד שקמו אנשי כנסת הגדולה לתקן הכנסיה בביטול יצרא דעבודה זרה (יומא ס"ט ע"ב), ועל כן נקראו כנסת הגדולה שנתגדלה הכנסיה על ידיהם, אבל נשאר יצרא דעריות הגורם הפקרות ופריקת עול, ומזה נמשך המינות והצדוקים ומאן דנטיל

מלכות בלא תשע ספירות כופר בעיקר, ובירור זה הוא בעקבתא דמשיחא דחוצפא יסגי (סוף סוטה) וחוצפתא מלכותא בלא תגא (סנהדרין ק"ה ע"א), היינו כופר בעיקר שהוא הכתר והמקור. ונתרבה האפקורסות בעוה"ר שהוא תכלית הרע הנמשך מצד החכמות הרעות שהם חיצוניות לחכמת התורה, שהוא תכלית הטוב דגנוז ונעלם בעולם הזה עתה שאין לנו שיור רק התורה הזאת, והכל בא מצד הפירוד והמחלוקת שאין הכנסיה שלימה בקומתה לגמרי עדיין, ועל כן אין שמחה שלימה בעולם הזה כמו שאמרו ז"ל על פסוק לשמחה מה זו עושה, ואסור למלאות שחוק פיו בעולם הזה (ברכות ל"א ע"א) עד עת קץ אז ימלא שחוק פינו שתהיה השמחה מליאה ושלימה, ויש מזה הרגשה בעולם הזה בחג הסוכות שאז הוא זמן שמחתינו, ואז הוא המשכת שפע חיי עולם אחר שנכתבו ונחתמו בראש השנה ויום הכפורים לחיים, הגמר הוא בהושענא רבה יום שביעי דסוכות שהוא גמר ההיקף דז' פעמים חיים הכולל כל ה-י' פעמים חיים והוא יום ערבה שיש בו תיקון גם לפושעי ישראל שאין בהם לא טעם ולא ריח מצות, ומזה באים אח"כ לגמר השמחה שהוא שלימותה בשמיני עצרת שהוא נגד הצדיק כי טוב העצור מכל התאות, ושמחת תורה הוא הלקח טוב דתורה, והכל נגד יעקב אע"ה שהוא הכולל הכל ואחיד גם בב' הקצוות, ועל כן בו כלול גם בני ומזוני שזה קיום החיים וזה הקיום במין, ושניהם מסייעים לחיי עולם ובכלל חיי עולם גם הם, ואף הם נכתבים ונחתמים בראש השנה ויום הכפורים, והגמר ביום ערבה הה' ממנה שפע בני כנודע בסוד ה"א לכם זרע דמהה' המשכת שפע זרעא, וגם כפשטיה הזרע היא זריעת התבואה לפרנסה ג"כ נמשך ממנה, כי האשת חיל היא הנותנת טרף לביתה וחוק לנערותיה, ואותיות ערב הם המשכת שפע החיי מכל הד' קצוות גם לעת ערב ולההולכים באפילה וברע, ועל כן אף על פי שהוא אחרון למועדות ולחשבון חדשים שהוא ללבנה, נקבע בתחלת השנה למנין השנים שהוא לחמה, כי מצד השם יתברך סוף מעשה הוא במחשבה תחלה, רק מצד המקבלים הוא בסוף כי הוא התכלית הכל:

## פרק טז

**ענין** מצות זכירת עמלק דהמחייה הוא בהניח, ומה תועלת בזכירה עתה בגלות, על דרך הפשוט ידוע מה שנאמר אשר קרך שקירר בפני אחרים, כי אחר נסי מצרים היו כל אומות יראים ליגע בישראל, עד שבא הוא שהיה ראשית גוים וקיררה שזהו הראשית דעצת גוים לקרר הדבר, ועל דרך ששמעתי בשם איש קדוש דזהו עצת נחש הקדמוני שפתח באף דתחלת הסתתו לאדם לומר אף כי אמר אלקים כו', רצה לומר מה בכך

ושלא לירא כל כך מזה אף כי אמר וגו' ולקרר הפחד מהש"י, וזה שאמר בעמלק ולא ירא אלקים, וידוע דכל מלחמת אויב החצון נמשך ממלחמת אויב הפנימי, וכפי הכבישה ליצר כך הכבישה לאויבים, ובמתן תורה שנעשו חרות מיצר רע נעשו חרות משעבוד מלכיות דהא בהא תליא, שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות זה נמשך מזה וזה מזה, ותחלת המשכת עצת גוים ללב איש הישראלי, אינו בסילוק פחד השם יתברך לגמרי לעבור עבירה דזה לא ישמע מיד, רק ההתחלה והראשית הוא לקרר חום שבלב יהדות לעבודת השם יתברך ולמעשה התורה ומצות, ואינו מסית לבטל לגמרי רק לקרר חומו, ואף כי אמר אלקים וצריך לשמוע לו משים עצלות וכובד בלב להסיר חום הזריזות, וזהו אשר קרך שהכניס קירור בלבך, ותחלת פגיעתו בנחשלים אותם העצלים בלאו הכי שאין מזדרזים כל כך לילך בשוה עם כל המחנה ואותם תופס ברשתו לגמרי, ואח"כ מכניס העצלות ועייפות ויגיעות בכל המחנה, כמו שנאמר ואתה עיף ויגע רצה לומר ע"י עמלק שקרך, וזהו אשר עשה לך למעמקי לבך ופנימיותך, ואח"כ מסיר היראה לגמרי כפשטיה דולא ירא אלקים דקאי אישראל, ולפי שהוא בכח רשעתו הוא שגרם והכניס זה בלבם על כן אמרו ז"ל דבעמלק כתיב ולא ירא אלקים, כי מצד שהוא שרשו כך לא ירא אלקים היה יכול להכניס כן בלבבות דבני ישראל מצד יצר המסית, דהם שרשם אשה יראת ד' היא הכנסת ישראל רק מה שהיצר רע מכניס בתוכם מעצת גוים ומחשבות לאומים, וגם בכל נפש פרטי בכל דור ודור הוא כן. ההתחלה הוא הרישול בעבודת השם יתברך וצריך להתחזק בהתחלה, על דרך שאמרו (סוטה מ"ד ע"ב) תחלת נפילה ניסה שכשאובד זריזות לבו לעמוד בקשרי המלחמה ורוצה למלט נפשו להיות בשב ואל תעשה וחושב שימלט ואינו כן כי זהו ההתחלה לנפילה, וההתחלה הוא בעניני התאות ששם בלאו הכי כל אחד מתרשל קצת להיות בקדושה גמורה כיעקב אע"ה שלא נתכוון אלא להעמיד תולדות ולא נתחמם אלא לדבר מצוה ולשם שמים בלבד, ומה שאמר הבה וגו' היה רק זריזות דמצוה ולאו כל אדם זוכה לזה, וכמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פרשה י"ד) על פסוק בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים כו', והוא בא מעצלות העבודת השם יתברך והכנסת קדושת דברי תורה בלבו, וכמה שכתב רמב"ם סוף הלכות איסור ביאה דאין הרהורי תאות שולטים אלא בלב פנוי מדברי תורה, ומי שמחשבתו דבוקה באהבת התורה ודדי' ירווך לא יכנס בו שום תאוה לדבר אחר, וכמו שאמר בן עזאי מה אעשה שנפשי חשקה בתורה (יבמות ס"ג ע"ב), ולא יחשוק לשום דבר אם לא לקיים מצות התורה, אבל היצר הגובר בעטיו של נחש מכניס עצלות בלב מלהזדרז בדביקה וחשוקה להרהורי דברי

תורה, ואז ממילא כשפוגע באיזה תאוה יצר הלב הרע מנעוריו חושק וחומד להנאת עצמו ועל כן התחלת הפגיעה דראשית גוים בלב היהודי הוא בכח זה:

**וזה** שאמר ויזנב וגו' ודרשו רז"ל חתך מילותיהן כו', כי השם יתברך נתן ברית חותמו באבר זה שהוא מעיד עליהם שמלא קדושה, דאפילו ערלי ישראל נקראים מולים היינו גם מי שלמראית העין אינו כן האמת הוא כך, ואומות העולם אין יכולים להבין זה, וכמה שכתוב בבלעם דעל דבר זה נסמית עינו אמר מי שהוא קדוש כו', כי לא יכול להבין כלל שיהיה בזה קדושה, ובפרט שרואה שגם הם מתכוונים להנאת עצמן, ועל כן אמר טול מה שבחרת, היינו ראה דאותם הנחשלים כל כונתם לתאוה והנאתן, וקיטרג בזה כלפי מעלה לומר ראה מה שבחרת והרי אתה שונא זימה, ונודע דבלעם ועמלק מחוברים יחד ומדרגא אחת בסיטרא דרע, כי עמלק הוא הראשית והכתר דקליפה, ובלעם שאמר על עצמו יודע דעת עליון הוא נגד הדעת דקליפה, וידוע דכתר ודעת הכל אחד זה בחיצוניות וזה בפנימיות, ועל כן פירש"י פרשת תשא דדעת הוא רוח הקודש, והמשכת רוח הקודש הוא מהכתר עליון שלמעלה מהחכמה שהוא השגת אדם, וממשיכו להפנימיות בחיבור חכמתו ובינתו שבמוחו ולבו, ומשם הוא התפשטות כל כחות הפעולה אח"כ כנודע, ובקדושה הם משה מלגאו יעקב מלבר (תקוני זוהר תיקון י"ג), דמשרע"ה הוא הדעת דקדושה וזהו והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, כי הרמת כח הדעת הוא כאשר מגיע לשרשו, וגבר ישראל היינו כל קומת התפשטות הכנסת ישרא לכי נמחה השורש מעמלק, ובמשנה סוף פרק ג' דראש השנה וכי ידיו כו' אלא כו' ע"ש, פירוש מסתכלין כלפי מעלה היינו להדתבק בשרשם בכ"ע, ומשעבדין לבם שממנו תוצאות חיים וכל הכחות המתפשטות והוא על ידי הדעת אותו ית', וזהו סילוק הקירור והעצלות מלב ובזה מתגברין, ואין והיה אלא שמחה בכל מקום וכ"א והיה בהניח וגו' תמחה, דמחיית עמלק וההתגברות כנגדו בא על ידי שמחה של מצוה, שבזה הלב מתמלא חשק וזריזות שהוא היפך העצלות המביא עצבות, וזהו שמחת פורים שעושין שמחה של מצוה לעורר כח הניצוח לעמלק כמו שהיה בימים ההם בזמן הזה, וזהו בהניח בעת הנייחא שהלב מלא שמחה אז תמחה בפעל, ובכל דור ודור צריך על כל פנים זכירה בלב, וזהו העצה נגד כח עמלק שהוא שורש קירור הלב טוב דיהדות מחימומו בעבודת הש"י, שיזכור שזהו ענין עמלק ובזה נחלש כחו, כי כל זכירה הוא העלאת הדבר לשרשו והתחלתו כמו יום הזכרון דהרת עולם, כי הזכרון הוא שמזכיר ומצייר הדבר עתה ממש כמו שהיה אז:

**וזהו** זכירת יום השבת לקדשו שבזכירה מעורר הקדושה שהיתה בשבת בראשית כששבת הקב"ה וברכו וקדשו כמפורש בכתוב, וזהו על תמחוי מלא קדושה וברכה,

וזכירת עמלק על תמחוי ריקן כמה שכתוב בתנחומא תצא, היינו כאשר הלב מקורר מחשק וזריזות של מצוה אז הוא ריק מכל קדושה, ויש לזכור שזהו מעשה עמלק בשעת יציאת מצרים, שאז היה התחלת בנין הכנסת ישראל בא הוא ג"כ לעומתם בהתחלה לקררם. ויהושע מזרעא דיוסף המוגדר בעריות בפעל הוא המנצח בפעל, ומשה שהוא הדעת דישראל היה המנצח בכח הדעת שממנו ההתפשטות בפעל, והיה הניצוח רק מצד ההתפשטות של אמת, שאצל בני ישראל אין התפשטות לכחות דרע כמו אצל הגוים שמעמלק הראשית נמשך אח"כ כל הקומה דרע, ובלעם שהוא פנימיותו הוא שנתן עצה על הזנות בהתפשטות בפעל, אבל אצל ישראל כאשר יתעורר בהתחלה הם מיד מרגיזין יצר טוב על יצר רע, ואין מניחין אותו להתפשט כלל ולעשות אורח ואיש, ואף על פי שאין בזה מחייה לגמרי מכל מקום החלשה לפי שעה מיהת הוי, ולכן אמר שם ויחלוש שנחלש כחו על ידי התעוררות כחות הקדושה, ומכל מקום לא נתבטל לגמרי כמו שיהיה לעתיד כמה שאמרו בהחליל וזהו בהניח וגו', וכן היה במתן תורה חרות משעבוד מלכיות היינו מכל אויביך, ומיצר הרע היינו שורש הרע דיצר לב האדם מנעוריו שישנו אצל כל אחד מתולדתו ושורשו, והוא הזכר עמלק הבא בכח עטיו של נחש הקדמוני, ואז יהיה השם שלם דכמות שהוא נכתב יהיה נקרא (פסחים נ' ע"א), דהיינו שגם בעולמות התחתונים ומקומות התחתונים יבוער הרע מן העולם ויכירו כולם כח מלכותו, אבל בעולם הזה העצה רק בזכירה שהוא התעוררות הקדושה נגדו להרגיזו כאשר היה בהתחלה, וכל ענין קירורו הוא רק על ידי השכחה שמפיל שכחה על הלב שלא לחשוב ולהתבונן כלל מה תחלתו ואחריתו, ועל מה בראו הקב"ה בעולמו לא לאסוף ממון ולאכול ולשתות ולהתענג בחמדות עולם הזה , דכל פעל למענהו לקילוסו (שוחר טוב מזמור י"ז) וכל מה שברא השם יתברך לכבודו בראו, וכל ישראל מאמינים בני מאמינים ויודעים כי כל העולם הזה הבל ושאין לו לאדם אלא מה שיעמול בתורה ומצות ועבודת השם יתברך, אלא שהיצר משכיח זה ממנו:

**ועל** זה הוא מצות ציצית בפעל למען תזכרו וגו' ולא תתורו וגו', שאינו מסלק החמדה לגמרי שלא יכנס ללב, אלא שלא לתור אחר חמדות ושרירות לבו רק לדחותו תיכף מלבו, ודבר זה הוא על ידי הזכירה שעל ידי הציצית כאותו תלמיד במנחות (מ"ד ע"א) שטפחו ציצותיו על פניו ופירש מהעבירה, וזה עצה כשכבר נכנס חשק החמדה ללב עד שעומד להוציא לפועל, ובהתחלה שעדיין אין כח היצר להסיתו לעבירה גמורה ולהכניס בלבו חמדה זרה רק שמקררו מחשק תורה ועבודה, העצה הוא בזכירת אשר עשה עמלק שזהו עצת עכו"ם להטיל עייפות ויגיעות וכבידות בלב ולשמוח במה שלעתיד בהניח וגו'

תמחה וגו' בודאי גמור בהבטחת השם יתברך שודאי סופינו למחותו לגמרי, ובזכירת דבר זה של ההתחלה שזה עצת עכו"ם ושמביא להסרת יראת אלקים והשמחה שבסוף, וכמו כ"מ שהיה כבר נשארה הקדושה קיימת לעולמי עד שמזה הם כל קדושת הזמנים והמועדים, כך כל קדושה שעתידה להיות כבר יש בה רושם לפניה ג"כ, שהרי גם לרעה מצינו גבי אברהם וירדפם עד חובה שכשל כחו בשביל עבודה זרה שעתידים לעבוד, וכן בכמה מקומות כל שכן במדה טובה המרובה, וזהו ענין מה שגילו לנו הנביאים ורז"ל כל מיני הקדושות וברכות שיהיו בלבבות בני ישראל כשיגיעו ימי הישועות והנחמות, כדי לעורר רושם מקדושה זו בלבנו גם עתה, אף שעדיין בגלות גם בעבדותינו לא עזבנו ויט עלינו חסד מחסדי דוד הנאמנים העתידים לבוא על ידי משיח בן דוד, ובמה שנתגלה זה בנבואה ורוח הקודש של הנביאים ורז"ל לכל ישראל בעולם הזה נתפשט רשימו זה בלב יותר, מאחר שכבר יש גילוי לקדושה זו העתידה, וזה שאמרו במדרש שקיום בני ישראל בגלות הוא על ידי זה שקורין ההבטחות כמשל דאשה שהיתה קוראה כתובתה ופשטי' על ידי השמחה בקיווי השעשועים, וזה מצד הגוף שיוכל לסבול כובד הגלות, ועיקר המכוון הוא בנפש כי הגלות ושעבוד מלכיות הוא מעכב גדול לעבודת הש"י, כמו השאור שבעיסה דיצר הרע, והעזר נגדם הוא כאשר זוכר הישועות העתידות שמעורר הרושם שיש בנפשו גם עתה מזה, ובזה הוא ניצול מידם כמו לעתיד, מכל מקום יש בו הצלה בכח שיוכל לדחות אותו כובד המעיק לנפש ומונעו מקבלת עול מלכות שמים באמת, וכשמקבל עליו עול מלכות שמים ועול תורה אז ממילא מעבירין ממנו אח"כ עול מלכות ועול דרך ארץ לגמרי, וזהו מצד התפשטות שהוא שעבוד כל שבעים אומות שמהם השתעבדות כל שבעים כחות הנפש, וראשיתם שהוא עמלק לא שייך שעבוד, כי השתעבדות הוא רק על ידי ההתפשטות שבפעל בהסתה לרע שמשתעבד לכחות דרע, אבל כח עמלק אינו אלא לקרר ולהסיר שעבוד הלב לאביו שבשמים, ודבר זה הוא כח היצר המתגבר בכל יום תמיד על האדם עד שאין אדם צדיק בארץ וגו', שכמעט אין שום בריה ניצול מזה בעולם הזה שלא יעברו עליו שעות או רגעים שהוא מתרפה בהם ממלאכתו מלאכת שמים בעבודת הש"י, וזהו רפידים שהיה אחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף דראתה שפחה כו' (מכילתא סוף פרשת בשלח) שהגיעו למדריגת נבואה, ועם כל זה אין האדם עומד על מדריגה אחת, דרק מלאכים נקראים עומדים שאין להם בחירה וכל אחד הוא עומד במדריגתו שנברא ונוצר ולא ישתנה, מה שאין כן האדם שהוא בעל בחירה הוא הולך תמיד ממדרגה למדרגה ואין עומד אפילו רגע אחת במדריגתו הקודמת ממש בלא שינוי, והילוך זה אינו אלא מצד הבחירה, דהיינו מצד כח היצר שיש בו

לבחור ברע והוא גובר עליו ובוחר בטוב, דזהו כל ההבדל שבין בני אדם למלאכים שאין להם יצר רע על כן אין להם התעלות מדריגה, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול שכמו שהוא הולך ממדרגה למדרגה כך היצר מתנגד נגדו ממדרגה למדרגה זה לעומת זה, והוא נוצחו בכל מדרגה ובזה הוא מתעלה, ומכל מקום עד שהוא נוצח הרי יש הסתה קודם אלא שהוא נלחם נגדו וכובשו, דאם לא כן מהו הניצוח, ורק כשלבו חלל שאין לו יצר רע אין כאן הסתה ולא שייך עוד ניצוח:

**והוא** אחר שהגיע לשלימות מדריגתו שאין יכול לעלות עוד, ואז הוא מסתלק מן העולם ונשמתו עולה למקור חוצבה למעלה ממלאכי השרת שניתן לה מהלכים בין העומדים, דזה שכרה כמה שכתוב (סוף ברכות) צדיקים אין להם מנוחה כו', דההליכה הוא היפך המנוחה כי הם ילכו גם שם מחיל אל חיל כמו שהיה בעולם הזה ואז יהיה מצד שילום שכר, ובעולם הזה היה זה בבחירתם, ורגע ההסתה דיצר שבין כל מדריגות, הוא הירידה שיש לצדיקים לצורך עליה כנודע בסוד שבע יפול צדיק וקם, וזהו הרפידים שהיה אחר קריעת ים סוף, כשהיו הולכים למתן תורה שהוא מדריגה יותר גדולה, וכשזוכה להתגבר מיד אין נרגש כמעט כלל, כי הירידה היא רק כרגע שנופל וקם לאלתר, כי אין שם אלא רפיון כל שהוא כרגע והוא תיכף נזכר ושם אל לב ומתגבר כארי לעבודת הש"י, ואמנם כפי תוקף העליה אח"כ כן הוא הירידה הקודמת, כי לעליה גדולה היצר גובר יותר זה לעומת זה וכח ניצוחו נגדו ג"כ ביתר שאת, וע"כ קודם מתן תורה היה רפידים שהיה לצורך מתן תורה, וכמו שנאמר ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני שזה הכנה לו, וכפי תוקף הרפיון עד שנקרא שם המקום כן שהיה רפיון גמור בכל ישראל שלא היה כמוהו, מזה נתעורר עמלק, ואיתא בזוה"ק סוף פרשת בשלח דלא היה מלחמה כמוהו כל ימי עולם ואפילו מלחמת גוג כי היה בכל סטרי דקודשא בריך הוא ע"ש, וגוג שיהיה קודם משיח הוא המלחמה אחרונה שיהיה בעולם מצד הסוף בעקבות משיח, שיושלם כל הקומה עד העקביים שיתברר שלימות כנסת ישראל, אז יתעוררו כל אומות העולם לקטרג על זה בכל תוקף וטענות שיש להם נגד ישראל, ולא היה כמלחמה זו חוץ דעמלק שהיה קודם מתן תורה שהוא התחלת הכניסה תחת כנפי השכינה שבתחלת בחירת האומה, שעדיין לא היה להם דביקות והתחברות גמור להשם יתברך עד אחר מתן תורה שנתייחדו להיות חלקו ועמו, ואז אי אפשר עוד לאומה ולשון ליכנס ולהפריד בין לביא ללביאה, רק סביב רשעים יתהלכון בקיטרוגין, והם החוחים הסובבים את השושנה והוצי שסביב האסא כלשון הגמרא סנהדרין מ"ד א' על חטאי ישראל, כי היצר הרע שלהם ג"כ כן אין יכול לגרום פירוד חס וחלילה לגמרי, מה שאין כן קודם מתן תורה

היה כח עמלק להגיע לכל סטרי דקודשא בריך הוא ולא דשכינתיה, ועל כן מלחמה לד' בעמלק ושאין השם שלם על ידי כח עמלק שנשאר עדיין מזרעו בעולם עד שימחה במהרה בימינו, כי רק נחלש, והוא המפריד בין אותיות השם, שאין יחוד הנגלות וכחות הפעולה עם הנסתרות דמוחא ולבא הדבוקים בשורש העליון מתגלה בעולם הזה, ולצורך מחיית עמלק נעשה הצירוף והי"ה שהבנים קודמים לאבות, וזהו הרמת ידיו דמשה כחות הפעולה למעלה מקום הכתר עליון, ועל ידי זה הצירוף הוא ג"כ הנייחא מאויבים, וע"כ הוא מורה שמחה, וזהו העצה בזכירה וכן בפורים הימים האלה נזכרים וזכירה בפה שהוא מדרגה האחרונה. ומוח הזכרון הוא מדרגה היותר עליונה, ובזה מתחבר ומתייחד הכל שה' אחרונה נסמכה לי' ראשונה וקוצו של י' שמשם המשכת הזכירה ונתקן הכל:

## פרק יז

**ענין** שבקשו לעשות פורים יום טוב ולא קבילו עלייהו, כי יום טוב נקרא שבת שצריך לשבות ממלאכה, כי גם בו יש נייחא מכל מלאכות ויגיעות דעולם הזה שהוא עולם היגיעה, כמו שהשם יתברך הכתיב על עצמו מעשה במעשה בראשית שהוא עולם העשייה, ואדם לעמל יולד וטובי' לדזכי והוי דרופתקי דאורייתא דעל זה ניתנה תורה שיהיה יגיעת האדם בדברי תורה, כמו שהיה מעשה השם יתברך במעשה בראשית הכל בדברי תורה שבה היה הבריאה כמה שכתוב בבראשית רבה פרשה א' ובכ"ד, ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג' ע"א) עולם הבא שהוא יום שכולו שבת, דאין שם מעשה דתורה ומצות ג"כ כמה שאמרו (עירובין כ"ב ע"א) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ושבת הוא מעין עולם הבא (ברכות נ"ז ע"א) שהוא זמן הנייחא של הש"י, וכן יום טוב שזכו ישראל דמקדשו להו שנעשו כקדושת שבת על ידי הניסים שנעשו בהם היוצאים מחוקי הטבע והנהגת עולם הזה , ונמשך באותן הימים שפע אור מעין עולם הבא שהוא הנהגה שחוץ לדרך הטבע המשמש בעולם הזה, ואותו אור וקדושה נשאר קיים בו ועל כן גם הם נקראים שבת, ובפורים נאמר ג"כ לשון ונוח מאויביהם שזכו על ידי הנס לנייחא ומנוחה, והכתוב לא יכתוב לשון ונוח אלא על מנוחה גמורה שהוא מעין עולם הבא, כי גם הוא מכלל הנסים שנתנו לכתוב, מה שאין כן נס דחנוכה לא ניתנה לכתוב (יומא כ"ט ע"א), כי הכתב הוא מה שגלוי לעין הכל כמו תורה שבכתב דכתיבא ומנחא, עד שאפילו אומות העולם יש להם תפיסה כפי מחשבתם בה לומר אנו ישראל כמה שכתוב בתנחומא סוף פרשת תשא, כי ענייניהם כפי מה שהם בכתב הוא גלוי

לכל, ומה שבעל פה נקרא שם מסטורין, וכך נס דחנוכה לא ניתנה לכתוב כי לא היה גלוי לכל שהוא דרך נס ויציאה מהטבע, ואף על פי שנצחו מועטים את המרובים תלו זה בטבע גבורתם, שהרי אח"כ נתקבצו עוד כמה פעמים למלחמה ואיזה פעם שנצחו הם ככתוב בספר יוסיפין באופן שלאומות העולם לא היה זה נחשב לנס, וזהו דלא ניתנה לכתוב כי הוא מהנסים הנסתרים שישראל משתמשים בהם תמיד, כמה שאומרים ועל נסיך שבכל יום עמנו, והם שמכירין המסטורין יודעין שהם נסים באמת כי הם מכירים דאצל השם יתברך הכל אחד, והוא מצד השגת הלב שהוא משיג הנעלם בעולם הזה, אבל מצד ההתגלות שבעולם הזה אין שם נס:

**ואסתר** סוף כל הנסים כמה שכתוב ביומא (שם), הוא כמו כל סוף מדרגה וקומה שהוא נעשה ראש והתחלה למדרגה האחרת, והוא כמו אמצעי בין שתי המדרגות שבכל שני דברים יש אמצעי והוא הסוף של זה והראש של זה, וכך נס זה אף על פי שגם הוא היה מלובש בדרך הטבע שהמלך אח"כ לאהבת אשתו היפך הגזירה ולפיכך לא רצו תחלה אנשי כנסת הגדולה להסכים לכתוב הנס כלל ואמרו שנאה את מעוררת כמה שכתוב במגילה (ז' ע"א), והיינו שהנס הגלוי גם לעיני העמים וגם הם הודו שהיה נס לא שייך התעוררות שנאה, מאחר שגם הם מכירים ומודים שהוא ישועת הש"י, אבל בזה הם יאמרו שהוא דרך הטבע ואחר זמן כשתמות אסתר ישובו הם לבקש ממלכים לנקום נקמתם, והשיבה שכבר כתובה על דברי הימים, רצה לומר שגם האומות הכירו שהסבה שתהרג ושתי על ידי בקשת המלך דבר זר, ושתנשא אסתר הבלתי ידועה מאיזה עם ומשפחה וכל שכן למאן דאמר (שם י"ג ע"א) ירקרקות היתה וחוט של חסד משוך עליה, הבינו שהיה הכל דרך נס וסבה מן השמים להצלת ישראל, ועל כן רבים מעמי הארץ מתייהדים וגו' שזהו מעין לעתיד שיעשו גרים גרורים מצד הפחד דישראל, ולפיכך ניתן לכתוב בכתובים שהוא דברי קבלה ואף על פי שאינן כדברי תורה ממש, ולשעה היה בו נייחא גמורה כבכל יו"ט וע"כ חשבו לקבעו יום טוב, ועל כן נאמר שם בתחלה שמחה ומשתה ויום טוב, הקדימו השמחה דזה יום טוב שבו השמחה מצד עצם היום ועל ידי השמחה עשו להם משתה, אבל אח"כ שלא כתוב יום טוב נאמר בהיפוך משתה ושמחה, כי אין השמחה בעצם היום רק על ידי המשתה באים לשמחה, כי יין ישמח וחייב לבסומי עד דלא ידע (שם ז' ע"א) שהוא השכרות הגמור דפטור מכל המצות כמה שאמרו בעירובין ס"ה א' ושוכח כל עמל עולם הזה מצד השכרות ולא באמת, וכך הנייחא דאז אינו מצד עצם על ידי הכרת הדעת. כמו בכל שבתות וימים טובים מי שזוכה לטעום קדושת היום טועם מעין עולם הבא בהעלאת המוחין של חכמתו ובינתו ובישוב הדעת,

כי על ידי הנס והישועה מאותה צרה היתה ישועה גמורה מאותו דבר דעל כן אמרו (שם י"ד ע"ב) הללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, ואף בנס דחנוכה, מצד ישראל שהכירו בניסן ושהיה ישועת הש"י, אף על פי שהיה נראה כדרך הטבע סוף סוף נושעו מצרתן ולא היו עוד עבדי מלכי יון ומשועבדים להם, רק עבדי ד' וגוי אחד בפני עצמו, מה שאין כן בנס שבחוץ לארץ דאכתי עבדי אחשורוש אנן ומסורים עדיין תחת ידו רק שהוא ברצונו היפך הגזירה, ואף על פי שבאמת עשה בעל כרחו דהשם יתברך הכריחו לכך דלב מלכים ביד ד', זה לא נגלה בעולם הזה דרך ידיעה והכרה כלל:

**והנה** שלשה דברים היו בגזירת המן להשמיד להרוג ולאבד, והוא ביקש רק לאבדם, והיינו דכל טענתו היה מצד דדתיהם שונות וביקש שיתערבו בגוים ויאבד שמם וזכרם מהיות אומה מיוחדת ומצויינת, שזה נקרא אבידה כמו האובדים בארץ אשור שנטמעו שם בין העמים, וכן ואבדתם בגוים שא' במכות כאבידה המתבקשת שלא יהיה כליון רק אבידה, וסוף ובאו האובדים וגו', והמן היה הראשון לגזירת שמד ועל כן א' מפני שהשתחוו לצלם ולא מסרו נפשם על קידוש השם, אף דהיה אנדרטי ולא עשו אלא לפנים ולא נתחייבו על פי דין, מכל מקום היה חילול השם לעיני העמים שבעיניהם נחשבו על ידי זה כעובדי עבודה זרה ושלא מסרו נפשם, ועל זה נגזרה הגזירה להשמיד היינו שישתמדו, ומי שלא ירצה להשתמד יהרג, והטף של אותם שיהרגו יטמעום בין העמים שהם עצמם כשיגדלו לא ידעו שרשם, ובזה חשב לאבד כל זכר חס וחלילה כאשר נאמר המשפט בזרע עמלק שלא ישאירו כל זכר, אבל הם אין להם תקנה אלא הריגה ואין מקבלים גר מעמלק כמה שכתוב במכילתא (סוף פרשת בשלח) אגר עמלקי שהרג דוד, והוא חשב לנקום נקמתו, ולפי שידע שלא יוכל לפעול אצל המלך רק מצד טענת הדעת על כן ביקש רק גזירת איבוד, היינו גזירת שמד שגם זה איבוד זכר האומה ובכללה שלשה אלו, וגם למאן דאמר מפני שנהנו מסעודתו הוא ג"כ סיבה לגזירת שמד והתערבות בגוים, כי על ידי הסעודה הוא ההתחברות יחד דעל כן גזרו יין משום בנותיהן (שבת י"ז ע"ב), ובחולין ד' ב' דהסתה הוא באכילה ושתיה, ומכל מקום גם זה היה רק לפנים, היינו מצד יראת המלכות ולא נתחייבו למסור עצמם על זה ולא שנתרצו בלב להתחבר יחד כלל, ומכל מקום נמשך מזה חילול השם ועל זה היה הגזירה, וישראל כולם הסכימו וקבלו על עצמם למסור נפשם על קידוש השם וליהרג הם ולשחוט כל טפם שלא יטמעום אח"כ בעל כרחם כמו שעשו קדמונינו שבצרפת וספרד בעת השמדות ר"ל, והיה די בכך לתקן הקודם, ולא שימסרו נפשם בפעל ממש כי באמת גם תחלה לא היה אלא לפנים ועל כן גם הקב"ה לא עשה אלא לפנים רק לגלות ולברר מצפוני לבם

לעיני העמים, דודאי אז כבר אמרו בפיהם לכל העמים שהם מוכנים ליהרג כולם ולא ישתמדו כלל, ונודע להם שכל מה שנשתחוו לצלם ונהנו מסעודתו של אותו רשע היה רק מצד ההכרח ולפי שלא היה כפירה גמורה ויציאה מדת לגמרי, אבל לצאת מתורת ד' לגמרי חס וחלילה הרי הם עמו של השם יתברך ועליו הם נהרגים ובזה תיקנו הקודם: **ואחר** התשובה והתיקון שזדונות נעשו כזכיות, הרי בני שושן שהוסיפו בחטא דסעודה דהיה בבני שושן לבד נוסף להם זכות הנקמה מאויבים עוד יום אחד. וכך המידה שאחר שתיקנו חטאם הגיע המשפט להרוג אותן עמים שהיה חילול השם בעיניהם דבר זה, שמצידם היה נחשב זה לחטא וכשיאבדו הם מהעולם לא יהיה עוד מזכיר עון ויבוקש עון ישראל ואיננו, ולפי שלא היתה גזירה גמורה אלא לפנים נמצא הנס ג"כ לא נחשב נס גמור כיון שבאמת לא היתה שם צרה כלל, ועל כן מצד הדעת אין נחשב לנס גמור שיהיה בו קדושת יום טוב בנייחא גמורה דמעין עולם הבא, רק מצד העלם הדעת עד דלא ידע דמה לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי היינו מפני שאין מרגיש מה שבפנימיות ומעמקי הלב, ורואה רק לפנים ולמראה עין בני אדם בנגלות, גם עשו פושט טלפיים ומראה עצמו טהור (בראשית רבה פרשה ס"ה), ולהיפך בישראל יש שנראה לא כן והחילוק רק במעמקים, ומי שיש בו דעת היינו הכרה הברורה בכל דבר האמת לאמיתו, דעל כן פירש"י פרשת תשא דדעת הוא רוח הקודש, שיוכל להתבונן בחכמתו ובינתו להבחין האמת מן השקר, וכשמכיר מה הוא לפנים ידע דהכל היה אז לפנים ואין להחשיבו יום טוב, רק שמצד שעבוד מלכיות שאנו כשכורת ולא מיין ואין דעת גמור היה נחשב צרה גמורה ונס גמור, וע"כ כאשר החלו לעשות היו עושים יום טוב גמור ורק ב-י"ד, כי לא הרגישו אז מה שייכות יש לכל ישראל עם יום ט"ו שאינו אלא לבני שושן ומפני חטא שלהם לבד כמו שנתבאר, ועל זה אמרו ג"כ בגמרא אם כן שבשושן יהרגו כו', אבל מכל מקום נכתב גם ט"ו בגמרא ועל כרחך שאינו דבר ריק לגמרי, והיינו דבאמת אם היה רק מחטא דצלם לבד זה היה בימי נבוכדנצר והיה להם ליענש אז ומה טיב הגזירה זמן רב אח"כ בימי אחשורש ואחר הסעודה, על כרחך דזה גרם כי בחטא הצלם היו אנוסים גמורים בגזירת הריגה מפורש ולא היה כל כך חילול השם, והחילול השם היה אחר הצלת חנניה מישאל ועזריה דעל כך היה להם עונש כמה שאמרו בפרק חלק (צ"ג ע"א) ברוק טבעו, לפי שעל ידם נגרם שהיה חילול השם מכל ישראל, ואף על פי שהם מסרו נפשם על קידוש השם ומה היה להם למיעבד ואדרבא עשו זכות גדול, מכל מקום הקב"ה מדקדק עם הצדיקים בכהאי גוונא שצריך לתקן כל כך שלא יהיה חבירו נענש על ידו אפילו במה שהוא צדיק יותר, ועל כן הוכרח אליהו להחיות בן הצרפית שהיא

טענה שבגרמתו מת, כי בא להזכיר עונה על ידי צדקתו היתירה ולא למדה ממעשיו, ובאמת חס וחלילה שיבוא שום דבר רע על ידי מעשה טוב וצדקת הצדיק, ואף על פי שלפי שעה בעולם הזה הוא כן אינו באמת, וכמו שם באמת מה שגר אצלה היה לטובתה להחיותם ברעב, דלולי כן היו מתים גם שניהם ברעב כי לא יוכלו לחיות כל כך זמן מכד אחד קמח, והרי סוף החיה גם בנה והעונש היה רק לשעה, ושם דנענשו חנניה מישאל ועזריה והם נתרצו בכך למסור נפשם ג"כ בעד כל ישראל והם קבלו על עצמם העונש, לא היה עוד מקום למדת הדין לקטרג כי הם כיפרו וקיבלו העונש בעד כל ישראל, ובזה עלתה להם מה שחשבו ורצו למסור נפשם בפעל ג"כ בשביל קידוש השם, דכשהקב"ה מדקדק עם חסידיו הוא מתקדש כמו שאמרו ז"ל על פסוק ונקדש בכבודי, ובקידוש השם זה פעלו רב טוב לכל ישראל בהכנסת קדושת השם יתברך בלבבם ובהצלה בפועל:

**וכך** הוא המידה בהיות כל ישראל קומה שלימה ויש ראשי העדה ועיני העדה וכדומה בכל אברי הקומה, וחנניה מישאל ועזריה היו באותו הדור מעמקי הלב של כללות קומת הכנסת ישראל, כי באמת במעמקי לבב כל ישראל לא היתה שום נטיה לצלם, והוא נקל לכל איש ישראלי למסור נפשו על קידוש השם, רק שאז לא היו מחוייבים על פי דברי תורה על זה כמה שכתבו תוס' פרק אלו נערות (ל"ג ע"ב) אהא דאלמלי נגדוהו כו' דהיה אנדרטי, והם גילו זה בפעל, ומכל מקום לא נתפשטה עדיין קדושתם כל כך שיהיה נקבע בכל ישראל בפעל כן, דבהם היה תלוי כי הלב ממנו תוצאות חיים לכל האברים והיה בכחם להגביר החשק כל כך עד שיתפשט בכל הנפשות דישראל, ואלמלי זכו אז לזה שכל ישראל היו מוסרים נפשם על קידוש השם היו זוכים לגאולה שלימה לצאת מתחת ידי עול נבוכדנצר לגמרי, אלא שלא הגיע זמן שבעים שנה שנקצב עדיין, שכך קצב השם יתברך לכפרת חטאים הקודמים המחניפים את הארץ ולפיכך לא יכלו לפעול כל כך ומכל מקום הרי היה חסרון קצת בהם ג"כ שלא יכלו לפשט הקדושה כל כך, ועל זה נענשו ותיקנו במיתתן כידוע בסוד שבק לן חיים שכאשר הצדיק מת הוא משאיר חיותו שהוא כל מה שפעל בעולם הזה בהשתדלות דחיי עולם להיות נקבע כן בכל ישראל, והוא רמוז במדרש קהלת על פסוק דברי חכמים כדרבונות אימת הן כדרבונות וגו' בזמן שבעליהם נאספין מהן, ועל כן במותם אז נתפשט כח קדושתם בכל ישראל, ולפיכך נתקלסו חנניה מישאל ועזריה בכל מקום בדרז"ל אחר אברהם אע"ה בענין המסירת נפש, ואף על פי שבאמת כל ישראל מוכנים לזה ואפילו הפושעי ישראל כמו שהיה בפעל בעת השמדות ר"ל, וכידוע בס' דדבר זה קבוע בלב כל ישראל מורשה מאבות, אך אף על פי שגוף הדבר מורשה מאבות מכל מקום הוא רק בכח ולא בפעל, וכח ההתגלות

בפעל פעלו חנניה מישאל ועזריה בקרב כל ישראל במותן וכמו שנתבאר, ומכל מקום לא נתגלה עדיין הדבר בהתגלות בעולם הזה כי לא היה אז איזה גזירה שיוכרחו למסירת נפש עד מעשה אחשורש, דלפי חשבונו מטו שבעים ולא אפרוק על כן עשה הסעודה כמה שכתוב במגילה, ואף דחשב וטעה היינו כפי מה שהיה האמת בפעל אח"כ, אבל אלמלי זכו ישראל היה אפשר שפיר לחשוב חשבון השבעים שנה כחשבונו ושיהיה הגאולה אז, וכמו בנבואת דניאל בקץ העתיד דנכתב סתום כדי שיהיה תלוי בזכות ישראל שבאיזה דור שיזכו אז יוכלו לפרש חשבון דניאל על אותו זמן, וכל דברי נבואה הם מתפרשים בכמה פירושים והכל אמת, ויש מקום לכל הפירושים אפילו ההפכים, וכך שם כל פירוש יש לו מקום אילו זכה אותו דור, וכן בקץ בבל אף שנקצב שבעים שנה ואין לפחות, מכל מקום בפירוש חשבון השבעים שנה היה תלוי בזכותם:

**ומשתה** אחשורש היה התעוררות להביא ישראל לידי נסיון בענין המסירת נפש שלא ילכו למשתה, שאם מסרו נפשם על זה היה מתברר הכח דמסירת נפש שלהם בפעל והיו באמת נחשבים השבעים שנה בחשבון זה, ואף על פי שהיה רק לאותן שבשושן שם היו אז הסנהדרי גדולה של ישראל, [כמו שבארץ ישראל היו בירושלים מקום המלוכה, כך בגליות דבבל ופרס היו בערי המלוכה דשם. כי הם מלכי ישראל באמת דמאן מלכי רבנן] והיו ג"כ באותה סעודה כמה שאמרו במגילה על פסוק לחכמים יודעי העתים שיודעים לעבר כו', וכן אמרו על מרדכי שהיה מסנהדרי גדולה מיושבי לשכת הגזית דעל כן ידע בשבעים לשון, והוא היה ממונה בסעודה זו כמה שדרשו על פסוק לעשות כרצון איש ואיש מרדכי והמן, והסנהדרין נקראים עיני העדה, וידוע דהתחלת החמדה לעולם הזה שזהו הגורם למאן במסירת נפש ולאבוד העולם הזה וחמדותיו, תחילתו הוא בעין רואה ואח"כ הלב חומד, ועל כן נותנים שברי חרס על עיני המת כנודע, וע"כ אמרו בתענית כ"ד א' כלה שעיניה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה, ועל כן לענין בירור נסיון זה אילו היה נתברר לטוב היה די במה שנתברר על ידי הסנהדרין עיני העדה דבזה אין כל הגוף צריך בדיקה עוד, וכשלא נמצאו עיניהם יפות אף דאינו מעיד על חסרון בשאר הגוף מכל מקום כל גופם צריך בדיקה ובירור עוד, ולפיכך נתעורר אז הקטרוג אעבודת הצלם, שהרי גם אחר מיתת חנניה מישאל ועזריה כפי מה שהיה נראה אז לא נשאר עדיין כח זה בפעל בכל ישראל, והגם דמה שהם לא מסרו נפשם אז לא עברו על דברי תורה דאין חייבים למסור עצמם כלל על זה, דלא היה מאביזרייהו דיהרג ואל יעבור, ולרמב"מ (פרק ה' מהלכות יסודי התורה) וסייעתו אסור נמי למסור נפשו במקום שאין מחוייב, מכל מקום בזה היה עת לעשות לד' למסור נפשם כדי לברר ולתקן הקודם בצלם, וגם דיש בזה

מאביזרייהו דעבודה זרה כמה שאמרו בעבודה זרה ח' סוף ע"א ישראל שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה כיצד גוי שעשה משתה כו', ונקרא בטהרה מאחר שאוכלין ושותין משלהן, הרי אדרבא ניכר שם הריחוק מעבודה זרה וההבדל שבין ישראל לעמים, מכל מקום מצד הגוי דאזיל ומודה יש בזה סרך ושמץ של עבודה זרה אף דהוא בתכלית הטהרה מצד הישראל, וגם שם בסעודה שציוה לעשות כרצון מרדכי היינו להאכיל ולהשקות ליהודים משלהם, וזהו כרצון מרדכי שכפר בעולם הזה בעבודה זרה ונקרא יהודי, כי בזה ניכר תוקף ריחוקם מעבודה זרה שאפילו בסעודת מלך גדול כמוהו ישראל מובדלים במאכליהם ומשקיהם ואין להם שום התחברות עמהם, ובזה טעו אז מרדכי וחבריו הסנהדרי גדולה שחשבו אדרבא מן השמים הזמינו זה להם שילכו לסעודה דוקא ושם יבדילו עצמם מהם וכל רואיהם יכירום כי הם עם לבדד ישכון, ובזה דוקא יהיה תיקון החטא דצלם, ונמצא כונתם היתה לשמים ובטהרה גמורה עשו מה שעשו, ומכל מקום לא ניצולו מהטעות דלא דרשו קרא דוקרא לך וגו' כר"י בעבודה זרה שם, דבאמת אדרבא בזה יש שמץ מאביזרייהו דעבודה זרה, ומצד הזה היה כרצון המן ג"כ, ואותה מעשה עצמה היתה כרצון שניהם, מרצון מרדכי מצד האמת בכונת הלב לשם שמים דזה העיקר בכל דבר רחמנא לבא בעי (סנהדרין ק"ו ע"ב) ואחר כונת הלב הן הדברים (ברכות ט"ו ע"א), ולבם היה באמת לשמים שחשבו שעל ידי זה יהיה אדרבא ביטול עבודה זרה כשיראו כל הגוים איך גם במושב המלך והשרים נבדלים מהם ולא יתגעלו בפת בגם ויין משתיהם, וכן ודאי לא נשתקעו כלל בשום תענוג מהעינוגים שונים שהיו שם בסעודה, וכל שכן להסתכל בדברים שאסור להסתכל וכיוצא, אבל מכל מקום מצד אחשורש דאזיל ומודה הרי נמשך מזה שמץ עבודה זרה והוא כרצון המן, וכפי דרכו דהמן זרעא דעשו בפשיטת טלפים ולהסתכל רק לפנים ולא הפנימיות שבלב:

**וכפי** הנראה מה שגזר אין אונס גם על העמים כל אחד כפי רגילותו, הוא לכונה זו כדי שידעו הכל שמה שישראל נבדלים הוא רק מפני שהמלך גזר כך שיהיה דוקא כרצון כל איש ושלא לאנוס שום אדם נגד הרגלו, ועשו בזה רצון המלך להתנהג כהרגלם, ומסתמא כל אומה עשו ג"כ כל אחד כהרגלו ולא היה ניכר כל כך בזה הבדלת ישראל, מאחר שלא היה מצידם וכחם רק מצד גזירת המלך שרצה דוקא שיעשו כרצון איש ושלא ישנה כל אחד רצונו בשבילו, וכל מקום המלך סתם במגילה במלך מלכי המלכים הקב"ה מדבר (זוה"ק ח"ג ק"ט ע"א), כי כן יסד הוא ית' ג"כ לעשות כרצון שניהם שרצה להביאם לנסיון בדבר זה, כי לאכול ולשתות דברים אסורים ודאי היו מוסרים עצמם על זה ודבר קל היה להם כי היו שם גדולי ישראל וצדיקים גמורים, והנסיון היה רק בדבר שאין בו איסור

מבורר כל כך ואפשר לטעות שהוא טהרה גמורה, וכמו שבחטא דצלם ג"כ לא היה חטא מבורר כיון דהיה אנדרטי, וזה היה עוד קל יותר כפי מה שלא דרשו כר"י, לא די שאין בו שמץ איסור, אלא שחשבוהו אדרבא לדבר טוב וראוי לעשותו, ומכל מקום אילו היה לבם נקי לגמרי מפחד המלך ודאי חכמים כמותם לא היו טועים בכך והיו יודעים לדרוש כר"י, אבל כל טעות הוא מצד נגיעת הלב לאותו צד, כידוע שבכל דבר שמסופק צריך לסלק עצמו מנגיעה שאם הוא נוגע לאיזה צד הלב נוטה לזה ולא יוכל להכיר האמת מצד הנגיעה שהוא שוחד המעוור עיני החכמים, והם היו אז בפחד מחמת המציק עליהם כל היום מעת החורבן, ואף על פי שהתחזקו והתאמצו בקבלת עול מלכות שמים שמסירין ממנו עול מלכות והיה עליהם פחד השם יתברך המסיר כל הפחדים, עדיין לא הטהרו לגמרי דהרי היו אכתי עבדי אחשורש תחת עול מלכותו ולא נגאלו, ובפרט באותו הזמן שהיה אתחלתא לגזירת המן דע"כ נקרא כרצון המן, כי אז היה רצועת אותה גזירה מתוח עליהם שנגזרה כבר מעת הצלם ונתקן במיתת חנניה מישאל ועזריה, אבל היה עדיין צריך לבירור בפעל, ואף במשתה זו היה עת הבירור שאלמלי זכו לקבל מורא שמים עליהם בשלימות שלא יהיה עליהם שום מורא בשר ודם ופחד אחשורש, היה מוסר מהם עול מלכות באמת והיו נגאלים מיד, וכשלא זכו אף שהיה רק לפנים מצד הפעולה בעולם הזה אבל כונת הלב היה בטהרה ולשם שמים, מכל מקום מצד העולם הזה שאין מעמקי הלב גלוי באה גזירה זו ג"כ לפנים כי לא עינה מלבו, ומכל מקום סוף סוף היתה גזירה וצרה גדולה לשעה קודם הישועה, ועל ידי זה נתחזק ג"כ אז פחד דגוים עליהם בלבם, וכמה שכתוב בריש מגילה על פסוק חרדה גדולה נפלה עליהם דמזליה חזי ומבעית, וזהו שגרם להם הנטיה לחשוב דראוי לילך כיון דיאכלו וישתו משלהם, ונגרם הגזירה על כל ישראל דמעתה היו כולם צריכים לבירורים כיון דאין עיניה יפות וכמו שנתבאר, ומכל מקום זהו רק לפנים אבל המעמקי לב שלהם שהיה לשמים ג"כ לא נאבד, ובאותה סעודה עצמה היתה הרפואה הקודמת למכה בהריגת ושתי, ונראה דהליכתם גרם זה, דלא לחנם נכתב מאמר המלך לחכמים יודעי העתים כיון שהם לא רצו להשיבו, וגם מה ענין יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים לזה, אבל המלך סתם הוא מלך מלכי המלכים דעל כן דרשו רז"ל והקרוב אליו וגו' על קרבנות, והשמות הם מליצות על ישראל כי כל אלה שמות מליצים שלמעלה, ואף על פי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, מכל מקום כפי מה שהיה המשפט במלכותא דרקיע כך נעשה דוגמתו במלכותא דארעא, וכל המשפט דרקיע היה בענין הצלת ישראל מגזירת המן שהיה רק על ידי הריגת ושתי:

**והנה** המן בא בטענה כמה שאמרו דליכא דידע לישנא בישא כמוהו שהיה עומד ומקטרג ע"י בעולמות עליונים לפני מלך מלכי המלכים שהם ישנים מן המצות, ודתי מלך מלכי המלכים אין עושים ושאין תועלת למלך מלכי המלכים להניחם, ומכל מקום הפיל פור מחודש לחודש, כי ידע דיש עת מוכן לפורעניות כמה שכתוב בפרק חלק, והרגיש דעל ידי טענות ניצוחיות לנצחם במשפט ומדת הדין שלמעלה אי אפשר, וביקש לכוין גם העת והשעה הראויה לזה, ותשעה באב הוא עת מוכן לבכיה לבד לדורות לא לאיבוד לגמרי, ובאמת אין שום עת על זה שכל קיום הזמן והעת הוא בשביל ישראל שאלמלי הם לא נתקיימו שמים וארץ שהם קיום הזמן ואיך אפשר שיהיה עת לאבדם, אבל הוא חשב מחשבות בהיות באדר מת משרע"ה ונסתמו מעינות החכמה ונפסק השפעת תורה שבכתב, והאומות אין להם השגה רק בתורה שבכתב דכתיבא ומנחא לכל האומות ג"כ, מה שאין כן תורה שבעל פה דהוא מסטורין שלו (תנחומא תשא ל"ד), ועל כן חשב דאז הוא עת להפסקת וסתימת התורה, שזה היה כל עיקר גזירתו רק להשמיד ולבטל מהם התורה כמו שנתבאר לקמן, ולא ידע דנולד ג"כ באדר, ואם כן אדרבא הוא עת מוכן להתגלות התורה, וכן היה באמת גזירתו הכנה לזה דהדר קבלוה בימי אחשורש, והענין דלא ידע כי הוא חשב ככל אצטגניני אומות העולם שכל זמן מוכן מצד עצמו לאיזה דבר, ואם כן אי אפשר שיהיה מוכן לדבר והפכו כלל, ואם אז מת אי אפשר שהיה אז נולד כלל, וזהו אצל האומות שהם תחת הזמן והזמן מושל עליהם, אבל ישראל הם למעלה מהזמן שהם מושלים על הזמן שהשם יתברך מסר הזמן להם, וכמה שאמרו אני ואתה נלך לבית דין שלמטה דהחודש הזה לכם מסור לבני ישראל ובית דין שלמטה כפי מה שיקבעו העת כן יהיה אימת שיקדשו ראש חודש או יעברו שנה דישראל מקדשי לזמנים, וכפי מעשיהם כך נעשה העת מוכן לא שהוא מצד עצמו כן, ובתשעה באב על ידי חטא דור המדבר במרגלים נקבע הבכיה לדורות על גלות הארץ באותו עת לפי שמאסו בה, ומיתת משרע"ה באדר לא הו"ל כלל מצד חטא באותו עת, רק לפי שבו נולד והקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום (ראש השנה י"א ע"א), לפי שמיתתם אינו עונש רק התעלות למדרגה יותר גבוה ולעולמות עליונים, והשארת כחם והשתדלותם בחיותם בעולם הזה להיות נקבע בנפשות דבני ישראל כמו שנתבאר לקמן, ועל כן הוא ביום שנולד שאז הוא התחלת התנוצצות אור אותו נפש והתגלותו בעולם הזה, ויום המות טוב מיום הולדו שהוא יום התנוצצות אורו במדגות עליונים הנעלמים בעולם הזה, והוא ג"כ התגלות אורו בעולם הזה להיות חקוק כן בלבבות דבני ישראל אבל הוא ג"כ מצד ההעלם בעולם הזה דאין כל ישראל ממש כמוהו, רק שיש בהם כח זה במעמקי לבם,

וכך במיתת משרע"ה שהוא כח השגת התורה נשאר כח זה בכל הלבבות דבני ישראל כהשגת התורה שבעל פה שהיא ג"כ תורה שלימה, אבל השגתה במסטורין היינו שאינו בהתגלות גמור שהיא תורת ד' ודבר ד' כמו שהיה למשרע"ה, רק שמשיג מצד מעמקי לבו שגנוז בהם כח ההשגה לתורת ד', וכל ימי משרע"ה לא היה שום אדם מישראל יכול להשיג בדברי תורה מצד עצמו, רק מה שהיה שומע מפי משרע"ה כי הם היו דור מקבלי התורה שבכתב:

**והתחלת** התורה שבעל פה היה אחר מיתת משרע"ה, ובימי אבלו נשתכחו אותן הלכות שהוא סילוק התורה שהיה במותו, אבל מצינו (מנחות צ"ט ע"א) דביטולה של תורה זהו יסודה, ועל ידי השכחה יגעו והשתדלו לעמוד על דברי תורה בכח פלפולם עד שהחזירן עתניאל בן קנז בפלפולו (תמורה ט"ז ע"א), וזהו התחלת תורה שבעל פה שהוא השגת חכמי ישראל ותלמידים ותיקים ברוח הקודש שבקרבם כמפי הנבואה, שהיא הנבואה שלא נסתלקה מהחכמים כמה שכתוב בבבא בתרא י"ב א' עיין שם ברמב"ן ומסיק שם דאמר גברא רבא מילתא ויהיב טעמא ואתאמר הלכה למשה מסיני כותיה דזהו רק ברוח הקודש, וכך החזרת עתניאל אותן הלכות למשה מסיני ומיתת משרע"ה היא שגרמה לזה שנחקק בכל לבבות דבני ישראל כח ההשגה דברי תורה, והאומות שאין יודעים מתורה שבעל פה חשבו דמיתתו הוא ביטולה של תורה, ומצד ההתגלות בעולם הזה נראה כן אבל הוא רק לפנים ולא על האמת, וכך גזירת המן אאותו חודש היה רק לפנים אבל באמת אדרבא זהו יסודה דאז קיימו מה שקבלו כבר, ועיקר יסוד תורה שבעל פה התחיל אז מאנשי כנה"ג כנודע שהם מייסדי כל הגזירות ותקנות חכמים וכל הדרשות והלימודים, שכל שלשלת לימוד תורה שבעל פה הוא מאנשי כנסת הגדולה , ושמעון הצדיק משיריהם ראש לשלשלת חכמי המשנה וכמה שכתוב בריש אבות, ועל זה היה אמרותיהם העמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה שזה כל עניינם, ועל ידי שנפסקה אז הנבואה שהוא התגלות דבר ד' בפועל, וזה השיג המן על דרך אומות העולם רואים ואין יודעים מה רואים ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי כי קרוב העת דסתימת חזון ונבואה, ובאותו דור היו אחרוני הנביאים ולא קם עוד נביא חדש, והרגיש דהוא דור של הסתלקות הנבואה כי במיתת אותו דור נסתם חזון ונאסרה הכתיבה לדברי תורה, כי נפסק גם כתיבת דברי קבלה שהוא כדברי תורה. אבל לא ידע שזהו יסוד והתחלה לתורה שבעל פה ודברי סופרים החביבים עוד יותר מדברי תורה (עבודה זרה ל"ה ע"א), ואף על פי שהוא העלם הוא התגלות יותר כי כן הוא תוקף ההתגלות כאשר הוא מתגלה גם בהעלם, וכפי תוקף ההעלם כן הוא תוקף ההתגלות כדרך שאמרו בסנהדרין כ"ד א'

במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל, שהוא ההתגלות שבתכלית החשכות וההעלם, וכמה שכתוב בזוהר דחברין בבלאי ידעו להעלים הדברים, כי בתלמוד בבלי גנוז כל המסטורין דדברי תורה כנודע, ומשרע"ה הוא הדעת דבני ישראל כנודע דעל כן נקרא דורו דור דעה, כי דעת הוא רוח הקודש (רש"י פרשת תשא) שוא המשכת אור נעלם דכתר שהוא למעלה מהחכמה דהשגת אדם, וזה כל חכמתו של משרע"ה להמשכת דברי תורה מפי הגבורה שלמעלה מהשגת אדם, ומיתתו הוא גניזת הדעת בהתגלות היינו שדבר ד' יקר ואין חזון נפרץ בפעל. אבל מכל מקום ישנו בכח דלא נסתלק מהחכמים, אלא שהם סבורים שמשיגים זה בכח חכמתם, ואין גלוי שזה דעת רוח הקודש והשגה שלמעלה מהשגת חכמתו ובאמת הוא רוח הקודש, וזהו ענין הביסום בפוריא עד דלא ידע שהוא הסתלקות הדעת דרגא דמשרע"ה, דלהשגת חכמה צריך ישוב הדעת, וע"כ שתה רביעית אל יורה דאינו יכול להשיג בדברי תורה לאמיתו, והמן חשב דאז היה גניזת הדעת דדברי תורה לגמרי, כי חשב שישראל ג"כ תחת הזמן והעת גורם, ועל כן לא ידע דאז נולד ונמצא העת אדרבא מוכן אל ההיפך, וגם המיתה הוא הכנה אל ההתגלות היתירה שבהעלם ג"כ: **ותחלה** חשבו לקבעו יום טוב, שחשבו דהיה הנס באמת ודהם בזכותם קדשו העת ע"י דמקדשי לזמני ובזה נתהפך, אבל אחר שנתגלה להם דלא היה אלא לפנים נתגלה להם דלא קידשו לזמני כלל שהעת נשאר כמות שהיה בגניזת הדעת, אבל מכל מקום בני ישראל משיגים ויודעים גם בהעדר הדעת, וזהו הביסום עד דלא ידע ואז הוא עיקר ההבדל בין ארור המן לברוך מרדכי, היינו בין ישראל לעמים, כי התורה שהיא הדעת היא מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי, ואף על פי שיש חכמים גם באומות העולם דמברכין עליהן שנתן מחכמתו כמה שאמרו בהרואה ונתגלה זה בכתוב אצל המן דחכמיו הרגישו במפלתו ולמדו מזה במגילה (ט"ז ע"א) דאפילו באומות העולם נקרא חכם, כי עיקר חכמה הוא חכמת התורה וחכמי ישראל שמברכין עליהן היינו חכמים בתורה והמן שחשב לאבד זה ודאי חשב דעיקר החכמה אצלו כי זה לעומת זה עשה אלקים והיה לו חברה של חכמים מחכמי אומות העולם, שחשב שעליהם יהיה השראת השם יתברך חכמתו בעולם והוא בראשם דעל כן נקראים חכמיו ששייכים לו, כי עמלק הוא ראשית גוים, וכבר אמרו (איכה רבתי ב' ט') דיש חכמה באומות העולם האמין שנאמר והאבדתי חכמים מאדום ויש תורה אל תאמין, כי התורה הוא הדעת שהוא השגת חכמת השם יתברך שלמעלה מחכמת אדם, ואף על פי דהכל הוא זה לעומת זה דמצד עץ הדעת טוב ורע יש בכל דבר עירוב טוב ורע, ואין שום היכר לזה בעולם הזה שהוא עלמא דשקרא שהרע מראה עצמו לעין כמו הטוב, וגם בדעת התורה דרגא דמשה רבינו ע"ה

היה בדורו בלעם דאמרו עליו (ספרי סוף פרשת ברכה) אבל באומות העולם קם, שהתפאר עצמו ויודע דעת עליון, ומשרע"ה הוא שביקש שלא תשרה שכינה באומות העולם ונתנו לו (ברכות ז' ע"א), היינו לא מיד רק אחר מותו שהרי בלעם היה אח"כ בסוף ימיו, וכן הוא לשון הגמרא בבבא בתרא י"ד ב' דמכי מית משה לא אתנבו עוד מאומות העולם, והיינו דהשם יתברך אוהב משפט והכל במשפט, ומצד משפט הנהגת עולם הזה הכל צריך להיות זה לעומת זה, וכל זמן משרע"ה שהיה בבני ישראל השגה דדעת עליון היינו מה שלמעלה משכל אדם הוכרח להיות כן באומות העולם מצד העולם הזה שהכל בו מסטרא דעץ הדעת טוב ורע. אבל משמת משרע"ה נגנז הדעת שהוא התגלות רוח הקודש כבדור דעה דמשה רבינו ע"ה דראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא וזוה"ק בשלח), וכן במתן תורה ולא קם נביא עוד כמשה שהיא התגלות הדעת בעולם הזה עד שנתפשט לכל נפשות דורו, מה שאין כן אחר מותו נגנז ההתגלות ושבק לן חיים זה במעמקי הלב ולא בהתגלות, ודבר זה הוא המסטורין הנעלם בעולם הזה ואין גלוי אלא ללבבות דבני ישראל, ולפיכך אין תורה באומות העולם שההתגלות דתורה בלבבות דבני ישראל מה שמשיגים דברי תורה שהוא חכמה שלמעלה מהשגת אדם, זהו נעלם בעולם הזה שהוא דברי תורה מן השמים באמת דרך נבואה ורוח הקודש כי בעולם הזה אין ניכר רק שהוא דברי חכמה שחכמי ישראל מחדשים בחכמתם ושכלם, וזה יש גם באומות העולם חכמה ושכל אלא שאצלם הוא חכמה בעלמא ואינו תורה דהיינו המשכת רוח הקודש מחכמה עליונה, רק הוא חלק החכמה של בשר ודם מצד שהוא בשר ודם, וזה כל החכמה של בשר ודם וחכמי אומות העולם האמיתים שיכירו תוקף מעלת ישראל. וזה היה כל השגת בלעם הרשע בנבואתו להשיג תוקף מעלת ישראל מה שאין מושג להשגת אדם כלל וזה נקבע בדברי תורה, וכך לעתיד שישפוך רוחו על כל בשר השגת אומות העולם יהיה שישיגו מעלת ישראל, שיאחזו לעשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי להיות עבדים לו רועי צאן ואכרים וכורמים, כי יבינו שזהו תכליתם כשיהיו עבדים לבני ישראל, וכן זה כל חכמת חכמיהם בעולם הזה כי אין נקרא חכמה אלא הכרת האמת, דמה שהוא שקר אינו חכמה אלא מצד הדמיון הכוזב ובאמת הוא סכלות, וחכמי המן שהיה להם תוקף חכמה עד שחשב שמצד השגת החכמה הוא בהם יותר מבישראל, השיגו זה דמעלת זרע היהודים ושהמן מוכרח ליפול, והגיעו לזה בסוף כשהיה סמוך לנפילה, וכבר היה אתחלתא בפעל והיה מוכן כבר לבוא לידי גמר שאין צריך לזה כל כך חכמה המצורפת לדעת בידיעת הנעלם שזה אינו באומות העולם רק אצל חכמי ישראל שלא נסתלקה הנבואה מהם, וגם אז עדיין היתה הנבואה בישראל

ולא נסתלקה עדיין מימות משרע"ה. רק לענין ההשגה דדברי תורה שדבר זה היה רק למשה רבינו עליו השלום בלבד שעד יום מותו הוסיף תורה ומצות:

**ומצוה** האחרונה דכתיבת ספר תורה היה לפני מותו שקיים בעצמו ג"כ מצות כתבו לכם וגו', שכתב י"ג ספרי תורות (מדרש תהלים פרשה צ' ג' , ועיין ירושלמי סוטה סוף פרק ה'), ומצוה זו לא נשלמה אלא במותו שספר תורה שחסר אות אחת פסול, וגם אותן שמונה פסוקים היה כותב בדמע (בבא בתרא ט"ו ע"א) בעת יציאת נשמתו, שאז גמר מצוה האחרונה ודבורי תורה האחרונים, ואז יצאה נפשו ונגנז הנבואה דדברי תורה, דמעתה לא בשמים היא שאין עוד התגלות דדברי תורה מן השמים בעולם הזה, וכל נבואות הנביאים היה רק להזהיר על קיום התורה ובהודעת העתידות דרך נבואה, ודבר זה יש לעומתו באומות העולם חכמת האצטגנינים אשר יגידו ג"כ העתידות כפי אותות השמים, והגוים יחתו מהם ולא ישראל, כי הוראתם הוא מצד העת והזמן הנקבע כפי הוראת הכוכבים ומזלות שמהם הוא סידור העתים, ואומות העולם למטה מהזמן ועל כן העתידות שלהם הוא תלוי בהעתים וכוכבים ומזלות, אבל ישראל למעלה מהזמן ואף על פי שהם בעולם הזה שהוא תחת הזמן, מכל מקום הם משיגים כי באמת השם יתברך משנה עתים ומחליף הזמנים ומסדר הכוכבים כרצונו, וכמו שאמר לאברהם אע"ה (שבת קנ"ו ע"ב) מאי דעתך דקאי צדק במערב מהדרנא ליה למזרח, כי על ידי ישראל דמקדשי לזמנים משתנה העת ממה שהיה, וכל השגתם העתידות היה על ידי נבואה, ומשנסתלקה הנבואה דנראה לי דהיה זה על ידי התגברות כח החכמה דתורה שבעל פה אחר דהדר קבלוה בימי אחשורש מאהבת הנס בתוקף וחשק הלב, דתחלה היה עיקר הכפירה דהר כגיגית על תורה שבעל פה שצריך יגיעה רבה להוציא דברי תורה מחכמת הלב ולעמוד על אמיתות דברי תורה, וכמה שכתוב בתנחומא פרשת נח יעויין שם בפנים בזה, ואז קבלו זה ברצון ליגע ולעמול בתורה שבעל פה, ועל ידי זה זכו לנבואת החכמים להשיג הכל ברוח הקודש שבלבם, ואף על פי שהוא מדרגה יותר קטנה מכל מקום ההשגה יותר גדולה, וברוח הקודש יכולים להשיג הרבה יותר במדרגות יותר גבוהות, כי השגת כל נביא הוא רק כפי מדרגתו, וכל נבואת הנביאים הוא רק בנצח והוד שמשם יניקת הנביאים כנודע, מה שאין כן רוח הקודש הוא המשכה מקודש העליון חכמה עליונה שלמעלה מעלה הרבה מהשגת כל הנביאים אף נבואת משרע"ה כנודע, וכידוע בכתבי האריז"ל שגילה הרבה דברים שמלמעה ממדריגת השגת הנביאים, כפי מה שכתב בעצמו בשער הנבואה, ולא שהנביאים לא השיגו זה, רק שמצד הנבואה שהיא ההשפעה הגלויה מן השמים לא השיגו זה, אבל השיגו מצד החכמה ברוח הקודש שהיה בקרבם ג"כ דעל ידי

זה יכולין להשיג כל הנעלמות, אלא שבדור הנביאים היה עיקר החשק וההשתוקקות של ראשי ישראל וצדיקי הדורות לנבואה שהוא השגה ברורה שהוא מן השמים, מה שאין כן השגת חכמה שהוא נעלמת שאפשר שאינן אלא דמיונות כוזבות של עצמו ולא תורת אמת ברוח הקודש, והם חשקו לדבר ברור וידיעה ברורה, ולכך לא היה אז התפשטות החכמה דתורה שבעל פה כל כך בישראל, וכמפורש בספר היכלות דעיקר זיוה והדרה של תורה היה בבית שני אף על פי שלא שרתה בו שכינה, עיין שם כמה לשונות של שבח שהיה אז, ודבשביל שהם חשקו לכך שהשם יתברך יגלה להם סודות התורה הבטיחם על זה, והוא ההתגלות דרך חכמת התורה שבעל פה והם חשקו בכך להשיג השגות יתירות, ואף על פי שהוא דרך העלם, ועל ידי זה היה הסתלקות הנבואה והיינו על ידי תוקף החשק שהיה להם להתגלות חידושין דאורייתא שלמעלה מעלה מהשגת הנביאים, ומסטורין דתורה שבעל פה בלבם בדרך העלם שהוא מדת לילה נסתלקה הנבואה שנמשכה מנבואת משרע"ה, דעל כן באו דבריהם ג"כ בכתב דוגמת התורה שבכתב שהוא מדת יום, דהיינו התגלות ברור שלא במחשכים והעלם:

**והמן** שהרגיש זה כדרך השגת אצטגניניו וחכמי אומות העולם רואין ואינם יודעין מה רואים, ראה שהוא יהיה סיבה להסתלקות הנבואה, חשב לסתום חזון לגמרי באיבוד התורה חס וחלילה שחשב שזה כחו, והחודש שמת בו משרע"ה הגורם גניזת התורה שבכתב והסתלקות הנבואה דדברי תורה הוא עת מוכן לזה, וכל זמן שהיה הנבואה בישראל לדעת עתידות בדרך ידיעה מן השמים שלמעלה מהשגת אדם, היה גם בהם ידיעה זו זה לעומת זה בידיעת האצטגנינים וקוסמים ומכשפים שהם ג"כ ידיעות שלמעלה מחכמה מהשגת אדם, אבל לא מצד המשכה מדעת עליון שלמעלה מן השמים דדבר זה לא היה להם עוד משמת משרע"ה, רק מצד ידיעת העתים בכוכבים ומזלות וכדומה כמעונן שמחשב עתים, וכן כל חכמת הקסם והכישוף הוא מצד פעולות שתחת הזמן ולמטה מן השמים, כי זה לעומת זה כמו השגת הנביאים אף שהיה בדבר ד' לא היה השגת דברי תורה שהיא המשכה מחכמה עליונה, דזה לא בשמים הוא רק הוא ממדריגות תחתונות בסוד הרגלין, וידוע בסוד רגליה יורדות מות כי הרגלין נוקבין ויורדין עד סוף כל דרגין בסוד ואתה מחיה את כולם, ועל כן יניקת אומות העולם מהרגלין היה משלמטה מטה מקום המות ממש, ומשאבדה עצה מבנים אז נסרחה חכמתם ג"כ, ובתחלת מלכות יון היה הסתלקות הנבואה כמה שכתוב בסדר עולם, ואז היה יסוד חכמת תורה שבעל פה, וזה לעומת זה התחילה אז חכמת יונית ופילסופיא שהכחישו האצטגנינות והכישוף וכדומה חכמות שלמעלה משכל אנושי, דרק אצל בני ישראל

חכמתם הוא השגת רוח הקודש ויוכלו להשיג עתידות ג"כ דרך חכמה וברוח הקודש, וכמה שכתוב בפרק הדר מכאן שכיון רבן גמליאל ברוח הקודש, וכן בכמה דוכתי רוח הקודש מחכמי ישראל, וכל חכמתם הוא להשיג שיש חכמה למעלה משכל אנושי, ושכל השגתם אינו מצד השגת שכל אנושי כלל, ועל כן אצל בני ישראל החכמים הם יודעי העתים ג"כ, דפשטיה הוא ידיעת העת דרך אצטגנינות או עוננות שלמעלה מהשגת אדם, ואצל אומות העולם הם ב' מינים:

**וזהו** שאמר כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין, דת הוא נימוס המחוקק על פי יודעים ובעלי דעת שהוא למעלה מהשגת אדם ושכל אנושי, ודין הוא משפט השכל אנושי, וכל דבר היו שופטים על פי חכמת השכל ועל פי הידיעות שהיה אצלם במה שלמעלה מהשכל, כמנהג העמים הקדמונים בענין כל דבר פרטי לקסום קסם ולשאול בתרפים וכיוצא, וכל הדתות שלהם הם חוקים נוסדו להם מקוסמים ואצטגנינים ומכשפים וכיוצא מעובדי עבודה זרה, ועל כן אמר גם על בני ישראל דתיהם שונות, כי התורה היא ג"כ למעלה מהשכל, ואת דתי המלך, כי כן הוא מנהגם שהמלך יוכל לגזור ולחקוק דת כרצונו אפילו נגד השכל רק שהוא רצון המלך, ועל כן הוא נקרא דת ולא דין שהוא מה שעל פי השכל כגון נתינת מסים וכיוצא דעל זה אמרו בגמרא (גיטין ו' ע"ב) דינא דמלכותא דינא ולא היו עוברים על זה, רק דתי המלך זה אין בכלל דינא דמלכותא ולא היו עושים, והמלך שאל לחכמים שהם יודעי העתים דכללינהו בחד דלא אמר ויודעי העתים, מזה אמרו רז"ל דהם חכמי ישראל שאצלם החכמה וידיעת העתים שהוא הידיעה שלמעלה מהשגת אדם הכל אחד, כי חכמתם הוא חכמת התורה שלמעלה מהשגת אדם, ונכלל בתואר יודעי דהוא הדעת שהוא השגת רוח הקודש בהמשכה מלמעלה מחכמת אדם, ואצל אומות העולם הידיעה הוא מצד העת כי הם תחת העת, ועל זה היתה שאלתו אם מצד החכמה מגיע לה משפט המיתה, ואם מצד העת מגיע לה זה שראוי כך לפי העת והעונה ההיא להמית מלכה, וכמו שהיה באמת עיקר משפטה רק מצד העת, דהצלת ישראל על ידי זה אח"כ בגזירת המן שחשב עתים להשמידם, והשם יתברך חשב העת דהקדמת הרפואה בהריגת ושתי, על כן שאל ג"כ עצה לחכמים יודעי העתים שנמלך בסנהדרין שהם מסדרי העתים, וזהו יודעים לקדש כו' שהוא סידור העתים דשנות החמה וחדשי הלבנה, ולא כיודעי העתים דאומות העולם שהם יודעים הוראת העת וכפי מה שרואים הוראת העת הם מגידים, אבל חכמי ישראל הם מסדרים העתים שהעתים מסורים בידם לשנות ולסדר כרצונם, ובודאי חכמי ישראל שהיו שם בסעודה וחשבו תחלה שכך ראוי, הטעות היתה רק קודם מעשה, אבל תיכף אח"כ ודאי התבוננו ועמדו

על האמת, דאין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם (גיטין מ"ג ע"א), ואחר המכשול עומד על האמת, וכידוע דברי האלשיך על פסוק ויך לב דוד דמתחלה שהיה נוגע מפני שהיה שאול אויבו לא יכול לעמוד על האמת והבירור הוא אחר המעשה שנתחרט ויך לבו, ובודאי נתחרטו ושבו בכל לב על זה ועל ידי זה התעוררה הרפואה: **וזהו** השאלה דמלך מלכי המלכים הקב"ה על דרך שאמרו בבראשית רבה על פסוק נעשה אדם דבנשמותיהן של צדיקים נמלך, כי השם יתברך שאלם אם מוכנים למה שהוא רוצה מצורת האדם השלם בעולם הזה. וכך בהכנת הצלה זו שהוא היסוד לחזרת קבלת התורה ותורה שבעל פה, דבזה היה התהפכות העת להיות ביטולה של תורה שחשב המן בגניזת תורה שבכתב והסתלקות הנבואה, זה יסודה דתורה שבעל פה שהיא עיקר כריתת הברית כמה שכתוב בגיטין (ס' ע"ב) ובשמות רבה על פסוק כי על פי הדברים וגו', שאל לחכמי ישראל יודעי העתים אם הם מוכנים לכך, וכי כן דבר המלך, היינו כי כך משפטי השם יתברך להיות הכל על פי משפטי התורה דת ודין הוא תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ויש בית דין שלמעלה וסנהדרי עליונה יודעי דת ודין שעל פיהם השם יתברך דן דין הכל, והם בכל דור ודור ראשי חכמי ישראל שבאותו דור והם הסנהדרי גדולה שבאותו דור. ואף משבטלו הסנהדרין ראשי חכמי הדור הראוים להיות מכלל הסנהדרין אילו היה סנהדרי גדולה, יש בכל דור כפי הראוי לאותו דור, והם ג"כ הבית דין שלמעלה שהשם יתברך נמלך בהם ואין עושה דבר בלא דעתם, כי הצדיק מושל ביראת אלקים ויכול לבטל ג"כ מה שהשם יתברך גוזר, וכמה שכתוב בגזירת סדום המכסה אני מאברהם וגו' ונמלך בו, וכך אז נמלך בחכמי ישראל והם עוררו זכות הקרבנות, כי הגיע זמן בנין בית שני שהבטיח לירמיה לקץ שבעים שנה. ולפי שידעו שחטאו ואף על פי ששבו ובכח תשובתם הוא שיעוררו ההצלה והרפואה בענין ושתי, מכל מקום הם שהיה חטאם נגדם עדיין ולא האמינו עדיין שנתקבלה תשובתם, לא רצו לבוא בזכות עצמם ולשפוט מצד עצמם שהם בתורתם מקיימים העולם ושאי אפשר לבטל ולאבד התורה חס וחלילה, שדבר זה הוא מצד זכות עצמם שהם היו אנשי כנסת הגדולה מרביצי התורה, והם באו לתלות בזכות כל ישראל והוא זכות הקרבנות שכל ישראל זוכין לה, ואפילו העמי הארץ כולם השתוקקו לה מאוד, ולא באו דרך גזירה כמשפט צדיק גוזר, כי לא החזיקו עצמם צדיקים אחר שהרגישו חטאם, רק באו דרך בקשה והתעוררות רחמים שהשם יתברך בעצמו ירחם עליהם, ומה שאמרו ז"ל דמלאכי השרת אמרו מי יקריב כו', נראה לי דמאן מלאכי השרת רבנן כמה שכתוב בנדרים דף כ', וכן הוא הדבר בפעל במלכותא דארעא שכששאל אחשורש לסנהדרין סילקו עצמם מדין זה כי לא רצו שיהיה

הדין על ידי גזירתם, כי לא ראו עצמם כדאים לכך שיהיה הנס נעשה על ידם בחשבם כי הם החוטאים וגורמים קטרוג ואין קטיגור נעשה סניגור (ברכות נ"ט ע"א), אבל מכל מקום באמת הם פעלו עיקר נס זה בהתעוררות תשובתם שזה גרם שישאל להם, שבזה התבוננו וידעו דלא לחנם שאל להם רק כי להם הדבר שייך לתקן זה, ועוררו רחמים למעלה בהזכרת זכות הקרבנות. עד שנשלח מן השמים בלב ממוכן שהוא המן בעצמו כמו שאמרו ז"ל שהוא בעצמו יחפור שוחה לו והכין רפואה למכתן ופורעניות לעצמו, ומאותה שעה נקרא שמו ממוכן שנעשה אז מוכן לאותו פורעניות בתחלה לישראל לפנים ואח"כ באמת לו, וכמו שלו הכין העץ בעצמו כך הכין לו עיקר הפורעניות מתחלה בעצה זו, הכל היה הוא גורם לעצמו כי הוא חשב עצמו חכם מכל בני דורו דע"כ חשב השארת החכמה בו, וזהו קפיצתו בראש מפני גיאותו בחכמה יותר מכולם, ואיזהו חכם הרואה את הנולד (תמיד ל"ב ע"א) דזהו עיקר חכמה האמיתית דחכמי ישראל, וגם חכמיו שהיו מחכמי אומות העולם שאין חכמתם מחוברת עם דעת שהוא ידיעת הנולד והעתיד, מכל מקום מצד שאז לא נסתלקה הנבואה עדיין והיה כח ידיעה גם באומות העולם, אף שהיה שלא מצד החכמה מכל מקום הם שהיו נגד התחלת החכמה דחכמי ישראל וסוף הנבואה, זכו לשמץ דבר חכמה בראיית הנולד הקרוב מאוד למראה עיניהם במפלת המן, אבל המן עצמו לא האמין גם בזה ואפילו אחר שראה הצרה לנוכח עיניו בדברי אסתר למלך עליו, ונודע לו שהיא מישראל ושמפלתו קרובה כדברי חכמיו, על כל זה חשב עדיין לימלט ולבקש על נפשו מאסתר:

**והש"י** הראה סכלותו שבכל מה שהתחכם להטיב לעצמו ולהרע לזולתו הוסיף רעה לעצמו מתחלה ועד סוף, שהמלך אמר הגם לכבוש המלכה, ולא לחנם נכתב ספור זה ג"כ רק להודיע עד היכן רשעות הרשעים שאפילו על פתחו של גיהנם אין חוזרים, ולא אמר שקר לכבוש דדבר שקר ומה שאינו לא היה נכתב במגילה אבל המן נפל לאנסה ולטמאה וכונתו היתה אף על פי שתחלתה באונס סוף יהיה ברצון שיכניס בה זוהמא דעל ידי הנבעלת לערל קשה לפרוש כמה שכתוב (בראשית רבה פרשה פ') בדינה אף שהיה באונס, ועל ידי זה יוכל אח"כ לעשות כרצונו שגם היא תמשך אחריו ותשכח עמה ומולדתה, ועדיין לא הודה ולא הכיר איך הכל סיבות מן השמים להצלת ישראל, רק עמד עדיין בשלו וחשב מחשבות לקיים מחשבתו, ובזה נגמר דינו ליאבד מן העולם כי אין בו עוד תקוה ותוחלת אפילו על פתחו של גיהנם, והוא הראשית גוים ואין בו כח היציאה לפעל, וכמו שכל רעתו וכחו נגד ישראל היה רק במחשבה שחשב על היהודים לאבדם, אבל לא הוציא לפעל כלום, כך כל חכמתו היה במחשבה וכשיצא לפעל נראה שהוא

סכלות. כי כפי כח הרע שבו אילו היה מוציא הכל לפעל לא היה קיום לעולם, ועל כן לא נתנו אלקים להרע ולהתפשט, ונשאר בכחו שהוא כח הראשית דהיינו במחשבה לבד, וכשבא לצאת לפעל לא עלה בידו כלום, ובזה נאבד מן העולם כי נפסק כחו מהיות ראשית גוים, שנפסק כח ההמשכה ממנו להשלמת קומתו דאדם בליעל, ועל כן נקרא ממוכן שהיה הכנה לבד, וכל ראשית והתחלה הוא הכנה להגמר וסוף מעשה, והוא היה הכנה לבד והתחלה בלא סוף, ואז בשעת הכנת הרפואה על ידו קודם למכה דנמצא שלא היה מכה כלל מתחלתו והכל רק כפי טעות מחשבתו, נמצא לא היה אלא הכנה לבד, ודעל ידי זה הכין ללב בני ישראל לקבלת התורה מאהבה, ומצד הזה זכה לבני בניו שלמדו תורה (סנהדרין צ"ז ע"א) והוא מצד הטוב שבשם ממוכן שהיה הכנה לתורה שבעל פה, דעל כן נקרא כן אז כשהכין הרפואה לישראל ושחת לעצמו, ונמצא המשתה דשושן מצד חטאם היה התחלת הגזירה ומצד תשובתם התחלת הרפואה והישועה, וכן הסוף העיקר בהתעוררות התפלה והצומות לבטל הגזירה היה מרדכי וחביריו ותלמידיו בני שושן, כי הם הנכרים בעובי קורת גזירה זו, ועל כן נקבע גם יום ט"ו שנחו בו בני שושן לבד ג"כ לכל ישראל, והיינו אחרי שנודע להם כל ענין זה איך המכה והרפואה היה הכל על ידי המשתה, דבזה נתגלה להם דהכל היה לפנים, ולא קבלו עליהם יום טוב, אבל מקודם דלא ידעו מכל זה וקבלו יום טוב קבעו גם כן רק י"ד לבד:

**ונגד** השלשה גזירות דלהשמיד להרוג ולאבד קבעו שלשה דברים, שמחה ומשתה הוא אחד שהשמחה בלב מביא למשתה או המשתה לשמחה כמו שנתבאר לעיל, והמצוה הוא המשתה והסעודה בפעל זהו נגד להשמיד, שהוא עיקר גזירתו בביטול התורה מיודעי' שנמשלה ללחם ויין כמו שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי, וזהו סעודת פורים בלחם ויין שכך נותנים ליגעי מלחמה דאחר שנקמו מאויביהם והרגו בשונאיהם, ועיקר נקרא בכתוב משתה על שם היין משום דחייב לבסומי עד דלא ידע, שזהו ביטול התורה שהוא יסודה, וכך עיקר ההצלה על ידי הרפואה שתחלה במשתה אחשורש כטוב לב המלך ביין, דהרבה יין עושה (סוטה ז' ע"א) מצד הרע כזנות דיש שותה ורע לו ויש שותהו וטוב לו, דחמרא וריחני פקחין (יומא ע"ו ע"ב) והוא יינה של תורה, וזהו יין המשמח ששותין בפורים דהדר קבלו התורה מאהבה, ונתגלה להם מסטורין של דברי תורה גם בהעלם והעדר הדעת עד דלא ידע, והוא חשב לבטל יינה של תורה, ובאמת חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה כמה שכתוב בעירובין כ"א ב' דהוא דודיך, היינו תוקף האהבה דכנסת ישראל להשם יתברך שנתגלה בפורים דהדר קבלוה מאהבה, וידוע בזוהר ענין אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל דכולא חד, שזהו עיקר

אומה הישראלית גוי אחד מאמינים באלוה אחד שהוא נקרא על שמם אלקי ישראל, שאין שמו מיוחד אלא עליהם, ואם אין ישראל מציאות השגות אלוקותו ית' בעולם, רק הם הדבוקים באלקים חיים מכירים אלהותו על ידי התורה שהיא אמצעית ביניהם והיא המייחדת הדודים ונעשה כולא חד, ונגד זה הם שלש עבירות דיהרג ואל יעבור, עבודה זרה הוא כפירה באלקות, וגלוי עריות הוא השתקעות בתאות שזהו עיקר ביטול התורה שהיא הגדרת התאות, וכך דרכה של תורה פת כו' (אבות פרק ד' משנה ד') ולא תמצא במי שמחייה עצמו עליה כמה שאמרו בפרק חלק, ושפיכות דמים הוא כליון נפש ואבר מאומה הישראלית. ומקצת נפש ככל נפש כי כל האומה קומה אחת, ודבר זה נחלת גוים על חרבך תחיה ואומנת אומות העולם, שהם ההיפך דישראל גוי אחד שכולם כאיש אחד ואי אפשר שיחתוך אדם אבר אחד מאברי עצמו וגופו, וזהו ואהבת לריעך כמוך שהוא כלל גדול בתורה. (בראשית רבה פרשה כ"ד), וכן שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד לחד מאן דאמר כמה שכתוב בבראשית רבה בפסוק זה ספר תולדות אדם לחד מאן דאמר הוא נגד התורה שהיא ספר תולדות אדם, דהנפשות מישראל הם תולדות אדם בפעל, והתורה היא הספר דתולדות אדם שבה כלולים כל הנפשות דישראל שכולם אחיזתם בתורה כידוע, ומאורם הוא האותיות דדברי תורה, ומקורם חלק אלו"ק ממעל בד' אחד, ועל כן צריכים ישראל ביחוד לשמוע זה:

**והמן** חשב לעקור את הכל, ולהשמיד הוא ביטול התורה, וזהו ההתחלה שהתעורר על ידי המשתה דאחשורש שחשב שגם הם שקועים בתאות עולם הזה שהוא היפך התורה, ונתברר דנהפוך הוא ואפילו כשהם בתוקף המשתה ושמחה דבוקים בהש"י. ולהרוג הוא שפיכת דמים אומה הישראלית בפועל, כי טען שגם ישראל משוקעים בתאות וממילא הם ככל הגוים ואינם אומה מיוחדת ומצויינת כלל. ועיקר ציון אומה הישראלית הוא בהיפך הרציחה שהיא נחלת גוים כמו שנתבאר, וכמו שנאמר והגבעונים לא מבני ישראל וגו' שרצו בשפיכת דם נפשות מבני ישראל, מה שאין כן בני ישראל שלשה סימנים שבהם רחמנים כו' כמה שאמרו ביבמות ע"ט א', כולם היפך הרציחה, שהאכזר הרוצח הוא עז פנים ג"כ והיפך זה בבני ישראל ביישנים וכל שכן גומלי חסדים שהוא ג"כ מצד הרחמנות ועל כן הם גוי אחד כמה שנתבאר, ועל כן תיקנו אח"כ מצות משלוח מנות שהוא אהבת הריעים, ומתנות לאביונים שהוא הרחמנות על מי שאין לו, ואפילו בשעת שכרות עד דלא ידע שאין בו דעת לעשות מצד הדעת מעמקי לבו שקוע באהבת ישראל, ואפילו כשעושים למראה עין היפך זה כענין קם רבה ושחטיה לר"ז, לא היה רציחה כלל רק למראית עין שהרי בעי רחמי ואחייה, ולא לחנם נכתב מעשה זו בגמרא רק להראות

שאפילו הנראה בבני ישראל להיפך וכרציחה גמורה הוא רק לפנים ולא באמת, וזה כל בירור יום הפורים שכל חטאי ישראל ומה שנראים ככל הגוים חס וחלילה היא רק לפנים, ואפילו מבוסם עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שאינו יודע ומכיר הבדל בין ישראל לעמים בגילוי דבר הניכר, מכל מקום אין להם השתוות כלל ונבדלים לגמרי זה מזה במעמקי לבבם, וכל ההשתוות הוא רק לפנים ולמראית העין מצד העדר ידיעת הנסתרות והמעמקים, ועיקר המכוון שלו היה אדרבא לאהבת ריעים ולסעוד בהדי הדדי, שזהו עיקר גורם האהבה כשאוכלים ושותים יחד, והמפרשים פירשו ושחטיה היה על ידי השקאת יין מרובה עד שמרוב השתיה והביסום יצאה רוחו ונשאר כמת, והרי כונתו היה אדרבא בתוקף האהבה לשמחו ולהאהיבו, ומה שהיה למראית העין לא כן, תיקן למחר בשושן פורים שהוא יום תיקון המשתה דאותו רשע, שהוא הצד הרע שבמשתה שהיה בבני ישראל ונתקן אחר התשובה, ועל כן אז אחייה ונתגלה תוקף האהבה דלא עביד קודשא בריך הוא ניסא לשקרי, ומי שהוא רוצח באמת אי אפשר שהוא יחייהו כלל, וזהו עיקר מצות היום במשלוח מנות ומתנות לאביונים וכמו שנתבאר:

**ונגד** לאבד, שהיה כונת אותו רשע סילוק שכינה מתחתונים דזהו איבוד הכנסת ישראל, דאם אין צאן אין רועה שאין על מי להתייחד שמו בארץ, ונשאר אלקי השמים לבד דקרו ליה אלהא דאלהא כמה שאמרו בסוף מנחות, וזהו עיקר כונת הרע דראשית גוים, נגד זה הוא מקרא מגילה, שהוא התגלות כבוד שמים ופרסמוי ניסא להיות לד' לשם וראו כל אפסי (ארץ) ישועת אלקינו כמה שאמרו במגילה י"א א', ולויהודים היתה אורה וגו' כמה שאמרו שם ט"ז ב' דזו תורה, היינו נגד להשמיד, ויום טוב ומילה היינו נגד להרוג, ואף דיום טוב לא קבילו עלייהו היינו בפעל באותו היום, אבל נתגלה השורש דקדושת ישראל גוי אחד שהם בכחם לעשות יום טוב ולקדש הזמן, דדבר זה הוא עיקר ההבדל בין ישראל לעמים מצד הקדושה שאחר ההשתדלות הנמשכת להם מצד הקדושה שבתולדה שהוא המילה, שהוא המבדלת בתולדה ולתינוק בן שמונה ימים שאינו מצד השתדלותו רק משעבר עליו שבת [כמה שכתוב במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"ז) דעל כן מילה לשמונה], שהיא הקדושה דקבוע וקיימא שנתנה לבני ישראל דבמנוחתו לא ישכנו ערלים, ועכו"ם ששבת חייב (סנהדרין נ"ט ע"א) דאין להם שייכות לקדושה זו שבתולדה מן השמים דכל העכו"ם ערלים בתולדה, ועל ידי זה יוכל לזכות אח"כ לקדושת יום טוב דישראל מקדשי ג"כ לזמן דוגמת שבת בהשתדלות שלהם, לפי שהם שרשם בקדושה, וזהו התגלות קדושת גוי אחד, ויקר אלו תפילין דוראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך, זהו התגלות קדושת ד' אחד שיכירו כולם כי ד' אלקי ישראל, שזהו כל התגלות

בפני אומות העולם כשישיגו שהשם יתברך הוא אלקי ישראל ונקרא שמו עליהם, וזהו המגילה שנקרא כן לשון התגלות דעל כן היתה כתובה ג"כ על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס, ולא נמצא שום שם במגילה לכוונה הנזכרת שכל בירור הפורים הוא שאפילו כשישראל לפנים ולמראית העין אינו כן הוא רק לפנים, וטענת המן נגד ישראל שהם ג"כ ישינים מהמצות ואינם מכירים אלקותו ית', ועל כן אמר דגם אלקיהם ישן הוא, כי אין השגחתו ושכינתו עוד ביניהם ורצה לאבד לגמרי שלא יהיה מציאות עוד להתעוררות מהשינה, אבל באמת נאמר בכנסת ישראל אני ישינה ולבי ער, ובשיר השירים רבה דהוא הקב"ה לבן של ישראל דלא ינום ולא יישן שומר ישראל, ומה שהיה כעין שינה בגלות בבל היה רק למראית העין ולפנים לאדם אשר יראה לעינים שבהם היכר השינה, ולא לד' אשר יראה ללבב ולבי ער, ואפילו כשלמראית העין אין ניכר שום קריאת שם ד' על בני ישראל, גם שם הוא תוקף הגילוי דכבוד שמים על ידם. ובזה נתקן הכל דכל מחשבת המן נהפוך הוא על האמת וכמה שנתבאר:

## פרק יח

**ענין** היום טוב של ראש השנה, דשלשה רגלים הם על טובות שעשה עמנו השם יתברך ביציאת מצרים ומתן תורה וענני כבוד, אבל ראש השנה שהוא זכרון ליום ראשון מאחר דנמנו וגמרו בעירובין י"ג ב' דנוח לאדם שלא נברא יותר, אם כן מה טעם לעשות יום טוב ביום שנברא, אך באמת עיקר כל יום טוב הוא מצד הקדושה שהוא מקרא קודש, שהאדם מקבל בו קדושה כפי הקדושה המתגלית באותו יום בפעל ללבבות בני ישראל, שהם יכולים להתקדש בקדושה עליונה להמשיך רוח מקודש העליון, דזהו מקרא קודש כידוע, וכמו שאמרו בירושלמי פרק ט"ו דשבת לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא כדי שיתעסקו בתורה, והיינו דכל ששת ימי המעשה האדם משוקע בעניני עולם הזה , וקבע השם יתברך ימים מיוחדים לקדושה שיפרוק האדם מעליו עול חשבונות הרבים אשר בקשו להם בני אדם אחר החטא, וכמו שאמרו בסוף קדושין שהרעותי את מעשי וקפחתי כו', והמקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ואצלו תמיד כעין קדושת שבת ויום טוב, וכמה שכתוב ברע"מ פרשת צו כ"ט ב' תלמידי חכמים כו' אתקריאו שבתות וימים טובים כו' יעויין שם בפנים ובפרשת נשא קכ"ד סוף ע"ב ובפרשת בהעלותך קנ"ב ב' ע"ש, והוא על דרך שכתב רמב"מ סוף פרק י"ג משמיטה ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש כו' הרי זה נתקדש קודש קדשים כו' ע"ש, ואף על פי שהשם יתברך בחר בזרע אהרן להקדישם והם גבר בגוברין דמרי צבי בהו, והכי נמי לענין קדושת הזמן בבחירת

יום מימים, דהכל הוא רק מצד החטא דאם לא החטא היו כל ישראל כהנים כמו שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, וכמו שטענו עדת קרח כי כל העדה כולם קדושים וראוים לכהונה גדולה, ומשרע"ה הראה להם שאינו כן בפעל בעולם הזה עדיין גלוי קדושתם ורק אשר יבחר ד' הוא הקדוש בפעל בנפשות, וכן בימים, והעולם הבא נקרא (סוף מסכת תמיד) יום שכולו שבת כי לא יהיה חילוק זמנים דהכל קדוש בקדושת השבת, דהוא יום הנייחא שאחר ימי המעשה דרק היום לעשותם, וזהו קדושת השבת דקבוע וקיימא מתחילת הבריאה גם כפי מה שעשה אלקים האדם ישר והניחו בגן עדן, מכל מקום ציוהו לעבדה ולשמרה, ורז"ל (זוה"ק בראשית כ"ז ע"א) דרשו במצוות עשה ולא תעשה, והיינו שעבודתו בגן עדן ושמירתו היה עשין ולא תעשה שהרי השם יתברך הניחוהו על זה בגן עדן, וכל העבודות ושמירות שם הן הם עשה ולא תעשה דמצות התורה, ודבר זה הכל בששת ימי המעשה, וקבע לו יום נייחא לטעום בו מעין עולם הבא בהשגת הקדושה דקיבול שכר של המעשים, ובו שובת מכל פעולה ממעשה דאפילו מעשה המצות אין נוהג בו, רק מצות שבדיבור שאין בו מעשה, וכל מצות השבת הוא שב ואל תעשה ולהיות בנייחא מעבודה, ועל כן אפילו מלאכת אוכל נפש נאסר כי אפילו מה שהוא חיות נפש אין שייכות לשום עשייה עם יום השבת, דזהו הנייחא שאחר העשיה ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת:

**וכל** הרגשת קדושת השבת הוא כפי מעשהו בששת ימי המעשה, מה שאין כן ביום טוב הותר מלאכת אוכל נפש כי גם למעשה מצות יש מציאות ביום טוב, כבפסח אכילת מצה, ובסוכות נטילת לולב ומיניו וישיבת סוכה [ובשבועות שהוא זמן מתן תורה וקבלת כל המצות ליכא שום מצוה פרטית, אבל בו הוא זמן קבלת עול כל המצות] וראש השנה תקיעת שופר, כי הותר מלאכה שלחיות נפשו, והיינו כי יום טוב הוא מה דישראל מקדשי אחר החטא שנגרשו מגן עדן, ועבודת ימי המעשה שלהם בענייני עולם הזה אינם עוד מעשה מצות עשה ולא תעשה כעבודה שבגן עדן, כי לא לעמל זה יולד ולא לכך נברא לעבודת עולם הזה , רק לעבודת גן עדן שתמורתו ניתן לבני ישראל עבודת השם יתברך בעול תורה ומצות, ומי שתורתו אומנתו כרבי שמעון בר יוחאי וחביריו שתיקן נפשו להיות כל עבודתו בעולם הזה רק לד' לבדו כעבודת אדם הראשון בגן עדן קודם החטא, הרי כל ימיו קדושים בקדושת יום טוב דישראל מקדשי ליה, אבל לא כל אחד זוכה לזה שלא להיות משוקע גם רגע אחד בענייני עולם הזה אשר לא לד', שעל זה נאמר אין אדם צדיק בארץ וגו' על ידי חטא אדם הראשון, והשם יתברך יהיב עיטין בכולא דתרי"ג מצות הם תרי"ג עיטין איך להגיע להאמת ולהיות דבוק באלקים חיים, גם אחר

ההתרחקות שהיה על ידי חטא אדם הראשון וחטאי הדורות אחריו וחטא האדם עצמו, עם כל זה הש"י מסבב סבות ועצות שלא ידח שום נדח מאומה הישראלית, ועל זה הם קדושת ששה ימי יום טוב בשנה א' וז' דפסח ושבועות וראש השנה וא' דסוכות ושמיני עצרת, דישראל מקדשו להו לששת ימי המעשה שכל המלאכות שלהם הם מלאכת אוכל נפש שהוא להחיות הנפש לבד, ועל ידיהם נמשך קדושה לכל ימי החול של כל השנה דכ"י, ויום הכפורים הוא שבת שבתון מה דישראל מקדשי יום אחד דוגמת השבת, כי גם השבת דקבוע וקיימא כפי מה שנקבע קודם החטא היה להיות כולו קודש לד', ואחר החטא השאור שבעיסה מחמיץ גם קדושת יום השבת שהאדם עוסק בהבלים ואוכלים ושותים ופוחזים חס וחלילה, ובתנא דבי אליהו רבה פרק א' דרשו על ימים יוצרו ולו אחד בהם על שבת ועל יום הכפורים, ודא ודא חדא זה קודם החטא וזה לאחר שחטא שצריך ליום הכפורים המכפר הכל, ובזה מאירים לו קדושת השבתות של כל השנה, ועל כן נקרא יום הכפורים שבת שבתון שהוא שבת המקובץ משבתות השנה שכל הקדושות שבהם מצד דקבוע וקיימא, ישראל מקדשי ליה ומכניסים אותן ביום הכפורים שהוא יותר מעין עולם הבא שאין בו אכילה ושתיה ג"כ והוא הנייחא הנמשכת מהקדושה דששת ימי יום טוב על דרך שבת משמת ימי המעשה, ואצל השם יתברך היה מקודם ששת ימי המעשה ואח"כ ביום השביעי שבת, אבל אצל האדם לא היה כן כי הוא נברא ביום ששי ונכנס לשבת מיד, והיה שבת יום ראשון למניינו כמה שאמרו בשבת ס"ט ב' מר סבר כאדם הראשון, דמצד האדם צריך ליכנס מקודם לקדושה מיד ואח"כ הלואי שיתקיים בימי המעשה שלא ישקע חס וחלילה מכח הקדושה שקלט כבר ביום השבת, והוא על דרך קדימת אנכי ללא יהיה לך, ומאן דאמר כברייתו של עולם סבירא ליה כיון דקדושת שבת קבוע וקיימא מצד השם יתברך עצמו בלא השתדלות בני אדם ואתערותא דלתתא, יש לנו לעשות כמו שהוא מצד השם יתברך:

**ולענין** קדושת הזמנים דישראל מקדשי ליכא רק הסדר קדושה שמצד האדם, ואדם הראשון נברא בראש השנה ויום הראשון מזמנים המקודשים למנינו היה יום הכפורים שהוא דוגמת השבת, ואח"כ מונה שש, ויום הששי הוא ראש השנה שהוא נגד ערב שבת [וכמו שהיה ראש השנה הראשון דבריאת אדם] שהוא הכנה ליום השבת וכמו שנאמר והכינו את אשר וגו', וכך ראש השנה הכנה ליום הכפורים שהוא שבת של בעלי תשובה ומקום שבעלי תשובה עומדין, ולוחות ראשונות ניתנו בשבת דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פ"ו ע"ב) ואחרונות שאחר תיקון החטא ביום הכפורים, ואז יום סליחה ומחילה שנתרצה הקב"ה לישראל עד שאין רשות לשטן לקטרג כלל, וההכנה

לזה בשופר דראש השנה שמערבבין אותו דאז התחלת קטרוגו, כי בריאת השטן היה ג"כ בראש השנה כמה שכתוב בבראשית רבה פרשה י"ז על פסוק ויסגור בשר דכשנבראת חוה נברא שטן עמה, דעיקר הקטרוג מצד השיקוע בתאות שזהו חטא אדם הראשון שהיה ג"כ בו ביום, ועל ידי האשה שהיא העזר כנגדו על ידי מה שהיא כנגדו, כי באמת הוא לעזר דאחר התיקון מגיע למעלה עליונה יותר, דמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים (ברכות ל"ד ע"ב), וכך רצה השם יתברך בבריאת העולם כידוע בסוד בורא עולמות ומחריבן שהן עולם התוהו ורמזה תורה במה שנאמר והארץ היתה תוהו וגו', וכך ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, ויסד השם יתברך כל הבריאה כן שיתרון האור רק מן החושך ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל (גיטין מ"ג ע"א), דצריך להיות קלקול מקודם ואחריו תיקון, דשבע יפול צדיק הם נפילת כל השבע מדרגות הידועים בסוד ז' מלכין קדמאין, רצה לומר כחות הראשונים שבהתחלת כניסת האדם לדברי תורה ועבודת הש"י, ותחלת נפילה שינה דויפל תרדמה כמה שכתוב בבראשית רבה שם על פסוק זה, שהוא אחד מששים במיתה (ברכות נ"ז ע"ב) שמסתלק החכמה ובינה, וכן כל המידות שהיה לו בהתחלת הבריאה שהאלקים עשה האדם ישר ומוכן לשבת בגן עדן, רק שראה שלא טוב היות האדם לבדו בסוד אמרו צדיק כי טוב, שהוא כח ההשפעה ולהוליד כדומה, וזה אי אפשר בלא עזר פנים בפנים ולא כמו שהיה תחלה דו פרצופין אחור באחור. ואז לא היה יניקה להחיצונים שהוא מאחורים כנודע, והיינו דהכרת אדם בפנים כמו שנאמר הכרת פניהם ענתה, ושם ניכר בצלם אלקים שעל פניו דכל רואיהם יכירום דאתם קרוים אדם, מה שאין כן באחוריים אין היכר, ובתחלה שהיו דו פרצופין ומכל צד היה פנים לא היה שום העלם לצורת אדם, ולא היה שום מקום אחיזה למי שאינו מצורת אדם להתדמות ג"כ לאדם [ולהתחבר אליו עד שיגיע לעת אשר שלט האדם באדם וגו', דרצה לומר האדם בליעל שאיחז באדם דקדושה לרע לו כידוע] ואין שטן ואין פגע רע, עד אחר הנסירה דויסגור בשר תחתנה אז נברא השטן, ואף על פי שזה לטובה שיתוספו התפשטות הנפשות של כל הדורות ולא תוהו בראה לשבת יצרה וזהו יסוד עולם על ידי הצדיק המשפיע נפשות יקרות, מכל מקום שם אחיזת השטן וכמו שנאמר ותקע כף ירך יעקב. ובבראשית רבה שפגע בנביאים ונביאות צדיקים וצדקניות [רצה לומר נו"ה יניקת הנביאים ויסוד יניקת הצדיקים שהם הירכין] היוצאים ממנו, כי בגוף הקדוש עצמו לא היה לו אחיזה כי הוא שלימות צורת אדם החקוק בכסא הכבוד. רק בהתפשטות היוצא ממנו, וכל שכן באדם הראשון שהוא הדיוקנא עצמו ותפוח עקבו מכהה גלגל חמה כמה שכתוב בבבא בתרא

(נ"ח ע"א) דלא היה לו אחיזה בו עצמו, ואפילו בירכין עצמן רק בתחתית והאחוריים שנגד הירכין רצה לומר אחוריים של ההתפשטות, כי גם ביעקב אע"ה אמרו בפרק גיד הנשה מאחוריה אתא ונשייה שהיה לו אחיזה רק באחוריים, כי יעקב אע"ה מצד עצמו היה שלם כאדם הראשון קודם החטא, ועל כן לא בוש לומר הבה אשתי וגו' כדפירש"י להעמיד תולדות נתכוין, ולא הרגיש שום כונה של תאוה גופנית בזה להתבייש בו, וכאדם הראשון קודם החטא שהיו ערומים ולא יתבוששו שלא הרגיש בושה בזה, עד אחר החטא שאמר ואירא כי ערום אנכי וגו', ואמר לו מי הגיד לך כי ערום אתה מאין בא לך הרגשה להתבייש מזה, אם לא היה לו שום הרגשת תאוה גופנית לא היה לו בושה, ולא היה צריך ללבושים כלל בגן עדן, ויעקב אע"ה אף על פי שלא בוש מכל מקום היה צריך ללבושים דעניינם להסיר הבושה וכמה שאמרו בשבת ע"ז ב' לבושא לא בושה, ואף על פי שמצד עצמו לא היה לו בושה ועל כן אמרו בתענית ה' ב' דיעקב אע"ה לא מת כי כבר תיקן חטא אדם הראשון בשלימות מצד עצמו, מכל מקום מצד העולם הזה היה זה נעלם, ועל כן בהתגלות בעולם הזה קברו קברייא וחנטו חנטייא, ועל כן אף על פי דלא יכול לו אלא מאחוריו, מכל מקום נשייה לירכין עצמן, דאף על פי שהיתה מטתו שלימה מכל מקום אין זה בהתגלות בעולם הזה. אבל אדם הראשון קודם החטא בגן עדן כשהיה בשלימות זיו הפנים דצורת אדם, גם בהתגלות לא הוצרך ללבוש כלל ולא היה אחיזה לשטן וקטרוג בגוף הירכין שהם מעצם הגוף, אלא בסגירת הבשר שהוא דבר הנוסף על הגוף אחר הנסירה ובנין האשה לנוי לתחתיתו, ועיין שם בבראשית רבה כמה מאן דאמרין על זה:

**ונראה** דפירות גן עדן חוץ מעץ הדעת טוב ורע, ודאי הם כמו המן שנבלע ברמ"ח אברים ולא היו צריכים לפנות כלל, רק לפי שהשם יתברך שם האדם בעל בחירה שאף על פי שציוהו שלא לאכול מעץ הדעת מכל מקום הבחירה בידו ג"כ לאכול ממנו וכל שכן בהיות השם יתברך יודע עתידות שעתיד לעבור על ציויו, על כן עשה לו סגירת הבשר. ונמצא זה היה צורך מצד החטא והבחירה בצד ההוא, וזהו אחיזת החיצונים והשטן שם שהרי השם יתברך ברא בבריאה דבר שהוא בשביל החטא והשינוי מרצון הש"י, ונתן בזה מקום מציאות בבריאה לעשות היפך רצונו, וזה נעשה על ידי יצירת העזר לפי שהקלקול והחטא בא על ידה, על ידי שדעתה קלה להתפתות ואח"כ מיללת עליו לשמוע בקולה, דהכל על ידי התחלת הנפילה בשינה ואח"כ הנסירה וסגירת הבשר, ואז נברא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות וירד והסית לאשה עד שעלתה בידו להיות אח"כ מלאך המות, ומכל מקום הכל לטובה ולעזר, ואלמלא זכו ונצחו ליצר המסיתם

אז היו מתעלים הרבה יותר, ואף על פי שלא זכו וגרמו בכיה לדורות כי לא זכו בדינם באותו ראש השנה ונידונו למיתה, מכל מקום זכו לזרעם אחריהם להתפשטות שלשלת הגדולה דאבות העולם וכנסת ישראל מדור דור, עד דורו של משיח שיתקנו חטאו לגמרי ויתעלו במעלה עליונה מאוד מקום שבעלי תשובה עומדין שהוא למעלה מעלה מגן עדן העליון, ובכל ראש השנה אנו מתקנים מעט מחטאו כי מתעורר בכל ראש השנה התחלת הקדושה כפי מה שעשה אלקים האדם ישר לשבת בגן עדן לעבדה ולשמרה, שזהו קדושת ימי המעשה בקדושת יום טוב, וכן מתעורר הפלת התרדמה שהוא התחלת הנפילה, ויהיב עיטא על זה בשופר שפשוטו כמה שכתב רמב"ם כלומר עורו ישנים מתרדמתכם שיקיץ מתרדמתו על ידי קול השופר, ואלמלא עשה אדם הראשון כן להתגבר ביראת ד' מיד אחר תחלת נפילה דתרדמה לא היה בא לידי חטא, כי השם יתברך שברא יצר הרע כמה שאמרו בבבא בתרא ובקדושין בראת יצר הרע, היינו רק שורש היצר הרע בתחלת נפילה שנתייחס להשם יתברך עצמו ונאמר ב' השמות דהוי' אלקים. כי אף על פי דמינה דינין מתערין דהוא השטן המקטרג, ומיד בריפוי ידים מדברי תורה שהוא רק כשינה ועצלות בא עמלק, מכל מקום קדם לו שם הרחמים, והוא מדת יעקב אע"ה שמטתו שלימה ומבריח מקצה אל הקצה, כי באמת דבר זה הוא טוב מאוד כמה שכתוב בבראשית רבה על פסוק זה, והיינו דטובה תמידית אין מורגש עוד התענוג והטובה, וכמה שאמרו (נדה ל"א ע"ב) בטעם נדות דאשה שתהא חביבה כו', ועל ידי ההתרשלות קצת בינתים שנופל ממדריגתו ואח"כ חוזר ומתגבר הטובה גדולה יותר, כי מגיע ג"כ למעלה גדולה יותר כי מוסיף אומץ, וכן דרשו ג"כ שם טוב מאוד על השינה דעל ידי זה מוסיף כח אח"כ, והוא ירידה שלצורך עליהה כנודע. ורק כשמשתקע בשינה ואין מתעורר ביראת השם יתברך ולעבודתו, אז היצר הרע מעוררו לחמדות עולם הזה ויוכל להורידו חס וחלילה לבאר שחת, ודבר זה אינו עוד מצד השם יתברך שהוא עשאו ישר ובראו רק כמו שברא השינה לנוח ולפוש מעט מהעבודה וההשתדלות כדי שיוכל לעבוד אחר כך ביתר שאת ויתגבר מיד כארי לעבודת בוראו:

**ובכל** ראש השנה שהוא התעוררות תחלת הבריאה, ואדם הראשון כבר נכשל להתעורר מהתרדמה לחמדות עולם הזה ונפל למקום שנפל, ועיקר חטאו מה שלא לן וכבודו עמו כמו שאמרו ז"ל על פסוק אדם ביקר בל ילין, היינו ששת ימי בראשית הם ימי הבריאה וכל מה שנעשה אז נקבע לטבע קיים בבריאה בכל ימי עולם, ואלמלי המתין עד הלילה שכבר עברו ששת ימי בראשית, אפילו היה חוטא היה חטאו מקרה לבד ונוגע לעצמו לבד, מה שאין כן כשחטא בימי בראשית הרי נקבע גם תוקף יצר הרע לטבע בבריאת

אדם, ולפיכך קילקל בחטאו וגרם עונשו לכל הדורות, כי כבר נתגבר היצר רע בטבע הבריאה ואינו עוד כמו שהיה תחלת בריאתו בהפלת תרדמה לבד, רק יש בו גם כח ההסתה, שזהו אכילת עץ הדעת טוב ורע שיהיה בו ידיעה ברע ג"כ, דמתחלה לא ידע מרע כלל והיצר רע היה רק בהתרשלות. ודבר זה מוכרח מצד הבריאה שמהשם יתברך כמו השינה דשלא ישן שלשה ימים מלקין וישן לאלתר דאי אפשר בלא זה, ועל ידי חטא אדם נקבע בו בטבע הבריאה גם ידיעת הרע שמזה ההסתה לצד הרע עד שאין אדם צדיק בארץ וגו', אם לא מי שהקב"ה עוזרו בשידוד חוקי הטבע, ככל הנסים שהשם יתברך משנה הטבע לצדיקים כך ביטול היצר הרע לגמרי מהלב, וכדרך שאמר דוד המע"ה לבי חלל בקרבי שהרגו ליצר הרע בתענית, שזהו כמו שיהיה לעתיד לבוא שיתוקן חטא אדם הראשון, וישתנו כל סדרי הטבע שנשתנו ביום ששי אחר חטא אדם הראשון לשוב לכמות שהיה קודם החטא, וישחט הקב"ה ליצה"ר, היינו אותו כח המסית לרע הנקבע בטבע הלבבות על ידי חטא אדם הראשון, ואלמלא זכו ישראל היה דוד המע"ה הוא המשיח, שכמו שהרג ליצר הרע שבלבו היה מתקן כן לכל העולם כולו, אלא שחטאי הדור שלא נתקן עדיין לגמרי ופרנס לפי הדור (ערכין י"ז ע"א), גרם חזרת הקלקול במעשה דבית שמאי שנאמר ויבוא הלך וגו' כדרז"ל (סוכה נ"ב ע"ב) בתחלה נקרא הלך, ואף בדרך הלך היה תחלת ביאה כי כבר נעקר מלבו לגמרי, אלא שמכל מקום מצד הדור נשאר רשימו עדיין שיוכל לחזור, והוא לתועלת הדור כדי להורות תשובה כמה שכתוב בפרק קמא דעבודה זרה, והוא הגבר שהקים עולה של תשובה שהתבונן אח"כ שזהו עיקר התיקון לחטא אדם הראשון ולתקן כל העולם כולו על ידי התשובה, דיחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, כי מעורר בכח תשובתו הרהורי תשובה בכל הלבבות דבני ישראל, ועל ידי זה יזכו לזביחת היצר ומלאך המות על ידי השם יתברך שזהו ביטולו לגמרי שלא יהיה במציאות שיחזור עוד, כמו בהריגה שעל ידי השתדלות האדם בתענית הנזכר:

**וזהו** התקיעת שופר דבהיל ואמר השתא אתי משיחא, דביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' דקול השופר מעורר ומחריד הלב כמו שנאמר היתקע וגו' והעם לא יחרדו, ושופר גדול הוא תוקף פחד ד' והדר גאונו שסיפר ישעיה ב' שיהיה באחרית הימים, עד שגם האובדים לגמרי והנדחים יתעוררו לשוב אל ד', ושופר דראש השנה אין כחו לעורר האובדים לגמרי רק לעורר ישנים מתרדימתן, וזהו בראש השנה שהוא התחלת ביאת היצר רע בהסתה שאחר התרדמה באים כנגדו בקול השופר, כי כבר נקבע כח ההסתה בלב ואי אפשר להתגבר נגדו אלא על ידי התורה תבלין ועל ידי עצות התורה לעשות מלחמה בתחבולות, וגם במתן תורה היה קול השופר הולך וחזק מאוד, וזהו

קולו של השם יתברך וכשופר גדול דלעתיד שמצד אתערותא דלעילא, וקול שופר דראש השנה הוא הקול קול יעקב באתערותא דלתתא ודי בכל שהוא כדרך שאמרו פתחו לי כחודה של מחט ואני כו', כי מיד שמתחיל לעורר הלב להשם יתברך הוא מוכן לעוזרו באתערותא דלעילא, ועל כן מתייראים המקטרג ממשיחא, שכאשר יוסיף בקטרוג והשם יתברך כבר נתמלא רחמים כמשפט להבא לטהר לסייעו בשפע האתערותא דלעילא, וזה דבר שאין לו שיעור, ואם עדיין לא ישובו כדי לסתום פה המקטרג אף הוא ית' מוסיף באתערותא דלעילא ללבבות בני ישראל להוסיף להתגבר נגדו, ועל כן מתייראים שלא יבוא לידי שופר גדול, ובזה מתערבב מקטרוגו דחושב שהוא דטבא ליה שלא לקטרג עוד כדי שישארו בשלהם לבד, וזהו ההכנה לסליחה הגמורה שאח"כ ביום הכפורים דנושא השעיר כל עונותם, כי השעיר רומז לרישא חשוכא כמה שכתוב בשבת עבודה זרה ב' מ"ט עיזא מסגן ברישא והדר אימרא וכן נולד מקודם עשו איש שעיר ואחריו הצאן ישראל, והשם יתברך יסד בברייתו של עולם כן להיות ברישא חשוכא, ולא איברי ליליא אלא לשינתא (עירובין ס"ה ע"א), וזהו ההפלת תרדמה שהיה מיד בבריאת אדם כדי לבוא על ידי זה לנהורא ואור גדול שגנזו הקב"ה לעתיד לבוא, אלמלא חטא והגביר החשיכה עד שכל עולם הזה דומה ללילה כמה שכתוב בריש פסחים, והיינו אחר חטא אדם הראשון, וכמה שכתוב בבראשית רבה על פסוק אך חושך ישופני דאדם הראשון אמרו על עצמו, וכל מה שמאיר בעולם הזה הוא רק דלילה אור בעדני שהשם יתברך מאיר גם בחשיכה, דהחושך יכסה ארץ וגו' ועליך יזרח ד' וגו', והך ארץ היא ארץ גזירה והוא טורא דחשוך דיתבי שם עזא ועזאל, וזהו לעזאזל המדברה שאמרו ביומא (ס"ז ע"ב) לכפר על מעשה עזא ועזאל, שזהו התחלת הסתת היצר בתאות דעין רואה ולב חומד, וכמו שנאמר ותרא האשה וגו', ועל ידי זה בא החושך והסתר ראיית באור האמיתי כי טוב, שהוא האור הזרוע לצדיק דכתיב ביה אמרו צדיק כי טוב שגנזו לצדיקים לעתיד לבוא: **וישראל** נמשלו לכוכבים (במדבר רבה פרשה ב' וש"מ) ומונין ללבנה (סוכה כ"ט ע"א) המאירים גם בלילה, דאור הכוכבים נמי אור הוא כמה שכתוב שם בריש פסחים, וכל שכן אור הלבנה שהיא כלל הכנסת ישראל דעמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ, הוא ארץ החיים שהיפך ארץ גזירה דגלוי וידוע שרצונינו כו' רק השאור שבעיסה (ברכות י"ז ע"א), וכל החושך שלמראית העין בעולם הזה הוא מצידו, ועמקות הלב אין כן דאף על פי שאני ישינה לבי ער להשם יתברך צור לבבי כמה שכתוב בשיר השירים רבה שם, והבירור הוא מה שכתוב בשיר השירים רבה על פסוק אל תראוני שאני שחרחורת דבמעט כיבוס אנו מתכבסין, מה שאין כן עכו"ם שחורין ממעי אמן שאצלם החושך

הוא בעצם ששרשם ממקום החושך, מה שאין כן אנו חלק אלו"ק ממעל ממקום האורה דנהורא עמיה שרי, אף על פי דיצר רע אחשוך אנפי ברייתא בהארה מועטת דוחה הרבה מן החושך ואנו חוזרין להאיר ולהתחדש, וזהו יום טוב של ראש השנה בכסא ליום חגנו, וכי אשב בחושך ד' אור לי בנר מצוה ותורה אור, ומצות ד' ברה מאירת עינים שיוכל לראות מראות האלקים מה שנחשך ממנו על ידי החטא, ובעולם הזה נאמר כי לא יראני האדם וחי דאפילו משרע"ה לא זכה למראות פנים, ובתורת כהנים ריש פרשת ויקרא אמרו דאפילו חיות הקודש ומלאכי השרת אין רואין, אבל [צדיקים] במיתתן רואין (במדבר רבה פרשה י"ט). והיינו על דרך משלקה הרי הוא כאחיך, דמשקיבל עונשו על חטא אדם הראשון הרי הוא כלאחר התיקון, דלעתיד נאמר עין בעין יראו בשוב ד' ואמרו בסוף תענית דכל אחד מראה באצבע הנה אלקינו זה וגו', ובשבת פ"ט ב' דמחוי להו יצחק הקב"ה בעיניי', ודבר זה הוא דרגא דיצחק מצד הצמצום, דהוא זכה לזה ג"כ בחייו בעקידה, ועל ידי זה כהו עיניו מחיזו דהאי עלמא (בראשית רבה פרשה ס"ה) כי אי אפשר לשתי ראיות הללו לשמש כאחד, וסומא חשוב כמת (נדרים ס"ד ע"ב) והרי הוא כשעת מיתתן דרואין, וראש השנה נקרא יומא תניינא שהוא מסטרא דיצחק כפי מה שעלה במחשבה תחלה לברוא במדת הדין, היינו כפי מה שעשה אלקים האדם ישר לעבדה ולשמרה בגן עדן, שהיה זוכה כמו לעתיד להיות מחיצתו לפנים ממלאכי השרת כמה שכתוב בירושלמי דשבת על פסוק כעת יאמר וגו' מה פעל וגו', כי הם עין בעין יראו, וגבורה בגימטריא ראיה כי הראיה נמשך מזה, והוא אותיות יראה כי ע"י הראיה בא היראה, וכן על ידי היראה זוכה לראיה, כי מונע עצמו מהסתכלות במקומות המטונפות דחמודות עולם הזה , שעל זה דרשו בנדרים כ' א' קרא דלמען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו:

**וזהו** עיקר ההצלה מהחטא כשמונע ההתחלה בראיה שזהו התחלת כל חטא, כמו שלמדנו מחטא הראשון שהיה בעולם שהוא בנין אב לחטאי כל הדורות, ודבר זה הביא החושך לעולם ונעדרה הראיה הקדושה מהם, ונשארה השמועה שמשמש גם בחושך, והשם יתברך חושב מחשבות להשיב נדחים כי לא יחפוץ במות המת והשמיעם קולו בגן, ואילו זכו לשוב ע"י השמיעה היה מסתלק החושך והיו זוכים אח"כ גם לראיה, וכמו בשעת מתן תורה שהתחילו לתקן חטא אדם הראשון אלמלא קלקלו אח"כ, וכמו שנאמר אני אמרתי וגו' אכן כאדם וגו' שהיה על ידי השמיעה שזכו לה כל ישראל אז, כמו שנאמר השמע עם קול וגו' ויחי, כי מחטא אדם הראשון ואילך שלא שב אח"כ גם על ידי השמיעה, לא זכו לשמועה ג"כ בחיים אלא יחידי הדורות הזוכים לנבואה, והם

זכו לזה העם כולו ונמשכו אחר קול השמיעה עד שהתחילו לתקן גם הראיה, שזכו להיות רואים את הקולות שהוא ראיית דבר רוחני שאי אפשר בעין הגשמי לראותו כלל, והיינו מצד קלקול הראיה בחטא אדם הראשון, והחלו לתקנו אילולי חזר הדבר לקלקולו, וכך רצה השם יתברך להחזיר לאדם הראשון בתשובה על ידי השמיעה שנפל פחד ד' עליו והיראה הגדולה, ואילו שב על ידי זה להשם יתברך היה מתקן הכל, אבל עבירה גוררת עבירה וחשב להתחבא ולברוח מפני הש"י, כשראה עצמו בחושך שאינו רואה חשב דאינו נראה ג"כ ושיוכל להיות גונב דעת עליונה, והוסיף בקלקול ולא ידע דאם יסתר וגו' ואני לא אראנו, כי הוא ידע מה בחשוכא ובמקומות היותר פחותים, וגם אם אציעה שאול הנך ואנה מפניך אברח, ומי היה לו לידע זה יותר מאדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, אלא שחטאו גרם לו ג"כ קלקול האמונה, ועל דבר זה נתחתם גזר דין, ואבות העולם שבאו לתקן חטאו, אברהם אע"ה תיקן הסוף ועומק אחרית דחטאו באמונה וכמו שנאמר בו והאמין בד', ויצחק אע"ה תיקן התחלת החטא בראיה דאיסור שנסתלק ממנו כל חיזו דהאי עלמא בחייו, ויעקב אע"ה תיקן גופו של חטא וביקש ונתן לי לחם לאכול, שלא רצה לאכול רק מה שהשם יתברך יתן לו:

**ובראש** השנה באים לתקן הכל על ידי שמיעת קול ד' אלקים ששמע אדם הראשון מאתערותא דלעילא ולא נמשך אחריה, ואנו שומעין באתערותא דלתתא ונמשכין אחריה, ובא לידי יראה שהוא תיקון הראיה ומתעורר להתפלל לד' שמאמין שהכל רק ממנו, וכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, ובזה נתקן הכל בלב האדם לפי שעה, ולעתיד בשמיעת קול שופר גדול יהיה השמועה ג"כ גדולה, היינו בהתפשטות במעמקי הלב כולו עד שיהיה כן נקבע קיים שלא יוכל להשתנות עוד, וזהו התיקון הגמור שיבולע המות לנצח, ובעולם הזה בכל ראש השנה הוא תיקון לשעה שממשיך באותו יום מהקדושה שהיה לאדם הראשון קודם החטא, על ידי תיקונו לשעתו בשמיעת קול השופר של מצוה, ובזה ממשיך שפע בני חיי ומזוני, בני על ידי היראה כמו שנאמר אשרי איש ירא את ד' וגו' גבור בארץ יהיה זרעו ונאמר אשרי כל ירא ד' וגו' אשתך וגו', וחיי על ידי האמונה כמו שנאמר צדיק באמונתו יחיה, ומזוני על ידי תיקון האכילה שרצונו לאכול רק מה שהשם יתברך ישפיע לו, והמתענים בראש השנה חושבים זהו תיקון חטא אדם הראשון שהיה באכילה אסורה להתענות לגמרי, אבל אף שזה ג"כ קצת תיקון אינו תיקון גמור כידוע בסוד לאכפייא ולאהפכא, והנביא לימדנו אדרבא לאכול משמנים ושתו ממתקים בראש השנה, ולכוונו לשם שמים להמשיך על ידי זה השפעת משמנים וממתקים לכל ימי השנה, כי קדוש היום לאדונינו שבו קציבת השפע, ואנו מאמינים

בהש"י ורוצים לאכול מה שהוא ישפיע לנו וממילא הוא הכל בהיתר ולא באיסור, כי אין דבר טמא יורד מן השמים כמה שאמרו (סנהדרין נ"ט ע"ב), וזהו קדושת היום שהיה קודם חטא אדם הראשון ונצטוה על זה לדעת כי השם יתברך הוא המכין לו מזון ויודע מה שטוב למזונו, ולא ליזון ממה שאינו כרצון השם יתברך שזהו ענין עץ הדעת טוב ורע שהסיתן הנחש והייתם כאלקים שלא יצטרכו להנהגת השם יתברך ולהיות משועבדים לו רק יוכלו להנהיג את עצמם כרצונם, והגם דקודם החטא היה אדם הראשון מכיר דהשם יתברך המנהיג, מכל מקום על ידי זה גופי שהוצרך הקב"ה להזהירו שהוא כח הבחירה שרצה השם יתברך שיהיה בעולם, שעל ידי זה הוא השתדלות האדם ותכלית בריאת העולם דראה נתתי וגו' ובחרת בחיים, על ידי זה הטעהו הנחש שזה נראה כאילו אין השם יתברך המנהיג הכל להיות הכל בידי שמים לגמרי, דאם כן מה צורך להזהירו והרי הכל בידו, ובאמת כך רצה השם יתברך דיהיה הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג ע"ב), והשם יתברך ברא האדם בצלמו היינו שכמו שהאדם צריך להיות ירא מהש"י, כך כל הברואים מתייראים מהאדם כמה שכתוב ומוראכם וחתכם וגו' וזהו קודם החטא, והנחש הסיתו דבאמת יש לו כח ליפרד מהשם יתברך ושלא יהיה תחת הנהגתו ולהסיר מוראו מעליו, ובאמת בהסרת מורא שמים בא עליו מוראי עולם הזה מכל מיני מזיקין, דאדרבא על ידי זה הוסר צלם האלקים מעליו ואז מלא פחדים כדרך שאמרו כד"ש קין דכל מוצאו יהרגנו, ועיקר שמירת הצלם הוא בזהירות מאכילת איסור, דעל כן דניאל שנבדל מפת בגם ויין משתיהם ניצול מגוב אריות, וכמה שכתוב בזוהר דנתקיים בו אימתכם וגו', דאין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה כמה שכתוב בשבת (קנ"א ע"ב), והוא על ידי האכילה מאכל בהמה, והיינו כשאין מכיר שהש"י הוא המאכיל ומזין דלולי הוא מאין חיות במאכל הגשמי להחיות הנפש, וזהו מה שאנו מתקנים באכילות דראש השנה, ועל כן גם הוא בקדושת המן כלל אכילות שבתות וימים טובים שהם דוגמא למן כידוע:

## פרק יט

**ענין** פורים שנקרא ימי משתה ושמחה דרק משתה ושמחה קבילו עלייהו (מגילה ה' ע"ב), והעיקר הוא המשתה דחייב לבסומי כו' (שם ז' ע"ב) וסעודת פורים הוא עיקר מצות המשתה ושמחה, וכן כל ענין פורים התחלת הצרה על ידי שנהנו מהמשתה (שם י"ב ע"א), והרפואה הקודמת למכה ג"כ על ידי אותו המשתה כטוב לבו ביין, וכן סוף הנס ע"י משתה אסתר, באופן שנראה שזהו עיקר קדושת היום, הענין דעיקר המשתה הוא

התחברות בני אדם לאהבה ואחוה וריעות, וכמה שאמרו (שבת י"ז ע"ב) פתן ויינן משום בנותיהם, ובפרק קמא דחולין (ד' ע"ב) אין הסתה בלא אכילה ושתיה שעל ידי זה הלבבות מתקרבות, והמשתה הראשון הנזכר בתורה הוא בלוט למלאכים ועל ידי זה היה הצלתו, אף דניצול בזכות אברהם, כל הצלה בזכות אחר אין הכוונה בזכות של זה לבד אף שהלה אין לו שום שייכות לצד זכות, רק שזכותו מאיר לזכך גם את הניצול בשבילו שיהיה מאיר בו ג"כ קצת מאותו זכות על ידי השייכות שיש לו עמו, כענין ברא מזכה אבא (סנהדרין ק"ד ע"א), לפי ששורש זכותו היה תקוע גם בכח אביו אלא שלא יצא אצלו לפועל, וכשבנו זכה בפעל מועיל לזכך ולהאיר גם נפש אביו שגם הוא במעמקי לבבו היה כן, מה שאין כן אבא לא מזכה ברא שאין לו שייכות עם זכותו, ולוט שהועיל לו זכות אברהם, היינו לפי שהוא קלט קצת מהארתו וזכותו בהכנסת אורחים, דשורש אברהם הוא מדת האהבה, ושלש אהבות הם, אהבת הקב"ה וזה לא שייך אלא בישראל. שהשם יתברך קראם רעים ודודים ויונתי וכיוצא ומי משים כסותו בין לביא ולביאה. ואהבת התורה וגם זה לא עשה כן לכל גוי דתורה ציוה לנו מורשה ומאורסה ולא שייך לגוים כלל. ואהבת ישראל וזה אפשר גם בגוים, ובכלל זה אהבת כלל הבריות כמה שאמרו (אבות פרק א' משנה י"ב) אוהב את הבריות, אך בתנאי ומקרבן לתורה לא להיות קשר רשעים, דרק כינוס לצדיקים יפה אבל לרשעים אדרבא הפיזור יפה (סנהדרין ע"א ע"ב), ודור הפלגה שהיו עם אחד בתכלית האהבה גרמו להם תכלית הפירוד בחילוק אומות ולשונות, ומכל מקום אמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ל"ח) דלא נענשו כדור המבול בשביל השלום שהיה ביניהם:

**ולפי** שאז היה התחלת התעוררות אור אע"ה להזריח בעולם שהוא התחלת בנין אומה הישראלית, שזהו שורש ויסוד הכנסת ישראל שחלוקים לשלשה מחנות נגד שלש אהבות הנזכרים, דלא כל אחד זוכה לכולם בעולם הזה, וכמה שאמרו סוף כתובות וכי אפשר לידבק כו', אף שנאמר ואתם הדבקים בד' וגו', זהו מצד מעמקי הלב ושורש נפשם הדבוקה בחיי עולם וקיימת לעד, מה שאין כן הגוף הכלה ונפסד בעולם הזה אין נגלה בו הדביקות הגמור שהיא האהבה הגמורה, וזהו מחנה שכינה שטמאי מתים משתלחים משם, כי המיתה הוא הוראת העדר הדיבוק הגמור לאלקים חיים מצד הגוף המבדיל לשעה בעולם הזה, ורק תלמידי חכמים שכל גופן אש כמה שאמרו סוף חגיגה יכולים לידבק באש אוכלה, ומחנה הלויה הם עוסקי התורה כמה שכתוב ובאת אל הכהנים הלוים, ועל כן ניתן להם המעשר כדי שיעסקו בתורה וזהו קדושתם, ועיין ברמב"ם סוף סדר זרעים ולא שבט לוי בלבד כו' ע"ש, וזהו מחנה של אוהבי התורה וזבים משתלחים

משם הם בעלי תאות, כמה שכתב רמב"ם בהלכות איסורי ביאה שאין התאות מצויות אלא בלב פנוי מדברי תורה והתורה תבלין ליצר הרע (קדושין ל' ע"ב), עיקר יצר הרע היינו בתאות וכמה שכתוב בפרק עושין פסין שהכל יורדין על עסקי הנם, ובפגיעת מנוול שאין ניוול כתאות זימה חמת מלא צואה כו' כמו שאמרו ז"ל (שבת קנ"ב ע"א) משכהו לבית המדרש (סוכה נ"ב ע"ב), היינו להכניס חשקו בדברי תורה שהיא אילת אהבים, ודבר זה ג"כ רק בתלמידי חכמים והנלווים עליהם, ויש עמי הארץ ובורים גמורים שאין יודעים מאהבת התורה ג"כ כלום, אבל אהבת ישראל זה מושרש בכל נפש היותר גרוע מישראל מורשה מאאע"ה שהוא שורש היהדות, כמה שכתוב בבראשית רבה (פרשה כ"ד), דואהבת לריעך כלל גדול בתורה, ובפרק במה מדליקין לאותו גר דעלך סני כו' זהו כל התורה כולה, שאותו גר לא היה לו שייכות לאהבת התורה וכל שכן לאהבת הש"י, רק לאהבת חברים שכל הנלוה לבני ישראל ואשר בשם ישראל יכנו יש להם שייכות לזה, וזהו מחנה ישראל שאין משתלחים ממנה אלא המצורעים, הם הרעים לבריות בלשון הרע וצרות העין, ואף על פי שמכל מקום גם בהם בזרע ישראל בשורש מעמקי לבבם נטוע בהם אהבת ישראל, וכן נתברר על ידי ארבעה מצורעים שחוץ למחנה בשומרון דעל ידם בא תשועת והצלת כל ישראל ממיתת רעבון, מכל מקום כיון שבפעל בעולם הזה חטא במעשה המראה שאין בו אהבת ישראל, משפטו להשתלח ממחנה שלהם, והיינו רק מערי המוקפים חומה ולא מערי הפרזי, כי עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו, ועיקר מחנה ישראל הם המוקפים חומה, כי זה שורש כנסת ישראל להיות מעצור לרוחם וגדורים על פי התורה המגדרתם שלא לילך בשרירות לבם, שזהו דרך העכו"ם שלא רצו לקבל עול תורה ולהיות מוגדרים במעשיהם ומכל מקום גם בארץ ישראל גם ערי הפרזי הרבה, ואף על פי שאין נשמרים כל כך מהאויב כהמוקפים חומה לא יצאו מכלל ישראל, רק יצאו מכלל מחנה ישראל, כי המחנה הוא חיבור המפוזרים יחד להיות מחנה אחת, וכן החומה היא מקפת העיר להיות כולה כחדר ובית אחד, וזהו על ידי האהבה שהם גוי אחד, ואז גם החלבנה מתערב עם הלבונה (כריתות ו' ע"ב) ומתקבל לרצון, דחבור עצבים אפרים הנח לו (עיין בראשית רבה פרשה ל"ח ו') והיינו באהבה גמורה בפעל:

**ואברהם** אבינו ע"ה הוא שורש כל ג' מיני אהבות, ומכל מקום העיקר המתגלה ומתפשט אצלו ובולט בו ביותר מהשאר הוא אהבת הבריות בנטיעת אשל בבאר שבע להאכיל ולהשקות, ונאמר בו ג"כ משתה ביום הגמל יצחק, היינו כי אומות העולם במשתאות שלהם באים לידי זימה זה אומר מדיות נאות כו' (מגילה י"ב ע"ב), ועל כן הוא שעשה

משתה לגוים היה המשתה ביום הגמל (עיין פרקי דרבי אליעזר פרשת כ"ט, והובא בתוס' שבת ק"ל ע"א), כי המילה הוא הסרת תאות הזימה והכניס גם בהם על ידי משתהו כח הסרת ומיאוס התאוה, וזהו מסטרא דיצחק דאורייתא מסטרא דגבורה נפקא, ובו הוא תוקף התגלות אהבת התורה שהוא היפך התאוה, והוא עשה משתה לאבימלך כשאמר לו ראה ראינו כי היה ד' עמך, שהכירו והודו במציאות השם יתברך ואהבתו ליצחק ושורש דישראל, וזה כל שלימות והכרת האומות שיכירו וידעו דהשם יתברך אלקי ישראל, וכמו לעתיד דיהיו גרים גרורים (עבודה זרה כ"ד ע"א) ויאחזו עשרה אנשים בכנף איש יהודי אחד (זכריה ח׳:כ"ג) ויהיו עבדים לישראל, ויצחק אבינו ע"ה לפי שהיה במיטתו עדיין פסולת חשב דאפשר לקרבם לגמרי ושיתחברו עמו לגמרי להיות כמוהו, ועל כן עשה להם משתה, ונאמר שם אח"כ ויהי עשו וגו' ותהיין וגו' דהא בהא תליא, ועם כל זה לא נתגלית בהם עדיין תוקף אהבת השם יתברך והדביקות בו ית' לגמרי כי היה עדיין פסולת החוצץ, עד יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה שהוא לא מת (תענית ה' ע"א) ודבוק באלקים חיים לגמרי, כידוע דדבוק בשם הוי' והוא נגד ו' שבשם שהוא אות חיים ואות אמת כמדתו היפך עלמא דשקרא שבו המיתה, מה שאין כן באמת כמה שאמרו בסנהדרין באתרא דשמיה קושטא, כי בזה דבוק בד' אלקים אמת שהוא אלקים חיים, ועל כן הוא לא עשה עוד משתה לאומות העולם, ומכל מקום היה במשתה עמהם כמו שנאמר ויעש לבן משתה בהתחלת בנין הכנסת ישראל דגוי אחד, ולפי שהם גמלו חסד עמו שזהו שלימות האומות להיות גומלי חסדים לישראל, ועל ידי זה יש להם קיום גם לעתיד (ד)על ידי זה הוא ההתחברות עמהם, ולא מצד עצם דעצמותו ד' בדד ינחנו ואין וגו', רק מצד התעוררות והשתוקקות שלהם להתחבר וגם בסעודה שאכל עם בניו נאמר ויקרא לאחיו לאכול לחם ולא נקרא משתה, ויש סעודה שנקראת על שם הלחם כמו בלשצר עבד לחם רב, אף דלקביל אלפא חמרא שתי (מגילה י"ב ע"ב), עיקר סעודתו היה רק בשביל שמחתו דמטו שבעים ולא אפרוק (שם י"א ע"ב) ולא בשביל ההתחברות וההתקרבות, ועל כן נתייחס השתיה רק אליו ולא עליהם כבאחשורש דכונתו היה לקרובי רחוקים ובני מאתי' (שם י"ב ע"א) וזהו העיקר במשתה, ואף שהיה כדת של תורה אכילה מרובה משתיה (כמה שכתוב שם), היינו כי אכילה הוא קיום החיים וזהו העיקר, והשתיה הוא לשמחה שהוא התענגות ותוספות בחיים, ובלשצר התנשא במלכותו שהוא המלך הנותן קיום החיים לכל אומתו, ובזה יש לו מעלה עליהם ולא חיבור עמהם ובהתנשאות אין התחברות ועל כן הוא לבד שתה, ומשתה הוא התחברות גמור שאין התנשאות לאחד על חבירו וזהו כרצון איש ואיש:

**וזה** יהיה המחול דלצדיקים לעתיד לבוא (סוף תענית) כי מחול הוא בעיגול והעיגול היא שכולם שוים לא זה ראשון וזה אחרון, וזהו הסעודה דלעתיד ביין המשומר בענביו, היינו שעדיין לא היה שתיה ומשתה כזו בעולם הזה, דבעולם הזה אדרבא היין הביא יללה לעולם בענבים דסחטה לו (עיין ברכות מ' ע"א), וזהו שהוזהר אדם הראשון כי האלקים עשה האדם ישר וכל העולם כולו קומה אחת שלימה, וכאשר הקומה בשלימות אין צריך להשתדל על אהבת הבריות בלב, שהרי בטבע הוא כך כמו שהאדם אוהב את אברי גופו, ולא נברא יין אלא לנחם אבלים וכו ', (עירובין ס"ה ע"א), היינו על ידי שיש צער וצרה בעולם צריך לבקש שמחה וישתה וישכח רישו, אבל מי שבשמחה אין לו לבקש תוספת שמחה בעולם הזה כל זמן שהקב"ה לא שמח בעולמו שמחה שלימה על ידי קיום אדם הראשון מצותו שלא לבקש ולהתאוות לתוספת שמחה מה שאין השם יתברך נותן לו. ועל כן אין שמחה שלימה בעולם הזה, והיין לתת שכר טוב לרשעים (עירובין שם) שכפל שמחתן בעולם הזה כדי להאבידן לעולם הבא, והשמחה והאהבה דבר אחד כי על ידי השמחה מתעורר אהבה, והנחש שבא על חוה ורצה להיות לו חבור גמור עם מין האדם, תוספת ויתר שאת מכפי התחברות הברואים ברצון השם יתברך בבריאת העולם, הסית בסחיטת ענבים בהוספת שמחה ואהבה על מה שבבריאה, וכל המוסיף גורע (סנהדרין כ"ט ע"א) וגורם יללה וצער ועלבון לאדם ואיבה בינו ובין האדם, היפך ההתחברות היתירה שחשב, וזהו השנאה שיסד הש"י בעולם שלא היה מתחלת הבריאה רק אחר החטא יש דבר שצריך לשנוא אותו, והיינו שנאת רע ומשנאיך ד' אשנא, וכיון שנתחדש השנאה של מצוה בעולם נתחדש על ידי זה ג"כ על ידה היצר רע דזה לעומת זה וידיעת הרע, שבא לאדם פירוד הלבבות בין בני אדם עצמם שצריכים לאהוב זה את זה. ובא מריבת קין והבל. ועד שגרם רציחה הראשונה בעולם, שזה תכלית שנאת הבריות להאבידן היפך כונת השם יתברך בעולמו דלשבת יצרה, וזהו שורש עשו שהוא מסטרא דנחש דאיבה אשית, וכמו שנאמר ואת עשו שנאתי שהוא היפך ג' מיני אהבות הנזכרים, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק דם שנאת דם הפסח והמילה ודמו של אדם בגופו, ודם פסח הוא המעורר אהבת השם יתברך בלבבות בני ישראל כמים הפנים לפנים על ידי מה שהוא פסח וחמל עלינו, וזהו חג הפסח שהוא התעוררות האהבה כידוע, ודם מילה הוא עיקר המבדיל בין ישראל לעמים דכל הגוים ערלים וכדתנן בנדרים (ל"א ע"ב), וזהו אהבת התורה בלבבות בני ישראל שרצו בה וקבלוה, וכל אומה ולשון שהחזירה עליהם לא רצו לקבלה (עבודה זרה ב' ע"ב), כי הערלה שהוא מותר שברא השם יתברך באדם היא הגורמת בו החשק לבקשת המותרות והתאות, ואדם הראשון נברא מהול (אבוד דרבי

נתן פרק ב') אבל בחטאו נעשה משוך בערלתו כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ל"ח ע"ב), על ידי בקשתו המותרות כנזכר, ונעשו כל בניו ערלים בתולדה, ואברהם אע"ה הוא הראשון שנימול לתקן זה, שהוא הראש לתקן חטא אדם הראשון בהתחדשות האהבה הגמורה כרצון השם יתברך ועל ידי זה זכה גם כן לכריתת הערלה כמו שהיה אדם הראשון קודם החטא, והוליד את יצחק שנימול לשמונה להיות בתולדה כן:

**וזהו** סטרא דגבורה בהרחקת התאות והמותרות, דאורייתא מסטרה נפקא (זוה"ק ח"ב פ"ד ע"ב), ועשו שנא גם זה, ודמו של אדם בגופו, היינו שנאת הבריות, והעיקר שנאתו ליעקב איש תם כי אנשי דמים ישנאו תם, דהתמימות הוא להיות עם ד' אלקיו כמו שנאמר תמים תהיה וגו' שלא לבקש רק מה שהשם יתברך נותן, וכאשה שעיניה נשואות לבעלה, וזהו הדביקות הגמור בהש"י. ועל ידי זה ממילא אין בו פסולת וכולו גוי אחת דלא שייך בו פירוד כלל, כמו בגוף אחת שפרידת האברים מהגוף היא מיתתן והעדר חיותן, ויעקב אבינו לא מת (תענית ה' ע"א) ומה דקברו קבריא היה רק למראית העין בעולם הזה שנראה כפירוד ופסולת בבני ישראל ג"כ, כי בעולם הזה עדיין אין השמחה שלימה, ואף על פי שהוא גמר התיקון מצד עצמו, מכל מקום כשביקש לישב בשלוה ושמחה שלימה שחשב שכבר הגיע עת קץ, קפץ עליו רוגזו של יוסף. הוא הפירוד לבבות שבין בניו ועד שחשב על ידי זה שדרגא דיוסף יסוד ברית קודש נטמע חס וחלילה בין העמים, שהוסר המבדיל ונתקלקל דרגת התמימות שלו שנמשך על ידי קדושת הברית, כמו שנאמר במצות מילה והיה תמים שעל ידי הרחקת המותרות בא לתמימות, דעל כן יצחק הוליד את יעקב, והוא ביקש רק לחם לאכול וגו' ולא מותרות, וכן סעודתו נקרא לאכול לחם ולא משתה שהוא בקשת תוספת שמחה ומותרות ובקשת האהבה, והשתוות ג"ז לא שייך בו כי הוא מאבות העולם והבנים בניו וכלולים בו שהוא האב והמשפיע והם המקבלים קיום חיותם ממנו, וזהו לאכל לחם, וגם ביתרו נאמר לאכול לחם וגו' ולא משתה, כי בקשתו התורה היה להניח המותרות שהיה יושב ברומו של עולם והלך למדבר, דכך דרכה של תורה פת במלח תאכל כו' (אבות פרק ד' משנה ד'), וגם על ידי התורה יש חילוקי מדרגות והוא הרגיש בזה ביחוד מצד היותר גר, דאף על פי שבשם ישראל יכונה מכל מקום אינו דומה לישראל לגמרי, ועל כן הוא חידש למשרע"ה הקמת שופטים שרי אלפים וכו' שיש מדריגות ומעלות שרים ופחותים. ומכל מקום זהו הכל קודם גמר התיקון שעדיין לא שמח הקב"ה בעולמו, אבל כשישמח ד' במעשיו אז ישפיע תוספת שמחה שלימה גם לנבראים, וזהו היין המשומר בענבים (ברכות ל"ד ע"ב) שהוא נעלם בעולם הזה:

**ויעקב** אבינו ע"ה כשביקש לישב בשלוה אמרו ז"ל (רש"י וישב) דאמר לו הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן לעתיד לבוא כו', ואחר מעשה יוסף לא שתו האחים ויוסף יין כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשת צ"ב)על פסוק וישתו וישכרו עמו דעד אז לא שתו, על דרך הרואה כו' יזיר עצמו מיין (ריש סוטה), שראו קלקול שגרם החשק לישב בשלוה, עד שהתראו עמו וחזרו להתחבר כל השבטים יחד במשתה להיות גוי אחד, ואז שלח לאביו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו (מגילה ט"ז ע"ב), ישן היינו מאותו המשומר בענביו, וכדרך שאמרו בקדושין (מ' ע"ב) לאדם שטוב מטעימין כו', וכענין עולמך תראה בחייך (ברכות י"ז ע"א), וכמו שאמרו ז"ל (תנא דבי אליהו רבא פרק ה') על פסוק ויחי יעקב שזכה לחיים שלא בצער, ושלא ביצר הרע, ולא בחנם ביקש לישב בשלוה ולא ביקש דבר שאין שייך לו, רק שעדיין לא הגיע זמנו, אבל סוף זכה לישב בשלוה כשראה מיטתו שלימה ולא מת כלל, וזהו היין ישן שדעת זקנים אחר שפסק מהם כל חמדות עולם הזה כדרך שאמרו בבראשית רבה על פסוק ואדוני זקן נוחה, היינו שמוצאים הנייחא שלהם רק כאשר השם יתברך משפיע בדעתם השגת השמחה שלימה דעולם הזה , וכל הצדיקים זוכים לזה ברגע שלפני מיתתן שהקב"ה מראה להם מתן שכרן והם ישנים כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה נ"ב, תנחומא בראשית א'), ויעקב אע"ה זכה לזה בחיים, ואף יצחק אע"ה זכה לטעום מיין זה ביין שהביא לו יעקב אע"ה כשקיבל הברכות, שעיקרן ברכות שלעתיד לבוא והתגברותו על עשו שהוא היין המביא יללה, מה שאין כן יין של יעקב אע"ה שנתן ליצחק הביא שמחה בלבו שיברכו, וכל האבות זכו לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע כמה שכתוב בתנא דבי אליהו (שם), ואף משתה גדול דאאע"ה הוא מעין המשתה דלעתיד לבוא, וכמו שאמרו ז"ל (פסחים קי"ט ע"ב) על פסוק זה דעתיד הקב"ה לעשות משתה גדול כשיגמול חסדו עם זרעו של יצחק [שהוא התחלת אומה הישראלית הנבדלת בתולדה על ידי המילה לשמונה], כי האבות הם המתקנים חטא אדם הראשון, והתחלת התעוררות אברהם אע"ה היה בדור הפלגה שהם היו החשוכא שקודם לנהורא, שהתעוררו ג"כ במדת האהבה דריעים ואוהבים זה לזה להיות עם אחד וחשבו להיות גוי אחד בארץ, אלא שהם חשבו להפריד עצמם מהשם יתברך ולמרוד במלכות שמים, ודבר זה אי אפשר להיות אחד למטה ונפרדים מהשם יתברך כי אין יחוד אלא כשמיוחדים במקורם בד' אחד והוא המאחד כל הנבראים, אבל בעלמא דפירודא שנפרדים מהשם יתברך הם נפרדים זה מזה ג"כ, ורק אברהם אע"ה שהכיר יחוד השם יתברך ונקרא אוהבי, על ידי אהבת השם יתברך זוכה ג"כ לאהבת הבריות שכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לו (ברכות ו' ע"ב), שכמו שהש"י יחידי בעליונים כך הוא יחיד בתחתונים

כאדם הראשון קודם החטא, וכדרך שאמרו (בראשית רבה פרשה כ"א) על פסוק האדם היה כאחד ממנו, וכל העולם כולו הם אברי קומתו וזכה להוליד גוי אחד, אבל הם שרצו להתדמות באהבתם כקוף בפני אדם ולהיות ג"כ עם אחד לא עלתה בידם, כי אדרבא זה עצמו שחשבו להתייחד על ידי זה על ידי העיר והמגדל גרם פירודם, דנתברר דנהפוך הוא דבחומם אשית משתיהם כי כל חבורם הוא לזימה ולתאות רעות, וסוף שבטל דבר ובטלה אהבה:

**וגם** לוט ההולך את אברהם חשב שיש בו ג"כ אהבת הבריות כאברהם אע"ה, אבל הוא היה באמת מלא תאות, וכשרכש קנינים שבהם הוא מילוי התאות התחיל המריבה בין הרועים, עד שאמר לו אברהם אע"ה אל נא תהי מריבה ביני וביניך, כי זו המריבה סופה לצמוח ביניהם, כי הוא היה באמת שונא ישראל כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ו ע"ב) עמון ומואב שבבי בישי דירושלים, ושנאה תעורר מדנים, וכמו שאמרו בנזיר על פסוק מדנים כבריח ארמון שגרם מדנים דעמון ומואב לא יבואו בקהל ד', ועכ"א אחד לו הפרד וגו' שאין לו חיבור עמו, והיינו מצידו מצד הדכורא, אבל נקבותיהם מותרות מיד מצד הב' פרידות טובות (בבא קמא ל"ח ע"ב) שנקראים פרידות לשון פרידה שהם נפרדות מעמון ומואב, כי עם עמון ומואב אין חיבור כלל רק שהם נפרדות מאבותן, וכדרך שאמרו בפרק במה אשה (ס"ב ע"א) נשים עם בפני עצמן, ובנותיו כיונו לשם שמים, (בראשית רבה פרשה נ"א) והשם יתברך הזמין להם יין שמצידם אילו זכה גם הוא היה טועם בו טעם יין המשומר להוליד המשיח העתיד לצאת מהם, שאמרו ז"ל (שם פרשה מ"א) היכן מצאתיו בסדום, כי לעתיד נאמר דגם סדום ובנותיה תשובנה לקדמותן, והמלאכים המבשרים על לידת יצחק שהוא התחלת בנין אומה הישראלית הנבדלת מהעמים להיות גוי אחד, הם שנשתלחו להפוך את סדום שהם החשוכא שקדמה לנהורא שחשבו לשכח תורת רגל מארצם, היינו שחשבו עצמם ג"כ לגוי מיוחד בין הגוים שאין להם התחברות עם זולתם, כי מצפון זהב יאתה ובלידת יצחק התחיל השפעת הזהב, שלא נברא אלא לצורך בית המקדש כי אין עולם הזה כדאי לשפע זה, דאין ישראל יכולים לקבל רוב טובה, ובסדום עפרות זהב להם שהשם יתברך השפיע להם הכל על ידי שורש משיח הנמצא שם שהוא נברא לבית המקדש, היינו להשרות שכינתו ית' בתחתונים, על ידי מורא גדול [דרגא דיצחק] זו גילוי שכינה, שהוא קיום העולם דשם אבן שתיה שממנו הושתת העולם וסדום ובנותיה כולם על אבן אחת כמו שאמרו ז"ל על פסוק בחלמיש שלח ידו, והוא נגד האבן שתיה שהוא יסוד העולם כי ממנו קיום העולם כולו, ואפילו אומות העולם כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה פרשה א', תנחומא תרומה ט') אלו הם יודעים כמה בית המקדש יפה

להם כו', ושבעים פרים לכפר עליהם, כי כשישראל על אדמתם גוי אחד אז התמצית משפיעים לאומות העולם, ויש קיום גם לאומות העולם כי כל העולם כולו נברא לצוות להם, וכאשר הם יונקים מתמצית דבני ישראל יש להם חיבור מה עם בני ישראל, ועל כן הנביאים היו מקוננים על חורבן האומות וכמו שאמרו ז"ל דחסו גם עליהם, וכל זה הוא כשהשם יתברך משפיע טובה לישראל, אבל כשמשפיע טובה לאומות העולם הם בועטים, ובתכלית הטובה כמו שהיה לסדום הפכו הדבר לתכלית הרע ולא חשו לקיום העולם רק לחורבנו. ועל כן נהפך להם שנהרסו הם מן העולם ונהפכו:

**ולוט** ניצול בזכות אברהם שהיה מאיר בו בתחלה כשהיה הולך עמו, שעל ידי זה זכה להוליד אז הבנות שהיה בהם כונה לשם שמים, ואף על פי שאח"כ הוא נפרד מאברהם ונתחבר לאנשי סדום, מכל מקום השורש במעמקי הלב נשאר עדיין כי הבנים הם מעמקי לב האבות. וכשבאו המלאכים והאירו מצא מין את מינו וניעור אותו שורש הנעלם שבלוט ונתעורר לעשות להם משתה, וזה היה בליל פסח שאז הוא התעוררות אהבת הש"י, ועל זה הוא מצות שתיית יין ארבע כוסות שהוא יין המשמח ולא יין המשכר שאותו שופכין באמירת המכות כנודע, וכן היין דמשתה לוט ששתו ממנו מלאכים מסתמא הוא מיין המשומר בענביו, כדרך שאמרו (יומא ע"ו ע"א) במן לחם שמלכי השרת אוכלים, כן יין שמלאכי השרת שותין הוא יין מן השמים, והמצות שאפה הוא מצות פסח, וכעוגות שהוציאו ממצרים שהיה בהם טעם מן, ועל ידי משתה זו היה לו התחברות עמהם שזהו שורש המשתה, היינו שהאיר בו אותו שורש קדושה הטמון עד שדחה כל החושך ממנו לפי שעה, כענין שהיה בליל פסח דיציאת מצרים שיצאו מחשכה לאור גדול בהארה דלפי שעה, כי תיכף אח"כ חוזר לכמות שהיה כידוע, אלא שאצל בני ישראל אותו אור הוא מעצמם שהשם יתברך מאיר בקרב לבם וסוף יזכו לזה בקנין. אבל אצלו היה רק על ידי המלאכים שהיו אצלו ובעת שהיו עמו, ותיכף אח"כ חזר לסורו ושתה ונשתכר, ומכל מקום היה בו קצת שורש מיין הטוב שעל ידי זה זכה דיצא ממנו השורש דמשיח אז בשכרותו דייקא, כי לא היה אפשר להוציא ממנו אותו ניצוץ קדוש שהיה בו אלא בעת שכרות והסרת הדעת לגמרי, כי היה משוקע בתכלית ההשתקעות בו שהרי כולו נוטה למקום טומאה עד שנתרחקו מקהל ד', ומה דנקבותיהם מותרות הוא רק מצד כונת בנותיו, אבל בו היה הניצוץ הקדוש בתכלית ההעלם לגמרי בעולם הזה, רק לפי שנתגלה לשעה על ידי הארת המלאכים עליו על ידי זה נשאר רשימו קצת, ומכל מקום היה בתכלית השיקוע שאילו היה בו דעת מועט עדיין היה מתגבר הרע שבו מסטרא דעץ הדעת טוב ורע שבו ולא היה אפשר להוציאו כלל, וזה ענין עת אשר

שלט האדם באדם לרע לו הידוע, וכך שכרותו של לוט היתה לרע לו דזכרים אסורים איסור עולם, והוא נתרצה בכך מצד הרע שחשב שבזה אדרבא מגביר הרע יותר, וכמו שהיה באמת על הזכרים ואותו הניצוץ קדוש שיצא הוא למעלה מהדעת שלו, שהיה גנוז בהעלם באותו יין שהזמינו להם מן השמים במערה כח יין המשומר להוציא על ידי זה ג"כ נפש דוד המע"ה החי וקיים הנמצא בסדום:

**ושמעתי** בשם אחד קדוש דרשי תיבות בסד"ם בסעודתא דדוד מלכא, וכפי הנראה יש בזה טעם לשבח, כי אותה סעודה דמוצאי שבת ידוע מה שאמרו דעצם הלוז שבשדרה שאינו כלה וממנה תחיית המתים שהוא קיים לעד אין נהנה אלא ממנה, דיש בכח אותה סעודה כח הקיום לעד, ועל כן נקרא סעודתא דדוד החי וקיים לעד, והוא מעין הסעודה דלעתיד שיהיה דהמע"ה המברך בכוס של ברכה על היין המשומר בענביו (פסחים קי"ט ע"ב), ואורח מברך (ברכות מ"ו ע"א) והוא הוא עיקר האורח טוב באותה סעודה שכל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילו, ואכילת שבת הוא טעם מן אלא שהוא רק לשעה באותה אכילה דשבת דוקא, וסעודה דמוצאי שבת היא דוגמת אסרו חג דהוא קושר קדושת החג עם שאר ימות השנה להמשיך אותה קדושה בכל השנה, וכן בסעודת מוצאי שבת קושר וממשיך הקדושה דיום השבת לששת ימי המעשה שיהיה הכל בקדושת המן, לחם שמלאכי השרת אוכלין שהיא קיום החיים לעולמי עד שאין בו מיתה. דבמלאכי השרת ליכא מיתה וכמה שכתוב בחגיגה (ט"ז ע"א) גבי שדים שלשה דברים כבני אדם ושלשה כמלאכי השרת, מתים כבני אדם, כי הם נקראים עומדים דליכא בהו הילוך מדרגות שיוכלו להתעלות מצד השתדלותם כי אינם בעלי בחירה, ומי שאינו יכול לעלות אינו יכול לירד ג"כ רק עומד במדריגתו, ואם מדריגתו הביאה לו חיים מהיכי תיתי ימות ואין מיתה בלא חטא (שבת נ"ה ע"א), ואף למאי דמסיק שם בתיובתא, היינו לענין חטא עצמו אבל הוא בחטא אדם הראשון ועטיו של נחש שיש מושרש בכל זרעו עד עת קץ שיתוקן הכל על ידי משיח בן דוד, ואז ישחט יצר הרע ויבוטל הבחירה ויהיו ג"כ עומדים ומחיצתם לפנים ממלאכי השרת ויבולע המות, ושבת דנקרא מתנה טובה בפרק קמא דשבת (י' ע"ב) כי הוא קדושה דקביעא וקיימא מהשם יתברך בעצמו בבריאת עולם בלא השתדלות אדם כלל, וגם יום טוב דישראל מקדשי נקרא שבת דאחר שקידשוהו ישראל וזכו לנסים שנעשו בהם חוץ לדרך הטבע, נמשך להם קדושה דקביעא וקיימא שלמעלה מהשתדלות אדם שהוא מצד דרך הטבע בהנהגת עולם הזה , ועל כן נקרא שבת ששובתין בו מהשתדלות, ועל כן שבת מעין עולם הבא (ברכות נ"ז ע"ב), ונקראת מלכתא (שבת קי"ט ע"א) דרגא דדוד המלך ע"ה שהוא המשכת שכינתו ית' ואור כבוד

מלכותו בתחתונים כמו שהוא בעליונים, וזהו סוד העלאת העולמות בשבת כנודע ובאור פני מלך חיים, וכל קדושה בשעתה הוא הקבלה הנשפע לשעה, והקביעות בלב הוא אחר שנסתלק ממנו שאז נוהה אחרי', ומצד חשקו והשתוקקתו וגעגועיו על ההסתלקות הוא נבלע בלב, וכדרך שאמרו בקהלת רבה על פסוק דברי חכמים כדרבונות וגו' אימתי כשבעליהם נאספים מהם, אז נעשה כדרבון וכמסמור הנטוע וקבוע, וזהו הלויית המת לקלוט על ידי זה כח קדושתו ואורו שהופיע בעולם הזה בחייו, וכידוע הסוד דשביק לן חיים שחיותו נשאר בעולם הזה קבוע בלבבות בני ישראל, ובלויה שבוכין ונוהין אחריו הוא נקבע בלב, וכן לויה לתלמיד חכם שכשיוצא מהעיר פנה זיוה פנה הדרה וממשיכין הזיו והאור להיות נשאר על ידי הלויה, וכך סעודתא דמלוה מלכה שנוהה אחר קדושת שבת דאזדא מיניה, וכמה שאמרו בביצה (ט"ז ע"א) כיון ששבת וי אבדה נפש, ועל ידי זה ממשיך הקדושה שקיבל בשבת להיות נקבע בלבו גם בימות החול:

**ואולי** זהו ענין מאמר הזוהר סוף פרשת שלח דלא זזה שכינה מישראל אפילו בשבתות של חול, שזהו כל קדושת שבת מלכתא שמא דקודשא בריך הוא והשראת שכינתו ית' המסתתרת עמנו בגלות ובעולם הזה הדומה ללילה, אבל בעולם הבא הדומה ליום (כמה שאמרו ריש פסחים) לא יכנף עוד מוריך שלא יהיה עוד העלם, וראו כל בשר כי פי ד' וגו' הוא סוד השכינה מלכות פה תורה שבעל פה קרינא לה (מאמר פתח אליהו), כי אז יהיה השתלמות כל תורה שבעל פה ויהיה יום שכולו שבת שהוא יום אשר לא יום ולא לילה, דביום השבת לא כתיב ויהי ערב ויהי בוקר, וידוע דמדת לילה הוא תורה שבעל פה דעליה אמרו (שמות רבה פרשה מ"ז) אין רינה של תורה אלא בלילה וכמה שכתוב בתרגום שה"ש ובמדרש (שם) גבי משרע"ה שלימוד תורה שבעל פה הוא בלילה ושבכתב ביום, ועיקר הארת התורה שבעל פה שלמד ושחידש בכל השבוע הוא ביום השבת. שאז הוא עילוי דרגא דלילה בהתעלות העולמות להיות מעין עולם הבא שכולו יום, ועל כן אמרו בתנא דבי אליהו רבא פרק א' על פסוק ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת, שהוא המאחד גם כל ששת ימי המעשה לעשותן כולן יום אחד דלא מפסקי לילות כאילו כולו יום אחד והוא כלול בהם וממשיך קדושתו בהם, וזהו על ידי הסעודתא דדוד מלכא שהוא המשכת מדת המלכות, וזר דשולחן רומז לכתר מלכות כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה ל"ד), שמדת המלכות הוא התענוג וההרחבה דשולחן מלכים, ועל כן עיקר המשכת קדושת מדה זו הוא על ידי סעודה ושולחן כשהוא בקדושה, שהוא דומה למזבח העומד לפני ד' ומקום השראת שכינתו ית' בבית המקדש, וכל ישראל בני מלכים (שבת קכ"ח ע"א) דאפילו סעודת שלמה המלך ע"ה אין מספיק להם, כמה שכתוב בריש פרק הפועלים

דסעודת אברהם אע"ה גדולה ממנה, וסעודה נקראת סעודת הלב לצורך קיום החיים, ואינו כמשתה שהוא הוספה ומותרות, ואין כל אחד שוים בזה שמה שאצל זה נחשב כפי דרכו והרגלו צורך והכרחי נחשב אצל אחר מותרות ושלמה המע"ה ביקש רש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי, והיתה סעודתו הגדולה והרחבה נחשבת אצלו רק סילוק הרישות ושיש לו לחם חוקו, ואאע"ה גדול ממנו שנקרא האדם הגדול בענקים ודרשו רז"ל במסכת סופרים (פרק כ"א) אכילתו כנגד ע"ד (שבעים וארבעה) אנשים, ונראה לי נגד אכילה הראשונה שנזכר אצל מתן תורה בחותן משה לפני האלקים שאמרו ז"ל עליה (סוף ברכות) דהוא כנהנה מזיו השכינה, שהוא סעודה דעולם הבא שאמרו (שם י"ז ע"א) דאין שם אכילה ושתיה רק נהנין מזיו השכינה והוא הלחם שמלאכי השרת אוכלין ולחם מן השמים הוא התורה שנאמר עליה לכו לחמו בלחמי:

**ומתן** תורה נאמר בפרשת יתרו פרשה הנקראת על שמו, לומר דכתר תורה מונח לכל, וכמו שנתנה במדבר לומר דהיא הפקר לכל באי עולם, ואפילו גר ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, ויתרו ראש הגרים הבאים בשביל אהבת התורה. ועל כן זכה להיות בניו יושבים בלשכת הגזית כמו שאמרו ז"ל (תנחומא יתרו סי' ד') על פסוק תרעתים וגו', והוא פתח פתחו למשרע"ה להאכילו ולקח קיום חיותו ממנו, וכל חיות משרע"ה הוא התורה שנקראת על שמו שזהו כל שורש חיות משרע"ה, ועיקר התורה מצד השם יתברך הוא לישראל לבד, ועל כן קרא לערב רב וגרים שקיבל משרע"ה עמך (שמות רבה פרשה מ"ב), כי השם יתברך אין לו חיבור אלא עם כנסת ישראל, רק כנסת ישראל מצד שהם בעולם הזה בין האומות יש להם חיבור עמהם ובאים גרים ומתגיירים ונקהלים בתוכם, ומשרע"ה שהוא המוריד התורה לארץ ומצד התפשטותה בעולם הזה רצה שתתפשט גם לגרים מאומות, והקב"ה הסכים על ידו שנתן דין אחד לגר ולאזרח לכל משפטי התורה, וזהו מה שקיבל חיותו בעולם הזה על ידי יתרו שהוא ראש הגרים, כי מזה היה חיותו אותן שנים מה שהוא המשיך קדושה גם לגרים, דכל חיות אדם בעולם הזה הוא מה שצריך להשתדל להגיע אל מה שהוכן אליו, והם בכלל ג' דברים מה שהוא לצורך עצמו ולתועלתו, וכונת הבריאה היה להטיב לנבראים, ומה שהוא לצורך כלל הבריאה ולתועלת כל הנבראים, שכולם קומה שלימה וכל אחד במעשיו מכריע עצמו וכל העולם כולו לכף זכות, ומה שהוא לכבוד שמים כמה שכתוב (שוחר טוב מזמור י"ט) כל פעל ד' למענהו לקילוסו, וביומא (ל"ח ע"א) כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו, והם שלשה שמות שאמרו במדרש (שמואל רבתי פרשה כ"ג) דנקראו לאדם, אחד מה שקרא לו הקב"ה מה שנברא לקילוסו של השם יתברך שצריך לו ביחוד, כי כל אחד בפני עצמו יש לו ענין מיוחד שיש

צורך בו דוקא, והשם הוא שורש החיות כמו שנאמר אשר יקרא לו נפש חיה הוא שמו כידוע, ואחד מה שקראו לו אביו ואמו, היינו מה שיש בו צורך לנבראים זולתו. ואחד מה שנקרא בספר תולדותיו היינו שורש תולדתו לצורך עצמו, ואמרו רז"ל (ספרי סוף ברכה) דמשרע"ה חי ק"כ שנים, שזהו מדות התפשטות חיותו בעולם הזה, היה ארבעים שנה במצרים הוא זמן השתדלותו להשלמת נפשו ועצמו, וארבעים במדין הוא השלמת חיותו לצורך הנבראים שעל ידי זה המשיך התשפטות חיות גם לגרים מאומות ועל כן היה אז בבית יתרו, וכשנשלם בזה ג"כ אז זכה להיות גואל ולהשלים בריאתו לצורך השם יתברך בארבעים שנה דמדבר, שפרסם כבוד שמים ועשה רצונו ללמד תורה לעמו ישראל:

**והם** ג' אהבות הנזכרים, אהבת ישראל היינו אהבת עצמו דכל ישראל גוי אחד וקומה אחת, ועל כן נאמר ואהבת לריעך כמוך שהוא כעצמותו ואבר ממנו, וזהו שלימות עצמו כי האהבה הוא כאשר בשלימות הראוי לו, דזולת זה לא שייך אהבה וכמו שנאמר אין שלום בעצמי מפני חטאתי, דאוהבי ד' שונאי רע וחלק השייך להשם יתברך שונא חלק הרע, ועל כן ברואה בחברו דבר עבירה מותר ומצוה לשנאותו כמה שאמרו בפרק ערבי פסחים (קי"ג ע"א) דכמוך כתיב, וגם את עצמו שונא האדם השלם כשעובר דבר עבירה ויוצא משלימותו, וזהו ברית האלה שקבלו ישראל על עצמם וכמו שנאמר לעברך בברית ד' ובאלתו שמקבל על עצמו כל הקללות חס וחלילה אם יעבור, כי מרוצה ומואס בחייו שלא לעבור רצון השם יתברך וכאשר הוא בשלימותו אז הוא באהבה לעצמו, ומזה ג"כ זוכה לאהבת ישראל, ואח"כ הוא ההשתדלות באהבת התורה, וזהו השלימות שלצורך כל הנבראים, כי התורה דפוס כל מעשה בראשית כמה שכתוב בבראשית רבה פרשה א' דבה נברא הכל והיא כל חיותם, ואח"כ אהבת השם יתברך שהוא עיקר הכל להשלים מה שנברא למענהו ולכבוד שמים, ועיקר משרע"ה הוא התורה, וע"כ עיקר השלתמותו היה באותן ארבעים שנה שהיה בבית יתרו, וביקש גם כהונה ומלכות ולא ניתן לו כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה ב') על פסוק אל תקרב הלום, כי שלשה כתרים הם לג' שלימיות הנזכרות שיש לאדם, כתר תורה לאוהב תורה והוא הפקר לכל אפילו לגרים מאומות, וזכה משרע"ה ונטלו להיות רבן של כל תופשי התורה ואוהביה, וכתר כהונה הוא לעובדי הש"י ואוהביו, שזהו עבודת הכהנים להעלות ריח ניחוח לד' לעשות נחת רוח לפניו ית' וזכה אהרן ונטלו, אף על פי שכל ישראל נקראים ממלכת כהנים וכמה שאמרו ממנו כהנים ממנו מלכים, ועד שלא נבחר אהרן ודוד היו כל ישראל ראוים כמה שכתוב במכילתא היינו ששורש מדת המלכות ומדת הכהונה הוא בכל ישראל וכולם כהנים ובני מלכים, ומה שכתוב כי כל העדה כולם קדושים וגו' ומדוע תתנשאו וגו' אינם

דברי שקר שלא היה נכתב בתורה, אבל האמת לאמיתו כן דכל ישראל קדושים בקדושת הכהונה והמלכות, והן הם השני כתרים שקיבלו בשעת מתן תורה כמה שאמרו בפרק רבי עקיבא, היינו מלבד הכתר תורה שהוא קבלת התורה עצמה זכו עוד לכתר כהונה וכתר מלכות, בעבודה והשגת הלב שהוא המלך בגוף נגד נעשה ונשמע, שעל ידי זה נקראים ממלכת כהנים שהבטיח השם יתברך שיהיו לו על ידי קבלת התורה, אלא שגרם החטא וניטלו מהם, ומכל מקום עתיד להחזירם לעתיד לבוא ולהיות השמחה שמעולם על ראשם (כמה שכתוב שם) כי עדיין הקדושה נשאר במעמקי לבם, אלא שאינו בהתגלות בעולם הזה, ומצד העולם הזה זכו לזה רק יחידים שאצלם הוא בהתגלות בעולם הזה, ואהרן שנתכוין באותה מעשה דחטא לשם שמים ותיקן הנעשה זכה לקבל הכתר כהונה דכל ישראל, וחור שנהרג זכה לזרעו הכתר מלכות דכל ישראל כי דוד המלך ע"ה יצא ממנו כמו שאמרו ז"ל , דמה שמסר נפשו להריגה היה רק בשביל אהבת ישראל שידע כמה החטא גורם להם ולא רצה להביא עליהם חטאה גדולה, וכמו אמו שמסרה נפשה בשביל ישראל בגזירת פרעה כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרשה א') פועה שהופיעה פניה כו', ואז זכתה להיות כתר מלכות מצאצאיה, כי המלך באומה כלב בנפש שממנו תוצאת חיים לכל האומה, ונותנים כתר מלכות למי שהוא אוהב האומה והאומה אוהבין אותו וממליכין אותו עליהם:

**ומשרע"ה** מצד עצמו השלים עצמו בכל שזכה גם לכהונה ומלכות, שהיה בישורן מלך וכלל לוי המלכות במדבר ושימש בכהונה גדולה בשבעת ימי המלואים, אלא שלא היה בהתפשטות הגמור אצלו והכהונה היה גם לו רק לפי שעה, כי כל עבודתו היתה רק בעבודה שבלב ובמוח ובלימוד התורה לבני ישראל ודרכי העבודה לא בעבודה בפעל במעשה, והמלכות לא זכה לזרעו, כי אף על פי שכל מלכות הוא מצד התורה כמו שנאמר בי מלכים ימלוכו, מכל מקום אצלם המלכות עיקר אבל אצלו התורה עיקר, ומצד התורה לא שייך ירושה לזרעו שהיא הפקר לכל, ואדרבא השם יתברך מקפיד שלא יאמרו התורה ירושה וכמה שאמרו (נדרים פ"א ע"א) מפני מה אין תלמידי חכמים מצויים לצאת כו', ולפיכך לא הנחיל משרע"ה כתרו לבניו, לא מצד עצמו אף על פי שהאב זוכה לבנו בחכמה (עדיות פרק ב' משנה ט'), אלא שהשם יתברך לא רצה בכך מפני הדור שאינו כדאי והיו יכולים לטעות דתורה ירושה, כי אלמלי זכו ישראל שמשרע"ה נכנס לארץ והיה הוא זוכה לכתר מלכות לגמרי לזרעו אחריו, כי היה גמר התיקון וכמה שכתוב בזוהר דמשה הוא הגואל דלעתיד ג"כ ונשמת משיח שיזכה אז למלכות עולמים אבל לא הגיע הקץ עדיין ועל כן נאמר לו אל תקרב הלום, ולא זכו על ידו אלא לקבלת התורה שכל

אומה ולשון לא רצו לקבלה ומאסו בה, רק ישראל הם אוהבי התורה באמת והם שורש התורה עצמה כידוע, והגרים הם כמו יתר ותוספת על בני ישראל ויתרון ארץ בכל הוא, שגם מה שהוא כמו יתר ודבר שלא לצורך יש בו יתרון ותועלת, וכל יקר ראתה עינו של רבי עקיבא מה שלא ראה משרע"ה (במדבר רבה פרשה י"ט), והוא מבני גרים (עיין ניטין צ"ז ע"א), ונתקררה דעתו של משרע"ה כשהגיעו להלכה אחת ואמר זו הלכה למשה מסיני כמה שכתוב במנחות (כ"ט ע"ב), היינו שראה שאלמלא הוא היה המתחיל והמקבל תורה מסיני ומוסר לישראל לא היה רבי עקיבא יודע כלום, וכל השגתו היה רק על ידי שלמד התורה שקיבל משה מסיני, והכל כלול בתורה רק שבתורה שבכתב הוא בהעלם ובתורה שבעל פה הוא בהתגלות, ורבי עקיבא הוא יסוד תורה שבעל פה כמה שאמרו (יבמות ס"ב ע"ב) דהיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא ושנאה לרבותינו שבדרום, ובירושלמי דשקלים (פרק ה' הלכה א') דהוא יסד כללים ופרטים, וכן אמרו בכמה דוכתי הלשון עד שבא רבי עקיבא ולימד כו', ועל כן היה בן גרים כי אהבת התורה בהתגלות הוא אצל הגרים ביותר, כי בני ישראל הקב"ה הוציאם מעבדות לחרות ועשאם ממלכת כהנים ואחר כל זה קרבם לפני הר סיני שהוא קירבם וכפה הר כגיגית (שבת פ"ח ע"א), וגם כשהדר קבלוה מאהבה בימי אחשורש היה מאהבת הנס וההצלה, אבל הגר הניח שלות עולם הזה והפקרות שהיה לו בין האומות בתאות, ובא לגדור עצמו מרצון עצמו ולהדבק בישראל הדוויים ושפלים וסחופים בעולם הזה דרק בעניותך עליך יפול ואין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה והמתגייר לאהבת איזה דבר (יבמות כ"ד ע"ב), רק בשביל אהבת התורה מקרב את עצמו ומכניס עצמו תחת עול מלכות שמים, וכמו שאמרו ז"ל דעל כן הזהירה תורה על אהבת הגר לאהוב אותו ג"כ, ובתנחומא פרשת נח דכפיית ההר היה על תורה שבעל פה שצריכה יגיעה גדולה ואין לומדה אלא מי שאוהב השם יתברך בכל לבו ובכל נפשו ולא מי שאוהב עושר ותענוג ע"ש, והשם יתברך כפה לישראל על זה, היינו שאצלם אפילו אם למראה עין אין כן, עצמותם ושרשם באמת הם זרע אברהם אוהבי שמושרש בהם אהבת השם יתברך ואהבת תורתו, ולפיכך יוכל לכפותם ג"כ על זה, וכמה שכתב רמב"ם פרק ב' מהלכות גזילה בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני, לפי שעצמות רצונו באמת כן רק השאור שבעיסה מעכב וכשכפהו עד שתשש כח יצרו ואמר רוצה אני סגי דהוא רצונו האמיתי ע"ש, וזהו רק בישראל ועל כן עיקר שורש התורה שבעל פה אינו אלא בלבבות בני ישראל, וכמו שאמרו ז"ל (תנחומא תשא סי' ל"ד) לפי שעתידין אומות העולם לתרגם התורה ולומר אנו ישראל כו' אמר הקב"ה מי שמסטורין שלי בידו כו', וכידוע דתורה שבעל פה הוא שורש כנסת ישראל, ולפיכך אהבת התורה

שבלבבות בני ישראל היא באמת ביתר שאת, מאחר שהוא אצלם בעצם ובשורש, מכל מקום מצד ההתגלות בעולם הזה שהוא עולם הבחירה וההשתדלות דמעשה ידי אדם הוא ניכר ומתגלה בגרים יותר, וכן אמרו בפסחים צ"א ב' דגרים מדקדקין במצות יותר ע"ש בתוס', ובתוס' קדושין ע"א א', ועל כן זכה רבי עקיבא בן גרים להיות יסוד תורה שבעל פה, וכן קבלת התורה נכתב בפרשת יתרו ראש הגרים שנתגלה בו אהבת התורה ביתר שאת שהניח כבודו ועשרו שישב ברומו של עולם לילך למדבר שממה, ללמד שאין הקב"ה נותן תורה אלא לאוהב תורה וכמה שאמרו (דברים רבה פרשה ז') על פסוק בני אם תקח אמרי שאין התורה אצלו כמי שיש לו בת בוגרת ורוצה להשיאה, רק למי שאוהב התורה ומשתוקק לה שהוא יגע בה, וכמה שאמרו (מגילה ו' ע"ב) לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, ולפיכך זכה יתרו לסעודת תלמידי חכמים עם אהרן וכל זקני ישראל ליהנות מזיו השכינה שהוא קיום חיי עולם אשר נטע בתוכינו, ואהרן הוא כתר כהונה, וזקני ישראל הם נגד כתר מלכות, שמשרע"ה היה עומד ומשמש באותו סעודה והניח המלכות לזקני ישראל שהם המנהיגים את ישראל ומעמידין אותן, וכמה שכתוב בשמות רבה על פסוק לך ואספת את זקני ישראל, ולפני מלוך מלך היו דורות השופטים, והם הנקראים זקינים בריש אבות והם הסנהדרין זקני העדה היו במקום המלך, וחותן משה הוא נגד כתר תורה שבו היה מתגלה אהבת התורה ביותר:

**ואברהם** אבינו ע"ה זכה ג"כ לכל השלשה כתרים, כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ס"א. צ"ה) דשתי כליותיו היו כשני מעינות ונובעות תורה, והתחלת שני אלפים תורה הוא ממנו כמה שכתוב בפרק קמא דעבודה זרה (ט' ע"א) מהנפש אשר עשו בחרן, ואחר שנצח לארבעה מלכים שהוא רומז לסוף הכל בניצוח ארבע מלכיות זכה לכתר מלכות כמה שכתוב (בראשית רבה פרשה מ"ג) על פסוק הוא עמק המלך שהמליכוהו אומות העולם עליהם, כמו שתחזור המלוכה בסוף הכל למלך המשיח שהוא מזרעו, וכן כהונה ניטל אז משם וניתן לו כמה שאמרו (נדרים ל"ב ע"ב) על פסוק ואתה כהן לעולם, וזהו קומתו וכחו ואכילתו ושתייתו כנגד ע"ד (שבעים וארבעה) אנשים הם אהרן וכל זקני ישראל שהם ע"ב זקנים עם אלדד ומידד הנשארים במחנה שנבחרו לזקני ישראל מכל ישראל וחותן משה הרי ע"ד, ואברהם אע"ה היה תחלה לגרים כמה שכתוב בריש חגיגה, והיה עליו שם גר עד אחר המילה שנתבשר בלידת יצחק שנבנית ממנו אומה ישראלית, וכן ישראל בגלות מצרים שהוא נגד אברהם אע"ה שבשביל שאמר במה אדע שהוא חסרון אמונה, שזהו שורש כנסת ישראל דאמונתך בלילות אף בעת ההעלם הגמור שהאמת נעלם מן העין לגמרי הם מאמינים בני מאמינים, ואברהם אע"ה היה התחלת האמונה כמו שנאמר

והאמין בד' ויחשבה וגו', דזהו התחלת בנין אומה ישראלית וכנסת ישראל , ולפי שעדיין לא נתברר מנפש הגר שהיה לו ליחשב כאזרח בישראל ולהיות נקרא האזרחי, לא היה עדיין האמונה בשלימות ועל ידי זה בא לשאלת במה אדע, ועל כן הוצרכו בניו לבירורים בגלות מצרים, שאמר לו כי גר יהיה זרעך וגו' היינו שיהיו בסוד נפש הגר, וכמו שנאמר וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם במצרים שהיו שם במדריגת גרים, עד מתן תורה שנכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים ונקראו בשם ישראל, אבל במצרים אף שיצאו מכלל אומות העולם מכל מקום לכלל ישראל לא באו רק נחשבו כמו הגרים, וכאברהם אבינו עליו השלום קודם שזכה לשם אזרחי:

**והכל** עצות השם יתברך כדי שעל ידי זה יהיה מקום לקבלת הגרים בישראל, וגם הגר אומר אלקי אבותינו על שם אברהם אבינו שהיה אב המון גוים שממנו הוא שורש הגרים, ועל כן זכה יתרו להיות ג"כ מה ע"ד = מהשבעים וארבעה אנשים שהיה אברהם נגדם והוא השורש לכל הגרים כי הוא התחלתם, ונראה לי כי נפשות כל הגרים מאחר שבשם ישראל יכנו והם לכל דבר כאזרח בישראל, ודאי יש להם שורש ואחיזה ג"כ באותיות התורה, שרשם הוא בפרשה זו הראשונה דוישמע יתרו, [והוא עם בלעם היו באותו עצה דפרעה (סוטה י"א ע"א) שהיה לעכב בנין הכנסת ישראל, והוא שברח זכה להיות שורש לגרים הנקהלים אל הכנסת ישראל, ובלעם שיעץ הוכרח להתנבא בעצמו אח"כ במעלת הכנסת ישראל, ובאותה פרשה דבלעם שם אחיזת כל הנפשות דפושעי ישראל המינים והמשומדים וכל אותן שאין להם חלק לעולם הבא, ומכל מקום הם מזרע ישראל שלא ידח מהם נדח אחיזתם באותה פרשה דבלעם, וכמו שכתבתי במקום אחר דעל כן בלעם נמנה ג"כ עמהם במשנה דריש פרק חלק, אבל דורשי רשומות שם בגמרא שאמרו כולן יש להם חלק לעולם הבא, לא אמרו אבלעם כי זהו רק בזרע ישראל], ונבועת התורה התחיל באברהם אבינו ע"ה מיד כשזכה לשם גר, אף על פי שלא זכה עדיין לשם ישראל, ולכתר מלכות וכהונה זכה בהצלת סדום ולוט, שהיה כל התעוררותו להצלת נפש דהמע"ה ומשיח שהוא שלימות הכנסת ישראל והיותם ממלכת כהנים, [כדרך שנאמר ובני דוד כהנים], ואנשי סדום היו ממש ההיפך מאברהם אע"ה, שמידתו הכנסת אורחים שהוא אהבת הבריות ולקרבן לתורה ומסתמא הרבה פעל בזה, אבל לא נכתב בתורה מכל הכנסת אורחים שלו כלום כי כולם היו גוים גמורים, ואף שגיירן כשמת אאע"ה חזרו לסורן כמו שאמרו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק כ"ט) ולא נשאר מהם לדורות כלום, ועל כן לא שייך להזכיר מזה בתורה ולא נכתב מכל הכנסת אורחים שלו רק מה שעשה למלאכים. וזהו אחר המילה שזכה לשם ישראל ואז זכה למצות הכנסת

אורחים באמת שהוא גדול מהקבלת פני שכינה כדילפינן בריש פרק מפנין (שבת קכ"ז א)' מהך דאברהם אבינו ע"ה, שהנאת אותה סעודה הוא ג"כ כנהנה מזיו השכינה, ושם ג"כ נאמר וסעדו לבבכם, שהיה סעודה לבד ולא משתה, כי אצל אברהם אע"ה לא שייך מותרות רק הכל הוא כדי סעודה הצריכה לבד דהוא בתכלית מדת ההתפשטות ולא נאמר גביה משתה אלא ביום דהגמל יצחק שהיתה בשביל יצחק שהוא מדת הצמצום, אבל מצידו הכל נקרא רק סעודת הלב שהוא ההכרחיות, ומאחר שנכתב זה למצות הכנסת אורחים שלו מסתמא היה בזה מצות הכנסת אורחים ואף על פי שעיקר המצוה הוא מה שגומל חסד עם האורחים שאין להם מה לאכול בדרך, והמלאכים לא צריכים לאכילה כלל רק לכבודו נראו כאוכלים, מכל מקום לא לחנם נכתב הלשון וסעדו לבכם, ולא תכתוב התורה דבר שאינו אמת כלל, רק ודאי היה להם סעודת לב על ידי סעודה זו. דגם המלאכים צריכים דבר המחזיקם ומקיימם ולרבי עקיבא יומא ע"ה ב' יש לחם שמלאכי השרת אוכלין. [ואף דר"י אמר לו טעות וכי כו'. אינו טעות גמור דדבר טעות לא נכתב בגמרא וכיון דנכתבו דברי רבי עקיבא בגמרא ונשנו בברייתא על כרחך דהוא ככל הפלוגתות דאלו ואלו דברי אלוקים חיים וכל אחד דיבר לפי דרכו ושורש השגתו ור"י על פי מדריגתו הוא שאמר טעית. אבל לפי הכל יקר שראתה עינו של רבי עקיבא (מרו"ת פרשת חוקת) לא טעה כלל, ואין כאן מקום להאריך בזה] ולדברי הכל ודאי גם במלאכים שייך תוספת כח והתשת כח וכמו שאמרו ז"ל (מדרש רבה איכה פרשה א') על פסוק צור ילדך תשי דמתישין כח פמליא של מעלה. וכן על פסוק תנו עוז לאלקים (זוה"ק ח"ב ל"ב ב') דמוסיפין כח בפמליא של מעלה וכך אברהם אבינו בסעודתו זו מכח מצות הכנסת אורחים הגדול מהקבלת פני שכינה (שבת קכ"ז א') הוסיף כח בפמליא של מעלה וסעד לבם על ידי זה וקיבלו הארה ממדת החסד לאברהם. ובכח הארה זו האירו הם אח"כ בלוט שנתעורר לקיים ג"כ הכנסת אורחים כבהיותו עם אברהם אבינו אף על פישכבר נתרחק ממנו וגר בסדום ומסתמא לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא שהוא מינו (בבא קמא צ"ב ב') וכמו שהם חשבו להשכיח תורת רגל ביניהם (סנהדרין ק"ט א') ולבטל מצות הכנסת אורחים מן העולם. כי הם הקליפה דזה לעומת זה נגד אברהם אבינו. אף הוא נתרצה במעשיהם על ידי שנפרד מאאע"ה ונתרחק. מכל מקום בביאת המלכים שקלטו אור דאאע"ה חזר ונתקרב. ועל ידי זה זכה לעשות משתה למלאכים שהיה לו קצת התחברות עמהם. ועל ידי זה נתנוצץ אור דוד המלך ע"ה הגנוז בו שעל ידי זה הוא התחברות שלו עמהם וכן התחברותו עם אברהם אבינו ועל ידי זה ניצול:

**והנה** כל דבר במקום שהוא נזכר בו בתורה בראשונה שם הוא כל כח אותו דבר. וכמדומה שכך קבלתי ג"כ והוא דבר ברור. ונמצא עיקר כח ענין המשתה הוא באותה משתה דלוט. ובאמת כפי מה שנתבאר דעיקר המשתה הוא ההתחברות בעצם כלל. אבל זהו עיקר גודל כח המשתה שיוכל לעשות התחברות גם בד' שאין שום צד התחברות רק על ידי התעוררות ניצוץ נעלם בתכלית ההעלם. שכשנכנס יין יצא סוד הנעלם ויוכל לימצא צד חיבור בין המרוחקים לגמרי כלוט שמרוחק מקהל ד' לגמרי מצידו יותר מכל הגוים. עם מלאכים הקדושים בתכלית הקדושה:

**והנה** כל מגמת האומות שיהיה להם התחברות עם ישראל. וכדאמר ליה קיסר לר"ת סנהדרין ל"ט א' תא נהוי לעמא חד. ושלא יהיו ישראל גוי אחד נפרד מהם. וכמו שאמר אותו רשע ישנו עם אחד וגו'. שזה כל חשק הרע שירצה לערבב טוב ורע יחד וזהו חטא הראשון בזוהמת הנחש ועץ הדעת טוב ורע. דעת לשון התחברות כמו וידע אדם ובענין ביאת נחש על חוה. ומזה נמשך כל כח האומות בעולם הזה. וגם משתה אחשורש היה לכונה זו כשראה שמטי שבעים ולא אפרוק (מגילה י"א ב') סבר דכבר מאסם חס וחלילה השם יתברך ושישתקעו בידו להיות לעם אחד. והגם שראה שהם מפורד ונפרדים ודתיהם שונות חשב דזה רק מהרגלם מאבותם ומצות אנשים מלומדה. ועל ידי זה נתחכם לעורר ההתחברות על ידי המשתה שבזה יתגלה סוד הנעלם והתחברות שאינו ראוי מצד ההתגלות בעולם הזה. ובעבודה זרה ח' סוף ע"א קרי לזה עובדי עבודה זרה זה בטהרה כשהולכין למשתה גוי אף שהם כל יהודים יחד ואוכלין ושותין משלחן ושמש שלהן וכמו שהיה במשתה אחשורש דדרשו ז"ל (שם י"ב א') כרצון איש זה מרדכי שהיה משמש על היהודים לשמרם מאכילת איסור. וקרי ליה בטהרה דבאמת גם במשתה אין שום התחברות לישראל עם הגוי כלל. ואדרבא אז הוא תכלית הבירור שאין לו שום חיבור. דבאמת אדרבא מעמקי לב של כל יהודי הוא דבוק בהשם יתברך ואפילו מי שלמראית עין אין כן. וכמה שאמרו ברכות י"ז א' גלוי וידוע שרצונינו כו' ומי מעכב כו'. ובמשתה שהוא התגלות הנעלם מתגלה טהרת לב זרע ישראל ואפילו אם חס וחלילה עובדי עבודה זרה הוא בטהרה ורק לפנים ולמראית העין בעולם הזה ולא עינו מלב. אבל מכל מקום מצד מראית העין דעולם הזה המשתה הוא התחברות להיות אחד. והקריאה וההזמנה להיות יחד במשתה עושה אותם אחד עד שיש שם זבחי מתים גם אדידהו. דהכל נקרא מזבחו כיון שמתחברים במשתה להתאחד ולהיות אחד ועל כן יש עליהם שם עובדי עבודה זרה אלא שהוא בטהרה כי מעמקי הלב טהורים ונקיים לגמרי. וכך היה כל חטאי ישראל אז במה שהשתחוו לצלם ושנהנו מסעודתו של רשע. וכן לעומת

זה ג"כ הגזירה דהמן. וכמה שאמרו במגילה י"ב א' הם לא עשו אלא לפנים אף כו'. דבאמת אדרבא אז נתגדלו ישראל ביותר בין בגשמיות על ידי דנפל פחד מרדכי וגו'. ובין ברוחניות דהדר קבלוה לכל התורה כולה מאהבה בימי אחשורש (שבת פ"ח.):

**ומשתה** אסתר שהתפאר המן דקרוא לה. שחשב שבזה הוא מתאחד עמה ג"כ לגמרי עד שחשב ליפול על המטה. וזה היה אבדונו כי באמת על ידי המשתה שהוא התגלות סוד הנעלם נתגלה שאין שום חיבור לזרע ישראל עם העמים. ואדרבא נתברר תכלית ריחוקם. ואף על פי שלמראית העין חשב שיש לו התחברות במשתה זו ואהבה עם אסתר. באמת באותו משתה היין עצמו נתברר ההיפך. כי כן הוא המשתה שבהכנסת יין יצא סוד ורק מי שיש לו איזה התחברות בהעלם ובמעמקים אפשר שיתברר על ידי המשתה. אבל אם במעמקים הוא בתכלית הפירוד רק למראית העין נראה חיבור על ידי המשתה נתגלה תכלית הפירוד שבמעמקים. ועל כן גם במשתה דאחשורש אף שלמראית העין היה נראה התחברות. אז דייקא היתה צמיחת הרפואה והתחילו המלאכים לזכור לישראל זכות הקרבנות. כמה שאמרו במגילה י"ב ב' על פסוק והקרוב אליו. היינו דכל אכילת ישראל שהוא בקדושה הוא דוגמת קרבנות דשולחן דומה למזבח (כמה שכתוב סוף חגיגה) וההיפך באומות העולם כל אכילתם זבחי מתים ותקרובת עבודה זרה. כי זה כל תכלית אכילה ושתיה שיהיה להם כח להשתקע ברע בכל חמדות עולם הזה ולהתעורר לזימה זה אומר מדיות נאות כו' ואצל ישראל שבאותה סעודה נקרא עבודה זרה בטהרה שאינו טומאה גמורה כזבחי מתים ותקרובת עבודה זרה דמטמא באוהל. כי באמת גם אותה אכילה הוא אצלם בקדושה שהרי נזהרו מדברים האסורים ולא נשתקעו על ידי אותו משתה בתאות כלל. ומרדכי וחביריו סנהדרי גדולה דישראל שבאותו דור שהיו מראשי אנשי כנסת הגדולה היו ג"כ באותה סעודה ובודאי הם התחזקו אז בתכלית ההתאמצות לדבק לבם להשם יתברך ושלא ישתקעו חס וחלילה להתחבר על ידי משתה זו עם העמים להיות חס וחלילה כמוהם. וכל ההתחברות היה רק למראית העין מה שהוכרחו להיות במשתה. ואדרבא בזה נתברר ביותר קדושת ישראל שאפילו כשהם בתכלית ההתחברות עם העמים עד שנראים כעובדי עבודה זרה חס וחלילה. הם בתכלית הטהרה וגם אותה אכילה נחשב באמת כקרבנות. אלא שאינו בפעל גלוי בעולם הזה רק למעלה מעולם הזה בעולם המלאכים שם נגרם על ידי אותה סעודה התעוררות זכות הקרבנות. דהם לא נהנו כלל באמת מסעודתו של אותו רשע דכל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים. וכמה שאמרו בנזיר כ"ג ב' מהאי טעמא איעל דלא מתהניא מעבירה ונחשב לה כביאת מצוה דאמהות הקדושות:

**והתחלת** כל רע הוא על ידי תאות אכילה שבזה היה התחלת חטא הראשון ותחלת הסתת היצר הרע באכילת עץ הדעת. וכן אמרו ז"ל (ספרי עקב) דאין יצר הרע קופץ על האדם אלא מתוך אכילה ושתיה. וכמה שכתוב באיוב א' כי הקיפו ימי המשתה וגו' אמר איוב אולי חטאו בני וגו'. וכדמייתי ברכות ל"ב א' מקראי דמלי כריסי זני בישי. והעיקר בשתיה וכמה שאמרו שם כ"ט סוף ע"ב לא תרוי ולא תחטי. וכמאן דאמר ענבים סחטה לו וכמה שאמרו סנהדרין ע' סוף ע"א דלא גרם לו אלא יין. והוא שגרם ג"כ חזרת הקלקול אחר המבול על ידי נח. ויין ושינה לרשעים הנאה להם כו' אבל לצדיקים רע כו'. כדתנן שם ע"א סוף ע"ב. דלא נברא יין אלא לנחם אבלים דישתה וישכח רישו וליתן שכר לרשעים (שם ע' א') דבזה שקועים בתאות כרצונם. שזה כל חשקם והנאה שלהם. והוא ג"כ הנאה לעולם שישתקעו בתאות ולא יריעו לאחרים. מה שאין כן לצדיקים הוא התחלת נפילה ביין ואפילו אינו גורם רע גמור מביא את השינה וריפוי ידים מעבודת הש"י. וזה היה חטא ישראל אז וקטרוג המן עליהם דישינים מן המצות כמו שאמרו ז"ל (מגילה י"ג ב') על פסוק ישנו עם וגו'. וזה כל התעוררות עמלק שהוא ראשית גוים בהתחלה וראשית הכניסה דרע. ושם ברפידים רפו ידיהם מהתורה וניתן להם בארה של מרים שאמרו ז"ל מובא בספר דבש לפי דהיו טועמין בו טעם יין וכל מיני משקין. אבל כמו שהמן היה לחם שמלאכי השרת אוכלין כך הבאר משקה שמלאכי השרת שותין. וטעם יין שבו הוא מהיין המשומר בענביו והוא סוד טעמי תורה שאין מגלין לאומות העולם. דהתורה נמשלה לכל מיני משקין מים ויין דבש וחלב. וכל נפילה וירידה דישראל הוא לצורך עליה ויותר גדולה כידוע. וכן אותו ריפוי ידים היה כדי שיזכו על ידי זה לבארה של מרים. וזהו הרפואה שקדמה למכה דעל ידי זה נצחו אח"כ לעמלק להחליש כחו שנתעורר על ידי הריפוי ידים. וכן בימי המן ההתעוררות היה באותה משתה וסעודתו של אותו רשע שהוא אתחלתא דרע ביין לצדיקים. ומצידו היה מיין המביא יללה לעולם. אבל הם פעלו דנהפוך הוא. ששליטת האדם באדם היה לרע לו והביא היללה לו בהריגת ושתי וכן אח"כ להמן בהריגתו. וליהודים היתה אורה ושמחה דנעשה יין המשמח דיש שותהו וטוב לו וכמה שאמרו (יומא ע"ו ב') חמרא וריחני פקחין. והוא כשזוכה לטעום בו טעם יין המשומר כמו שהיו טועמין בבארה של מרים. וכמו ממלא גרונם של תלמידי חכמים יין דכמקריב נסכים (שם ע"א א'):

**וזהו** המשתה וסעודת פורים שיש התגלות אותה קדושה בכל שנה באותו יום. דכל סעודות ומשתאות דזרע ישראל כולו קודש לד' ואע"ג דלא ידע בין כו' עד שנראה למראית העין כאילו חס וחלילה ככל הגוים כל בית ישראל. כיון שיש מצוה באותו

משתה ושכרות אם כן הרי הוא מלא קדושה שהרי כל המצות נותנות קדושה באדם וכמו שאמרים קדשנו במצותיך. וחביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה (שיר השירים רבה פרשה א') כי הם המסטורין המתגלים רק ללבבות דבני ישראל דלא עשה כן לכל גוי. ועיקר ניצוח עמלק ראשית הגוים שרוצה לפשוט טלפיו ולהתדמות לישראל. הוא רק על ידי תורה שבעל פה. ועל כן נלחם עמו יהושע ולא משה רבינו ע"ה דפני משה כפני חמה (בבא בתרא ע"ה א' סוד ) תורה שבכתב. ופני יהושע כפני לבנה סוד תורה שבעל פה שהוא התחלת תורה שבעל פה. וכן מה שאמרו בשבת פ"ט א' דהדר קבלוה בימי אסתר העיקר תורה שבעל פה דעל זה היתה כפיית ההר כגיגית כדאיתא בתנחומא פרשת נח. וכשנכנס יין יצא סוד ונתגלה המסטורין דבלבבות דבני ישראל דהקב"ה לבן של ישראל כמה שכתוב צור לבבי וגו'. וכמה שכתוב בשיר השירים רבה (פרשה ה'):

**וזהו** תוקף הקדושה דפורים דאמרו ז"ל (מדרש משלי סי' ט') דלא יתבטל לעולם. דלעתיד אדרבא יתגלה עוד יותר דכל קדושתו הוא התגלות מעין דלעתיד. וסעודת פורים הוא מעין הסעודה דלעתיד. דעל כן אמרו אחד באסתר רבה (פרשה ב') דאחשורש אמר להם אם יהיה להם כן לעתיד והם השיבו דיאמרו כבר אכלנו בימי אחשורש ע"ש. ודברי הבל וטענות של מה בכך לא היה לרז"ל להזכיר אבל אף על פי שהוא כפי מחשבתו דיבר דברי הבל מזליה חזי. דבאמת כפי מה שזיככו נפשם אנשי כנסת הגדולה באותה סעודה וזכו להביא הרפואה למכה ולהביא קדושת יום הפורים לעולם. ואותה סעודה היה אתחלתא לסעודת פורים שנקבעה אח"כ למצוה מפי חכמים בתורה שבעל פה. טעמו גם אז בה מאותה קדושה. והוא קדושת הסעודה דלעתיד מלויתן ושור הבר ויין המשומר. שיזכו על ידי ניצוח וזביחת שלשה יצרים דתאוה וכעס וגיאות שלשה דברים המוציאים את האדם מהעולם. וסעודת אותו רשע היתה כלולה משלשתם. עיקרה בהראותו וגו' ואת יקר וגו' להתגאות ואח"כ בא לתאוה וזימה ואח"כ לכעס וחמתו בערה בו. וכן הוא הסדר ודרכו של יצר הרע ונחש הקדמוני. בתחלה הכניס גיאות והייתם כאלקים וגו' ומזה באה אח"כ לתאוה ותרא וגו' וכי תאוה וגו'. וזהו אתחלתא דרע דעטיו של נחש שהיה ביום הבריאה ומיד בששת ימי בראשית להיות נקבע בטבע הבריאה בכל זרע אדם. ואח"כ בזרעו בקין נתגלה יצרא דכעס ורציחה שהוא אומנתו של עשו. ואומה הישראלית הם שבאו לתקן חטא זה. וגמר התיקון יהיה לעתיד שיהיה בהתגלות עד שיבוער הרע מן העולם לגמרי. ובעולם הזה הוא בהעלם. ובפורים הוא התגלות שמצד ההעלם שזכו לתקן באותה סעודה שעל ידה זכו לימי הפורים ועל כן אמר אותו רשע דסעודה דלעתיד אינה גדולה מזה. אבל באמת זהו רק מעין דאז וכמו שבת מעין עולם הבא אבל גוף אור

הסעודה דאז עין לא ראתה וגו' ואי אפשר להשיגה לגמרי בעולם הזה כלל כי אז באותה הסעודה יהיה גמר התיקון לאכילת עץ הדעת וסחיטת ענבים דאדם הראשון:

**ובכל** פורים יש התנוצצות מאותו אור דזביחת היצר ותיקון התחלת החטא. ועל כן נקרא ימי משתה דלא נקרא כן שום יום טוב דהוא רק זמן שמחה ולא זמן משתה. שזה אין ראוי בעולם הזה וכל זמן שיצר רע בעולם אלא לרשעים שהפיזור הנאה להם והנאה לעולם (סנהדרין ע"א ב') והמשתה שמסטרא דרע גורמת פיזור ופירוד ולא התחברות והתאחדות. והכינוס לצדיקים דהנאה להם והנאה לעולם אינו בא על ידי המשתה ואין המשתה גורמת הכינוס וההתחברות רק הכינוס גורם המשתה. כמו כשנתכנסו אחי יוסף עם יוסף ונתחברו יחד אח"כ שתו יין. וכן בימי מרדכי ואסתר דנקהלו היהודים בעריהם לעמוד על נפשם זהו הכינוס לצדיקים דנתחברו יחד. וכן לעתיד תיקנו להיות עושים משפחה ומשפחה מדינה וגו' היינו להתחבר יחד. וכן משלוח מנות וגו' בשביל התחברות. ובזה זוכין שיוכלו לטעום ממשתה דלעתיד שהוא ההסתלקות היצר רע מלב לגמרי בשלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכת דמים הנמשכים משלשה יצרים הנזכרים. שגרמו חורבן בית ראשון וכנגדן שנאת חנם השקול נגד כולם שגרם חורבן בית שני. ואז בתחלת בית שני התעוררו לתקן זה שכשיתוקן זה שיהיו כל ישראל בהתחברות יחד יהיה תיקון הכל. וטוב לב משתה תמיד והם פעלו שמץ מזה בפורים. ומזה יוכל הבא לטהר להמשיך ללבבו מאותו אור גם לכל ימות השנה להיות נטוע אהבת ישראל בלבבו. וזביחת היצר בהרחקת קנאה תאוה וכבוד מהלב. כידוע דכל קדושת הזמנים אף על פי שהתגלות הקדושה הוא רק באותו זמן. מכל מקום יכולים להמשיך קדושה מזמן ההוא גם לשאר הימים. וזהו ענין יום אסרו חג שאחר הרגלים לקשר קדושת אותו חג בשאר ימות השנה. וכן סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת כמו שנתבאר לעיל באורך, וכן בפורים ממשיכים מפני כן הסעודה בלילה שהוא מוצאי פורים שבזה ממשיכים התגלות קדושה זו דפורים לשאר ימות השנה ג"כ. וכשיזכו לזה כל ישראל להרגשת קדושה זו בלב ביום הפורים וממילא יזכו ג"כ להמשיכה לשאר הימים. אז נזכה למסמך גאולה לגאולה דבניסן עתידין לגאל במהרה בימינו:

## פרק כ

**ענין** המגילה שמתחלת בספור תוקפו דאחשורש. וכמה שאמרו במגילה י"ט א' מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורש. וקיימא לן כן. ולדברי הכל צריך שתהיה כתובה כולה. שגם זה צריך לענין המכוון בסיפור המגילה. ולא עוד אלא שעשאו עיקר במה שבו

פתח ובו סיים ואמר וישם וגו' מס וכל מעשה תוקפו וגבורתו כו'. ולעולם בהתחלה ובסוף כל ספר מספרי קודש נכלל ורמוז כל הענין. והסיום מתקפו ושימת המס נראה ביותר כמיותר לגמרי שאין לו שום שייכות לענין הנס כפי הנראה. אבל עיקר כל נס שנקבע ממנו זכרון בזמן ההוא לדורות. הוא מה שעל ידי אותו נס זכו ישראל שיקבע בלבבם לדורותם אור וקדושה בזיכוך נפשותם שעל ידי זה זכו לאותו נס. ואותה קדושה מתעוררת תמיד בנפשות בני ישראל באותו יום שזכו לה. כי בעולם הזה שהוא תחת הזמן כל דבר הוא בזמן ואותו זמן נעשה מוכן להתגלות אותה קדושה בלבבות דבני ישראל. וזהו כל קדושת הזמנים ומועדים שבתורה. והש"י צוה עליהם דאף על גב דישראל מקדשי לזמנים מכל מקום עיקר הקדושה מהשם יתברך מצד מה שהשם יתברך ציוה לקדשו. ועל כן הם בתורה שבכתב שהוא מהשם יתברך וכך אותם ניסים היו נסים גלוים בשידוד הטבע ויציאה לחירות מכל שעבודי עולם הזה . מה שאין כן בנס דפורים דאכתי עבדי אחשורש אנן והנס לא היה גלוי שהשם יתברך פעל נס חוץ לדרך הטבע על ידי דיבורו לנסוע וכיוצא. רק מלובש בדרך הטבע ונפעל על ידי אסתר כאילו היא פעלה זאת בהתשדלותה ובקשתה מאחשורש. וכן קדושת הזמן הוא מה שישראל קיימו וקבלו על עצמם לעשות הימים האלה. אלא שרז"ל אמרו (מגילה ז' א') דקיימו למעלה מה שקבלו למטה. והיינו כמו כל תורה שבעל פה שהוא מה שחכמי ישראל מחדשים מדעתם ומכל מקום הן הן הדברים שנאמרו למשה מסיני והכל דברי אלוקים חיים . אך התגלות הענין הוא מנפשות דבני ישראל. וכן התגלות קדושת הזמן דפורים דעל כן יום טוב לא קבילו עליה שהוא ביטול מלאכה והשתדלות אדם. דעל כן נקרא כל יום טוב שבת שהוא מעין עולם הבא דאינו זמן המעשה דהשתדלות אדם. ולפי דאסתר ברוח הקודש נאמרה מהאי דקיימו למעלה כדאיתא במגילה ז' א' כשנתגלה להם זה דקיימו למעלה חשבו לעשותו יום טוב ג"כ. אבל ישראל בני נביאים השיגו יותר מהנביאים שבאותו דור ומרדכי ואסתר מכללם שרצו לקובעו יום טוב ולא קבלו. כי באמת עיקרו של יום הוא מצד השתדלות אדם אף על פי דחייב לבסומי עד דלא ידע כו' (שם ז' ב') ואז אינו עוד בגדר השתדלות. היינו דאחר ההשתדלות הוא מגיע לדבר זה שבאמת שרשו כך גם בלא השתדלות. וכידוע דקדוק מאמר רז"ל (שם ו' ב') יגעתי ומצאתי דאחר היגיעה נודע שהוא מציאה הבא בהיסח הדעת בלא השתדלות. ומכל מקום לא יגעתי ומצאתי אל תאמין דבלא היגיעה לא היה בא למציאה זו. וכך עצם הפורים הוא לברר ששרשו כך בלא השתדלותו ואפילו בעת הביסום עד דלא ידע שאין שום היכר בין זה לזה למראית העין שהוא מצד ההשתדלות. אבל הגיעו לזה על ידי דברי הצומות וזעקתם הקודם

בתפלה ואח"כ בפועל בהריגת אויביהם. שזה היה ג"כ השתדלות בהתגברות שבלב נגד אותו כח הרע שבשונאי ישראל. שמזה הוא כל ניצוח ישראל לאויביהם כאשר מנצח ומתגבר נגד אותו הכח דרע. ולזה צריך השתדלות ופעולת אדם ואח"כ זכו לונוח וגו'. ומה שקרא הכתוב בלשון נוח ומנוחה היינו מנוחה שלימה מכל השתדלות דוגמת שבת שהוא יום השביתה ומנוחה. ומצד זה חשבו תחלה שהוא יום טוב ג"כ. ונראה לי כי לעתיד כשימחה זרעו של עמלק מן העולם לגמרי יהיה באמת יום טוב ג"כ וכמו שעלה במחשבתם של אנשי כנסת הגדולה. דגם תחלת מחשבתם ושנכתב במגילה לא דבר ריק הוא. אלא שבעולם הזה שהוא עולם ההשתדלות וכל זמן שזרעו של עמלק בעולם לא נתגלה עדיין קדושה זו בפעל לגמרי:

**ורבי** נטע נטיעה בפורים וביקש לעקור ט"ב ורחץ בי"ז בתמוז. (שם ה' סע"א) וסמיכת המאמרים נראה די"ל שייכות זל"ז והענין כמה שכתוב בגמרא י"א א' אחשורש אחיו של ראש ובן גילו הוא הרג והחריב והוא ביקש כו'. ומה שיחסוהו אחר נבוכדנצרוכאלו הוא אחיו וגם מה שקראו לנבוכדנצרבכאן ראש. בזה ביארו ענין כח אחשורש בסטרא דרע. כי במלכות דקדושה שהוא שלימות מלכות ישראל כשהסיהרא באשלמותא הוא מלכות דוד ושלמה. ודוד הוא סוד הראש דקומת מלכות וזה סוד דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלקים. ובסנהדרין ק"ז א' איתא על זה אין ראש אלא על זה שנאמר צלמא רישי' וגו' וזה רישי' דדהב רומז לנבוכדנצרוהוא בקליפה נגד דוד המלך ע"ה בקדושה וכמה שכתוב בוי"ר פ"כ ובקה"ר על פסוק כטוב זה דוד כחוטא זה נבוכדנצרזה בנה בית המקדש ומלך מ' שנה וזה החריבו ומלך מ' שנה. והמספר מ' נגד כחבן דוד כל אחד כלול מי' שהם תלת מוחין דבגולגלתא והאור המקיף. ואצל דוד המלך ע"ה הוא מסטרא דטוב ואין טוב אלא תורה (ברכות ה' א'.) וזה שאמרו שם דהרואהו נזכר לתלמודו כי הוא יסוד תושבע"פ דמלכות פה תושבע"פ קרינן לה. שמתגלה בפה תעלומות שחידש בחבן דוד שבו הנמשכים מהכתר שהוא ראש הכל וכתר מלכות. וזהו חכמות נשים דבנתה ביתה דזה בנה בית המקדש. ואע"פ ששלמה בנאו מכל מקום מצינו גם בלה"כ חנוכת הבית לדוד נתייחס לו שהוא העיקר בבנין דמה ששלמה בנאו הוא רק על ידי הכנתו לו. וגם דהעיקר הוא הבנין הקיים לעד וזהו של דוד המלך ע"ה שאז"ל (סוטה ט' א') על פסוק טבעו בארץ שערי' דלא שלטו אויבים במעשה ידיו. והוא קנה ההר והקדישו וקדושתו לא בטלה דקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא. דאף דבאו בו פריצים וחללוהו לא חללו מה שהקדיש דוד המלך ע"ה. וכן השיתין שכרה והיסודות לא נהרסו. דכמו שהוא חי וקיים כן כל מעשה ידיו ומה שהכתוב קורא בנין בית הוא רק בנין הקיים

לעד דמה שנהרס הרי אחר שנהרס איננו עוד והכתוב הוא לעד. וע"כ אין לייחס הבית אלא לדוד שמה שהוא עשאו בית כיעקב שקראו בית קדושה זו קיימת לעד. אבל מה ששלמה בנאו הרי אחר שנהרס איננו עוד ולא נשאר אלא כתב הסיפור מבנינו. והיינו שעכמה פעמים הוא מצידו ביקש לבנות בנין הקיים לעד והחשק שלו נשאר קיים לעד כמה שכתוב בכתובים סיפור בנינו ואע"פ שגוף הבנין איננו ומה דהוה הוה. ועל זה אמר וזה חלקי מכל עמלי מלת וזה כמראה באצבע על עצמיותו שהוא החשק שלו לבד נשאר ולא הפעולות הנמשכות ממנו. כי הוא נגד הלב בקומת המלכות והוא נעלם ועקוב מכל מי ידענו. ואין התגלות פעולותיו קיימים בפעל בעולם הזה הדומה ללילה שבו הכל נעלם וכל אור מאיר לשעה ואח"כ נעלם רק דוד המלך ע"ה הוא שורש אור הלבנה דנמי אור הוא וכמה שכתוב בר"ה (כ"ה א') שלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים. דהוא סימן לקידוש הירח כשמהחיל להאיר. ואף דג"כ מתכסה הכיסוי הוא רק לעיני יושבי הארץ שהוא כפני' החשוכים נגדם. אבל בעצמיותה האור קיים לעד שלעולם מקבלת אור מן החמה במקום שהוא כנגדה. וזהו הראש אשר ישתחוה שם לאלקים דודאי לא הוציאוהו מפשוטו והוא המקום שרואים משם מקום הקודש. כמו צופים הסמוך לירושלים והוא מקום גבוה שמשם רואה ומשיג הקדושה. ועל ידי זה נופל עליו היראה וההכנעה מפחד השם יתברך כל'הגהת רמ"א ברישׁ אורח חיים. ומזה בא להשתחואה ישתחוה משמע ממילא כענין (ירוש' ברכות פ"ב) מחזיקנא טיבותא לרישא דכי מטי מודים כרע מנפשי'., שלא היה צריך לכוין לכורע ולעשות פעולת הכריעה בראש מצד רצונו. רק שכל כך היה מכוין בתפלה כעומד לפני המלך עד שממילא כשהגיע להודאה היה הראש נכפף ונכרע מעצמו מפני פחד ד' שהיה נופל עליו אז. ודבר זה הוא כשהוא בתכלית הכרת הנוכח ממש על ידי הגיעו בזכוך נפשו עד שרשה הדבוק באלקים חיים שהוא חלק אלוק ממעל. והשגה גדולה כזו הוא הנקראת סוד ד' ליראיו שהוא סוד הנעלם מעין זולתו ואין מושג אלא למשיג עצמו לבד. ולפיכך כאן שאמר עד הראש בה' הידועה. הוא קשה להם זה דראש זה שהוא ההשגה הברורה של דיבוק שרשו באלקים חיים עד שיבוא ממילא להשתחואה וביטול הגמור של העילה נגד עילתו דבר זה הוא נעלם מכל זולתו. וע"כ אמרו דהראש זה בה' הידועה הוא מצד הקליפה הסובבת לכל פירי בעולם הזה אחר חטא אדם הראשון שנתלבש במשכא דחויא אין לך שום קדושה שא"ל לבוש שק דקליפה המקיפו ומכסה ומעלים אורו בעולם הזה והקליפה היא הגלוי' וידועה.:

**וכשברח** דוד מפני אבשלום וחשב דכבר אבד נצחו ומלך שכמותו שורש וראש מדת המלכות יהרגנו בנו ולא יהיה עוד חי וקיים. ואין לך ח"ה גדול מזה. כידוע דשם ד'

היא מדת מלכותו ית' השוכנת בתחתונים. היינו מה שמושג לנבראים זהו שם ד' שבו הוא נקרא כפ"מ שמושג ממנו להם והשם אין לו מציאות בפ"ע אלא טפל לעצם וזהו קדושת השם. והעון היותר גדול בעולם הזה שאין לו שום תיקון גמור בעולם הזה אלא על ידי מיתה הממרקת. הוא עון דח"ה כמה שכתוב ביומא (פ"ו א') שהוא מכסה ומעלים התגלות דשם ד' בלבוש שק דקלי' המפריד בין הדביקים. וזהו חטא אדם הראשון שבא דוד המלך ע"ה לתקנו והוא שיגמור תיקונו לעתיד שיבולע המות לנצח דחיים שאל ממך נתת לו והוא דוד בעצמו דמצד עצמותו חי וקיים וכל עבודתו לקדש ש"ש ומקנא על ח"ה שזה קנאתו על גלית שבא לחרף וגו' וזהו התגלות מדת המלכות דקדושה. וזהו מלך שכמותו מצד הקדושה אם חס וחלילה יהרגנו בנו הרי ח"ה גדול ומוטב שיעבוד על זה היינו שיתכסה בלבוש שק שלו שיש לכל נפש בזלעו"ז מצד הרע כנודע ויהיה ההריגה מצד חלק אדם רע השולט באדם דקדושה ולא מצד הקדושה. והוא א"ל מלך שכמותך היינו שכולך קדוש לד' כי הוא באמת חי וקיים ולבו חלל בקרבו שכבר הקנו ליצר הרע ואין אצלו מצד עצמו חלק רע המקיפו כלל ואיך יעבוד על זה להחזיר הקלקלה והקליפה שכבר הוסרה. ועל זה השיבו תשובה נוצחת מלך שכמותי כו'. היינו דע"כ לא הוסרה לגמרי וזהו דדייק יהרגנו בנו כי הבן בא מכח האב ומשורש נחש יצא צפע וכן כל בע"ח מוליד בדומה לו ואדם לא יוליד בהמה. ואף דיש צדיק מוליד רשע הנקרא זרע בהמה זהו מצד הערבוב דטוב ורע בעולם הזה שגם באב יש ע"כ עדיין שורש מצד מצד הרע. ויעקב אע"ה דלא מת כי הוא תיקן מצ"ע חטא אדם הראשון לגמרי היה מטתו שלימה. כי מאחר שעצמותו כבר מתוקן ואין בו שום קלקול מארי' טבא גוריא בישא לא נפיק ועל כן כל זרע ישראל לא ידח מהם נדח ואעל פסוק שחטא ישראל הוא ולא נפקע שם ישראל ממנו. וכן הבטיח השם יתברך לדוד המלך ע"ה ברית עולם וכסאו כשמש נגדי וגם אים יחטאו בניו בהעותו והוכחתיו וגו' וחסדי לא יסור וגו' ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם וגו'. ונאמר ירמי' ל"ג אם לא בריתי וגו' גם זרע יעקב ודוד עבדי וגו'. הקישם יחד דכמו ששם ישראל לא ניתק מכל זרע יעקב כן שורש הקדושה שבדוד המלך ע"ה אין ניתקת מזרעו אחריו. ולפי שהוא ראה דלא כן בצאצאי מעיו עצמו חשב מזה דע"כ גם הוא לא הוסר ממנו עדיין הלבוש שק דקליפה לגמרי. ועל זה השיבו מ"ט נסבת יפ"ת כו' דאין הסיבה זו מצידך רק מצד אמו:

**וכמו** שדוד המלך ע"ה מצד הקדושה היה שלם לגמרי שאי אפשר בו שום קלקול כך נבוכדנצר מצד הקליפה היה בתכלית הקלקול עד שאא"ל שום תיקון שיצא מזרעו ג"כ שום דבר טוב כי כבר נתהפך עצמותו לרע לגמרי בלא שום עירוב טוב עד שאי אפשר

לצאת ממנו גוריא טבא וכמה שכתוב בסנהדרין צ"ו ב' על פסוק רפינו את בבל ולא נרפתה ומפני שהחריב כו' כי כבר הפריד דוד המלך ע"ה חלק דאדם רע המקיף את נפשו ממנו לגמרי ונשאר הוא כולו טוב והרע כולו רע. וחורבן הבית שהוא בא לגרש ביד חזקה ולסלק שכינתו ית' בתחתונים. דבר זה נמשך מצד תכלית הרע שאין בו שום טוב כלל. וזה שאמרו כחוטא זה נבוכדנצר וחטא בכל מקום שוגג והוא על דרך שנאמר בב"מ (ל"ג ב') אעם הארץ שזדונות כשגגות וכך נבוכדנצר היפך החכמה שתושבעל פסוק שהוא השגת ישראל לעבוד את אביהם שבשמים והוא ממש ההיפך שאין בו שום לחלוחית וריח מחכמה זו כלל וע"כ נחשב כחוטא. אבל השם חוטא הוא לו שם העצם כי עצמותו כך:

**ואחשורש** הוא אחיו של ראש כי הוא הקליפה שכנגד הקדושה דשלמה המלך ע"ה ועכל אחד בתרגום שני על פסוק כשבת על כסא מלכותו דהוא כסא דשלמה המלך ע"ה וגם לפמה שכתוב בתרגום הא' וכ"ה במד' (פ"א) דביקש לישב על כסא שלמה ולא יכול ועשה לו כסא משלו דוגמתו ועז"נ כסא מלכותו. מכל מקום מרמז הכתוב בזה מכסא שלמה המלך ע"ה מבואר דהיה חושב שיש לו שייכות אליו בהיותו הקליפה שסביב ומקיף בעולם הזה לאותה קדושה בזלעו"ז. אבל לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים ומכל מקום עשה משלו דוגמתו דע"כ רמזו דבר זה לומר שהוא מה שעשה דוגמתו דשלמה המלך ע"ה כי זלעו"ז. ודוד המלך ע"ה הוא הבונה אמיתי לבית בנין הקיים לעד וכן המקיים האמיתי לאומה הישראלית. שקיום האומה על ידי המלך שנלחם מלחמתם ועושה כל צרכם עד שיהיה עליהם שם אומה מיוחדת בכל מיני מעלה ושלימות כפי תוקפו של מלך וכחו. ודוד הוא ראש המלכים ועיקר כח המלכות דישראל הקיים לעד שאינו פוסק דזהו שפת אמת שתכון לעד וכמה שכתוב ודוד עבדי נשיא להם לעולם. ונאמר ובקשו וגו' ואת דוד מלכם. ובימי שלמה היה הכל ביתר שאת אם בבנין הבית בפועל גמור בנין מפואר מאוד. וברוממות קרן האומה כמה שכתוב מ"א ד' יהודה וישראל רבים וגו' לרוב אוכלים ושותים ושמחים. וזהו מעין לעתיד לבוא שכתוב ישעי' ס"ה הנה עבדי יאכלו וגו' עבדי ישתו וגו' עבדי ירוצו וגו'. וכמו שבת ויו"ט מעין עוה"ב שאין שם פעולה והשתדלות ועבודה קר אכילה ושתי' ושמחה. והוא הקיבול שכר שאחר ההשתדלות שכבר הוא בתכלית השלימות. וזהו ישיבת שלמה על כסא ד' למלך שכבר היה בתכלית השלימות דצלם אלקים כאדם הראשון קודם החטא ודמות אדם שעל הכסא. אלא שכל שלימות זה היה רק לשעה ונשאר קיים לעד רק החשק והמבוקש שלו וכמה שכתוב. וזה שאמרו מ"א ג' ויאהב שלמה וגו' ללכת בחקות דוד וגו', ולא

אמר וילך [בפועל] בחקות דוד וגו'. ועוד דאח"כ שם נא' ואם תלך וגו' כאשר הלך דוד אביך והארכתי את ימיך ולא מצינו בו אריכות ימים שהרי לא הגיע לכלל זקנה וע"כ דלא הלך כאשר וגו'. [היינו להיות כמוהו ממש שיהיה בקדושה הקיים לעד דאם כן היה הגאולה שלימה אז וע"כ אא"ל בכתוב הקיים לעד שהלך בפועל כיון דאינו קיים לעד בפועל.] רק נא' ויאהב כו' שהי"ל חשק לזה ללכת בדרכי אביו ולהיות כמוהו. וכך זלעו"ז אחשורש שביקש לאבד את הכל בתכלית האיבוד לגמרי ממש היפך שלמה המלך ע"ה כמדתן של רשעים אשר סביב יתהלכון. אבל ג"כ לא עלתה בידו בפעל רק במבוקש ורצון לבד להרוג ולהחריב. וזהו אחיו של ראש כי נבוכדנצר הוא הגולגלתא דמלכות הטמאה ואשת זנונים והוא היה הלב הטמא. ששרשו הגיאות כידוע בסוד מלכין קדמאין דמיתו על ידי הגיאות במחשבת אנא אמלוך וזהו עיקר תועבת ד' כל גבה לב שזהו שורש הטומאה שבלב הטמא וזהו קלי' אחשורש בהראותו את וגו' ולבא תרין רעין דלא מתפרשין (ע' זח"ג ד' א'):

**והנה** הגיאות והתפארות הוא בג' דברים חכמה וגבורה ועושר כמה שכתוב אל יתהלל חכם וגו' כל אחד בזאת וגו'. רצה לומר כשמשמש בג' דברים אלו בכדי להשכיל ולדעת השם יתברך אז יש להתהלל בהם וכמה שכתוב אשה יראת ד' היא תתהלל וזולת זה אין להתהלל כי הוא שקר והבל ושלמה המלך ע"ה נתברך בשלשתם. ועיקר מבוקשו היה על החכמה שזה היה העיקר אצלו כי הוא לא נתכוין רק ליראה את ד' שזהו עיקר מדת המלכות כידוע וכמה שכתוב (ברכות ל"ה רע"ב) מלך כיון שכורע שוב אינו זוקף. ולהשכיל ולידע אותו ית' וזהו על ידי החכמה וההשגה והכרת השם יתברך. והשם יתברך הוסיף לו גם עושר גם כבוד וכבוד הוא נגד מעלת הגבורה כי עיקר הגבורה הוא נגד אויבים ובמלחמה. והוא היה איש מנוחות [שכל ימיו קדוש בקדושת שבת ויו"ט שהם ימי מנוחה מהשתדלות וכמו שנתבאר לקמן. שהיו כן כל ישראל אז בתכלית השלימות כהוראת שמו.] ושלום ושקט בימיו כמה שכתוב דה"א כ"ב ובמקום אחר ה' ושלום הי"ל מכל אויביו ואם כן אין תועלת בגבורה. אבל עיקר תועלת בגבורה שהכל נכנעים לו והוא היה לו זה וכמה שכתוב כי הוא רודה בכל וגו' ושלום וגו' שלא על ידי גבורת מלחמה רדה בעמו רק בשלום היו הכל נכנעים לו וזהו הכבוד שבירכו השם יתברך בו. וכ"ה מבואר בלה"כ מ"א ג' ולא שאלת לך ימים רבים וגו' עושר וגו' נפש אויביך וגו' וגם אשר לא שאלת וגו' עושר גם כבוד וגו' והארכתי וגו' והנה הכבוד שנתן לו הוא במקום נפש אויביך דלא שאל. ולא א"ל שיכבשם במלחמה רק שיהיה לו כבוד דמעצמם יהיו הכל נכנעים לו ומלאך רע בע"כ יענה אמן כי עיקר הגבורה בכבישת

היצר ויש ב' דרכי כבישה לאכפייא ולאהפכא. ודוד המלך ע"ה כבשו במלחמה שהרגו בתענית והיו הכל יראים ממנו. כי כפ"מ שהאדם כובש תאות גופו כך כל העולם נכבש לפניו. ושלמה המלך ע"ה כל אשר שאלו עיניו לא אצל מהם כמה שכתוב ע"ע בקהלת (ב' י') והלך אחר כל חמדות עולם הזה. אבל הכל בקדושה עם הידיעה שעל כל אלה יביאך האלקים במשפט. וכל תענוגיו היה דוגמת עונג שבת שהכל בקדושה וכמו שנתבאר לקמן דע"כ נקרא איש מנוחות שהיה כל ימיו דוגמת שבת וזהו מעין עוה"ב דשם אין לא אכילה וכו' רק כו' ונהנין מזיו השכינה שהוא אכילה ושתי' רוחנית וכך ההנאות דשבת וכן כל ההנאות של שלמה המלך ע"ה וזהו לאהפכא שיהיה נעשה המר מתוק. וזהו השלום שהי"ל שלא היה צריך לניצוח מלחמה כלל. והאשת זנונים רוצית לעולם להתדמות לאורח חיים כקוף בפני אדם. וזהו המשתה דאחשורש להיות אוכלים ושותים ושמחים בהראותו את עושר וגו' ואת יקר וגו' שהי"ל גם עושר וגם כבוד בשלוה שאין צריך למלחמה. אבל העיקר שהוא החכמה שזה היה עיקר שאלת המבוקש עושר וכבוד ומלך טיפש היה וגם למ"ד מלך חכם היינו בחכמה אנושית. ושניהם אמת דודאי זלעו"ז היה גם בו חכמה אנושית אבל על האמת הוא טפשות:

**וכל** החכמה שמצד האדם שהוא חכמה תתאה אינו אלא החשק לקנות חכמה והשם יתברך יהיב חכמתא לחכימין מי שיש בו התחלת החכמה והוא החשק. וזהו גודל חכמת שלמה המלך ע"ה כפי גודל החשק שלו כי מצד החשק היה בתכלית השלימות האפשרי למין האנושי ועכ"נ מ"א ט' ואת כל חשק שלמה אשר חפץ וגו'. שזה עיקר ענין שלמה המלך ע"ה החשק והמבוקש שזה נשאר קיים לעד וכמו שנתבאר לקמן [וכל החכמה שלו קיימת לעד בג' ספרים שחיבר] וזהו התחלת החכמה שבלב וכמה שכתוב בברכות נ"ה א' מקרא דבלב כל חכם לב נתתי חכמה. ועיקר החכמה במוח אבל בלב הוא החשק. וחכמה תתאה עיקרה מצד החשק שבלב והיינו לב שיש בו יראת שמים שזהו עיקר הלב הישראלי. אבל כשאין בו יראת שמים עז"נ למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין. ורז"ל יומא ע"ב ב' דרשוהו גם על עוסקים בתורה בלא יראת שמים והיינו בישראל וכ"ש באיסור והיתר אעל פסוק שיש בהם חכמה דמברכין אחכמי איסור והיתר שנתן מחכמתו לבו"ד (ברכות נ"ח א' לגירסת רי"ף ורא"ש) ואין אומרים ליראיו. ע"כ החכמה שלהם הוא רק כמחיר ביד כסיל לקנות חכמה שזהו כל חכמת אדם החשק שלו לקנות חכמה ועל ידי זה הוא קונה והשם יתברך נותן לו חכמה. אבל ביד כסיל שלבו טמא ומלא זוהמא אין קונה החכמה להיות אצלו בקנין עד שישוב משם כסיל לשם חכם דזהו רק ליראיו. דעליהם מברכין שחלק (שם) כי אינו נפרד מחכמתו ית' שזהו כל חכמתם להיות

דבוקים בו ית' ומקבלים מחכמתו ית' שהוא עצם החכמה וע"כ יש עליהם שם חכמים בעצם. משאם כן באיסור והיתר אף דהאומר דבר חכמה נקרא חכם כמה שכתוב במגילה ט"ז א'. היינו רק באותה שעה שאמר הד' חכמה הוא מה שהשם יתברך נתן לו זה דרך נתינה ואין לו שייכות לעצם החכמה כלל וע"כ עצמותו כסיל כי אין נק' חכמה אלא הכרת האמת כד' חכמה דחכמיו דהמן שזכרו שם. והם אשר פיהם דיבר שוא ורחוקים מאמת דהוא רק ליעקב וזרעו. וע"כ לא נזכר בכתוב חכמה אצל אחשורש כי הכתוב לא יקרא בשם חכמה אלא מה שהוא באמת חכמה. אבל הוא ודאי היה מתפאר גם בחכמה ובכלל יקר גדולתו הוא כי כבוד חכמים ינחלו והיה אומר שבשביל כן נתגדל ובא לכבוד ועושר בעוצם ידו וחכמתו ונבונתו הוא שעשה לו כל זאת. ולפי שאין לו יחס כלל עם החכמה דשלמה המלך ע"ה ל"ש להזכירו. משאם כן העושר והכבוד אעל פסוק שעל האמת ג"כ אין לו דמיון עם כבודו ועושרו דשלמה המלך ע"ה מכל מקום יש להם יחס מה זל"ז. כי הם תענוגי עולם הזה וגם לשלמה המלך ע"ה היה תענוגי עולם הזה ועושר וכבוד של עולם הזה שלפי שעה שאינו קיים לעד. ודבר זה קלט ממלכי איסור והיתר שכבש דרך שלום. וזהו מהתחברות דנשים נכריות שחשב לתקן הכל שלא יהיה מציאות לרע כלל כמו שעתיד להיות על ידי החוטר מגזע ישי דגר זאב עם כבש היא הכבשה העומדת בין ע' זאבים (מד"ת תולדות מא"ה) ועם היינו חיבור יחד. ובאמת מה שעומדים ביניהם הוא רק על ידי הפירוד שאין להם התחברות עמהם ועם לבדד ישכן. אבל אם יתחברו עמהם א"ל עמידה עוד. ומחיבור הגמור דאישות בזה אובד גם שורש היהדות וכמה שכתוב בעירובין (י"ט א') דמימשכא ערלתי' עד שאין ניכר כלל אם הוא זרע אברהם כי קשורה בו ככלב (מד"ת וישב ח') ואין נפרדת ממנו כלל. ושלמה המלך ע"ה חשב שיוכל להכניס הכל לקדושה כמו שהכניס כל תענוגיו וחמדות גופו לקדושה כך יכניס כל הכחות הזרות שבכל העולם כולו כשראה שנכבשו כולם ת"י בלא מלחמה רק על ידי לאתהפכא. אבל עדיין לא הגיע זמן לתקן כל העולם כולו ועל ידי כן נשיו הטו את לבבו. אף דלא פעלו חס וחלילה שום שינוי בלבו מכל מקום פעלו הטי' מה על ידי שהי"ל נטיי' לאהבתם כדי לתקנם ולא עלתה בידו מכל מקום היה בו נטי' של אהבה לסט' דרע שלא נתקן עדיין וזה גרם תקפו של אחשורש:

**וישראל** שבאותו דור שנהנו מסעודתו של אותו רשע שבכללם היה גם מרדכי הצדיק כמשאז"ל (מגילה י"ב סע"א) על פסוק כרצון איש. ונהנו ג"כ מכל אותן הנאות ותענוגים שהיה בודאי כל מיני תענוגים שיש במציאות דע"כ שאלם אית לכו כה"ג לעלמא דאתי כדאיתא במד' (פ"ב) כי כל תענוגים שאפשר בדעת אדם להשיג היה שם ונהנו מהם ודאי

היה כוונתם בקדושה וש"ש להוציא על ידי זה בלעו מפיו כי הם לא עשו אלא לפנים (מגילה י"ב א'.) והיה אצלם כהנאה הבאה לאדם בע"כ וכל טובתן ש"ר רעה היא אצל צדיקים (נזיר כ"ג ב') ור' אמר ע"ע (כתובות ק"ד א') שלא נהנה מעולם הזה כלום אף דלא פסק מעל שולחנו לא כו' (על זה י"א א'.) וכל תענוגים. רק הוא לא הרגיש הנאה גופנים של עולם הזה מהם כלל. רק על דרך שאמר הלל (ויקרא רבה פרשת ל"ד) למיגמל חסד עם הדא עלובתא אכסנאי גו ביתא. ולפי שכל תוקפו של אחשורש על ידי שרצה להתדמות לשלמה המלך ע"ה כקוף בפני אדם ע"כ חשבו הם לתקן זה במה שהיו ג"כ באותה סעודה ובירורו דאצל ישראל אין כן ועל ידי זה הכינו אז הרפואה קודם למכה (מגילה י"ג ב') שתבוא אסתר למלך דגם זה כמו ביאת ארמית וכמה שכתוב במרדכי דיבמות. דגם על זה קנאים פוגעין וכל אחד בב"ר (פרשת פרשת) הנבעלת לגוי קשה לפרוש דג"כ קשורה בו כו'. אבל היא זכתה לקדש עצמה שלא הי"ל שום קישור והתחברות. ובעת שהלכה אליו נא' ותלבש מלכות ואז"ל (מגילה ט"ו א') שלבשתה רוח הקודש והיתה אז בתכלית תוקף הקדושה שהוא ההפרשה מכל הנאות עולם הזה הגופני. וקדושה מוצאין רק במקום גדר ערוה (ויקרא רבה פכ"ד) ואי אפשר לבוא לרוח הקודש כל זה שיש נטי' בלב לטינופת זימה וחמדות עולם הזה אפילו שלא באיסור רק שהוא דרך חול שלא בקדושה כ"ש במה שיש שמץ איסור שהוא היפך הקדושה וכ"ש באיסור חמור כזה ולהתדבק לגוף ערל וטמא. וע"כ היא לבשה מקודם מלכות היינו מדת מלכות שמים כענין ישיבת שלמה על כסא ד' למלך. שזהו מדריגת רוח הקודש כאשר מתלבש במדת מלכותו ית' אשר בכל משלה והוא שכינתו ית' בתחתונים. וגלו לעילם שכינה עמהם שנא' ושמתי כסאי בעילם (ירו' תענית פ"א ה"ג). והאבדתי מלך ושרים דרז"ל (מגילה י' סע"ב) על ושתי והמן ובניו כי גם בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו' והוא היושב על כסא מלכי האומות. רק שהשכינה בגלות שאינה בהתגלות להתלבש בלבוש קדוש דמלכי ישראל הקדושים רק בלבוש שק דקליפה. וזכתה אסתר להתלבש היא אז במדת המלכות כי כבר הושם כתר מלכות בראשה כי גם היא מולכת כמוהו. וכמו שאמר לה עד חצי המלכות ותעש. וכאשר אז"ל (אסת"ר פ"ב) דאסתר מלכה על קכל זה מדינה שגם היא נק' מולכת. אף דהוא מושל גם עלי' מכל מקום באותה שעה שהיתה נכנסת שלא ברשות נגד דתי פרס ומדי לבשה היא כח ועוז המלכות שבידה להפר הדת ושלא עלי' הוא וכדאי במד' (פ"ט) שא"ל אחשורש כן וזהו פשט לבישת המלכות. ולפי שאז"ל (אסת"ר פ"ג) דכל המלך סתם שבמגילה בממ"ה מדבר ה"נ לשון מלכות סתם דבכל המגילה נתלבש שם המלך מ"ה הקבית הלל בלבוש שק דאחשורש דגם בעבדותינו לא עזבנו

ויט עלינו חסד דלב מלכים ביד ד' והוא המולך באמת רק שבעולם הזה הוא בהעלם ובגלות ליקרא כפי הלבוש עבדי אחשורש. ואתחלתא דגאולה ההוא היה בלבישת אסתר הלבוש מלכות לפרוק עול אחשורש ושיהיה התלבשות המלכות בה ועד שאז"ל (מגילה ט"ז א') שכשאמרה איש צר ואויב וגו' ביקשה לרמז כלפי אחשורש שכל כך היתה תקיפה בדעתה ולבה אז שאחשורש היה כל כך נכנע תחתי' עד שלא היתה יראה לומר כן. שהיא חשבה שכבר הוא באמת כן שניטלה השליטה מאחשורש לגמרי וניתן לה. ואילו זכו ישראל לזה היתה היא מתקנת כל מה שתלה הכתוב לגנאי על שלמה המלך ע"ה והיה אז הגאולה שלימה:

**וזה** היה כונת חכמ"י שבשושן אז שנהנו מסעודתו ובודאי לא נעלם מהם דהוא כאוכל מזבחי מתים כמה שכתוב מעל זה ח' סע"א. וענין זבחי מתים כי כל מאכל שהוא המקיים חיות האדם ע"כ יש בו כח חיות שעל ידי זה יוכל להתקיים חיות האדם האוכלו ואתה מחי' את כולם והוא הני"ק שמעלין בכל אכילה ואפילו דברים האסורים יש בהם איזה ני"ק המחי' אותם אלא שהוא שם אסור בבית האסורים שא"י לצאת משם דע"כ נאסרה אכילתו עד עת קץ דהשם יתברך מתיר אסורים וזה יהיה בביאת משיח בסעודת לויתן שיבוער רוח הטומאה מן הארץ [ואף בעה"ז אפשר לפעמים שיתוקן על ידי תערובות שמתבטל ושב להיתר ודבר זה צריך שיהיה שלא מדעת וכונת אדם לבטל דאין מבטלין איסור לכתחי' רק שיתערב ממילא. כי בכונת אדם אי אפשר להעלותן ולהוציאן מבית האסורים מקום אשר אסורי המלך אסורים שהוא במעמקי ג' קליפות הטמאות. רק אפשר שיזדמן זה ממילא על ידי בעל הסבות ית"ש הרוצה בתקנת אותו ניצוץ כדי להתגלות על ידי זה אורות יקרות דדברי תורה בעולם על ידי נפשות יקרות שיוכלו לצאת ממאסר הקלי' על ידי זה. ויש בזה ג"כ ענינים עמוקים בהזדמנות תקלה דאכילת איסור לאיזה אדם במה שלא ידע ליזהר והוא כאונס דרחמנא פטרי' ולמה עשה השם יתברך ככה. אבל ג"ז מחשבות עמוקות מגדול העצה ית"ש לטובת בריותיו. ולפי שדבר זה הוא דרך תקלה ועשיית איסור ע"כ אינו בא על ידי אנשים גדולים הראשונים דכמלאכי השרת שאין הקבית הלל מביא תקלה במידי דאכילה על ידי (תוס' חולין ה' ב') ואין כאן מקומו.] ודגוים עוע"ז נקרא זבחי מתים שאין בהם שום חיות רוחניות כלל ואלו אוסרין בכ"ש ואין ניתרים על ידי תערובות ג"כ וא"ל תקנה אלא שריפה ומכל מקום גם אפרו אסור כנקברין וכמ"ד בסוף תמורה חוץ מעצי אשירה וה"נ לתקרובת על זה דהוקשו למת ליאסר גם אפרן. וא"ל תקנה בקבורה כמת שהוא מהנקברין דזהו תקנתו שישוב אל העפר כשהיה ואז ישוב לציץ ולצמוח כעשב השדה בתח"ה. אבל אלו אין

להם תקנה גם בתחית המתים רק כי יבולע המות מן העולם יבוטלו לגמרי וכל קיומם בעולם הזה הוא מציאות המות בו. והם חשבו כיון שמצד ההכרח באו לכך ואינו מן הדין להיות יהרג ואל יעבור דאף דגמרא שם קרי ליה עובדי עבודה זרה בטהרה. נראה דאינו בכלל אביזרייהו דעבודה זרה להיות יהרג ואל יעבור. על כרחך דה' יתברך זימן להם זה לא בחנם היה ושיש מזה גם כן איזה עליית חיות והיינו כי אצל אחשורוש היה בלוע איזה ניצוצות קדושות השייך לתיקון נפש שלמה המלך ע"ה וחשבו הם להוציא בלעו מפיו על ידי זה. ולפי ששלמה המלך ע"ה ברוב חכמתו ביקש להתחכם נגד דברי תורה ולומר אני ארבה ולא אסור. ולא נתכוין לעבור על דבר ה' חס ושלום רק חשב דהתורה אמרה לא ירבה לו דייקא והוא כענין אל יתהלל וגו' בחכמתו וגו' בגבורתו וגו' בעושרו היינו לחשוב שהוא שלו ונגד זה הם שלושה לאוין אלו למלך דלא ירבה לו כסף וזהב שיהיה בא לעשירות שהוא יותר מכדי הצורך רק הוא מרבה לו להתהלל בעושרו. ושלמה המלך ע"ה ידע דהכל מה' יתברך ואין עושרו שלו רק של ה' יתברך כי הוא נקרא על שמו של הקב"ה וכמו שאמרו (שבועות ל"ה:) דכל שלמה שבשיר השירים קודש. וביקש ריש ועושר אל תתן לי (משלי ל ח) רק לחם חוקו וכדי צורכו וכל ריבוי הכסף וזהב שלו היה אצלו הכל כדי צורכו ולא שייך אצלו ריבוי דהיינו יותר מכדי צורכו כלל כי היה לו לב רחב כל כך שכל מה שהיה לו יותר היה צריך יותר. וזהו ישיבתו על כסא ה' למלך היינו בלא גבול כי הוא היה דבוק בה' יתברך לגמרי והשתמש בכל רק לכבוד המלך וה' יתברך. ודבר זה אין לו גבול. וכן ריבוי סוסים הוא נגד הגבורה כמו שנאמר (שם כ"א, ל"א) סוס מוכן ליום מלחמה ונאמר (תהלים כ ח) אלה ברכב ואלה בסוסים ונאמר (שם קמז י) לא בגבורת הסוס יחפץ. ועל כן מוציאו ממצרים ששם היה התחלת כח ההתגברות נגד זולתם ולהשתעבד ולעבוד עבודת פרך ולא יכול שום עבד לצאת (רש"י יתרו י"ח, ט' ממכילתא) ועד שאמר מי ה' אשר אשמע בקולו להוציא בני ישראל שחשב עצמו גבור ומנצח נגד הכל שאין מציאות שום כח שיוכל להתגבר נגדו ולנצחו. והמלך שלהם היה נחשב להם לאלוה דלי יאורי ואני עשיתני שהוא הבעל כח היותר גדול. ויציאת מצרים הוא היציאה מקליפה זו על כן אמר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שמות כ ב). רצה לומר ועל ידי זה תוכל להאמין ולדעת שאנכי בעל הכח שלך וכל כוחך ממני. ובהרבות סוס הוא משיב העם מצרימה היינו לאותו ענין רע שהיה בהם לבטוח בכוחם ועוצם ידם. והם סבורים בזה להתגברות ובאמת אצל ישראל אינו התגברות אלא שפלות וכשבאו הם למצרים ונשתקעו בקליפה זו נעשו עבדים שהוא תכלית השפלות. ונאמר (קהלת י ז) ראיתי עבדים על סוסים ושרים כעבדים על הארץ

שזהו סימן העבדים הראוי להם לילך בלא סוס והסוס שייך להאדון והשר שזהו סימן ההתגברות בכוחו. ועל הבוטח בה' נאמר (הושע יד ד) ועל סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו היינו שלא לבטוח בעוצם ידו. ושלמה המלך עליו השלום שישב על כסא ה' להיות מלכותו מלכות שמים וכבודו כבוד שמים חשב שגם שירבה בהתגברות דעוצם יד לא ישוב העם לקליפת מצרים לתלות הכל בזה ושלא לבטוח בה' יתברך. כי אצלו היה פתוח דבר זה בלבו שכל התגברות האדם הכל מה' יתברך והכל רק מהתגברות ה' יתברך וכח הגבורה שלמעלה נגד אויבי ה' ועמו. והיה בכח דבריו היוצאים מלבו להכניס זה בכל הלבבות דבני ישראל שלא להתהלל בגבורתם כנ"ל:

**והנה** בגבורה ועושר נאסר למלך הריבוי ולפיכך לא רצה שלמה המלך ע"ה לבקש על זה רק על ריבוי חכמה שעל זה לא הזהירה תורה ולב מלכים אין חקר וצריכים לרוחב לב בלא גבול וחקר. וזהו חכמת שלמה המלך ע"ה שביקש לעצמו לב שומע וניתן לו במתנת ה' יתברך שהוא בלא גבול וכמו שנאמר (מלכים א ה ט) ויתן אלקים חכמה וגו' הרבה מאוד ורוחב לב כחול וגו':

**ואזהרת** לא ירבה לו נשים הוא פן יסורו את לבו הוא חשב דכפי רוחב לבו דאין לו גבול אי אפשר להסיר כלל ובאמת גם החכמה יש לה גבול כמו שנאמר (משלי כה טז) דבש מצאת אכול דייך פן וגו'. ואמרו (חגיגה י"ג.) במופלא ממך בל וכו' ונאמר (קהלת ז טז) ואל תתחכם יותר ושלמה המלך ע"ה ביקש להתחכם נגד דברי תורה ועל ידי זה גם כן הקיאה כמו שאמרו (שמות רבה ו', א') על פסוק (משלי ל א) אגור בן יקא. ועל ידי זה עצמו שהוא אמר אני ארבה ולא אסור והראה לו ה' יתברך שאות אחת מדברי תורה לא יבטל. ומכל מקום הוא כוונתו היה לשם שמים לתקן כל העולם כולו על ידי רוחב לב חכמתו חשב דהוא יהפוך את לבבם ולא הם יסירו לבו. ובמצרים היה גם כן כל השלושה כוחות דחכמה וגבורה ועושר. ששלמה המלך ע"ה נשתבח בחכמתו מכל חכמת מצרים. וכן בגבורה כנ"ל. ובעושר שכל כסף הארצות בא לשם בימי הרעבון בזמן יוסף והוא נקרא על שמם כסף מצרים שאמרו בפסחים (פ"ז:) שחזר למקומו. כי היא המצרנות לארץ הקודש שיש בה הכל מצד הקדושה ובכח התורה. שאין חכמה כחכמת ארץ ישראל (בראשית רבה ט"ז, ד') וכן בגבורה כמו שאמרו המרגלים (במדבר יג כח) כי עז העם שהוא ארץ מגדלת גבורים בכח קדושה כמו שנאמר (ויקרא כו ח) ורדפו חמישה מאה ומאה וגו'. אבל אצל ישראל הוא בכח התורה וכמו שאמרו (רש"י שם מתורת כהנים) דעל כן מאה רבבה ירדופו שאין דומה מרובים העושים המצוה. והכנענים קלטו רק הפסולת מכח הגבורה שיש בה. וכן בעשירות נאמר (דברים ח ט) ארץ אשר לא

תחסר כל בה. ובמצרים היה כל שלושה אלו מצד הקליפות והרע. ועל זה נשא שלמה בת פרעה שחשב להכניע ולהכניס גם אותן כוחות שמצד הרע אל הקדושה. כי אין לך שום דבר רע שאין בו איזה צד כל דהוא לטוב וזהו הניצוצות קדושות שבו שכשמעלין אותו היינו להשתמש בו מצד הטוב הוא נכנס לקדושה ונתבטל הרע מהעולם. אבל זהו בשאר דברים חוץ מעבודה זרה דעל כן אמרו (סנהדרין צ'.) בכל אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה שמע לו חוץ מעבודה זרה. כי בכל דבר יש מציאות שיהיה צורך לכבוד שמים לפעמים לעבור על דברי תורה לצורך שעה דעל זה נאמר (תהלים קיט קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך וזהו מצד מציאות איזה צד טוב פעמים בכל דבר רע. אבל בעבודה זרה זה אינו כן שנקראת מתים שאין בו שום ניצוצות קדושות. ושלושה כוחות אלו ברע היינו לחשוב שהכל מכוחו ועוצם ידו נפרד מה' יתברך זהו עיקר ענין העבודה זרה. ושלמה המלך ע"ה חשב בכח חכמתו בתורה יוכל להכניס חיות גם במתים וכעין תחית המתים דלעתיד שהוא על ידי טל תורה דמחיה אותם כמו שאמרו סוף כתובות (קי"א:). אבל באמת לא הכל יחיו בתחית המתים גם כן ואותם שיחיו לכשיקומו אז יתברר דגם במותם לא היה מיתה גמורה רק כעין שינה וכלשון חז"ל דמוך על מיתת התלמידי חכמים דהיינו שינה. כי הלוז שבשדרה חי לעולם שיש בו חיות מהבלא דגרמי. ומתים גמורים בל יחיו כלל. ואפשר לומר שזה היה רמז במה שאמרו ז"ל (במדבר רבה י"ט, ג' ובתנחומא חוקת ו') דפרעה שלח לשלמה המלך ע"ה אומנים שעתידים למות באותה שנה והגם דהוא כיוון לרשעו מה שכיוון. מכל מקום מן השמים הזמינו דבר זה לשלמה המלך ע"ה לרמז לו שלא יחשוב לקלוט ולקבל דבר ממצרים כי מה שיקבל מהם אין בהם חיות אלא מתים אבל רמזו לו ולא נרמז. וכפי הנראה ודאי באמת בת פרעה וכן שאר אותם נשים נכריות שזכו לידבק באותו גוף קדוש דשלמה המלך ע"ה לא על חנם היה. ומסתמא היה בהם איזה ניצוץ קדוש שמחמתו היה להם איזה שייכות לו אלא שהיה משוקע עדיין בתכלית עומק דרע עד שלא היה אפשר להוציאו אז עדיין ואכלו פגה על דרך דוד המלך ע"ה בבת שבע (סנהדרין ק"ז.). אלא ששם היא עצמה היתה ראויה לו ונשאה אחר כך בהיתר מה שאין כן אותן כפי מה שהן באותן גופות לא היו ראוים לו כלל. ולפיכך נגרם קלקול שאמר ה' יתברך כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת וגו' (ירמיה לב לא) שאמרו ז"ל (ויקרא רבה י"ב, ה') שהוא מיום שנשא שלמה בת פרעה ונגזר החורבן:

**ומרדכי** וחכמי ישראל שראו שהגיע קץ גלות בבל ואכתי לא אפרוק שעל זה היתה סעודת אותו רשע. חשבו מחשבות כי סעודה זו מן השמים הזמינו להם לתקן על ידי זה

חטא שלמה המלך ע"ה ולהיות הגאולה שלימה מעתה אם יזכו לתקן לגמרי. וכל תיקון איזה דבר הוא באותו דבר עצמו כאשר עושהו בקדושה ואף הם חשבו דגם זה בדומה לענין שלמה המלך ע"ה להתחבר עם גוים בסעודה כזו הנעשית לשמחה שלהם על חורבן בית המקדש וגלות ישראל דלא אפרוק ובהראות עושר וכבוד שלהם נגד העושר וכבוד דשלמה המלך ע"ה ומלכות ישראל וקינה מיבעיא לישראל על זה ולשמחה מה זו עושה. אבל מאחר שהיו מוכרחים להיות עמהם בשמחתם הבינו כי לא דבר ריק הוא כי באמת הוא אתחלתא דגאולה. ועל ידי כוונתם לשם שמים הרי זה גם כן כעבירה לשמה דעת לעשות. ואף על פי שנענשו על זה בגזירת המן כך המשפט בכל עבירה לשמה דמכל מקום צריך עונש וכפרה אהעבירה. וכדרך שכתבו תוס' (בבא קמא צ"א: ד"ה אלא שציער) אהא דתעניתא לתעניתו עיין שם. ומקבל שכר אכוונה לשמה דחשיבה כמצוה שלא לשמה. והשכר היה ההצלה והישועה הנגרם בסעודה זו תיכף בהריגת ושתי שמזה נכרת מלכות בבל ובית נבוכדנצר לגמרי דלא נשאר עוד שם ושאר נין ונכד דאמרו ז"ל (מגילה י':) זו ושתי. שהיא היתה היחידה אז שהיתה עדיין השארית לבית אותו רשע וכשנהרגה נאבד כל זכר לו ונתבטל אותה קליפה מן העולם לגמרי. וזהו תיקון מלכות דוד המלך ע"ה כמו שנתבאר לעיל דנבוכדנצר הקליפה שכנגדו. ואף על פי שדוד המלך ע"ה תיקן נפשו לגמרי שהוא היה נפרד ממנו לגמרי ולא היה לו שום חיבור עמו. מכל מקום כל זמן שהיה לו מציאות בעולם הרי יש עדיין מציאות לאותו חלק רע שהוא כנגדו. והענין דאף על פי שכבר תיקן את עצמו לגמרי עד שאמרו ז"ל (ראש השנה כ"ה.) שהוא חי וקיים. מכל מקום אינו בהתגלות בעולם הזה וכל עיקר תיקונו לחטא דבת שבע המפורסם היה בהעלם עדיין בחייו כמו שאמרו (שבת ל'.) בחייך איני מודיע בחיי שלמה כו' והכל במשפט שלא היה התגלות תיקונו בחייו רק בחיי בנו. כי דוד ושלמה שנתבאר לעיל דהן מוחא וליבא תרין ריעין דלא מתפרשין ידוע כי מחשבה שבמוח הוא בהעלם דעל כן רמוזה בי' שבשם וכשמגיע ללב הוא בהתפשטות דעל כן רמוזה בה'. כי משם מתפשט להאיברים וכוחות המעשה ובא להתגלות. וכל מעשה דוד המלך ע"ה התגלותם לפועל גלוי לעין היה על ידי שלמה בנו. כבנין הבית שנתיחס על שם דוד המלך ע"ה כי הוא היה הבונה בכח ורק על ידי כוחו יצא לפועל אחר כך על ידי שלמה. ועל כן העיקר הוא על שמו רק ההתגלות בפועל על ידי שלמה המלך ע"ה כי עדיין אין ראוי להיות בהתגלות עד שיבוא אחריו שלמה שהוא נמשך ממנו ומכוחו וישלים גם כן נפשו שיהיה תיקון קומת המלכות וסיהרא באשלמותא. ועל כן אז כשגמר בנין הבית ובא להכניס הארון לבית קודש הקדשים שבזה היה גמר הבנין שהיה עם לב דוד למצוא

מקום לה' משכנות לאביר יעקב שלא יהיה ארון ה' באוהל ובתוך היריעה ויצא חשקו שבכח לפועל נתגלה גם כן ונודע לעין כל תיקונו לגמרי שנמחל לו לגמרי אותו עוון. וכיון שהתגלות תיקון דוד היה תלוי בשלמה אילו זכה להיות לבבו כלבב דוד אביו שהיה זוכה לאריכות ימים בהבטחת ה' יתברך שאינו כאריכות דבשר ודם דאפילו כימי מתושלח או כימי חירם מלך צור לפי דעת קצת מרבותינו ז"ל בבראשית רבה (פ"ד, ד'). מאחר שכבר יש כן בעולם גם מי שלא הגיע למדריגתו מה זו הבטחה לו. וכל מה שהבטיחו ה' יתברך אז בחכמה ועושר וכבוד היה בהפלגה שלא היה כן לפניו ולאחריו. אבל ודאי אריכות ימיו הכוונה עד לעולם שכולו ארוך שזהו עיקר אריכות ימים אצל ה' יתברך כמו שאמרו בסוף חולין (קמ"ב.). והיינו שיהיה גם כן חי וקיים כדוד אביו וכמו שנאמר בדוד גם כן הלשון אורך ימים עולם ועד (תהלים כא ה). ואז היה בנינו גם כן בנין הקיים לעד שלא היה נחרב עוד כי היה השלמת קומת המלכות דישראל בשלימות כלעתיד במהרה בימינו על ידי משיח בן דוד. אבל משגרם החטא שנחרב הבית הרי ממילא על ידי זה נעלם גם כן פעולת דוד המלך ע"ה בבנין הבית דאף על פי שמציאות המקום שלו לה' קיים לעד דקדושתו לא נתבטלה דקידשה לעתיד לבוא מכל מקום זה נעלם בעולם הזה. והגילוי לעיני בני אדם נתבטל. וממילא הרי גם כן ישנו במציאות התגלות בעולם הזה אותו צד הרע שלעומת הטוב דדוד המלך ע"ה המעלים התגלותו בפועל בעולם הזה וזהו כח נבוכדנצר המחריב הבית. ולפי דברי יש מרבותינו ז"ל (עיין רש"י מלכים א י', י"ג) הוא בא מזרע שלמה ממלכת שבא כי כל כח העלם התגלות דדוד המלך ע"ה בא רק על ידי התחברותו בנשים נכריות דעל ידי זה מתעלם קדושת הברית מישראל דלא מבשקר ליה כמו שאמרו בעירובין (י"ט.). שבדבר זה היה כל צורך הודעת תיקונו דדוד המלך ע"ה שלא פגם בברית קודש חס ושלום. ועיקר שלימות הברית הוא ניכר כאשר כל זרעו גם כן בתכלית השלימות כיעקב אבינו ע"ה שזכה להיות מטתו שלימה על ידי שלא ראה קרי מימיו כמו שאמרו ביבמות (ע"ו.) ועל כן כל זרעו לא ידח ממנו נדח ואף על פי שחטא ישראל הוא. ונקרא מהול אף על פי שערל לגמרי דאין הערלה נקראת אלא על שם אומות העולם כמו שאמרו בנדרים (ל"א:) וזהו מצד כח שורש הקדושה דיעקב אבינו ע"ה שיש בכל זרעו אחריו. והוא מצד ההתחלה בקדושה דמתולדה ומבטן לשמך הם נימולים וכל החטאים ופגמי הברית הם רק מצד ההוצי הסובבים לאסא ומעלימים אותה בעולם הזה:

**ודהע"ה** הוא הגבר שהקים עולה של תשובה כמו שאמרו בעבודה זרה (ה' א) שבא לתקן כל הפגמים אחר החטא ועל זה הוא כל מזמורי תהלים שחיבר לזמר עריצים ולהכרית

החוחים וקוצים הסובבים השושנה העליונה. ועל כן גם הוא חי וקיים כיעקב אבינו ע"ה דלא מת (תענית ה:) כי כל עיקר המיתה הוא לתקן חטא זה שהתחיל בו אדם הראשון בעטיו של נחש באותן מאה ושלושים שנה כמו שאמרו בעירובין (י"ח:). אף על פי שאמרו שם דחסיד גדול היה והתחיל בתשובה לא זכה עדיין לתשובה שלימה כבגלגוליו שאחר כך בדוד ואחריו במשיח שיתגלה במהרה בימינו ויזכה לאכול ולהאכיל מעץ החיים לכל הראוים לכך ואכלו וחי לעולם. ודוד כבר זכה לעצמו לטעום מאילנא דחיי להיות חי וקיים וכמו שנאמר (תהלים כא ה) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד וכן כל מי שתיקן הברית לגמרי בין שלא חטא מעולם כיעקב אבינו ע"ה ואליהו מלאך הברית בין שחטא ושב בתשובה שלימה כדוד המלך ע"ה. ועל כן הובטח דוד המלך ע"ה גם כן על השלמת זרעו וקיומם לעד ונאמר (תהלים פט לא) אם יעזבו בניו וגו' זרעו לעולם יהיה וגו' כי כבר השלים נפשו כל כך עד שעצמיותו נעשה כן דמזה בהכרח כל זרעו אחריו כן שאי אפשר להם להשתנות וגם אם יעזבו וגו' הוא רק לשעה בעולם הזה. אבל לא ידח מהם נדח מצד כח דוד המלך עליו השלום שבקרבם במדת המלכות כמו בכל ישראל מצד כח יעקב אבינו עליו השלום במדת האמת ליעקב שבקרבם. ומכל מקום בהתעוררות כח נבוכדנצר שהוא התגברות הסיטרא דרע המעלים קדושת דוד המלך ע"ה וגבר אויב להגלות יכניה והחרש והמסגר שעמו. נגזר על יכניה כתבו את האיש הזה ערירי והיה עומד לכלות חס ושלום כל זרע בית דוד מן העולם אחר שהרג נבוכדנצר כולם ונשאר יכניה לבדו. עד שעמדה סנהדריה גדולה של ישראל על דעתה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה י"ט, ו') שפייסו לגדלת והיא למלכה והיא למלך. [ונראה לי שעל זה אמרו במדרש (אסתר רבה ג', ב') מנשים שנטלו מלכות שמירמית והיא זו אשתו של נבוכדנצר עיין שם במתנות כהונה ולא מצאנו בכתוב ממנה שתטול מלכות כלום נגד נבוכדנצר המרעיש ארץ מרגיז ממלכות. אבל הכוונה על הנזכר לעיל שבדבר זה שפעלה היא מנבוכדנצר נגד רצונו והוא לסתור ולבטל כל כוחו ולהאביד כל זכר לו כי זה לעומת זה עשה אלקים והא בהא תליא ואין נטילת מלכות גדול מזה. ועל כן אמרו בויקרא רבה שם מה שמה כי לא דבר קל נעשה על ידה וצריך לידע שמה כי השם הוא הוראת עיקר כח האדם ההוא בעל השם. וזהו ענין פלוגתת שלושה מאן דאמרי שם בשמה ולא יחלקו אמוראים בעניני מילי דעלמא ודבר של מה בכך ולא יכתבו זה במדרש דרך פלוגתא דבר שאין בו נפקא מינה כלל ושינוים קלים שבקריאת שמה. אבל ודאי יש בזה ענינים עמוקים בידיעת שמה העצמי הראוי לה כפי ענינה וכח פעולתה ואין כאן מקום להאריך יותר בזה.] ושלשלו לו אשתו וראתה דם ופירש ובזה היה תיקונו

בתשובה על מה שחטא כמו שאמרו שם בירושלים לא קיימתם מצות זיבה. נראה דזה היה חטאו בבעילת נדה שהוא גם כן פגם הברית באכילת פגה שהרי ראויה לו אחר כך ועונשו בתורה עירירי דגבי עירירי דאשת אחיו כתיב נדה היא. ועיין בתוס' ריש יבמות (ב'. ד"ה אשת) ותיקן עתה שבא דבר עבירה לידו ופירש ואחר הפרישות זמן רב ועל ידי זה חזר ונבנה מלכות בית דוד. ותחילת הגזירה היה גם כן בלשון כתבו לא שיהיה כן רק שיכתבו כן ונתקיים שנכתב כך בספר ירמיה וכתיבה זו גם כן לא דבר ריק הוא שנשאר כתוב כן לעולמי עד כדי לידע כמה החטא גורם וכמה כח התשובה גדול ולהקים על ידי זה עולה של תשובה שזה כל ענין דוד המלך ע"ה וכל זרעו מבית דוד ובזה זכו אחר כך אובדן בית נבוכדנצר מן העולם שבזה כל כח סיטרא דרע המתקומם נגד דוד המלך ע"ה: **ונשאר** רק הסט' דנגד שלמה המלך ע"ה שעל זה באתה אסתר לתקן ג"כ על ידי עבירה לשמה ועירוב זרע אדם וזרע בהמה מסט' דעץ הדעת טוב ורע. דדעת לשון התחברות כמו וידע אדם ושלמה המלך ע"ה ביקש לעשות מעץ הדעת עה"ח וכן חכמי ישראל שבשושן ואסתר שבאו לתקן זה ועלתה בידם. דעל ידי נס זה שבא על ידי אסתר חזרו לקבל התורה מאהבה שזהו עה"ח דאין ע"ח אלא תורה כמה שכתוב בריש תדבן אדם ואז היה מתחלת התגלות תושבעל פסוק שהתחיל מאנשי כנסת הגדולה והם שא' העמידו תלמידים הרבה להרביץ תושבעל פסוק שצריך קבלה תלמיד מרב דוקא ועשו סייג לתורה הם הוספות כל התקנות והסייגים שכולם מאנשי כנסת הגדולה. וזהו יסוד תושבעל פסוק שהותחל כבר על ידי דוד ושלמה דמלכות פה תושבעל פסוק קרינן לה. אבל כל זה שהיתה הנבואה בישראל היה עיקר השתדלות לבוא למדריגת נבואה ונקראו בני הנביאים. ומאנשי כנסת הגדולה ואילך התחילו כל ישראל להשתדל להשיג מדריגת החכמה בתושבעל פסוק ונק' ת"ח וזהו השלמת כח המלכות. והתחיל אחר המחיית עמלק דימי המן שהוא הגורם ריפוי ידים מדברי תורה דע"כ בא ללחום ברפידים וממנו נמשך הקרירות והעצלות בלבבות בנ"י מדברי תורה דכשאין הקול קול יעקב בבתי כנסיות ובתי מדרשות אז הידים ידי עשו ולתושבעל פסוק צריך יגיעה גדולה וכמה שכתוב בתנחומא פרשת נח דע"כ עיקר כפיית הר כגיגית היה על תושבעל פסוק עיין שם. ואם כן מה דהדר קבלוה בימי אחשורש מאהבה היינו ג"כ העיקר תושבעל פסוק וכמה שכתוב. וקבלו להתייגע בדברי תורה בלא רפיון ידים כי מחו מלבם זכר עמלק המרפה. וע"כ ציוי דמחיית עמלק הוא אחר הקמת מלך ובהניח וגו' שהקמת מלכות ישראל הוא העמדת התושבעל פסוק. ובהניח בשעת נייחא שאדם מבקש מנוחה אין חפץ ביגיעה והזהירה תורה על זה שהנייחא דהשם יתברך הוא מכל האויבים מסביב הם

הדאגות העולמות ותאות השאור שבעיסה המטריד. ולא לפרוק כל עול מעליו ולהיות הנייחא לילך בשרירות לבו דזהו תכלית העול והטירוד שא"ל שום נייחא כלל כי טרוד ביצרו המטרידו בכל מיני תאות וכדומה. אבל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א. (אבות פ"ג מ"ה) שהם ב' מיני שעבוד וטרדות כלליות ועכל אחד ואדם לעמל יולד רק לעמל תורה (סנהדרין צ"ט רע"ב) ועכל אחד בהניח וגו' תמחה וגו' ולא ישב בנייחא ושלוה והשקט רק ישים על לבו למחות זכרו של עמלק. היינו דבר זה של עצלות ורפיון מדברי תורה מלבו על ידי בקשת נייחא (נמחק תי' אחת) על ידי שיקבל עליו עומה שכתוב וישים עצמו כשור לעול כו' (על זה ה' ב') בעסק התושבעל פסוק. וזה אחר שהקימו מלך שהוא בנין קומת המלכות שמים שהוא רזא דאשת חיל העוסקת תמיד בהשתדלות מעשה ידי' ופרי כפירוש. ולפי ששאול שהיתה המלכות שאולה בידו לא עלתה בידו לקיימה בשלימות באו זרעו אחריו מרדכי ואסתר לגמור מחיותם מה שהשאיר הוא מאגג ולקומם על ידי זה מלכות בית דוד הקיים לעד.:

**וע"כ** חשבו לקבוע יו"ט ג"כ כי חשבו שכבר עלתה בידם למחות זכרו של עמלק מן העולם לגמרי ואין יו"ט גדול מזה. ואם היה כן היה ראוי להיות הגאולה שלימה והרי אכתי עבדי אחשורש אנן ועדיין אין השם שלם והכסא שלם. רק שבאותה שעה שראו עיקר הנהגת המלכות ביד אסתר ומרדכי חשבו דבאמת לאו עבדי אחשורש הם רק תחת ממשלת אסתר היהודית שלבשה מלכות שמים וישבה על כסא ד' כעין שלמה המלך ע"ה ולתקן להיות הכסא שלם. אבל ישראל שבאותו דור בני נביאים לא קבילו עלייהו דאעל פסוק שהיה ישועה גדולה על ידי. מכל מקום ל"ע בידה בנין בית המקדש שאז"א אחשורש עד חצי המלכות ולא דבר החוצץ (מגילה ט"ו ב'.) ורק על ידי דריוש בנה נבנה. ואעל פסוק שהיה טהור מאמו וגוי הבא על בת ישראל הולד כשר ולדעת כמה פעמים אין צריך גירות. מכל מקום הוא לא נולד מצד הטוב והקדושה שבאסתר וכמה שכתוב בע"ח שער קלי' נוגה פ"ו ובסוף ס' ארבע מאות שקל כסף דפ"ב ריש עמוד א' דהוא נולד מהשידה שהוא צד הרע שבה שידעה להפרישו ממנה יעו"ש. והוא הרע המעורב בכל אחד מצד אכילת עץ הדעת טוב ורע שחשבה לתקן. ואלו נתקן היה הכל טוב והרע שאי אפשר להתהפך לטוב היה מתבער מן העולם לגמרי וכמו שנאבד כל זכר דנבוכדנצר כך היה נאבד כל זכר דאחשורש. ואסתר היתה נשאת לזרובבל פחת יהודה והיו מולכים על כל העולם כולו. וכבר היו ראוים לכך באותו דור כמה שכתוב ברכות ד' א' ראוים היו לנס בימי עזרא בביאה שני' כבימי יהושע וביאה א' אלא שגרם החטא. ואילו באו אז כביאה א' היו באים כולם והיה גאולה שלימה דלא נחרב עוד וכדאיתא בירושלמי

דאמר לי' בבלאי דאבהתויי חרבין בית המקדש ורמזו זה ג"כ ביומא ט' ב' מה שכתוב ככסף דאין הרקב שולט בו רצה לומר דתי' גאולה קיימת לעד. וגרם החטא הוא נשיאת הנשים נכריות (ע' זוה"ק ח"ב ז' א') שחזר הקלקול למקומו. כי אסתר היתה באונס ועבירה לשמה ותיקנה דשלמה המלך ע"ה שהיה ג"כ על דרך עבירה לשמה משאם כן הם. וסוף סוף לא נגמר עדיין התיקון הגמור אז וע"כ לא קבילו יו"ט:

**ומכל מקום** ממנהגא בעלמא נהוג איסור מלאכה כדאיתא שם ה' ב' והוא כדי שלא להתבטל מחובת משתה ושמחה. ונ"ל דהתחילו במנהג זה אחר החורבן שאז התאמצו עוד יותר ביסוד התושבעל פסוק עד שקם ר"ע שיסד כללות ופרטות כמה שכתוב בירוש' דשקלים (פ"ה ה"א) וכל יקר ראתה עינו מה שלא נגלה למשה רבינו ע"ה כדאיתא בבמ"ר פרשת חוקת. והוא על דרך שנאמר בקה"ר על פסוק ד"ח כדרבונות אימתי בזמן שבעליהן נאספים מהם. וכך בחורבן שנאספו כל חכמ"י ומקום המקדש שמשם היו שואבין החכמה ברוח הקודש ונשארו מעט מהרבה נתאמצו בהשתדלות ויגיעה יתירה. וע"כ זכו למה שזכו ביתר שאת וע"כ קיימו וקבלו ג"כ שמחת פורים ביותר מדעיקר השמחה בו רק ע"מ שליהודים היתה אורה זו תורה בקבלת התורה מאהבה שזכו על ידי זה להתפשטות תושבעל פסוק כמשנ"ת:

**ורבי** הוא סוף התנאים מייסדי התושבעל פסוק וכוללם יחד בחיבור המשנה שעשה שהוא יסוד כל התושבעל פסוק וכולל הכל וכידוע דכמו שליכא מידי דלא רמיזא מאורייתא. ה"נ ליכא מידי מתושבעל פסוק דלא רמיזא בחיבור המשנה וכיון בזה לכונן קומת המלכות כידוע ורמוז בוי"ר (פ"ז) על פסוק גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם דעל ידי לימוד המשניות יהיה קיבוץ גליות. דהוא אתי מדוד ע"כ היה כל השתדלותו בזה. וכל אחד בסנהד' צ"ח סע"ב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש ולא בחנם נקטוהו למשל רק מסתמא היה הוא ראוי להיות משיח אילו היה הדור זכאי. וגם הוא חי וקיים כמשמעות עובדא דכתובות ק"ג סע"א דאתי כל בי שמשי. ונטע נטיעה של שמחה בפורים להורות נתן דאעל פסוק ששמחתו גדולה מקבלת התורה דפורים. עדיין אין השמחה שלימה להיות בנייחא גמורה כיו"ט כל זה דאכתי עבדי אחשורש אנן ולא נעקר עדיין ט"ב וי"ז בתמוז. דאף שנאבד נבוכדנצר המחריב הא' כל דעדיין קלי' אחשורש קיים עדיין הגלות קיים. שלא לחנם נקטו בגמרא י"ד א' הלשון אכתי עבדי אחשורש אנן ע"ע אף דכבר אבדה מלכותו וממשלתו מכל מקום אותו חלק רע השייך לא נאבד מן העולם לגמרי עדיין כל זה שאין הגאולה שלימה. כי מפרעה היה גאולה שלימה דשם היה הגלות בעבדות וכבר יצאנו מעבדות לחירות. ואעל פסוק שאנו בגלות ועבדים למלכי

איסור והיתר אינו דרך עבדות גמור כבמצרים. ואפילו מי שמשתעבדים בו עבודת עבד בפרך הוא בן חורין מצד התורה שבקרבו שכל העוסק בתורה הוא חרות מהכל. ולפיכך מעבדות דפרעה כבר יצאנו ואין עוד בעולם משניתנה תורה ונבחרנו לעם ד'. אבל עבדות דאחשורש אכתי ישנו כל זה שאנו בגלות תח"י מלכי איסור והיתר ואחשורש הוא שורש המלכות הרשעה היינו הקלי' דמלכות דס"א שלעומת מלכות שלמה המלך ע"ה בקדושה. ועכל אחד ג"כ בכתובות נ"א סע"ב הא במלכות אחשורש נקטוהו למשל על מלכות גדולה דאיסור והיתר. אף די"ל לפי שאחשורש קיבץ בתולות לזנות שם היה אדרבא לישא א' מהם ול"ש דודאי לא ישאנה ודרך שבי' לא מצאנו בו. אבל שורש המלכות הרשעה כאשר היא בכל תוקף כבוד ויקר עושר וגדולה נקראת על שמו. ואף בזמן בית ב' נשארו רוב ישראל בגלות ת"י מלכי איסור והיתר. ואלו עלו כולם כחומה ויצאו מכלל עבדי אחשורש ומלכי איסור והיתר היתה באמת גאולה שלימה של"י עוד רקב שולט. אלא שלא עלו כולם ומיום שגלו בחורבן א' לא יצאו כלל ישראל מכלל גלות עדיין. וזהו הרחיצה די"ז בתמוז שהשתדל להקל עול הגלות שבעבורו נקבעו הצמות של"י עכמה פעמים שמד חס וחלילה. ואח"כ ביקש לעקור ט"ב לגמרי על ידי שחל פ"א בשבת ונתאמץ אז על ידי קדושת שבת החופפת עליו להיות נדחה לגמרי ושיהפך לששון ושמחה. אלא שלא הודו לו חכמים כי לא הגיע הקץ עדיין. והתחלתו בעסק זה דעקירת ט"ב היה על ידי הנטיעה דפורים שהנטיעה של שמחה הוא להראות שמחתו ביום זה על ידי הנטיעה שרומז לדברי תורה ולקיבוץ ת"ח וכמה שכתוב בתענית ז' א' כי האדם עץ השדה כו' אם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל. וא' שם אח"כ למה נמשלו דברי תורה כעץ כו' קטן מדליק את הגדול כו'. וז"ט מה שכתוב ר"ה ט"ז ריש עמוד א' בעצרת על פירות האילן. ועיקר שמחת הפורים שלו היה שזכה על ידי זה לאותה הנטיעה של שמחה שזכה לה בישיבה הגדולה של ת"ח שהיה לו. באותו דור היה כל כנסיית חכמ"י אצלו. דעכל אחד גיטין נ"ט א' דמימות משה ועד ר' לא היה תו"ג במקום א' וכן מרבי עד ר' אשי כי ליסוד התורה הכרח שיהיו כל הת"ח יחד תחת ראש ומנהיג א'. אם לתורה שבכתב בימי משה וכן לתושבעל פסוק בימי רבי ור' אשי מיסדי המשנה והתלמיד שהוא פירוש המשנה שהם כללות התושבעל פסוק שבידינו. וזהו הנטיעה ש"ש שלו בפורים. ועיקר שמחתו על ידי עשיית מלאכה דייקא כי אלו היה גאולה שלימה והיה נכלה הרע לגמרי מן העולם אין רבותא מה שקבלו התורה מאהבה ושמחה אחר שאין שטן ופגע רע להסית ולמנוע. ובזה היתה שמחתו יתירה שאעל פסוק שלא היה עדיין גאולה שלימה להיות בנייחא גמורה ואכתי עבדי אחשורש אנן. והשאור שבעיסה ושעבוד מלכיות הם

המעכבים בידינו לעשות רצונו ית' כמה שכתוב ברכות י"ז ריש עמוד א' עכל זה אנו זכינו לקבלת תורה מאהבה ולהתייגע בתושבעל פסוק עד שבימיו נשלם שלימות התושבעל פסוק בחבור המשנה שפשטה בישראל להיות דוגמת התורה שבכתב. וזהו עיקר יתרון האור כאשר הוא בא מתוך החושך וכמה שכתוב ג"כ בתנחומא פרשת נח על תושבעל פסוק על פסוק העם ההולכים בחושך ראו אור גדול ועל ידי זה הכח רצה לעקור ט"ב דגם כי יתנו בגוים אף בהיותם נתונים ת"י הגוים ועבדי אחשורש עתה אקבצם:

**ולכך** כלל המגילה ג"כ לספר תוקפו של אחשורש שהוא כח מלכות הרשעה המתדמית כקוף בפני אדם למלכות הקדושה דשלמה המלך ע"ה שהיתה תוקף התגלות המלכות דקדושה בעולם הזה. ותחלתו חשב לשבת על כסא ד' חס וחלילה דוגמת כסא שלמה המלך ע"ה עד שהתפאר ממשתה שעשה שא' אית לכו כה"ג לעוה"ב כדאיתא במד' אסתר. כי חשב כח מלכותו הוא מלכות שמים ושלוה שלימה בחכמה וגבורה ועושר. כי הוא קלי' הפרי שהם חכמ"י אנשי כנסת הגדולה שהיו אז תחת מלכותו שהם יסוד החכמה דתושבעל פסוק שהיא חכמת שלמה חכמה תתאה. והגבורה בכבישת היצר דבטלוהו ליצרא דעל זה וחבשוהו ונקרינהו לעיני' ליצרא דעריות כמה שכתוב ביומא ס"ט ב'. והעושר האמיתי דשמח בחלקו כי הם היו אז בבבל ופרס בשלוה ועושר ולפיכך לא רצו רובם לעלות. כי בא"י היו בתכלית העוני אז עד שעשו מנורה של עץ וע' בריבית שמאי סי' קנ"ג כ' אנשי כנסת הגדולה המתקנים התקנות בישראל כשעלו מהגולה היו עניים עד מאוד כו' עיין שם ביאורו. ועכל זה בשמחת לב בחרו בפת חרבה ושלוה בה בא"י מכל חמודות עולם הזה שהי"ל בח"ל ת"י מלכי איסור והיתר שהם היו בתכלית השלימות לאתחלתא דגאולה דע"כ זכו לביאה ב' ובנין הבית וכמה שכתוב ביומא ט' ב' דבירה תוכיח דראשונים עדיפי. ובבראשית רבה רפל"ה דב' דורות לא הוצרכו לקשת דחזקי' ואנשי כנסת הגדולה. ודחזקי' כבר אמרו בסנהדרין צ"ד א' דביקש הקבית הלל לעשותו משיח. ומסתמא גם בדור אנשי כנסת הגדולה כן וכמו שנתבאר לקמן דראוים היו כו' אלא שגרם החטא בתוקף הקלי' הסובבת לפרי. והיא ג"כ קודמת לה וכברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא (שבת על זה ב') וע"כ בתחלה היה התגלות תוקפו דאחשורש בהראותו את עושר וגו' תפארת מלכותו הרשעה. וגם בסוף אחר התגלות הישועה ולבישת אסתר המלכות דקדושה עכל זה לא סר תוקפו דאחשורש וישם מס ג"כ להתדמות לתוקף דשלמה המלך ע"ה שהיה בשימת מס ככתוב במקום אחר. ועד שאמרו אח"כ לרחבעם אביד הכביד את עולו כו'. ורחבעם שהשיב אבי יוסר כו' כי זהו תוקף המלכות כאשר היא בתכלית התוקף. ואף זה אח"כ ג"כ הוסיף עוד בעוז מלכותו

בשימת מס וכל מעשה תוקפו וגבורתו ה"ה כתובים כו' כי לא בא להזכיר במגילה רק שהי"ל תוקף וגבורה ודאכתי עבדי אחשורש אנן:

**ועל** דרך הפשט סיפור התוקף שלו בתחלה וסוף הוא מפני מורא מלכות בהיותם אכתי עבדי אחשורש ויראים מהאומות וכמה שכתוב בגמ' ז' א' דשלחו לאסתר קנאה את מעוררת עלינו רק דהשיבה דכבר כתובה כו'. ועכמה פעמים הוכרחו לכתוב על דרך הכתוב ולהראות כאילו באים לספר תוקפו וגדולתו דאחשורש. ואעל פסוק שכפ"ז יהיה כל זה שלא לצורך הנס אבל בהיות המגילה כולה ברוח הקודש ומכלל הכתובים אי אפשר שיהיה בה סיפורי דברים ממילי דעלמא. אבל ג"ז גופו מכלל עיקר הנס וקדושת היום מה דאכתי עבדי אחשורש אנן עד שמפני מוראו וכבודו הוכרחו ג"כ להזכיר תוקפו ועם כל תוקפו לא עצר כח נגד ישראל שגם הוא רצה להשמידם כמשל דבעל התל והחריץ י"ד ריש עמוד א'. וזהו דפתחי לה פתחא מהכא כי עבדים אנחנו ובעבדותינו לא עזבנו וגו' כמה שכתוב בגמ' י"א ריש עמוד א'. שזהו כל ענין סיפור המגילה בהודעת תקפו דאחשורש דאכתי עבדי אחשורש אנן ועכל זה לא עזבנו ד'. וגם כי אשר בחושך ד' אור לי וליהודים היתה אורה מתוך החושך הגדול. וזה עדיף דאיכא שעבוד מלכיות וקעסקי בתורה כמה שכתוב ביומא ט' ב'. וכן אז קבלת עול תורה מאהבה עם היותם עבדי אחשורש. וכפי התוקף דאחשורש כך זה לעומת זה היה התוקף דקדושת ישראל אז שמחמתו זכו לאורה ושמחה וששון ויקר. ומצד החכמה תיקנו הכל ולא נשאר אצל אחשורש כלום ולא נזכר אצלו זכר מחכמה רק אצל המן מה שכתוב לו חכמיו על מפלתו ובזה אבדה החכמה גם מאדום אז שלא נמצא רושם דוגמא מחכמת שלמה ע"ה אלא בלבבות דבנ"י. ורק מצד התוקף בעושר וכבוד וגבורה שלא נתקן עדיין לגמרי אלא לשעתו ביום הפורים לבד שנקבע ליום משתה ושמחה. אף שאין בו קדושת יו"ט להיות שמחתו מצד קדושת היום רק על דרך משתה מלכים מתוך שלוה וכמשתה דאחשורש. וע"כ חייב לבסומי עד דלא ידע דזה לא שייך בשמחה של קדושת היום דיו"ט. אבל עיקר שמחת הפורים הוא כעין שמחת אחשורש שהי"ל בהראותו וגו' כל יקר עולם הזה. ומתוך הביסום עד דל"י יוכל כל אחד להיות בשלוה ותוקף במוחו על ידי היין דישמח. ובפרט בעת שכרות. אלא שאצלם הוא מצד חובת קיום המצוה לבד ע"כ הכל בקדושה. ובזה יקלט גם שמחה כזו שבדרך שלוה כהנהו בני גיהנם העושים כל ימיהם כחגים אל הקודש ועל כן מאן דאית לי' דינא בהדי גוי לידון באדר (תענית כ"ט ב') כי אז הוא כח התוקף וגבורה דישראל גם בעולם הזה נגד אויביהם כמו שהיה אז על ידי שקלטוהו מאחשורש. ולפי שעה אז באדר נפל פחד היהודים עליהם. ולא ניכר כלל היותם עבדי

אחשורש. וכן לדורות לעולם בפורים שבכל שנה יש התעוררות דבר זה דלאו עבדי אחשורש אנן עוד. והוא אתחלתא לגאולה שלימה העתידה להיות בניסן הסמוך לו. וזהו המסמך גאולה לגאולה דעדיף כי הכל ענין אחד.

## פרק כא

**ענין** השבועות עיקרו בעבור שהוא זמן מתן תורה. כמו שיסדו אנשי כנסת הגדולה בנוסח התפלה שהם תיקנו התפלות לישראל כמה שכתוב בברכות ל"ג א'. והתימא ממג"א ר"ס תצ"ד שכ' מנהגינו לומר זמן מתן תורה הוא על פסוק הרמב"ם. תלי לה במנהגינו מה שהוא פשוט אצל כל ישראל בכל העולם כולו מימות עולם. ובודאי שהוא מיסוד אנשי כנסת הגדולה שהתקינו כל ברכות התפלות וליכא דפליג עלה שזהו קדושת החג. שכל חג נקבע על איזה ענין שנעשה לנו בו. וקושיתו לר"י דבז' בסיון ניתנה תורה. וכן מה שהק' עוד דלד"ה היה בנ"א לספירה. מה שכתוב לתרץ בשם הי"מ דרומז ליו"ט ב' לא נראה ליאמר על עיקר יו"ט שהוא יום א' לבדו ובא"י עושין אותו לבד וכ"ה עיקרו מה"ת ואיך קבעתו תורה שלא ביום מתן תורה כיון דעיקרו שהוא זמן מתן תורה:

**אבל** נ"ל דפשטי' דקרא בפרשת אמור וספרתם וגו' שבע שבתות וגו' תספרו חמשים יום נדחקו בו ג"כ הלא אין הספירה נ' יום. ובלא"ה יש לדקדק בלה"כ עד ממחרת השבת השביעית נ' כמיותר. ונ' כידוע ענין הספירה דוגמת ספירת נקיים דאשה. (זוה"ק ח"ג צ"ז א') לזכך ולטהר כל מדותיו שהם ז' כל אחד כלול מז' ויום הנ' הוא נגד הבינה שבלב שמשם נמשכין כל המדות. וביצי"מ היה התגלות שלא בדרך הדרגה ועל זה רמזו בשיר השירים רבה על פסוק מדלג על ההרים מקפץ וגו' דאף שלא היו ראוים לכך האיר השם יתברך עיניהם על ידי הגילוי שכינה שהיה בלילה הזה דעברתי בתוך מצרים אני ולא השליח על ידי זה לכל בנ"י היה אור בכל חדרי לבבם מאור שכינתו ית' שדחה כל החשכות מהלב שהיו משוקעים בו ונזדכך הכל. רק שזה היה רק לשעה מה שהאיר השם יתברך בלבם ואח"כ נתעלם אור זה. ועל זה הוצרכו למנות הימים עד מתן תורה שישובו להזדכך כן על פסוק השתדלותם. דאחר שהאיר להם השם יתברך בא' ש"פ אעל פסוק שנעלם. ידוע דכל אור שנסתלק מכל מקום הרשימו נשאר ועל ידי זה נקל להם לשוב להשיג אותו אור על פי כחם והשתדלותם. עד שחזרו וזכו למתן תורה שהוא מה שנתן להם השם יתברך אור זה להיות קבוע כך. שזהו מתן תורה שניתנה להם ממדבר מתנה שהוא במתנה להיות שלהם דהורידה לארץ וכמה שכתוב (על זה י"ט א'). בסוף נק' תורתו. דהאור תורה נקבע בקנין בלב אחר ספירת הימים שממחרת השבת דפסח. וזהו דקרי לי'

במקום זה שבת כידוע דשבת הוא קדושה דקבוע וקיימא שהשם יתברך קידשו בבריאת עולם מיד בלא השתדלות אדם כלל. משאם כן יו"ט דישראל מקדשי דהוא על הניסים דזכו להם ישראל בהשתדלותם. ואף פסח בכלל כל היו"ט דיצי"מ זכו לה ישראל על ידי שזעקו לד' ושמע צעקתם. אבל מכל מקום תוקף התגלות האור שהיה בו שהגיעו כ"י מיד מתוך תוקף הקטנות שהיו שם בעבודתם בחומר ולבנים ושאר מיני שיקוע שאז"ל (ויקרא רבה פכ"ג) הללו עועל זה ושהיו במ"ט שערי טומאה. לתוקף הגדלות דגלוי שכינה בלב כל אחד וא'. זה לא היה מצד השתדלותם רק השם יתברך באהבתו ובחמלתו פסח ודלג על סדר המדריגות הראוי לאדם המגיע בהשתדלות. ומנין ימי הספירה היה להתגלות האור הגדול שיש בפסח שלא מצד השתדלות והוא הנקרא שבת. ומונין שבע שבתות היינו בכל ז' ימים יש ג"כ שבת דאחר כל ההשתדלות מה שנקבע בלב להיות כן אינו אלא מהשם יתברך. ועל זה היה במתן תורה כפיית ההר כגיגית לומר שהוא בע"כ ושלא מרצונם השם יתברך קובע בהם קדושה זו. ומכל מקום צריך ההשתדלות בימי הספירה קודם וכמו לעתיד נא' בחמה שפוכה אמלוך עליכם וכל כי האי רתחא לרתח ולפרוקונו (ר"ה ל"ב ב') אלא שצריך ההכנה מימי הגליות מקודם. ועל דרך שנאמר מגילה ו' ב' יגעת ומצאת ומציאה אינה אלא בהיסח הדעת כמה שכתוב סנהדרין צ"ז סע"א. אבל אחר כל היגיעה אינו אלא במציאה כי בכל עמל אדם ויגיעתו אי אפשר לו להגיע לשום ד' של קדושה שיהיה נקבע בלב. ועיקר הד' מציאה אלא שאינו בא אלא אחר היגיעה. וכמה שכתוב כי לקח טוב נתתי לכם שהתורה היא במקח ובמתנה כמשאז"ל (שמו"ר פכ"ח) והיינו דמצד יגיעת אדם תחלה הוא כאלו במקח זוכה בה אבל סוף הוא רק במתנה. ואחר כל השתדלות אדם בו' ימי המעשה הוא נקבע אח"כ בלב בשבת בקדושה דקביע וקיימא הבא מצד השם יתברך בלא השתדלות אדם כלל. וע"כ כל יו"ט דישראל מקדשי נקרא ג"כ שבת שאחר השתדלות ישראל השם יתברך קובע בו קדושה שלו. ויש שמונה ו' ואח"כ מקדש הז' כברייתו של עולם כמה שכתוב בשבת ס"ט ב'. היינו כפי סדר הראוי להשתדלות האדם הנברא בדמות העליון. ומקדש א' ואח"כ מונה ו' כאדם הראשון כי צריך אתדל"ע הקודמת דלולי זה לא יוכל להשיג בהשתדלות וכמו ימי הספירה שהם אחר שבת דפסח הנזכר. ועל זה הוא הקדמת אנכי ללא יהיה לך במתן תורה שבא שלא בדרך ציווי דאהתחלת אמונה לא שייך ציווי דאם לא יאמין לא ישמע לציווי. רק התחלת האמונה הוא מהשם יתברך ששופע בלב בנ"י להיות מאמינים ומשיגים אור זה דאנכי כו' ואז אח"כ יוכל לבוא בהשתדלות דמצות התורה. וכך כשבראו הש"י לאדה"ר הכניסו ליום השבת מיד לקלוט הקדושה הגדולה שבו כדי שיוכל אח"כ להשתדל בימי המעשה

שיגיע לזה אח"כ בשבת הב' ע"י השתדלותו. וזהו הב' שבתות שא' שבת קי"ח ב' דלאמלא משמרין כהלכתן כו'. וכך בתחלת נתינת השבת לישראל גבי המן דבירכו וקידשו במן כמ"ש בברא"ר פי"א ע"פ ויברך ויקדש נאמר למרע"ה ביום א' והי' ביום הששי והכינו וכו' והוא אמרה לישראל ביום ו' ואע"פ שאז"ל דנענש ע"ז כמ"ש עד אנה מאנתם וגו' כמשאז"ל והובא ברש"י מ"מ הוא הביא בעצמו ג"כ אח"כ שם מאז"ל ב"ק צ"ב א' ע"ז דבהדי הוצי כו'. והיינו דודאי משה לא במרד ח"ו או בשכחה לא שם על לב לאמרו רק דהוא ידע והכיר מדריגת ישראל שלא יוכלו להגיע בהשתדלות' להשיג אח"כ קדושת שבת ע"י השתדלותם רק כאשר יבוא להם תחלה קדושת שבת הראשונה מצד הש"י. ורק לו נאמר מיד ביום א' כי הוא כבר הי' בו אור קדושת שבת א' מקודם והי' די לו הקדושה דשבת דאפקוד מכבר במרה כמ"ש בשבת פ"ז רע"ב שקדמו. ומ"מ בהדי הוצי כו' שהי"ל להכניס קדושה זו גם בלבם בהיותו עומד סמוך להם ובהדי הדדי קיימו ואז הי' יכול לומר להם ג"כ ביום א' ולא הי' חוטאין עוד בשבת הבאה:

**והנה** ידוע ב' ההי"ן דשם הוי"ה הם ב' שבתות. ומצד הש"י מעילא לתתא שבת עליונה קודמת ל"ו ימי המעשה ושבת תחתונה באה אחריהם. אבל מצד השגת ישראל מתתא לעילא הוא בהיפך מתחלה משיגים קדושת הש"י השוכן אתם בתוך טומאותם ובמדריגה תחתונה. ואחר ההשתדלות יגיע לשבת העליונה בבינה שבלב שנברא בהם לב טהור מכל טומאה. וזהו השבת הגדול תרעא דחירו דיובל הגדול הבא אחר שבע שבתות השנים שיש בהם ז' שני שבת שהיא השביעית שבכל שמיטה שגם היא צריכה לבירורים וזיקוקים ז"פ. ונגדם היא ג"כ שמיטה הז' ז' שנים שהוא בירור קדושה זו הבאה אחר ההשתדלות ואז זוכה אח"כ לשנת היובל שהוא שבת העליונה. ולכך בפסח הי' מורא גדול דגילוי שכינה במצרים במקום טומאה ואח"כ היו צריכים לזיכוך כל הז' מידות בז' השגת ואח"כ הבינה שבלב הי' זוכים לתרעא דחירות בקבלת התורה דא"ת חרות אלא חירות כו' (עירובין נ"ד א') ובאבות (פ' ששי מ"ב) דאין נקרא בן חורין אלא העוסק בתורה. וע"כ לא נאמר בשבועות חטאת דאז כבר נטהרו מכל חטאתם וזה מצד השגת בנ"י. ומצד הש"י הי' בהיפך כנ"ל היינו דכאשר נתעורר למעלה אור הבינה להתגלות לא הי' אפשר להתגלות בעוה"ז אלא בסתר המדרגות ובהתלבשות המדרגות עד מדרגה התחתונה שהיא המתגלית בעוה"ז. ולפי שההתגלות בהעלמים אינו עדיין אור בהיר בלב אלא במדרגת אור הלבנה נגד אור החמה דלית לה עדיין אור מגרמי' ועצמותו כלום רק מה שהש"י מאיר לו לשעה ומיד שנסתלק אותו אור נשאר בחושך. משא"כ כשהש"י מאיר באור מדה האחרונה שלו הסמוכה למדרגות התחתונים תוכל להתצמצם בקרב

לבבם. כדשז"ל בשהש"ר ע"פ ולבי ער דהקב"ה לבן של ישראל דכתיב צור לבבי וגו'. שיש אור עצמיי בקרב הלב שא"א ליחשך וזהו השגת הבינה שבלב כידוע דרגלי כל מדרגה עליונה נעשין מוחין למדרגה שלאחרי' המקבלת ממנה. והם ב' הקדושות דלילי שבת ויומו שהם אור הלבנה והחמה. כי בכל שבת עצמו יש ג"כ ב' הקדושות. כידוע דבכל מדריגה כלול כל המדרגות וכן בכל החלקים והפרטים עד אין קץ. וגם ג' סעודות שבת הם נגד ב' מדרגות הנזכרים וא' הכוללם כי כ"ד אחר שמתחלק לפרטים אז הוא חוזר להכלל בכלל א'. וכן הוספת הקדושה בשבת ע"י המן שלא ירד בו שאז נצטוו ביום הששי והכינו וגו' להיות חול מכין לשבת זהו ג"כ דוגמת השבת הב' אחר הכנת ו' ימי המעשה ואחר השבת דאפקוד במרה שהי' השבת הא'. ובשבת דמרה עצמו קודם המן הי' ג"כ ג' שבתות כי פסח שיצאו ממצרים הי' ביום ה' כמ"ש שבת פ"ז ב' וז' ש"פ ביום ד' והסיען מים סוף והלכו דרך ג"י עד מרה והוא יום ה' ו' ז' וניתן להם שם שבת והוא עוד ג' שבתות עד יום א' שאחר ט"ו באייר שירד המן ולא כמ"ש תוס' שם ד"ה כאשר שהי' רק שבת א' ע"ש. והם הניחו בקושי' הא דאלמלא שמרו ישראל שבת א' כו' ע"ש. ולפמ"ש י"ל דשבת דמרה היא רק הקדושה דקבוע וקיימא שמצד הש"י לבד שאין שום מבוא להשתדלות אדם להגיע לזה. ומ"מ גם לזה יש ב' מדריגות. כי לעולם כ"ד כלול מהכל. דמ"מ אחר שקבלו ישראל ע"ע לשמור ולעשות יוכלו לטעום בשבת האחרת הקדושה יותר ועוד אח"כ הג' הכוללם כנ"ל. ובמן הי' התגלות קדושת שבת שע"י הכנה וגם לזה הי' צריך עוד הפעם לכל ישראל מצד מדריגתם שיהי' שבת קודם לימי המעשה שיעבור קדושת שבת עם כח הקדושה שיש בו ע"י הכנה ובזה יתן להם כח להכנה אח"כ. ומצד קדושה זו דשבת הבאה ע"י הכנה שהוא כח ישראל בהשתדלותם והכנתם לבוא לקדושה זו. הוא שהיו זוכים שלא ישלוט בהם שום אומה ולשון דבזה הוא שנשתנו בו מכל אומה ולשון. אע"פ שהשבת קדושה קבוע וקיימא מימי בראשית בברייתו ש"ע והכל מעשה ידיו ובריותיו אלא שישראל זוכין להיות לחלקם ע"י ההכנה. וע"כ אז נצטוו בעונג שבת אכלוהו היום וגו' וג' סעודות דג' היום. וגם א' אח"כ ראו כי ד' נתן לכם השבת להיות שלכם ומתנת חלקיכם וזהו שבת א' דמן אחר ההכנה. ולא קשה גם קושי' ב' דתוס' שם אפילו נודה לדבריהם דיום השביעי שיצאו ללקוט הי' שבת שלאח"כ ולא ביומו [דאינו מוכרח כ"כ בלה"כ.] מ"מ שפיר נקרא שבת א' שהי' אחר הו' ימי המעשה שבאו אחר שבת הקודם וכמ"ש. וזה הי' השבת האחרון דימי ספירה שלהם שלפני השבת שבו ניתנה תורה דאז ניתן להם השבת במתנה גמורה בכלל כה"ת ונחקק בלוחות להיות חקוק וקבוע בלבבות דבנ"י להיות אות ביני וביניכם וגו'. וזהו השבת

הג' שמהשבת דמן הכולל הכל כל הקדושות הפרטיות יחד ליחקק בלב וזהו החקיקה דחרות דקרינן חירות לזכות לתרעא דחירות דשבת העליונה:

**והנה** כפמ"ש יש ז' מדריגות בשבת ענמו בהיות כ"א מהם חלוק לב' כנ"ל וכ"א כלול מג' ב' פרטים וא' הכולל אותן ב' הרי ו' והז' כולל הכל כל הו' מדריגות הנ"ל משא"כ הכוללים דב' מדריגות הנ"ל שכ"א כולל רק ב'. ונגד ז' אלו הם ג"כ ז' ימי יו"ט שבתורה דישראל מקדשי. א' וז' דפסח וא' וח' דחג ושבועות ור"ה ויוה"כ. ונקראים ג"כ שבת ע"י קדושת ישראל. וא' וז' דפסח הם נגד ב' דשבת הא' ואח"כ שבועות הכוללם. וא' וח' דחג הם ב' מדריגות דשבת הב' הבאים אחר ההכנה ששמחתו שאוסף כל תבואת השנה שהכין לו והוא אחרית השנה הקודמת. ור"ה שהוא הראש לשנה של אחרי' הוא הכוללם. ויוה"כ הוא שבת שבתון הכולל הכל שבו ניתנו לוחות אחרונות והוא גמר והשלמה למ"ת ולהא דחרות על הלוחות. ואז היא תרעא דחירו שמתכפרין כל עונות. ובו ניתנו לוחות אחרונות שהיא החקיקה שנתקיימה שלא יוכל עוד שום חטא ועון לבטלה. כי ביום הזה יכפר וגו' והוא כעוה"ב שאין בו אכילה ולא שתי' וגו' (ברכות י"ז א') דאז יבוקש עון ישראל ואיננו כי אסלח וגו'. כי הוא דרגא דבינה ששם התשובה והכפרה כמ"ש ולבבו יבין ושב ורפא לו:

**ועל** זה צריך להיות בימי הספירה ג"כ ז' שבתות בכל מדה מז' מדות שבת הקובעת הקדושה בלב לקדשו הרבה מלמעלה ע"י קדושתו מעט מלמטה. וע"י אותן השבתות ומהן הוא שנבנה אח"כ קומת השבת קדושת שבת העליונה ביום הנ'. והנה אז במדבר קודם קבלת התורה נ"ל דהי' רק ה' שבתות קודם. ובשבוע א'. י"ל עומד במקומו ז' ש"פ יום קריעת י"ס שזכו בו לקדושת היו"ט ההוא ואי' בזוהר (ח"ב מ"ח א') דבעתיקא תליא. וידוע דהוא למעלה מהקומה ומשגת אדם ומה שהש"י העתיק מבריותיו דאין יד התחתונים בהשתדלותם מגעת לשם רק מה שהש"י בעצמו ברוב רחמיו וחסדיו פותח להם שערי קדושה שלמעלה מכח השגתם בהשתדלותם. ועכ"א שם ד' ילחם לכם ואתם תחרישון. וזהו כקדושת השבת דקבוע וקיימא והוא עמד להם אז במקום יום השבת של שבוע א' דימי הספירה שהוא מדת החסד לאברהם. וזהו שלימות החסד הכלולה במקורה במדת חסד העליונה כאשר היא נכללת במדת הגבורה. דמקור העליון תמן כולא חד ולית ביניי' פירודא כלל. וימינך ד' שהיא מדת החסד תרעץ אויב שהוא כח הגבורה. בקי"ס דהי' חסד לישראל דגדולה ביזת הים כו' וזהו היד הגדולה שראו ממדת הגדולה שהיא השפעת חסד ומ"מ נמשך מזה וייראו וגו' יראה ולא אהבה. כי היתה בהתלבשות כח הגבורה להיות מעשה ידיו טובעים בים דע"כ לא מה"ש שירה (מגילה י' ב') שהוא מצד

השמחה והוא אינו שש. כי ההתלבשות במדת הגבורה להפיל פחד ומורא ולא שמחה. ומ"מ זהו רק מצד הלבוש דבעצם הי' רק ימינך ד' נאדרי בכח והכל בחסד אל לבד אלא שכשהגיעו למקור הקדושה שלמלעה שם מתכללין כל המדות יחד וכמ"ש בתדב"א (פ"ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי. ודבר זה הוא כשמגיע לשלימות היראה והשמחה כל אחת מצד השפעת הש"י עליו מקדושתו העליונה להיות מקדשין אותו מלמעלה אז הכל כלול יחד. אף שבעוה"ז הם ב' הפכים. וזה הי' בקי"ס מצד שלימות מדת החסד לאברהם שמחמתו הי' גאולת מצרים כמו שעל ידו הי' הגלות דידוע תדע וגו' כדי לברר ששורש קדושתו שחפר ומצא בארות מים הוא המעיין של מדת החסד המתפשט בארץ התחתונה היא כנס"י. נשאר קביעא וקיימא בכל זרעו אחריו לדורות עולם אותם שקרויים זרעו ביצחק ולא כל יצחק כמ"ש בנדרים (ל"א א'.) וגמר יצי"מ הי' אז בקי"ס דעדיין רדפו אחריהם ויראו מהם שהי"ל עדיין קצת שייכות להם וא"כ אין כאן עדיין גאולה שלימה והם ערות הארץ הוא הפסולת של מדת החסד בתאות רעות העולות מיאור מצרים שהם המים הרעים שהיא הקלי' והטומאה שנגד קדושת אאע"ה דע"כ הלך לשם מפני הרעב שידע שלא נתגלגל הרעב לעולם אלא בשבילו שילך למצרים לעשות הכנה לבנ"י שיוכלו לגדור עצמן שם מן הערות שבשכר זה נגאלו כמשז"ל (מכילתא פ' בא) שזה הי' כל תכלית הגלות ובירורם שם. וזה הי' מכח הקדושה דאאע"ה להמשיך מדת החסד אל הקדושה וחסדי ד' ולא להיות תאות אדם חסדו. וזהו לקיחת שרה למלך שהאיש ואשה שהם לבשר אחד הוא גוף א' אלא שמצד ההתלבשות בגופות בעוה"ז נחלקות לב'. ומצד האשה שהוא המדרגה התחתונה הוא התחלת ההסתה והתגברות לצד הרע הרוצה ליכנס את הקודש. כמו שהי' באדה"ר. וכך חשבו להתגבר גם נגד אאע"ה ע"י שרה בהטלת זוהמא דפרעה ובהיותה פלג גוף דאאע"ה עי"ז יוכלו להכניס התגברות דחשקות דמים הרעים ח"ו גם (נראה דצ"ל בו) אלא שלא עלתה בידם כי היא גדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים מזרעה אח"כ בזכותה. כמשאז"ל בויי"ר פל"ב ובשהש"ר (פ"ד) ואף שנשקעו במ"ט שערי טומאות מצרים שזה הי' הקטרוג בקי"ס הללו עוע"ז כו'. משזכו לקדושת שער הנ' שהוא מה שהש"י מקדש מלמעלה דבו לא נשקעו ע"י השורש הטוב שבתולדה מהאבות ואמהות הקדושים. עי"ז הי' גמר הגאולה דכאשר ראיתם וגו' שהוא הראי' האחרונה והשייכות האחרון שהי' עוד להם גם אחר היציאה גו' מקרב גוי כעובר הנשמט כו' (בפסיקתא) ע"י קטרוג המקטרג הללו כו' (ויק"ר פכ"ג) כי פסל מיכה עבר בים צרה (סנהדרין ק"ג ב') דנשאר עדיין קצת שורש הזוהמא דמיכה בעט באנכי כמ"ש בתדבא"ר (פ' כ"ו.) שהוא שורש היהדות שלא נא' בלשון ציווי דהוא השורש

הקבוע בבנ"י מאמינים בני מאמינים מורשה מאבות. אבל הובטחו מעתה דלא תוסיפו לראותם וגו' כי עתה בקי"ס הוסרה זוהמת מצרים מכם לגמרי ע"י התגלות הקדושה עליונה שמקדשין לזרע ישראל מלמעלה מעלה מכח השתדלותם. וע"כ שפיר הי' אותו יום ז' ש"פ הא' דקי"ס עומד להם נגד קדושת השבת דשבוע א' דספירה: **ועדיין** חסר עוד שבת א' של מדת הגבורה שזהו העיקר למ"ת דאורייתא מסטרא דגבורה נפקא (זוה"ק ח"ג פ' סע"ב). וכל זמן שלא קבלו התורה והורידוה לארץ לא הי' עדיין בכח התגלות השבת שהוא קדושה העליונה שמלמעלה של מדה זו שהוא התכללותה במדת החסד להיות ממונו אש דת למו שזה הי' בשבת דמ"ת. ונמצא היו חסרים עדיין שבת א' להכנה דיום הנ'. שאף הוא שאינו מכלל מנין הספירה שהוא השתדלות אדם דכולו מציאה. מ"מ כיון שאינו בא אלא אחר היגיעה צריך יגיעה והשתדלות לאותו השער עצמו ג"כ וזהו ע"י ז' ימי השבתות הבאים מכח השתדלות ימי המעשה שבאותן השביעות וכמ"ש דבזה נשלם ההכנה להתגלות יום הנ' דיובל הגדול. וכשחסר שבת א' ובשגם הוא העיקר להכנה זו הרי לא נשלמה ההכנה. וע"כ הוצרכו להוסיף עוד יום א' ע"י דעברוה לאייר לרבנן או יום שהוסיף משה מדעתו לר"י והכל ע"י השתדלות ישראל דמקדשי לירחא או ע"י הוספת מרע"ה. שאותו יום החסר לקדושת ההכנה שלא הי' ראוי להיות עדיין מימי השבת דקו"ק ומ"מ מצד הש"י א"צ בזה השתדלות אדם הוכרח להיות הוספת היום עצמו ג"כ רק מצד ישראל ופלוגתת ר"י ורבנן אם הי' הוספת יום הכנה ביחוד בסוף בכלות ז' השבועות של ז' המדות הוסיף מרע"ה מדעתו הכנה מהשתדלות אדם יום נ' נגד שער הנ' ויום המתגלה במ"ת שהי' חסר עדיין ההכנה הראוי'. או שהיום ההוא נוסף בכלל שבוע הז'. שכלל שבוע הז' הוא נגד יום השבת בימי הבנין ובה היגיעה בהשתדלות להכנהת המציאה שאח"כ בקדושת השבת דקבוע וקיימא שנגדה הם ז' שבתות שבכל הז' שבועות. ולפי שקדושת השבת הב' הי' חסר להם ע"כ הוסיפו עוד יום ב' בשבוע הז'. כי התחלת ימי הספירה הי' אז בשנת יצי"מ ביום ו' ויום השבת הי' יום הב' לספירה וכבר הי' זה ג"כ קצת הכנה לקדושת הב' דשבוע. ומדה הב' הנחסר להם בהיות כל ה' השבתות משנצטוו ביום ב' שהוא מדרגת הגבורה שבאותן מדות שיהי' בקדושת השבת דקבוע וקיימא. ולהשלים הכל כפלו עוד אותו יום הב' בשבוע הז' להוסוף השתדלות בו עוד ביום א' שלאחריו. שהוסיפוהו במאי דעברוהו לאייר וקבעו ר"ח ביום ב' ויום זה הוא תוספת השתדלות כפול בקדושת היום שלפניו. וסוף סוף לד"ה מנו אז נ' יום כי הוצרכו הכנת השתדלות גם ביום הנ'. ודבר זה ודאי לא למגן הי' והא גופא מה שלא ניתן להם השבת עוד קודם אף שיש בו טעם כמ"ש עוד יש בו מה שרצה הש"י להראות להם שגם

יום הנ' צריך להכנה ואינו בא ממילא לגמרי. ושאז הי' צריך לזה הכנה בפעל בהשתדלות גמור בימי המעשה. כי אז הי' עדיין קודם מ"ת דלא פסקה זוהמא דנחש עדיין עד מ"ת כמ"ש בשבת קמ"ו רע"א שאותה זוהמא הוא הטומאה דקביעא וקיימא בחלק הרע נגד הקדושה דיום השבת. דע"כ הקדימתו נחש ומיהרה לבוא קודם שקידש היום דאז לא הי"ל אחיזה עוד. וכברייתו ש"ע דברישא חשוכא והדר נהורא שבא יום השבת והאיר החשכות לאדה"ר בתשובה שעשה ופישר. ועדיין לא נשלם לגמרי עד יום מ"ת שאז ניתן מצות השבת חרות על הלוחות להיות נקבע הקדושה בלב כן, ובזה פסקה הזוהמא ומקודם דלא פסקה לגמרי לא הי' אפשר לקדושת השבת להתגלות לגמרי בשלימות בכל ז' מידותי' גם בכח הגבורה שלה להיות כן נקבע בכח בלב שלא יזוז עד שתתגבר עי"ז כח הרע דזוהמת היצ"ר וע"כ הוצרכו עדיין להשתדלות בזה. אבל לדורות אחר מ"ת שכבר פסקה הזוהמא דניתן השבת דקו"ק בכל שלימות כחו בלבבות דבנ"י הבטיח הש"י דהשבע שבתות דימי הספירה תמימות תהיינה שלא יחסר משום קדושת יום שבת מהז' שבתות כלום ועי"ז ממילא עד ממחרת וגו' תספרו נ' יום. שיהיו סופרים כל הנ' יום שהוצרכו לספור להכנת מ"ת באותן ז' שבתות שעד ממחרת כו' לבד. כי קדושת יום (אולי צ"ל נ') יהי' מכלל הז' שבתות ובהם הוא קדושת יום הנ'. ונמצא ע"י ספירתן ז' שבתות תמימות נספרו נ' יום וא"כ שפיר לעולם החג הוא ביום מ"ת רק שאצלינו נספרו הנ' יום במ"ט שאנו מונין ונשלמו בהם וכמ"ש והדברים ברורים למבין:

סליק ספר "מחשבות חרוץ" מכתי"ק בסייעתא דשמיא